
**STRUČNÁ
RUKOJEŤ ČESKÉHO ADVOKÁTA
K EVROPSKÉ ÚMLUVĚ
O LIDSKÝCH PRÁVECH**

Eva Hubálková

Česká advokátní komora
PRAHA 2000

OBSAH

I. Historie a vývoj Rady Evropy a Evropského soudu pro lidská práva	5
II. Schéma řízení před Soudem	7
1. Podání stížnosti	7
2. Posouzení stížnosti soudcem zpravodajem	10
3. Posouzení stížnosti Soudem a rozhodnutí o přijatelnosti	10
4. Posouzení merita stížnosti a vynesení rozsudku	13
5. Specifické řízení před velkým senátem	14
III. Důvody nepřijatelnosti stížnosti	16
1. Vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů	16
2. Nepřijatelnost stížnosti	17
A. Nevyčerpání právních prostředků nápravy	18
B. Podání stížnosti po uplynutí lhůty šesti měsíců	24
C. Neslučitelnost stížnosti s ustanoveními Úmluvy	26
D. Zjevná neopodstatněnost stížnosti	32
E. Stížnost anonymní a v podstatě stejná jako stížnost již jednou projednaná	33
IV. Základní práva a svobody	34
1. Práva vztahující se k osobní svobodě jednotlivce	34
A. Právo na život	34
B. Právo na osobní integritu	36
C. Právo na svobodu pohybu	41
2. Práva vztahující se k duchovní svobodě	50
A. Práva spojená s osobním životem	50
B. Práva spojená se sociálním životem	64
C. Práva spojená s politickým životem	76
3. Práva majetková	81
4. Práva spojená s procesními zárukami	87
A. Základní záruky v občanskoprávním a trestním řízení	87
B. Specifické záruky v trestním řízení	112
5. Práva aplikovatelná pouze s jiným ustanovením Úmluvy	115

V. Přílohy	129
Příloha č. 1: Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolu č. 11	129
Protokol č. 1	146
Protokol č. 4	148
Protokol č. 6	151
Protokol č. 7	153
Příloha č. 2: Formulář stížnosti	157
Příloha č. 3: Jednací řád Evropského soudu pro lidská práva	167
Příloha č. 4: Stav ratifikací smluvních států Úmluvy	209
Příloha č. 5: Přehled rozsudků vynesných Soudem po 1. listopadu 1998	213

I.

Historie a vývoj Rady Evropy a Evropského soudu pro lidská práva

RADA EVROPY

V roce 1943, kdy byla druhá světová válka ještě v plném proudu, Winston Churchill vyzýval evropské státy k vytvoření mezinárodní organizace po vzoru OSN, která by se však omezovala jen na evropské státy. V roce 1948, kdy se v tehdejším Československu vytvářely pevné základy komunismu, Churchillova myšlenka nabývala konkrétnějších forem. Došlo k vytvoření společenství pěti států na podkladě smlouvy uzavřené mezi nimi v Bruselu¹⁾, ke kterým se později připojilo dalších pět států²⁾. V květnu 1949 tyto státy podepsaly v Londýně zakládací listinu Rady Evropy, jinak Statut Rady Evropy. Za sídlo této nové mezinárodní organizace byl vybrán Štrasburk, který se po druhé světové válce stal znovu součástí území Francie. Ke státům – zakladatelům se postupem času připojily další západoevropské státy a počátkem roku 1991, po pádu komunismu, i některé státy východoevropské. V současné době Rada Evropy sdružuje 41 evropských států³⁾.

EVROPSKÁ ÚMLUVA O LIDSKÝCH PRÁVECH

Historie dokazuje, že pouhá vznosná prohlášení o lidských právech a svobodách nikdy nezměnila jejich skutečný stav. Zakladatelé Evropské úmluvy o lidských právech (dále: Úmluva) měli tuto skutečnost na paměti a snažili se vytvořit mezinárodní instrument, který by byl založen na reálném uplatnění práva: práva a svobody v Úmluvě obsažené proto obsahují jehom konkrétní záruky. Z tohoto důvodu jsou do Úmluvy začleněna jen práva a svobody individuální povahy, které mohou být velmi přesně formulovány a zároveň účinně vynutitelné. Autoři Úmluvy k účinné vynutitelnosti práv a svobod vytvořili systém individuální

---

1) Belgie, Francie, Lucembursko, Nizozemí, Spojené království Velké Británie a Severního Irsku

2) Dánsko, Irsko, Itálie, Norsko a Švédsko

3) Albánie, Andorra, bývalá jugoslávská republika Makedonie, Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Gruzie, Chorvatsko, Irsko, Island, Itálie, Kypr, Lichtenštejnsko, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Moldávie, Německo, Nizozemí, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Rusko, Řecko, San Marino, Slovenská republika, Slovinsko, Spojené království Velké Británie a Severního Irsku, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko a Ukrajina

nadnárodní stížnosti podané soudním orgánům, nezávislým na jednotlivých smluvních státech. Ačkoli se dnes zdá tento krok přirozený, v padesátých letech existence možnosti, aby jednotlivci, skupina jednotlivců nebo nestátní organizace podali stížnost proti kterémukoli smluvnímu státu Úmluvy včetně jeho vlastního státu, byla spíše nehoráznou drzostí.

Katalog práv a svobod, tak jak byl sepsán v původním znění Úmluvy z roku 1950, byl postupně doplňován o další práva: v roce 1952 byl přijat první dodatkový protokol k Úmluvě (neboli Protokol č. 1), proklamující zejména právo na respektování majetku, na svobodu vzdělání a na svobodné volby. Pozdější protokoly prodloužily seznam práv a svobod o právo na volný pohyb (Protokol č. 4), právo nebýt odzouzen k trestu smrti než ve výjimečných případech (Protokol č. 6), právo na dvoustupňové trestní soudnictví a právo nebýt odsouzen dvakrát za tentýž trestný čin orgány téhož státu (Protokol č. 7). Kromě těchto dodatkových protokolů byly přijaty též čtyři protokoly, které přinesly několik procesních změn do řízení před Evropským soudem pro lidská práva (dále: Soud) a Evropskou komisí pro lidská práva (dále: Komise).

MECHANISMUS VYNUTELNOSTI PRÁV A SVOBOD ZARUČENÝCH ÚMLUVOU A JEJÍMI PROTOKOLY

Ve smyslu článku 19 Úmluvy⁴⁾:

„K zajištění plnění závazků přijatých Vysokými smluvními stranami v Úmluvě a v Protokolech k ní, se zřizuje a) Evropská komise pro lidská práva (dále jen ‚Komise‘); b) Evropský soud pro lidská práva (dále jen ‚Soud‘).“

HLAVY III. a IV. Úmluvy byly posléze věnovány ustanovením o řízení před těmito dvěma orgány⁵⁾. Dvoustupňové řízení bylo v roce 1998 změněno na řízení jednostupňové, když o stížnostech napříště rozhoduje jednotný a stálý Soud. Komise byla touto úpravou zrušena. Dnem 1. listopadu 1998 vstoupilo v platnost nové znění Úmluvy, podle kterého je v článku 19 uvedeno:

„K zajištění plnění závazků, přijatých Vysokými smluvními stranami v Úmluvě a v Protokolech k ní, se zřizuje Evropský soud pro lidská práva (dále jen ‚Soud‘).“

Podrobnostmi týkajícími se řízení před Soudem se budou zabývat následující kapitoly.

---

4) Znění platné do 30. října 1998

5) Články 20 až 37 byly věnovány řízení před Komisí, články 38 až 56 se týkaly řízení před Soudem

---

II. Schéma řízení před Soudem

Řízení před Soudem lze rozdělit do čtyř dílčích etap: 1. podání stížnosti, 2. posouzení stížnosti soudcem zpravodajem, 3. posouzení stížnosti Soudem a rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti, 4. posouzení stížnosti Soudem v jejím merituu a vynesení rozsudku. Řízení před velkým senátem se vyznačuje několika specifiky.

1. PODÁNÍ STÍŽNOSTI

Prvotně podaná stížnost Soudu, napsaná v kterémkoli jazyce kteréhokoli smluvního státu Úmluvy, nemusí být sepsána na zvláštním formuláři, který stěžovatel (nebo jeho právnímu zástupci) pracovníci Kanceláře Soudu v průběhu přípravného řízení zašlou. Může být naprosto neformální, v podobě dopisu obsahujícího stručným způsobem uvedená fakta, která, podle názoru stěžovatele, způsobila porušení jeho práv zaručených Úmluvou. Bez toho, aniž by stěžovatel musel specifikovat, která ustanovení článků Úmluvy nebo jejich protokolů byla porušena, stačí, aby upřesnil obsah práva či svobody, které měly být porušeny.

Velká pozornost by měla být věnována splnění formálních náležitostí pro podání stížnosti, totiž vyčerpání právních prostředků nápravy a podání stížnosti v šestiměsíční lhůtě plynoucí od posledního vnitrostátního rozhodnutí. Stížnost by měla být rozdělena do několika částí. Nejprve by mělo být uvedeno celé jméno a příjmení stěžovatele, a pokud je jím právnická osoba, též její právní povaha. Dále by mělo následovat datum narození stěžovatele, jeho trvalé, případně přechodné bydliště. Podává-li stížnost právní zástupce, nesmí chybět ani jeho jméno, titul a adresa. Poměrně důležitou informací, která též nesmí chybět, je uvedení státu, proti kterému je stížnost vedena.

V prvotní stížnosti není třeba přesňovat nároky na spravedlivé zadostiučinění ve smyslu článku 41 Úmluvy. Ty se stanou aktuálními, pokud Soud stížnost přijme k meritornímu posouzení.

Každá stížnost, která je Soudu takto podána, dostává tzv. provizorní číslo (složené ze dvou písmen a tří až pěti číslic, např. PN 2223). Jestliže se právní Kanceláře Soudu, kterému byla stížnost určena k administrativnímu vedení, domnívá, že spis obsahuje všechny nezbytné informace, zašle stěžovateli oficiální formulář určený k podání stížnosti, pokud stížnost již nebyla v této formě prvotně předložena. Poté, co stěžovatel formulář řádně vyplní a zašle nazpět Soudu, je jeho stížnost oficiálně registrována (registrační číslo je složeno z pěti číslic

a dvojčíslí roku registrace, např. 54012/00). Po zaregistrování stížnosti jsou všechny dokumenty uložené v Kanceláři Soudu, s výjimkou materiálů předložených v rámci jednání o smírném ukončení sporu, přístupné veřejnosti, pokud to předseda senátu, ke kterému byla stížnost přidělena, nezakáže. To se může stát na základě žádosti jedné ze stran, nebo jiné zainteresované osoby, jestliže by zveřejnění materiálů nebylo v zájmu ochrany morálky, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo jestliže by zájmy nezletilých osob nebo ochranu soukromí strany v řízení vyžadovaly. Může tak též učinit, domnívá-li se s ohledem na zvláštní okolnosti případu, že by zveřejnění materiálů mohlo ohrozit zájmy spravedlnosti.

Hlavní částí stížnosti je vylíčení skutkového stavu (statement of facts; exposé des faits) a námitky (claims; griefs). Pokud jde o skutkový stav, měl by obsahovat veškeré skutečnosti, které stěžovatel považuje za nezbytné pro správné a úplné pochopení situace, která způsobila údajné porušení jeho práv. Je třeba uvést rozhodnutí, rozsudky a usnesení, event. nález Ústavního soudu, které byly v průběhu správního a soudního řízení vydány. Není třeba specifikovat číslo jednací daného řízení nebo rozhodnutí. Formulace námitek by měla být zde (na rozdíl od prvotního podání stížnosti) opřena o uvedení článků Úmluvy, zaručujících práva a svobody, jejichž porušení stěžovatel namítá. Odvolávat se na Pakt občanských a politických práv OSN nebo na Listinu základních práv a svobod není třeba, protože Soud není oprávněn posuzovat stížnost z pohledu těchto dvou právních aktů.

Stížnost k Soudu není návrhem na zahájení řízení jako před vnitrostátním soudem. Není proto třeba ji psát v takové formě. Soud je navíc oprávněn rozhodnout pouze o tom, zda v konkrétním případě byla práva a svobody, na jejichž porušení si stěžovatel stěžuje, skutečně porušena (článek 34 Úmluvy). Nemá proto smysl (jak to někteří advokáti stále dosud dělají), žádat o zrušení rozhodnutí vnitrostátního soudu, neboť takové rozhodnutí Soud nemůže vydat. Navíc stížnost, která podobný žalobní petit obsahuje, dokazuje naprostou neznalost funkce Evropského soudu, ačkoli text Úmluvy, jakožto mezinárodní smlouvy o lidských právech ratifikované Českou republikou, je součástí jejího právního pořádku a je dostupný ve Sbírce zákonů.

Je velmi důležité správně a pravdivě uvést datum podání stížnosti, neboť z porovnání s datem posledního vnitrostátního rozhodnutí, resp. jeho doručení (viz kapitola o formálních podmínkách podání stížnosti), je možno zjistit, zda stěžovatel podal stížnost ve lhůtě šesti měsíců. Toto datum nikdy není datem formální registrace stížnosti. Datem podání stížnosti je zpravidla datum uvedené v prvotním podání, jestliže je z něho patrný úmysl stěžovatele podat stížnost a předmět stížnosti. Jestliže podání není datováno, je dnem podání datum uvedené na poštovním razítku. Je jím i v případě, jestliže je podání viditelně antidatováno.

V počátečním stadiu řízení před Evropským soudem, totiž do okamžiku, než je stížnost přijata k meritornímu rozhodnutí (declared admissible, *déclarée recevable*), není třeba, aby byl stěžovatel zastoupen advokátem, přesto, že jeho pomoc i v tomto okamžiku může být vítaná, zejména jestliže advokát je obeznán s existencí Soudu a Úmluvy a má alespoň kusou představu o tom, v jaké formě by měla být stížnost k Soudu podána, v jaké lhůtě a co by se před jejím podáním mělo učinit. Tento nedostatek však lze napravit přečtením kapitol, které budou následovat.

Ten, kdo se s přáním podat stížnost k Soudu obrátí na advokáta a domnívá se, že bude moci již od samého podání žádat o tzv. právní pomoc (*legal aid, assistance judiciaire*) k zaplacení jeho služeb, je na omylu. O právní pomoc je možno požádat, resp. Soud ji může přiznat poté, co byla stížnost předána vládě k vyjádření (*communicated, communiquée*). Kritéria udělení právní pomoci nejsou pevně stanovena. Žádost stěžovatele, která by měla obsahovat potvrzení z finančního úřadu o jeho příjmech, Soud zasílá vládě dotčeného státu k vyjádření. Právní pomoc je určena k pokrytí výdajů stěžovatelova právního zástupce spojených se studiem spisu, sepsáním jeho vyjádření na stanovisko vlády, případně přípravou na veřejné jednání před Soudem a cestovními náklady s tím spojenými.

Podání stížnosti nemá odkladný účinek vůči vykonatelnému rozhodnutí vnitrostátních soudních instancí. Nicméně, Jednací řád Soudu umožňuje požádat o tzv. předběžné opatření (*interim measure, mesure provisoire*) ve smyslu článku 39 Jednacího řádu Soudu, podle kterého:

„1. Senát, případně jeho předseda, může buď na žádost jedné ze stran nebo jiné zainteresované osoby, nebo z moci úřední, nařídit stranám přijmout takové předběžné opatření, jehož přijetí je podle jejich názoru nezbytné v zájmu stran nebo v zájmu správného průběhu řízení. ...

3. Senát může vyzvat strany, aby mu dodaly informace o každé otázce, která se vztahuje k jemu doporučeným předběžným opatřením.“

Z právního hlediska takové „nařízení“ není vynutitelné. Ovšem, s ohledem na poslušnost států je poměrně účinným prostředkem nátlaku. Soud takové nařízení vydává jen ve výjimečných případech, zejména při vyhoštění nebo vydání do země, kde by stěžovatel riskoval zdraví nebo život, totiž v těch případech, kde by vzniklá škoda byla nenapravitelná.

Druhou možností, jak Soud může reagovat na naléhavou stížnost, je informovat vládu dotčeného státu o jejím podání, ve smyslu článku 40 Jednacího řádu Soudu, podle kterého:

„V naléhavém případě a při zachování všech ostatních procesních opatření může vedoucí Kanceláře Soudu se souhlasem předsedy senátu

a všemi dostupnými prostředky informovat dotčenou smluvní stranu o předložení stížnosti a jejím stručném obsahu.“

Toto opatření Soudu umožňuje – aniž by čekal na řádné projednání stížnosti a její případné předání vládě k vyjádření – upozornit vnitrostátní orgány na to, že taková naléhavá stížnost byla podána. Ustanovení článku 40 Jednacího řádu bylo použito ve třech případech podaných proti České republice.

2.

POSOUZENÍ STÍŽNOSTI SOUDCEM ZPRAVODAJEM

Vzhledem k velkému množství podaných stížností a nebezpečí zahlcení Soudu je otázka způsobu posouzení stížností velmi důležitá. Jakmile Soud obdrží stížnost, podanou ve smyslu článku 34 Úmluvy, předseda sekce, které byla stížnost přidělena, určí soudce, jenž posoudí stížnost jako soudce zpravodaj (ve spolupráci s jedním z právních asistentů Kanceláře Soudu). V průběhu svého posuzování soudce zpravodaj může požádat strany, aby mu ve stanovené lhůtě dodaly veškeré informace týkající se skutkového stavu, veškeré dokumenty a další doplnění, které považuje za důležité. Zároveň rozhodne, zda stížnost bude posouzena výborem nebo senátem, kterému, za účasti jednoho z právních asistentů, posléze předloží zprávu (report, rapport) s návrhem na řešení věci, totiž buď předložit stížnost vládě dotčeného státu (zdá-li se, že vyžaduje hlubší posouzení), anebo ji prohlásit za nepřijatelnou (inadmissible, irrecevable), případně ji vyškrtnout ze seznamu stížností, jestliže si to přeje stěžovatel, nebo jestliže byla věc vyřešena, případně pro kterýkoliv jiný důvod, který opodstatňuje závěr, že není nezbytné pokračovat v jejím projednávání.

3.

POSOUZENÍ STÍŽNOSTI SOUDEM A ROZHODNUTÍ O PŘIJATELNOSTI

Soud může o stížnosti rozhodnout formou jednomyslného verdiktu výboru tří soudců, rozhodnutím senátu nebo velkého senátu.

Jestliže stížnost zjevně neobsahuje otázky porušení práva, na které stěžovatel poukazuje, anebo stěžovatel nevyčerpal právní prostředky nápravy či nepředložil stížnost ve lhůtě šesti měsíců od posledního rozhodnutí o posledním prostředku nápravy, anebo jestliže právo, jehož porušení je předmětem stížnosti není Úmluvou ani jedním z jejích dodatkových protokolů zaručeno, je stížnost předložena tříčlennému výboru. Stejně tak je tomu, pokud ke skutečnostem, které se k námitce porušení daného ustanovení Úmluvy vztahují, došlo před ra-

tifikací Úmluvy zainteresovaným státem nebo na území, které nespadá pod jeho jurisdikci nebo pokud stát, proti němuž je stížnost vedena, není smluvní stranou Úmluvy, a konečně tehdy, jestliže stěžovatel není osobou poškozenou. O skutečnostech bránících přijetí stížnosti Kancelář Soudu prostřednictvím jednoho z jejich právníků informuje stěžovatele předtím, než o stížnosti výbor rozhodne. Stěžovatel má tak možnost vyjádřit se k vytknutým formálním nedostatkům a např. upřesnit datum doručení posledního rozhodnutí ve věci na důkaz včasného podání stížnosti, popřípadě uvést důvod proč se na poslední instanci neobrátil.

Jestliže se výbor neshodne na jednomyslném rozhodnutí o odmítnutí stížnosti, je stížnost automaticky předložena jednomu ze čtyř senátů podle toho, ve kterém z nich zasedá soudce zpravodaj, jenž zprávu o stížnosti předkládá.

Senát může v rámci prvního kola posuzování stížnost buď odmítnout, předložit vládě k vyjádření anebo vyškrtnout ze seznamu stížností. Může rovněž postoupit věc velkému senátu (viz níže). Do druhého kola se dostanou jen ty stížnosti, které byly předloženy vládě dotčeného státu a posléze stěžovateli. Rozhodnutí senátu může být i odmítnutí, vyškrtnutí ze seznamu nebo přijetí k meritornímu rozhodnutí (rozsudku). V rámci tohoto kola senát zpravidla rozhodne o tom, zda je ve věci nezbytné konat veřejné jednání, a pokud se domnívá, že ho není třeba svolávat, předběžně se vyjádří o porušení ustanovení Úmluvy, kterého se stěžovatel dovolává.

Po rozhodnutí, kterým senát rozhodne o přijatelnosti stížnosti, je veškerá korespondence se zúčastněnými stranami vedena v oficiálních jazycích Rady Evropy – angličtině či francouzštině.

Ačkoli jak výbor, tak senát mohou stížnost odmítnout, resp. ji prohlásit za nepřijatelnou, stížnosti předkládané senátu jsou zpravidla komplikovanější a soudci jim často věnují dlouhou rozpravu, než o jejich přijatelnosti či nepřijatelnosti rozhodnou. Jestliže se senát domnívá, že nemůže na základě předloženého skutkového stavu rozhodnout, anebo se zdá, že je stížnost opodstatněná, předloží stížnost stranám (communication) k vyjádření. O svém rozhodnutí obě strany ihned písemně informuje. Informaci o tomto úkonu stranám doprovází skutkový stav sepsaný v jednom z jednacích jazyků společně s otázkami položenými vládě, týkajícími se přijatelnosti stížnosti a jejího merita. Vláda má možnost se k věci vyjádřit a zároveň odpovědět na položené otázky ve lhůtě zpravidla dvanácti týdnů. Její stanovisko je poté zasíláno stěžovateli k vyjádření, a to ve lhůtě deseti týdnů.

Zjistí-li jedna ze stran, že není schopna předložit své stanovisko včas, je její povinností o tom předem Kancelář Soudu uvědomit a požádat o prodloužení lhůty. Takové žádosti je v naprosté většině vyhověváno. Jestliže se otázky pokládané stranám v rámci „komunikace“ vztahují jen k některým stěžovatelským

námitkám uvedeným ve stížnosti (např. pouze k námitce ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1, avšak nikoli ve smyslu článku 8 Úmluvy), je úkolem stran vyjádřit se jen k této části stížnosti.

Jestliže po obdržení stanovisek se senát domnívá, že je argumentace stran nedostatečná, může obě strany vyzvat k doplnění, a to buď písemně anebo v rámci ústního jednání. K tomu, zda upřednostňují ústní či písemné doplňující řízení, se ostatně strany vyjadřují písemně, a to na základě dopisu Kanceláře Soudu zasílaného stranám ihned po obdržení jejich prvního písemného stanoviska. Doposud Soud svolával ústní jednání jen ve výjimečných případech, zejména tehdy, jestliže na této formě řízení strany trvaly.

Jestliže senát svolává ústní jednání před tím, než rozhodne o přijatelnosti stížnosti, zástupci vlády se vyjadřují první. Je to proto, že vystupují na straně ochránce vnitrostátního pořádku a mohou proto namítat nevyčerpání všech právních prostředků nápravy stěžovatelem. Naopak, během řízení o meritu stížnosti, poté, co senát vydal rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti, je právem stěžovatele (resp. jeho právního zástupce) vyslovit se v první řadě. Jak v prvním, tak i v druhém případě, poté, co se k věci vyjádřily obě strany, jim mohou jednotliví soudci položit doplňující otázky. Po zpravidla desetiminutové přestávce na přípravu jednání pokračuje odpověďmi stran a jejich závěrečnými řečmi. Ihned po ukončení veřejného ústního jednání se senát odebírá k poradě, která je neveřejná.

Během ústního jednání je vláda zainteresovaného státu povinna se vyjadřovat v jednom z oficiálních jazyků Rady Evropy. Na rozdíl od ní je stěžovateli povoleno vyjadřovat se v jeho mateřském jazyce, pokud je oficiálním jazykem jednoho ze smluvních států Úmluvy. Čeští stěžovatelé a jejich právní zástupci tedy mohou před soudem mluvit česky, přičemž Soud na své útraty zajišťuje překlad do oficiálních jazyků. Znamená to, že jestliže stěžovatel nebo jeho právní zástupce nemá ani pasivní znalost jednoho z oficiálních jazyků, musí dostatečně předem písemně požádat Kancelář Soudu o tlumočení z angličtiny, resp. francouzštiny do češtiny.

Zasedání a ústní jednání jsou veřejná, pokud senát nerozhodne na základě vlastního rozhodnutí nebo na žádost jedné ze stran či jiné zainteresované osoby, že je přístup do jednací síně zakázán tisku a veřejnosti pro celé jednání nebo jeho část, a to v zájmu ochrany morálky, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti nebo v zájmu nezletilých osob nebo ochrany soukromí stran v řízení. Může též tak učinit, jestliže se vzhledem ke zvláštním okolnostem případu domnívá, že by veřejnost při jednání mohla ohrozit zájmy spravedlnosti.

4.
**POSOUZENÍ MERITA STÍŽNOSTI
A VYNESENÍ ROZSUDKU**

Jakmile senát rozhodne o přijatelnosti stížnosti, vyzývá strany ke smírnému ukončení sporu (friendly settlement, règlement amiable) a pokouší se, aby byl jejich spor tímto způsobem skutečně ukončen. Zároveň informuje strany o tom, že mohou, pokládají-li to za nezbytné nebo vhodné, předložit doplňující stanovisko k přijatelnosti stížnosti či k jejímu meritu. Jestliže se ve stanovené lhůtě strany na smírném urovnání sporu nedohodnou, o čemž mají povinnost Kancelář Soudu informovat, přistupuje senát k vypracování a vynesení rozsudku.

Rozsudek obsahuje jméno předsedy a ostatních soudců tvořících senát, který ve věci rozhodl, a jméno tajemníka sekce, datum přijetí a datum vynesení rozsudku, uvedení stran, jména jejich zástupců, popis průběhu řízení, skutkový stav věci, souhrn závěrů stran, právní odůvodnění, výrok, případné řešení úhrady nákladů, uvedení stavu hlasování a případná odlišná stanoviska jednotlivých soudců, jestliže nesouhlasili s většinou, případně jejich výklad souhlasného většinového názoru.

Jestliže senát rozhodl o porušení některého ustanovení Úmluvy nebo jejich protokolů, přiznává tzv. spravedlivé zadostiučinění a náhradu nákladů spojených s podáním stížnosti, případně s vedením sporu před vnitrostátními orgány, jestliže vnitrostátní právo zainteresovaného státu umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení. Stěžovatelé mohou požádat jak o odškodnění jim vzniklé materiální, tak morální škody. Pokud jde o škodu materiální, senát nepřiznává tzv. *restitutio in integrum* nebo *restitutio in natura*, nýbrž pouze finanční odškodnění. Doposud pouze v jediném případě Řeckých rafinérií Soud nařídil naturální restituci. Výška odškodnění závisí na charakteru porušeného práva, neexistují žádné tarify, podle kterých by senát postupoval. Pokud jde o náhradu morální újmy, senát zpravidla prohlašuje, že vynesení rozsudku je dostatečným spravedlivým zadostiučiněním. Poměrně nedávno Soud učinil výjimku z tohoto posledně jmenovaného pravidla ve věci **Zielinski, Gonzalez, Pradal a další v. Francie**⁶⁾, kde shledal porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy zaručující právo na spravedlivé projednání věci. Doposud v podobných případech Soud uváděl, že nemohl spekulovat o výsledku řízení, kdyby k procesnímu pochybení před vnitrostátními soudy nedošlo a nemohl tedy předvídat výšku způsobené újmy. Nepřiznával z tohoto titulu žádné finanční odškodnění. Ve výše

---

⁶⁾ Rozsudek z 28. října 1999, Sbirka rozsudků a rozhodnutí, 1999

uvedeném případě Soud, s odvoláním na rozsudek v trestní věci **Colozza v. Itálie**⁷⁾, přiznal finanční náhradu za „ztrátu šancí“ před vnitrostátními soudy způsobenou procesním pochybením. V duchu tohoto rozsudku byla přiznána i náhrada škody ve věci **Krčmář a další v. Česká republika**⁸⁾, vyhlášeném 3. března 2000 (viz níže).

Rozsudky senátů se stávají konečnými, když strany prohlásí, že nebudou žádat o postoupení věci velkému senátu, nebo po uplynutí lhůty tří měsíců od data rozsudku, jestliže žádná ze stran nepožádala o postoupení věci velkému senátu, a konečně pokud kolegium velkého senátu zamítne žádost o postoupení věci jednou ze stran. Rozsudky senátů jsou vypracovány zpravidla v jednom z jednacích jazyků a nepřekládají se, na rozdíl od rozsudků velkého senátu (viz níže). Jsou závazné pro zainteresovanou stranu, přičemž Výbor ministrů dohlíží na jeho výkon.

Rozsudky senátu se vyhláší ústně v sídle Soudu ve Štrasburku, anebo písemně, jejich doručením zúčastněným stranám a uveřejněním na internetu (www.dhcour.coe.fr; www.coe.fr).

5. SPECIFICKÉ ŘÍZENÍ PŘED VELKÝM SENÁTEM

Řízení před velkým senátem není samostatnou etapou řízení, nýbrž do jisté míry jedinečným řízením. Z procesního hlediska ustanovení, kterými se řídí řízení před senáty, se aplikují *mutatis mutandis* na řízení před velkým senátem.

Žádná ze stížností nemůže být přímo po jejím zaregistrování předložena velkému senátu. Může mu být postoupena jedním ze senátů, vyvolává-li závažnou otázku týkající se výkladu Úmluvy nebo jejích protokolů nebo může-li vyřešení otázky vést k rozporu s dříve vyneseným rozsudkem. Senát tak může učinit, dokud nevyneseme rozsudek, a pokud se některá ze stran proti tomuto postupu nevsloví. Rozhodnutí senátu o odevzdání stížnosti velkému senátu nemusí být zdůvodněno. Vedoucí Kanceláře Soudu pouze stranám sdělí úmysl senátu případ odevzdat, a ty mají možnost se k návrhu ve lhůtě jednoho měsíce vyjádřit.

O postoupení věci velkému senátu mohou v tříměsíční lhůtě od data rozsudku senátu požádat i zúčastněné strany, avšak pouze ve výjimečných případech.

---

⁷⁾ Rozsudek z 12. února 1985, Série A č. 89

⁸⁾ Rozsudek z 3. března 2000

Učiní tak písemně do rukou vedoucího Kanceláře Soudu s uvedením závažné otázky týkající se výkladu nebo provádění Úmluvy nebo jejích protokolů nebo závažné otázky všeobecné povahy, která si podle jejich názoru zaslouží projednání před velkým senátem. Kolegium pěti soudců velkého senátu jejich žádost posoudí a přijme ji, pokud věc skutečně tyto otázky vyvolává. Velký senát o věci rozhodne rozsudkem, který je vypracováván v obou oficiálních jazycích a který je konečný.

Rozsudky velkého senátu jsou vyhlašovány ústně v sídle Soudu ve Štrasburku.

III.

Důvody nepřijatelnosti stížnosti

První fáze řízení před Soudem, totiž řízení o přijatelnosti stížnosti, je charakterizována jakousi filtrační činností Soudu, kdy Soud může stížnost jednak vyškrtnout ze seznamu případů, rozhodnout o jejím odmítnutí, resp. nepřijatelnosti, anebo rozhodnout o jejím přijetí k meritornímu rozhodnutí.

1.

VYŠKRTNUTÍ STÍŽNOSTI ZE SEZNAMU PŘÍPADŮ

Právo Soudu vyškrtnout stížnost ze seznamu případů je zakotveno v ustanovení článku 37 Úmluvy, podle kterého:

„1. Soud může v kterékoli fázi řízení rozhodnout o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů, jestliže okolnosti dovolují dospět k závěru, že a) stěžovatel již nemíní trvat na své stížnosti, nebo b) věc již byla vyřešena, nebo c) pro jakýkoli jiný Soudem zjištěný důvod není dále opodstatněné pokračovat v jejím projednávání.“

Ačkoli k vyškrtnutí stížnosti může dojít i po jejím přijetí, v rámci smírného urovnání sporu (viz výše), většina těchto jinak výjimečných rozhodnutí je učiněna právě v první fázi projednávání stížnosti. O svém úmyslu nepokračovat v projednávání stížnosti stěžovatel výslovně informuje Kancelář Soudu. Tentýž úmysl lze však vyvodit i z jednání stěžovatele, který neodpovídá na několiknásobné výzvy, formulované doporučeným dopisem Kanceláře Soudu. Důvody, pro které stěžovatel upustí od své stížnosti k Soudu, mohou být různé. Může jednoduše „nechat věc být“. Může se však stát, že jeho nezájem pokračovat ve své stížnosti je odůvodněn „napravením situace“ vládou dotčeného státu, resp. uspokojením stěžovatelovy žádosti, která je předmětem jeho stížnosti.

Stížnost je též vyškrtuta, jestliže dojde k jejímu vyřešení. Jinými slovy, stěžovatel už nemá na co si stěžovat, podání stížnosti ztratilo své opodstatnění. Například, podá-li stěžovatel stížnost na odmítnutí vydat mu konfiskovaný majetek a věc je v okamžiku podání stížnosti souzena pouze soudem první instance, avšak odvolací soud rozhodne ve prospěch stěžovatele, je věc vyřešena a jeho stížnost vyškrtuta ze seznamu případů, jakmile o rozhodnutí odvolacího soudu stěžovatel informuje Kancelář Soudu.

Třetím a posledním důvodem, který může Soud vést k rozhodnutí o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů, je okolnost, která podle něj opodstatňuje nepo-

kračovat v projednávání stížnosti. Stane se tak, jestliže stěžovatel zemře a jeho stížnost má čistě osobnostní charakter. Například, jestliže předmětem stížnosti bylo umístění stěžovatele v psychiatrické léčebně a délka projednávání jeho žádosti o přezkoumání zákonnosti tohoto umístění, vdova po stěžovateli nemá aktivní legitimaci (není v postavení poškozeného ve smyslu článku 34 Úmluvy), aby mohla pokračovat v řízení.

Ve smyslu druhého a třetího odstavce článku 37 Úmluvy:

„2. Soud však pokračuje v projednávání stížnosti, vyžaduje-li to dodržování lidských práv stanovených Úmluvou a jejími protokoly. 3. Soud může rozhodnout o vrácení stížnosti do seznamu případů, jestliže se domnívá, že okolnosti odůvodňují takový krok.“

Je zcela na uvážení Soudu, zda stížnost vyškrtne, anebo zda bude pokračovat v jejím projednávání. Tak například ve stížnosti, týkající se podmínek držení stěžovatele v cele smrti, stěžovatel několik měsíců po podání stížnosti, která byla předána vládě k vyjádření, zaslal Kanceláři Soudu dopis, kde vylíčil, že se od jisté doby podmínky věznění zlepšily do té míry, takže je pokládá za dostačující. Soud však rozhodl, že zlepšení podmínek nemohlo ovlivnit předchozí období, kdy stěžovatel byl vězněn v horších podmínkách, a že je tedy účelné pokračovat v projednávání stížnosti.

Z díkce třetího odstavce článku 37 Úmluvy je zřejmé, že rozhodnutí Soudu o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů není konečné. Jestliže se objeví nové okolnosti, o kterých Soud předtím nevěděl, odůvodňujících vrácení stížnosti do seznamu případů, Soud tak učiní. Může se například stát, že stěžovatel dlouhou dobu neodpovídal na doporučené dopisy Kanceláře Soudu, a proto Soud jeho stížnost vyškrtl. Po nějaké době se stěžovatel znovu ozve s tím, že vzhledem k závažným zdravotním problémům a hospitalizaci, o kterých Soud v okamžiku vyškrtnutí stížnosti nevěděl, nemohl na výzvy Kanceláře Soudu reagovat. Soud v takovém případě stížnost znovu zařadí do seznamu případů. Naopak, neučinil tak ve stížnosti vedené proti Spojenému království, ve které byl stěžovatel zastoupen advokátem, který se po obdržení rozhodnutí Soudu o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů domáhal jejího znovuzařazení do seznamu s tvrzením, že byl poslední dva roky tak pracovně zaneprázdněn, že nebylo v jeho moci na doporučené dopisy Kanceláře Soudu reagovat.

2.

NEPŘIJATELNOST STÍŽNOSTI

Podle veřejně dostupných statistik, Soud (a před ním Komise) odmítá každoročně 90 % podaných stížností. Důvody nepřijatelnosti lze rozdělit jednak na důvody vyplývající z nesplnění formálních (procesních) podmínek podání stížnosti,

ke kterým patří odmítnutí stížnosti pro nevyčerpání právních prostředků nápravy a podání stížnosti po uplynutí lhůty šesti měsíců, a jednak ty, které se dotýkají předmětu stížnosti, kdy právo nebo svoboda, na jejichž porušení si stěžovatel stěžuje, nejsou Úmluvou zaručeny, anebo stát, proti kterému stížnost směřuje, není smluvní stranou Úmluvy, anebo skutečnosti, ke kterým se stížnost vztahuje, pocházejí z období před vstupem Úmluvy v platnost vůči dotčenému státu nebo k nim došlo mimo území spadajícího pod jeho jurisdikci.

A) Nevyčerpání právních prostředků nápravy

Ve smyslu článku 35 odst. 1 Úmluvy:

„Soud může posuzovat věc až po vyčerpání všech vnitrostátních právních prostředků nápravy podle všeobecně uznávaných pravidel mezinárodního práva a ve lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy bylo přijato konečné rozhodnutí.“

Ve smyslu článku 35 odst. 1 Úmluvy (původně článek 26) je povinností stěžovatele užít všech těch vnitrostátních právních prostředků nápravy, které jsou mu dostupné a které mohou napravit situaci porušení práv, které jsou předmětem jeho stížnosti⁹⁾. Právní prostředky nápravy musí existovat nejen v teorii, ale i v praxi, nemají-li být pokládány za nedostupné či neúčinné. Proto, aby byl právní prostředek nápravy účinný, musí být schopen v dané situaci dosáhnout nápravy. V případě vyhoštění nebo vydání do ciziny, které by bylo v rozporu s článkem 3 Úmluvy, musí mít prostředek nápravy odkladný účinek¹⁰⁾.

Je na vládě, která namítá nevyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy, aby dokázala, že daný prostředek nápravy byl účinný a stěžovateli dostupný jak teoreticky, tak prakticky, což znamená, že jej stěžovatel mohl skutečně vyčerpat, že mohl napravit porušení jeho práv, které ve stížnosti uváděl, a že měl naději na úspěch. Zhostila-li se vláda tohoto důkazního břemena, je na stěžovateli, aby prokázal, že vládou uvedené prostředky nápravy skutečně vyčerpal, anebo aby uvedl důvody jejich nevyčerpání.

---

⁹⁾ Akdivar a další v. Turecko, rozsudek z 16. září 1996, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-IV, str. 1210, odst. 66

¹⁰⁾ Eckle v. Německo, rozsudek z 15. července 1982, Série A č. 51, str. 31, odst. 67; Bozano v. Švýcarsko, rozsudek z 18. prosince 1986, Série A č. 111, str. 20 – 22, odst. 48 – 50

Splnění podmínky vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy je Soudem posuzováno s určitou pružností a bez zbytečného formalismu¹¹⁾. Soud vždy přihlíží zejména ke konkrétním okolnostem daného případu¹²⁾. Jestliže byl určitý právní prostředek nápravy užít, použití jiného právního prostředku nápravy, jehož cíl by byl stejný, Soud nevyžaduje¹³⁾. Stěžovatel, který využil zjevně účinný a dostačující prostředek nápravy, se nemusí pokoušet využít další prostředky, které by mu sice byly dostupné, ale jejichž účinnost by byla nejistá¹⁴⁾. Je možné, aby vnitrostátní právní prostředky nápravy byly vyčerpány po podání stížnosti k Soudu, vnitrostátní instance však o nich musí rozhodnout před tím, než Soud rozhodne o přijatelnosti stížnosti¹⁵⁾.

Ustanovení článku 35 odst. 1 Úmluvy vyžaduje, aby námitky porušení práv, které stěžovatel uvádí před Soudem, uplatnil i u příslušné vnitrostátní instance při splnění všech formálních náležitostí, které jsou pro podání toho kterého prostředku nápravy vyžadovány¹⁶⁾. Nesmí však jít o takové náležitosti, které by podání prostředku nápravy prakticky znemožnily.

Vnitrostátní právní prostředky nápravy pokládá Soud za vyčerpané, pokud stěžovatel uplatnil námitky porušení práv, které uvádí ve stížnosti ve Štrasburku před vnitrostátními soudními instancemi¹⁷⁾. Pouhá skutečnost, že všechny právní prostředky nápravy byly podány, však sama o sobě neznamená, že podmínka vyčerpání byla splněna. Stěžovatelovou povinností je též dbát na datum doručení rozhodnutí, jestliže od tohoto data běží lhůta pro podání dalšího právního prostředku nápravy¹⁸⁾.

Podmínka vyčerpání právních prostředků nápravy není splněna, pokud bylo dovolání (jinak opravný prostředek týkající se právních otázek) odmítnuto

---

11) Cardot v. Francie, rozsudek z 19. března 1993, Série A č. 200, str. 38, odst. 34; Castells v. Španělsko, rozsudek z 23. dubna 1992, Série A č. 236, str. 19, odst. 27; Ahmet Sadik v. Řecko, rozsudek z 16. září 1996, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-V, str. 1653 – 1654, odst. 30

12) Van Oosterwijck v. Belgie, rozsudek z 6. listopadu 1980, Série A č. 40, str. 18, odst. 35

13) Stížnost č. 11471/85, roz. 19.1.1989, D.R. 59, str. 67

14) Stížnost č. 14571/89, roz. 12.12.1990, D.R. 67, str. 264; stížnost č. 14838/89, roz. 5.3.1991, D.R. 69, str. 286

15) Stížnost č. 12850/87, roz. 13.3.1990, D.R. 64, str. 128

16) Stížnost 14574/89, roz. 6.1.1993, D.R. 74, str. 14; stížnost č. 16278/90, roz. 3.5.1993, D.R. 74, str. 93; a contrario Ahmet Sadik v. Řecko, viz níže, str. 1653-1654, odst. 30

17) Stížnost č. 16278/90, roz. 3.5.1993, D.R. 74, str. 93; Castells v. Španělsko, viz výše, str. 19, odst. 27; Stížnost č. 15669/89, roz. 28.6.1993, D.R. 73, str. 39

18) Hennings v. Německo, rozsudek z 16. prosince 1992, Série A č. 251-A, str. 11, odst. 26

proto, že stěžovatel nebyl zastoupen advokátem. Stejně je tomu, pokud je právní prostředek nápravy odmítnut pro nesplnění jiných formálních náležitostí¹⁹⁾.

Právní prostředky nápravy vzhledem k údajným porušením jednotlivých ustanovení Úmluvy

Článek 2 Úmluvy

Jestliže se stěžovatel dovolává porušení práva na život, jsou právními prostředky nápravy zpravidla žaloba na náhradu škody, podání trestního oznámení a ústavní stížnost, jestliže je Ústavní soud daného státu příslušný k projednání individuálních žalob²⁰⁾.

Článek 3 Úmluvy

Před podáním stížnosti, jejímž předmětem by bylo mučení, nelidské či ponižující zacházení či trestání, by stěžovatel zpravidla měl podat žalobu na náhradu škody, případně podat trestní oznámení s uvedením svých nároků na náhradu škody. Je-li to možné, měl by podat ústavní stížnost²¹⁾. Jestliže se stěžovatel dovolává článku 3 Úmluvy v souvislosti s jeho vyhoštěním či vydáním do ciziny, je třeba podat odvolání či rozklad, případně požádat o azyl a odvolat se, jestliže je jeho žádost zamítnuta. Prostředky nápravy musí mít přitom odkladný účinek, mají-li splňovat podmínku účinnosti.

Článek 4 Úmluvy

Vnitrostátními právními prostředky nápravy v případě stížností na porušení článku 4 Úmluvy zakazujícímu mimo jiné nucenou práci a otroctví, jsou, stejně jako v předcházejících případech, žaloba na náhradu škody, podání trestního oznámení a podání ústavní stížnosti²²⁾.

Článek 5 Úmluvy

Opravným prostředkem při zbavení svobody jednotlivce je jednak stížnost proti rozhodnutí o vzetí do vazby (je-li zbavením svobody vazba) a jednak žádost

---

¹⁹⁾ Stížnost č. 13467/87, roz. 10.7.1988, D.R. 62, str. 269 ; stížnost č. 18079/91, roz. 4. 12. 1991, D.R. 72, str. 263

²⁰⁾ Stížnost č. 11257/84, roz. 6. 10. 1986, D.R. 49, str. 213

²¹⁾ Stížnost č. 21300/93, roz. 1. 4. 1996, D.R. 74, str. 85; stížnost roz. 4.5.1993, D.R. 74, str. 85;

²²⁾ Stížnost č. 8919/80, roz. 17. 3. 1981, D.R. 23, str. 244

o propuštění na svobodu, případně odvolání proti jejímu zamítnutí. Umožňuje-li právní řád daného státu podání ústavní stížnosti, je nutné vyčerpat i tento opravný prostředek²³⁾.

Článek 6 Úmluvy

U stížností na porušení článku 6 Úmluvy, jak v trestněprávním, tak občankoprávním řízení, je třeba nejprve podat odvolání proti rozsudku (usnesení) soudu první instance, ve vymezených případech též dovolání a jestliže je to možné, i ústavní stížnost. Je stěžovatelovou povinností uplatňovat námitky týkající se jeho procesních práv během celého soudního řízení. Jestliže si u Soudu posléze stěžuje, že v řízení před obecným soudem nebyli vyslechnuti někteří svědci a přitom předtím nepožádal vnitrostátní soud o jejich vyslechnutí, není podmínka vyčerpání právních prostředků nápravy splněna²⁴⁾. Na námitku mnohých českých advokátů, jak docílit, aby to, co pokládají případné pro ochranu procesních práv svých klientů, bylo vnitrostátním soudem, a to zejména soudem první instance, na jejich žádost zaprotokolováno (neboť ne vždy – jak se zdá – soud svolí k tomu, aby poznámka, podle právního zástupce pro klienta důležitá, byla do protokolu zanesena), nelze bohužel poskytnout odpověď. Na druhé straně je věcí advokáta, aby důkladně podle občanského soudního řádu uplatňoval námitky proti postupu soudu a jejich protokolaci až po případnou námitku podjatosti, pokud soud odmítl jeho námitky protokolovat.

Ve stížnostech na průtahy v řízení, které dosud neskončilo, je účinným právním prostředkem nápravy ústavní stížnost, nikoli však stížnost ke správnímu orgánu soudu, který ve věci (ne)jedná²⁵⁾. Ústavní soud je oprávněn nařídít tomuto soudu, aby v ní jednal a nepokračoval v dalším porušování stěžovatelových práv.

Článek 7 Úmluvy

Vnitrostátní právní prostředky nápravy ve stížnostech na porušení principu *nullum crimen nulla poena sine lege* a na uložení trestu přísnějšího, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu, jsou obdobné jako u stížností na porušení článku 6 Úmluvy.

---

²³⁾ Stížnost č. 7975/77, roz. 13. 12. 1978, D.R. 15, str. 169

²⁴⁾ Cardot v. Francie, viz výše, str. 18 – 19, odst. 35 (provádění důkazů); Barbera. Mes-ségué a Jabardo v. Španělsko, rozsudek z 6. prosince 1988, Série A č. 146, str. odst. 58 – 59 (námitka podjatosti soudce); stížnost č. 8403/78, zpráva Komise z 15. 10. 1980 (žádost o zaslání věci jinému soudu); Zumtobel v. Rakousko, rozsudek z 21. září 1993, Série A č. 268-A, str. 14, odst. 34 (žádost o ústní jednání); Eckle v. Německo, rozsudek z 15. července 1982, Série A č. 51, str. 30 – 31, odst. 66 (průtahy v řízení)

²⁵⁾ Stížnost č. 24559/94, Gibas v. Polsko, roz. 6. 9. 1995, D.R. 82, str. 76, 82

Charakteristika neúčinných právních prostředků nápravy

Jak bylo již shora uvedeno, při posuzování, zda je právní prostředek nápravy z hlediska Úmluvy účinný či nikoli, Soud vždy hledí na konkrétní okolnosti daného případu. Prostředek nápravy může být buď neúčinný absolutně anebo jen za určitých, přesně specifických okolností. Avšak toliko pochybnosti o účinnosti určitého právního prostředku nápravy nezabavují stěžovatele povinnosti jej vyčerpat²⁶⁾.

Mezi absolutně neúčinné právní prostředky nápravy patří žádost o obnovu řízení²⁷⁾, žádost o milost²⁸⁾, odvolání k úřadu ombudsmana²⁹⁾ a mimořádné opravné prostředky, jejichž podání závisí na rozhodovací pravomoci vnitrostátního orgánu³⁰⁾.

Vnitrostátními právními prostředky nápravy, které mohou být neúčinné pouze za určitých okolností, jsou takové prostředky, které se jeví neúčinnými vzhledem k judikatuře obecných soudů státu, proti kterému stížnost směřuje³¹⁾. Účinnost jednotlivého prostředku nápravy může též snížit správní praxe, pokud je tolerována vyššími soudními instancemi³²⁾. Vnitrostátní právní prostředky nápravy v případech vyhoštění nebo vydání do ciziny, které nemají odkladný účinek, jsou z pohledu Úmluvy neúčinné, jestliže stěžovatel opírá svou stížnost o ustanovení článku 3 Úmluvy (nikoli pouze o článek 8 Úmluvy)³³⁾.

Stěžuje-li si odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody na špatné zacházení, kterému byl nebo je podrobován ze strany vězeňských pracovníků, a prokáže, že nemohl podat žalobu na náhradu škody v souvislosti s následky takového zacházení, není tento prostředek nápravy Soudem považován za účinný³⁴⁾.

---

²⁶⁾ Van Oosterwijck v. Belgie, viz výše, str. 18, odst. 35; stížnost č. 13669/88, roz. 7. 3. 1990, D.R. 65, str. 245

²⁷⁾ Stížnost č. 10537/83, roz. 1. 10. 1985, D.R. 44, str. 98

²⁸⁾ Stížnost č. 7705/76, roz. 5. 7. 1977, D.R. 9, str. 196

²⁹⁾ Stížnost č. 11192/84, roz. 14. 5. 1987, D.R. 52, str. 227 ; stížnost č. 15986/90, roz. 7. 3. 1990 (neuveřejněno)

³⁰⁾ Stížnost č. 8395/78, roz. 16. 12. 1981, D.R. 27, str. 50

³¹⁾ Pressos Compania Naviera S.A. a další v. Belgie, rozsudek z 20. listopadu 1995, Série A č. 332, str. 19 – 20, odst. 27 ; Holy Monasteries v. Řecko, rozsudek z 9. prosince 1994, Série A č. 301, str. 28 – 29, odst. 50 ; Hauschild v. Dánsko, rozsudek z 24. května 1989, Série A č. 354, str. 19, odst. 41

³²⁾ Stížnost č. 5577-5583/72, roz. 15. 12. 1975, D.R. 4, str. 4, 87

³³⁾ Stížnost č. 12097/86, roz. 13. 7. 1987, D.R. 53, str. 210

³⁴⁾ Stížnost č. 7630/76, roz. 6. 12. 1979, D.R. 19, str. 113

Soud přezkoumává podrobně konkrétní okolnosti případu a zvažuje, zda stěžovatel skutečně objektivně určité právní prostředky nápravy nemohl vyčerpat. Stěžovatelově žádosti o zbavení povinnosti vyčerpat prostředek nápravy však nevyhoví, jestliže jde pouze o situaci, kdy stěžovatel nevěděl jak a s jakými formálními náležitostmi bylo prostředek nápravy nutno použít nebo kdy stěžovatelův právní zástupce nesplnil své povinnosti, anebo kdy stěžovatel nemohl právní prostředek nápravy podat vzhledem ke své neutěšené finanční situaci, nevyužili o finanční právní pomoc³⁵).

V mnoha případech vedených proti České republice Komise stanovila, že podnět pro podání stížnosti pro porušení zákona není právním prostředkem nápravy ve smyslu článku 26 Úmluvy (nyní článek 35 odst. 1), neboť jeho podání záviselo na rozhodovací pravomoci prokurátora (státního zástupce) nebo ministra spravedlnosti. Stejně tak i žádost o obnovu řízení v občanskoprávních i trestněprávních věcech nebyla Komisí považována za právní prostředek nápravy, který by bylo nutno vyčerpat před podáním stížnosti do Štrasburku.

Účinným právním prostředkem nápravy je naopak dovolání, je-li jeho přípustnost zřejmá ze zákona³⁶). Otázkou, do jaké míry je dovolání účinné, závisí-li jeho přípustnost na posuzovací pravomoci dovolacího soudu (§ 236 a násl. o. s. ř.), Soud dosud neřešil. Podle mého názoru by však posledně jmenovaný druh případů dovolání neměl být kvalifikován jako účinný právní prostředek nápravy, a to již z hlediska možného současného podání ústavní stížnosti a počátku běhu šedesátidenní lhůty k jejímu podání.

Jedním z prvních rozhodnutí Komise bylo rozhodnutí o povinnosti každého stěžovatele před podáním stížnosti do Štrasburku obrátit se na Ústavní soud (§ 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu), a tedy určení, že jde o účinný právní prostředek nápravy z hlediska aplikace Úmluvy³⁷). Stejně stanovisko Komise zastávala i u případů délky soudního řízení a průtahů³⁸).

---

³⁵) Van Oosterwijck v. Belgie, viz výše, str. 18, odst. 35 ; stížnost č. 14718/89, roz. 14. 2. 1992 (nezveřejněno)

³⁶) *A contrario*, stížnost č. 29010/94, Moravec a Kreditní a průmyslová banka v. Česká republika, roz. 20. 5. 1998, D.R. 93, str. 72

³⁷) Stížnost č. 22926/93, J. A. v. Česká republika, roz. 7. 4. 1994, D.R. 77, str. 118; stížnost č. 23256/94, Karel Hava v. Česká republika, roz. 29. 6. 1994, D.R. 78, str. 139; stížnost č. 23548/94 E.F. v. Česká republika, roz. 29. 6. 1994, D.R. 78, str. 146

³⁸) Stížnost č. 29008/95, Gejza Červeňák a další v. Česká republika, roz. 28. 2. 1990 (neuveřejněno) (občanskoprávní řízení) ; stížnost č. 24211/94, Ondrej Kajba v. Česká republika, roz. 11. 1. 1995 (neuveřejněno) (trestní řízení); stížnost č. 33644/96, roz. 31. 8. 1999 (neuveřejněno)

Stěžovatelovou povinností je respektovat při podání právního prostředku nápravy formální náležitosti stanovené vnitrostátním právem. „Taxisovým příkopem“ v tomto ohledu byly, jsou, ale doufejme, že v budoucnu nebudou, ústavní stížnosti. Skutečným kamenem úrazu pro stěžovatele se zdá být povinnost stanovená zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, být při podání ústavní stížnosti právně zastoupen. Je nutno přiznat, že v minulosti mohlo být obtížné kvalifikovaně podat ústavní stížnost pro někoho, kdo byl v problematické finanční situaci. Navíc, finanční právní pomoc ve smyslu § 83 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, lze udělit pouze tehdy, jestliže stížnost nebyla odmítnuta pro nesplnění formálních náležitostí nebo pro svou zjevnou neopodstatněnost. Komise neshledala podmínku právního zastoupení před Ústavním soudem neslučitelnou s ustanovením článku 6 odst. 1 Úmluvy (přístup k soudu jako jeden z aspektů spravedlivého soudního procesu – viz níže)³⁹⁾, a to ani tehdy, kdy stěžovatel sám vykonával advokátní praxi⁴⁰⁾.

Problémy s ustanovením advokáta však do jisté míry vyřešila novela zákona o advokacii publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 85/1996 a s ní advokátní tarif publikovaný tamtéž pod číslem 177/1996. Z těchto dvou právních předpisů vyplývá, že ten, kdo se nemůže domoci právní pomoci sám, tedy zajistit si právní zastoupení (a to nejen před Ústavním soudem), může požádat advokátní komoru, aby mu advokáta určila, a to i za sníženou mimosmluvní odměnu nebo zadarmo, pokud doloží složitost své finanční situace.

B) Podání stížnosti po uplynutí lhůty šesti měsíců

Druhou formální podmínkou ve smyslu článku 35 odst. 1 Úmluvy pro to, aby mohl Soud stížnost projednat, je její podání ve lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy bylo přijato konečné vnitrostátní rozhodnutí ve věci.

Lhůta šesti měsíců běží zpravidla od konečného vnitrostátního rozhodnutí, kterým se rozumí konečné rozhodnutí přijaté v rámci vyčerpání řádných právních prostředků nápravy podle všeobecně uznávaných pravidel mezinárodního práva⁴¹⁾. Jinak běží po vyčerpání právních prostředků nápravy, které jsou účinné

---

³⁹⁾ Stížnost č. 26345/95, Miroslav Špadrna v. Česká republika, roz. 29. 11. 1995 (neuveřejněno)

⁴⁰⁾ Stížnost č. 32487/96, Jiří Slezák v. Česká republika, roz. 14. 1. 1998 (neuveřejněno)

⁴¹⁾ Stížnost č. 9863/82 & 10924/84, roz. 6. 12. 1984, D.R. 39, str. 93; stížnost č. 17128/90, roz. 10. 7. 1991, D.R. 71, str. 275

nými a dostupnými prostředky k dosažení nápravy porušení těch práv, která stěžovatel uvádí ve své stížnosti⁴²⁾.

Ačkoli podle článku 35 odst. 1 Úmluvy běží lhůta ode dne přijetí konečného vnitrostátního rozhodnutí, nemusí být tento den skutečným počátečním okamžikem běhu lhůty: je třeba vzít v úvahu den, kdy se stěžovatel o rozhodnutí dozvěděl nebo se měl dozvědět podle procesních pravidel dotčeného státu. Jestliže je rozhodnutí přijímáno ve veřejném jednání, běží lhůta ode dne vynesení rozhodnutí. Je však možné, že se stěžovatel při vyhlásování rozhodnutí (rozsudku) nedozví plné odůvodnění. V takových případech běží lhůta od okamžiku doručení rozhodnutí⁴³⁾. Tento rozdíl v počátku běhu šestiměsíční lhůty je patrný zejména u stížností proti Francii a Švýcarsku⁴⁴⁾. Jestliže vnitrostátní právo spojuje účinky rozsudku (právní moc) s jeho doručením straně v řízení nebo jejímu právnímu zástupci, běží šestiměsíční lhůta od okamžiku tohoto doručení⁴⁵⁾.

Někdy není počátek běhu lhůty totožný s datem konečného rozhodnutí ani jeho doručení. Jestliže rozhodnutí bylo vydáno nebo bylo doručeno stěžovateli před datem vstupu Úmluvy v platnost pro stát, proti kterému stížnost směřuje, je tato neslučitelná *ratione temporis* s ustanoveními Úmluvy. Na tento závěr nemá vliv ani skutečnost, že konec šestiměsíční lhůty by spadal již do období po vstupu Úmluvy v platnost. Podobně, i když lhůta končí po datu, kdy stát uznal pravomoc Soudu projednávat stížnosti proti němu, musí být stížnost odmítnuta jako neslučitelná *ratione personae* s ustanoveními Úmluvy.

V případech, kdy proti opatření, které údajně porušuje práva vyplývající z Úmluvy, neexistuje žádný prostředek nápravy, počíná šestiměsíční lhůta běžet od okamžiku, kdy byl stěžovatel tímto opatřením dotčen nebo kdy se o něm dozvěděl⁴⁶⁾. U pokračující situace porušování práva běží lhůta od jejího ukončení,

---

⁴²⁾ Stížnost č. 10530/83, roz. 16. 5. 1985, D.R. 42, str. 171; stížnost č. 12810/87, roz. 18. 1. 1989, D.R. 59, str. 172; stížnost č. 11763/85, roz. 9. 3. 1989, D.R. 60, str. 128; stížnost č. 23949/94, roz. 18. 5. 1994, D.R. 77, str. 140

⁴³⁾ Stížnost č. 9299/81, roz. 13. 3. 1984, D.R. 36, str. 20

⁴⁴⁾ Stížnost č. 9908/82, roz. 4. 5. 1983, D.R. 32, str. 266; stížnost č. 9299/91, roz. 13. 3. 1984, D.R. 36, str. 20; podobně stížnost proti Itálii, č. 10889/84, roz. 11. 5. 1988, D.R. 56, str. 40

⁴⁵⁾ Worm v. Rakousko, rozsudek z 29. srpna 1997, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1997-V, str. 1547, odst. 33

⁴⁶⁾ Stížnost č. 12015/86, roz. 6. 7. 1988, D.R. 57, str. 108; stížnost č. 19601/92, roz. 19. 1. 1995, D.R. 80, str. 46; stížnost č. 23413/94, roz. 28. 11. 1995, D.R. 83, str. 31

neboť trvá-li porušování práva, podmínka podání stížnosti ve lhůtě šesti měsíců se neaplikuje⁴⁷⁾.

Stěžovatel musí dbát na to, aby jeho stížnost byla podána včas. Jeho nebalost či neznalost nezakládá okolnost, která by ho omluvila za nerespektování lhůty, pokud nepřesvědčí Soud o omluvitelnosti jeho chyby či neznalosti. Skutečnost, že stěžovatel je upoután na lůžko v důsledku nemoci nebo že stížnost byla podána opožděně vinou jeho právního zástupce⁴⁸⁾ nepozastavuje běh šestiměsíční lhůty.

Běh této lhůty není přerušen zasláním prvního stěžovatelova dopisu s vylíčením skutečností a práv a svobod, o kterých se domnívá, že byly porušeny, před vyčerpáním všech vnitrostátních právních prostředků nápravy, jestliže se na Soud znovu obrátí po uplynutí doby delší než šest měsíců od posléze vydaného konečného vnitrostátního rozhodnutí⁴⁹⁾. Pokud v souladu s vnitrostátním právem a praxí se kopie rozsudku, vyneseného ve veřejném jednání za přítomnosti obou stran, těmto doručuje, běží šestiměsíční lhůta ode dne doručení, a to bez ohledu na to, zda je rozsudek doručován účastníku či jeho právnímu zástupci⁵⁰⁾. Jestliže konec šestiměsíční lhůty připadne na svátek, posouvá se na první následující pracovní den⁵¹⁾.

Někteří čeští stěžovatelé se na Soud obracejí až po odmítnutí jejich žádosti o povolení obnovy řízení nebo podnětů k podání stížnosti pro porušení zákona. Odmítnutí těchto prostředků nápravy (podnět k podání stížnosti pro porušení zákona není navíc sám o sobě prostředkem nápravy – tím je až stížnost pro porušení zákona) však nemá na běh šestiměsíční lhůty žádný vliv. V případě, že by obnova řízení byla povolena, je třeba vyčkat konce celého řízení a teprve potom případně podat stížnost k Soudu, po předchozím odmítnutí ústavní stížnosti.

C) Neslučitelnost stížnosti s ustanoveními Úmluvy

Skutečnost, že je stížnost neslučitelná s ustanoveními Úmluvy znamená, že na ni nelze aplikovat ustanovení Úmluvy. Lze též říci, že Soud nemá oprávnění se stížností zabývat. Kompetence Soudu se dělí na kompetenci *ratione personae*, *ratione loci*, *ratione materiae* a *ratione temporis*. Jednotlivé druhy kompe-

---

47) Stížnost č. 15299-15300/89, roz. 4. 3. 1991, D.R. 68, str. 216; stížnost č. 14807/89, roz. 12. 2. 1992, D.R. 72, str. 148; stížnost č. 17864/91, roz. 5. 9. 1994, D.R. 79, str. 5

48) Stížnost č. 9833/82, roz. 7. 3. 1985, D.R. 42, str. 53

49) Stížnost č. 10126/83, roz. 7. 5. 1985, D.R. 42, str. 205

50) Worm v. Rakousko, viz výše, str. 1547, odst. 33

51) Stížnost č. 24856/94, roz. 11. 4. 1996 (nezveřejněno)

tence odrážejí materiální podmínky pro podání stížnosti. Vztahují se ke státu, proti kterému je stížnost vedena, ke stěžovateli, který ji podává, k právům a svobodám, které jsou předmětem stížnosti, a ke skutečnostem, na kterých je stížnost postavena. Všechny tyto materiální podmínky jsou obsaženy v ustanovení článku 34 Úmluvy, podle kterého:

„Soud může přijímat stížnosti každé fyzické osoby, nevládní organizace nebo skupiny osob považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou a jejími protokoly jednou z Vysokých smluvních stran. Vysoké smluvní strany se zavazují, že nebudou nijak bránit účinnému výkonu tohoto práva.“

Neslučitelnost *ratione personae*

Z dikce článku 34 Úmluvy vyplývá, že stěžovatelem může být „fyzická osoba“, „nevládní organizace“ nebo „skupina osob“ považujících se za poškozené v důsledku porušení práv a svobod zaručených Úmluvou a jejími protokoly.

Kdo je „fyzická osoba“ je nasnadě. Avšak na rozdíl od ustanovení občanského práva hmotného a procesního, žalobcem může být jak občan státu, proti němuž stížnost směřuje, tak i cizinec (stížnost týkající se vyhoštění). Může jím být i osoba nezletilá, duševně nemocná (zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům zde není důležité) i osoba ve výkonu trestu nebo jinak zbavená svobody.

Druhá kategorie stěžovatelů, „nevládní organizace“, je dosti široká, zahrnuje nejrůznější subjekty jako vydavatele novin, odborové orgány⁵²⁾ nebo politické strany⁵³⁾. V postavení stěžovatele však nemohou být obce a místní orgány státní správy⁵⁴⁾. Soud definoval pojem „nevládní organizace“ v rozsudku **Holy Monasteries v. Řecko**⁵⁵⁾, v němž se řecká vláda snažila charakterizovat stěžovatele jako státní subjekty vzhledem k úzkému vztahu státu a církve. Podle stálé judikatury štrasburských orgánů si „nevládní organizace“ nemůže stěžovat na porušení práv svých členů, pokud tato práva mají individuální charakter⁵⁶⁾. Komise učinila z této judikatury výjimku ve věci týkající se scientologické církve⁵⁷⁾.

---

⁵²⁾ Stížnost č. 6538/74, roz. 21. 3. 1975, D.R. 2, str. 90

⁵³⁾ Socialistická strana Turecka a další v. Turecko, rozsudek z 25. května 1998, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1998-III; Svobodná a demokratická strana Turecka v. Turecko, rozsudek z 8. prosince 1999, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1999

⁵⁴⁾ Stížnost č. 13252/87, roz. 14. 12. 1988, D.R. 59, str. 251

⁵⁵⁾ Rozsudek z 9. prosince 1994, Série A č. 301-A

⁵⁶⁾ Stížnost č. 15404/89, roz. 16. 4. 1991, D.R. 70, str. 262

⁵⁷⁾ Stížnost č. 7805/77, roz. 5. 5. 1979, D.R. 16, str. 68, 70

Konečně třetí kategorie stěžovatelů, „skupina osob“, je subjektem složeným z více osob, které se dovolávají porušení Úmluvy nebo jejích protokolů v důsledku určitých skutečností. „Skupinou osob“ může být například skupina rodičů stěžujících si na porušení práva na vzdělání svých dětí⁵⁸⁾.

Pokud jde o stranu žalovanou, je třeba poznamenat, že jednotlivec se nemůže na Soud obrátit se stížností na činnost fyzických osob či soukromých osob, například advokáta či literární periodikum⁵⁹⁾. Činnost takových subjektů může založit odpovědnostní vztah státu, pokud by měl povinnost určitá práva chránit, jako například právo formovat a povolit odbory či právo na vzdělání⁶⁰⁾. Ve věci **Van der Mussele v. Belgie** došel Soud k závěru, že se stát nemůže zbavit odpovědnosti jejím přenesením na fyzické nebo soukromé osoby, a shledal ho odpovědným za fungování systému právní pomoci, kterou v jednotlivých případech poskytovala belgická advokátní komora⁶¹⁾. O několik let později, ve věci **Costello-Roberts v. Spojené království**, Soud řešil otázku odpovědnosti státu za tělesné tresty udělované a vykonávané v soukromých školách. Soud posoudil případ z hlediska článků 3 a 8 Úmluvy a stanovil, že stát má povinnost zajistit dětem vzdělání tak, jak to vyžaduje článek 2 Dodatkového protokolu a že školní disciplinární systém spadá pod pojem práva na vzdělání ve smyslu tohoto ustanovení.

Velmi zajímavý byl případ **Nielsen v. Dánsko**, v němž Soud odmítl pro svou nepříslušnost *ratione personae* stěžovatelovu námitku učiněnou ve smyslu článku 5 Úmluvy s tím, že jeho hospitalizace na dětském psychiatrickém oddělení nebyla ve skutečnosti opatřením státního orgánu, nýbrž rozhodnutím jeho matky učiněným v rámci výkonu jejích rodičovských práv⁶²⁾.

Osoba, která má v úmyslu zahájit řízení před Soudem, musí být v postavení poškozeného v důsledku porušení alespoň jednoho z práv nebo svobod zaručených Úmluvou nebo jejími protokoly alespoň jednou smluvní stranou. Úmluva neumožňuje podání stížnosti ve formě *actio popularis*. Předmětem stížnosti proto nemůže být obsah zákona, není-li prokázána jeho aplikace ve stěžovatelově případě. Orgány Úmluvy však rozšířily pojem „poškozeného“ o tzv. „potenciálního poškozeného“ anebo „nepřímého poškozeného“.

---

58) Stížnost č. 6853/74, roz. 9. 3. 1977, D.R. 9, str. 27

59) Stížnost č. 9022/80, roz. 1983, D.R. 33, str. 21

60) Rozsudek Young, James a Webster v. Spojené království z 13. srpna 1983, Série A č. 44, str. 21 – 26, odst. 51 – 65

61) Rozsudek z 23. listopadu 1983, Série A č. 70, str. 14 – 15, odst. 28 – 30

62) Rozsudek z 28. listopadu 1988, Série A č. 144, str. 23, odst. 63

Tímto směrem se ubírající judikatura umožnila jednotlivci stěžovat si na legislativu jako takovou, dokázal-li, že byl zákonem nebo jeho částí přímo dotčen. Ve věci **Marckx v. Belgie** a **Johnston a další v. Irsko** byli stěžovatelé dotčeni v prvním případě zákonem omezujícím dědická práva dětí narozených mimo manželství⁶³⁾ a v druhém případě právními důsledky ústavou zakázaného rozvodu manželství⁶⁴⁾. V postavení „poškozeného“ se ocitl i uživatel telekomunikačních služeb, když existovala obecná opatření, která umožňovala tajný odposlech telefonních hovorů a cenzuru poštovních zásilek⁶⁵⁾.

Vedle „příмого poškozeného“, zná judikatura štrasburských orgánů i termín „nepřímý poškozený“. Mohou jimi být jednak rodinní příslušníci přímého poškozeného. Jsou jimi osoby, které jsou s přímým poškozeným pevně spřízněny, osoby, které utrpěly škodu v důsledku poškození jiné osoby, a konečně osoby, které mají zájem na tom, aby porušování práv bylo ukončeno. Pokud stěžovatel uvádí, že je v postavení „nepřímého poškozeného“, musí zároveň označit „příмого poškozeného“, jenž musí souhlasit s podáním stížnosti. Soud například ve věci **McCann a další v. Spojené království** přijal stížnost rodinných příslušníků tří zabitých členů Irské Republikánské armády, kteří si stěžovali na porušení článku 2 Úmluvy⁶⁶⁾.

V postavení „nepřímého poškozeného“ může být i dědic po stěžovateli zemřelém v průběhu řízení před Komisí či Soudem. Zde je však třeba podotknout, že takový přechod dovolují pouze ta práva a svobody zakotvené v Úmluvě, které nemají osobnostní charakter. Takovým právem je kupř. majetkové právo⁶⁷⁾, je-li předmětem stížnosti konfiskace a nedostatečné odškodnění, nikoli však výplata důchodových či sociálních dávek.

Neslučitelnost *ratione materiae*

Neslučitelnost *ratione materiae* odráží *a contrario* rozsah práv a svobod, jejichž porušení stěžovatelé mohou namítat, a k jejichž přezkoumání je Soud oprávněn.

---

63) Rozsudek z 13. června 1979, Série A č. 31, str. 13, odst. 27

64) Rozsudek z 18. prosince 1986, Série A č. 112, str. 21, odst. 42

65) *Klass a další v. Německo*, rozsudek z 6. září 1978, Série A č. 28, str. 18 – 19, odst. 34 – 36

66) Rozsudek z 27. září 1995, Série A č. 324

67) *Deweer v. Belgie*, rozsudek z 27. února 1980, Série A č. 35

Úmluva nezaručuje jako takové právo získat místo státního zaměstnance⁶⁸⁾, na politický azyl a na vstup a usídlení se na území cizího státu⁶⁹⁾, na započítání doby ve vazbě do celkové délky trestu odnětí svobody⁷⁰⁾, na udělení státního občanství⁷¹⁾, právo na výkon trestu odnětí svobody v určité věznicí⁷²⁾ nebo právo na podmíněčné propuštění⁷³⁾, právo na práci⁷⁴⁾, anebo právo na diplomatickou ochranu⁷⁵⁾. Nicméně, ačkoli Úmluva některé právo nezaručuje, není vyloučeno, že Soud posoudí stížnost z pohledu jiného ustanovení. Tak například, přestože právo na vstup na území cizího státu a právo z něj nebyt vyhoštěn není Úmluvou zaručeno, akt vyhoštění nebo vydání do ciziny může za určitých okolností vyvolávat otázky porušení článků 3 a 8 Úmluvy. Podobně, přestože Úmluva nezaručuje právo na odvolání v trestních věcech, dojde-li k němu, Soud jej může zkoumat z hlediska ustanovení článku 6 Úmluvy zaručujícího právo na spravedlivé řízení.

Neslučitelnost *ratione temporis*

Neslučitelnost *ratione temporis* vymezuje *a contrario* časové období, ve kterém došlo k údajnému porušení Úmluvy nebo jejích protokolů, k jehož přezkoumání je Soud oprávněn.

Podle obecně uznávaných principů mezinárodního práva Úmluva a její protokoly se neaplikují na skutečnosti, ke kterým došlo před vstupem Úmluvy (resp. jejích protokolů) v platnost vůči jednotlivým smluvním státům. Je na uvážení jednotlivých států, zda současně s ratifikací Úmluvy uznají pravomoc Soudu (do 31. října 1998 i Komise) projednávat stížnosti podané proti nim, anebo zda počátek jejich pravomoci odloží na pozdější datum. Bývalá Česká a Slovenská Federativní Republika ratifikovala Úmluvu 18. března 1992 a zároveň uznala pravomoc Komise a Soudu projednávat stížnosti podané proti ní. Po rozpadu fede-

---

68) Stížnost č. 8130/78, roz. 12. 3. 1981, D.R. 22, str. 27, 33

69) Abdulaziz, Cabales a Balkandali v. Spojené království, rozsudek z 28. května 1985, Série A č. 94; stížnost č. 19066/91, roz. 5.4.1993, D.R. 74, str. 179; stížnost č. 21808/93, roz. 8. 9. 1993, D.R. 75, str. 264; stížnost č. 24088/94, roz. 12.10.1994, D.R. 79, str. 138

70) Stížnost č. 9019/80, roz. 7. 7. 1981, D.R. 27, str. 181, 192; Luberti v. Itálie, rozsudek z 23. února 1984, Série A č. 75

71) Stížnost č. 11278/84, roz. 1. 7. 1985, D.R. 43, str. 216; stížnost č. 30913/96, Slepčik v. Česká republika a Nizozemí, roz. 2. 9. 1996, D.R. 86, str. 176

72) Stížnost č. 11208/84, roz. 4. 3. 1986, D.R. 46, str. 182

73) Stížnost č. 22564/93, roz. 14. 4. 1994, D.R. 77, str. 179

74) Stížnost č. 6907/75, roz. 1975, D.R. 3, str. 153

75) Stížnost č. 12822/86, roz. 9. 12. 1987, D.R. 54, str. 201

race (31. prosince 1992) se Česká republika, stejně jako Slovenská republika, stala členem Rady Evropy k 30. červnu 1993. Výbor ministrů Rady Evropy přijal prohlášení obou nově vzniklých samostatných států být vázány Úmluvou zpětně k 1. lednu 1993.

Neslučitelnost *ratione loci*

Stížnost je neslučitelná *ratione loci* s ustanoveními Úmluvy, jestliže je postavena na skutečnostech, ke kterým došlo na území, které nespadá pod jurisdikci dotčeného státu.

Ve věci **Kypr v. Turecko** Soud stanovil, že odpovědnost státu se neomezuje jen na jeho území, ale pokrývá i činnost představitelů státu v zahraničí včetně diplomatických misí a ambasád a členů armády lokalizovaných v zahraničí⁷⁶⁾.

Ve věci **Bertrand Russel Peace Foundation Ltd v. Spojené království** týkající se zadržování stěžovatelovy korespondence orgány Sovětského svazu a jeho žádosti, aby mu Spojené království diplomatickými prostředky poskytlo ochranu, Komise mínila, že článek 1 Úmluvy nelze interpretovat tak, že by ukládal smluvním státům povinnost zajistit, aby nesmluvní státy Úmluvu respektovaly. Pouhá skutečnost, že stěžovatel trvale bydlel na území Spojeného království, nestačila v tomto případě k tomu, aby jeho záležitost mohla podléhat jurisdikci Spojeného království z hlediska Úmluvy⁷⁷⁾.

Věc **Drozd a Janousek v. Francie a Španělsko**⁷⁸⁾ se týkala zákonnosti věznění stěžovatelů ve smyslu článku 5 odst. 1 Úmluvy ve Francii. Stěžovatelé byli odsouzeni na území Andorry a podle obecné zvyklosti, udržované mezi Francií a Andorrou, byli vězněni ve Francii. Otázkou bylo, zda bylo povinností Francie dbát na to, aby trestní řízení vedené proti nim v Andoře probíhalo v souladu s ustanoveními článku 6 Úmluvy. Soud nebyl na jedné straně toho názoru, že by povinnosti Francie šly až tak daleko, ale na druhé straně stanovil, že smluvní státy jsou povinny odmítnout spolupráci s jinými zeměmi, pokud je zřejmé, že odsouzení bylo založeno na flagrantním popření principů spravedlnosti.

---

⁷⁶⁾ Stížnost č. 6780/74 & 6950/75, roz. 26. 5. 1975, D.R. 2, str. 125

⁷⁷⁾ Stížnost č. 7597/76, roz. 2. 5. 1978, D.R. 14, str. 117 – 124

⁷⁸⁾ Rozsudek z 26. června 1992, Série A č. 240, str. 33 – 35, odst. 108 – 111

D) Zjevná neopodstatněnost stížnosti

Stížnost je zjevně neopodstatněná, splňuje-li všechny procesní náležitosti stanovené článkem 35 odst. 1 Úmluvy, dotýká se práva zaručeného Úmluvou nebo jejími dodatkovými protokoly, vztahuje se k období po ratifikaci Úmluvy státem, proti kterému je vedena, a stěžovatel je v postavení poškozeného v důsledku skutečností, na které si stěžuje, avšak závažnost jeho námitek není tak rozsáhlá, aby Soud měl za to – často s odvoláním na svou judikaturu – že došlo k porušení namítaného práva.

Ve většině podaných stížností stěžovatelé kritizují rozhodnutí a rozsudky vnitrostátních správních a soudních orgánů, které jsou z jejich pohledu neuspokojivé. Napadají řešení věci soudcem nebo správním orgánem s tvrzením, že takové řešení je výsledkem špatného posouzení věci nebo nesprávné aplikace vnitrostátního práva. Jinými slovy, žádají Soud, aby sám vnitrostátní rozhodnutí posoudil. Vzhledem k tomu, že ve většině právních systémů existují tři vnitrostátní instance, které mohou věc posoudit, ustálilo se rčení, že stěžovatelé se ve skutečnosti snaží získat prostřednictvím svých stížností nové posouzení věci, tzv. čtvrtou instanci (fourth instance; quatrième instance). V těchto případech Soud používá ustálenou judikaturu, podle které:

„Úkolem Soudu je, ve smyslu ustanovení článku 19 Úmluvy zajistit, aby smluvní státy plnily závazky vyplývající pro ně z Úmluvy. Není zejména kompetentní k posouzení stížnosti týkající se údajného pochybení vnitrostátním soudem ve skutkovém stavu či v právním posouzení než tehdy, jestliže má za to, že takové pochybení vedlo k zásahu do práv a svobod zaručených Úmluvou.“

Z výše uvedeného je zřejmé, že závěru Soudu, že stížnost je nepřijatelná pro „zjevnou neopodstatněnost“, předchází podrobné posouzení věci na základě skutečností, které mu byly stěžovatelem předloženy. Je proto velmi důležité, aby stěžovatelé a jejich právní zástupci popsali skutkový stav přesně a souvisle a uváděli všechny skutečnosti, které jsou pro meritum stížnosti rozhodující. Soud totiž předává vládě dotčeného státu poměrně malé množství stížností k vyjádření, ve většině případů přijímá rozhodnutí o nepřijatelnosti na základě písemného materiálu zaslaného stěžovatelem nebo jeho právním zástupcem.

V některých ustanoveních se Úmluva odvolává na vnitrostátní zákon dotčeného státu, zejména u článků 5, 8, 9, 10 a 11 Úmluvy a článku 1 Dodatkového protokolu. Vnitrostátní zákon je vnitrostátními správními orgány a soudy aplikován a interpretován. Soud je oprávněn prověřovat jejich výklad jen tehdy, vedou-li k rozhodnutím naprosto nesprávným nebo zavádějícím.

E) Stížnost anonymní a stížnost v podstatě stejná jako stížnost již jednou projednaná

Ve smyslu článku 35 odst. 2 Úmluvy:

„Soud nebude posuzovat žádnou individuální stížnost předloženou podle článku 34, která je a) anonymní; b) nebo v podstatě stejná jako stížnost již předtím Soudem projednávaná anebo předložená jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smírčí instanci, a pokud neobsahuje žádné nové důležité informace.“

Skutečnost, že Soud odmítne každou anonymní stížnost, je zřejmá. I v řízení před ním platí, že každá stížnost musí být jasně identifikována, neboť jenom tak může Soud přezkoumat, zda je stěžovatel skutečně v postavení poškozeného v důsledku porušení práv a svobod zaručených Úmluvou nebo jejími protokoly jednou ze smluvních stran. Soud převzal praxi Komise, která neprojednávala žádnou anonymní stížnost.

Neprojednání stížnosti, ke které se již Soud jednou vyjádřil, je v podstatě výrazem aplikace principu *non bis in idem* nebo *res judicata*. Soud neprojedná ani stížnost, která byla předtím projednána jinou mezinárodní instancí, neboť tzv. dobrý chod soudnictví – ať ve vnitrostátním měřítku či na mezinárodním poli – nedoporučuje dvojí přezkoumávání téže věci, a to s cílem zabránit vydávání různých a vzájemně si odporujících názorů.

IV. Základní práva a svobody

Práva a svobody zakotvené v Úmluvě a protokolech lze rozdělit do pěti skupin: 1. práva týkající se osobní svobody jednotlivce, 2. práva týkající se duchovní svobody, 3. majetková práva, 4. práva spojená s procesními zárukami a 5. práva aplikovatelná pouze s jinými hmotněprávními ustanoveními Úmluvy.

1. PRÁVA VZTAHUJÍCÍ SE K OSOBNÍ SVOBODĚ JEDNOTLIVCE

Mezi práva týkající se osobní svobody jednotlivce patří právo na život, právo na tělesnou integritu a právo přijít a odejít.

A) Právo na život

Právo na život je v katalogu práv zaručených Úmluvou uvedeno na prvním místě. Je zakotveno v ustanovení článku 2 Úmluvy, podle kterého:

- „1. Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.
2. Zbavení života se nebude považovat za způsobené v rozporu s tímto článkem, jestliže bude vyplývat z použití síly, které není víc než zcela nezbytné, při:
- obraně každé osoby proti nezákonnému násilí;
  - provádění zákonného zatčení nebo zabránění útěku osoby zákonně zadržené;
  - zákonné uskutečněné v akci za účelem potlačení nepokojů nebo vzpoury.“

První otázka, která se nabízí, je, jak Úmluva chápe začátek života. V několika stížnostech Komise uvedla, že „vzhledem k tomu, že život plodu je těsně svázán s životem ženy, která ho nosí, nelze jej posuzovat samostatně“, a že „zákaz potratů, i kdyby pokračování těhotenství mohlo vážně ohrozit život budoucí matky, by byl v rozporu s předmětem a cílem Úmluvy“. Soud neměl dosud možnost se k tomuto problému vyjádřit. Jediným případem, který se dotkl práva žen získávat informace o možnostech přerušování těhotenství, byla stížnost **Open Door a Dublin Well Woman a další v. Irsko**. Soud v něm prohlásil, že „se ne-

cítí být povolán určit, zda Úmluva zaručuje právo na přerušeni těhotenství nebo zda právo na život ve smyslu článku 2 Úmluvy lze aplikovat i na plod“.

Stížnosti na porušení článku 2 Úmluvy lze rozdělit do dvou skupin: na případy úmrtí osob a na případy nedostatku opatření státu k ochraně života.

Jedním z posledních případů prvně jmenované skupiny, které měl Soud možnost řešit, byl případ **McCann a další v. Spojené království**⁷⁹⁾, týkající se zastřelení teroristů britskými ozbrojenými silami. Soud, na který se obrátili jejich blízcí příbuzní, došel k názoru, že došlo k porušení článku 2 Úmluvy. Uvedl, že toto ustanovení mimo jiné stanoví okolnosti, za jakých lze uloženi trestu smrti považovat za opodstatněné. Text článku 2 vymezuje situace, kdy je dovoleno „užití síly“, které může vyústit v neúmyslné usmrcení. Užitá síla musí být přísně přiměřená cílům uvedeným v odstavci 2a) – c). Soud při posuzování, zda došlo k porušení článku 2, hledí na souhrn všech okolností případu, zejména na přípravu a kontrolu úkonů ozbrojených sil, které síly užily. Soud v tomto případě nebyl přesvědčen o tom, že smrt teroristů byla výsledkem užití síly, která by byla „absolutně nezbytná“ pro zajištění obrany osob proti nezákonnému násilí.

Principy stanovené Soudem ve věci **McCann a další v. Spojené království** jím byly aplikovány ve věcech **Andronicou a Constantinou v. Kypr**⁸⁰⁾, **Kaya v. Turecko**⁸¹⁾, **Güleç v. Turecko**⁸²⁾ a **Ergi v. Turecko**⁸³⁾.

Ke druhé skupině případů na porušení článku 2 Úmluvy, týkajícím se nedostatku opatření státu k ochraně života, patří zejména stížnosti **L.B.C. v. Spojené království**⁸⁴⁾ a **Osman v. Spojené království**⁸⁵⁾.

Prvně uvedená věc se týkala nedostatečné ochrany stěžovatelky, která se narodila v roce 1966, byla dcerou vojáka sloužícího na Vánočních ostrovech v době jaderných testů v letech 1957–1958. Stěžovatelka od svých čtyř let trpí leukémií. Před Soudem se dovolávala toho, že státní orgány neupozornily její rodiče na to, že účast jejího otce na jaderných zkouškách by se mohla odrazit na jejím zdraví a že nekontrolovaly dávky záření, kterému byl její otec vystaven. Soud uvedl, že první věta článku 2 odst. 1 též zavazuje státy, aby přijaly opatření nezbytná k ochraně života osob podléhajících jejich jurisdikci. Soud nebyl přesvědčen o tom, že by mezi radioaktivním zářením, kterému byl vystaven otec stě-

---

79) Rozsudek z 27. září 1995, Série A č. 324

80) Rozsudek z 9. října 1997, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1997-VI

81) Rozsudek z 19. února 1998, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1998-I

82) Rozsudek z 28. července 1998, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1998-IV

83) Rozsudek z 27. července 1998, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1998-IV

84) Rozsudek z 9. června 1998, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1998-III

85) Rozsudek z 28. října 1998, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1998-VIII

žovatelky a jejím onemocněním leukémií byla příčinná souvislost. Neměl za prokázané, že s ohledem na informace, které měla Velká Británie k dispozici v letech 1957 – 1958 o pravděpodobnosti vystavení otce stěžovatelky nebezpečným dávkám radioaktivního záření, které mohlo poškodit zdraví jeho dcery, měly státní orgány o radioaktivním záření informovat rodiče stěžovatelky.

Případ **Osman v. Spojené království** byl stížností na nedostatečnou ochranu ze strany státních orgánů a policie života manželka první stěžovatelky a druhého stěžovatele, jejich syna, proti ohrožování ze strany profesora školy, kterou syn navštěvoval. Podle názoru Soudu je povinnost státních orgánů chránit život třeba vykládat tak, aby na státní orgány nebylo kladeno nepřiměřené břemeno. Ne každé údajné ohrožení života proto vyžaduje, aby přijaly konkrétní opatření k zabránění ohrožení. Policie musí zamezovat a předcházet kriminalitě právními prostředky za plného respektování dalších záruk omezujících rozsah jejich činnosti. Soud došel k závěru, že stěžovatelé nedokázali přesně stanovit, od kterého okamžiku se bylo možno domnívat, že policie věděla nebo měla vědět, že životy druhého stěžovatele a jeho otce jsou ohroženy. Ačkoli stěžovatelé uvedli několik momentů, které, kdyby policie zasáhla, mohly zabránit profesoru v jeho dalším počínání, nebylo prokázáno, že by takové zásahy dosáhly očekávaného výsledku.

Ačkoli první odstavec článku 2 Úmluvy trest smrti připouští, článek 1 protokolu č. 6 k Úmluvě jej zakazuje. To však platí jen pro ty smluvní strany Úmluvy, které tento protokol ratifikovaly (viz tabulka ratifikací).

B) Právo na osobní integritu

Zákaz mučení a nelidského zacházení

Ve smyslu článku 3 Úmluvy:

„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“

Špatné zacházení se podle článku 3 Úmluvy stává zacházením zakázaným, dosáhne-li minimálního stupně závažnosti. Určení, zda jednání tohoto minima dosáhlo, závisí na souhrnu všech okolností konkrétního případu, totiž na povaze a kontextu zacházení, jeho trvání, na tom, jaké vyvolává fyzické a psychické účinky, případně na pohlaví, věku a zdravotním stavu osoby, která je zacházení podrobována⁸⁶⁾.

---

⁸⁶⁾ Vilvarajah a další v. Spojené království, rozsudek z 30. října 1991, Série A č. 215, str. 36, odst. 107; Costello-Roberts v. Spojené království, rozsudek z 25. března 1993, Série A č. 247-C, str. 59, odst. 30

Článek 3 Úmluvy zahrnuje tři druhy „špatného“ zacházení, totiž mučení, nelidské zacházení a trestání, a ponižující zacházení.

Mučení lze definovat jako nelidské zacházení působící velmi vážné utrpení, jehož cílem je například získání informací nebo přiznání. Může být též formou trestu⁸⁷⁾. Mučení je charakterizováno třemi prvky: intenzitou utrpení, svobodným úmyslem učitele a zřejmým cílem, ke kterému má vést.

Je-li utrpení menší, resp. méně intenzivní, a jestliže zacházení nesměruje k jasně stanovenému cíli, mučení přestupuje pomyslný „práh závažnosti špatného zacházení“ a stává se „nelidským zacházením“ anebo „trestáním“.

Nejnižší formou špatného zacházení je pak „ponižující zacházení“. Je jím takové zacházení, které „jednotlivce hrubě pokořuje před jinými osobami nebo ho snižuje před sebou samým, nebo ho nutí jednat proti jeho vůli či přesvědčení“⁸⁸⁾.

I pouhé riziko, že jednotlivec bude podroben zacházení zakázanému článkem 3 Úmluvy stačí, aby došlo k porušení tohoto ustanovení, je-li takové riziko dostatečně reálné a hrozí bezprostředně. Pouhá hrozba, že jednotlivec bude mučen za přesně stanovených okolností, je přinejmenším „nelidským zacházením“. Naopak, pouhá obava nebo nejistota nejsou dostačující pro to, aby naplnily pojem „ponižujícího jednání“⁸⁹⁾.

Stížnosti na porušení článku 3 Úmluvy projednávané Soudem lze rozdělit na ty, které se týkaly mučení a trestání nebo nelidského či ponižujícího zacházení, ke kterému došlo při zásahu ozbrojených složek a policie, nebo v průběhu vazby, dále stížnosti na podmínky, ve kterých bylo provedeno zadržení, zatčení, vazba nebo umístění v psychiatrickém zařízení a konečně stížnosti na tělesné trestání ve školách nebo v rodině. Do druhé skupiny lze zařadit stížnosti spojené s vyhoštěním nebo vydáním do ciziny.

V případě *Aydin v. Turecko*⁹⁰⁾ si kurdská dívka stěžovala na nelidské zacházení a znásilňování tureckými bezpečnostními silami v době, kterou strávila ve vazbě. Soud považoval skutkový stav za nepochybně prokázaný, a s ohledem na množství popsanych násilných činů, včetně znásilnění, kvalifikoval postup bezpečnostních sil jako mučení.

Ve stížnosti *Raninen v. Finsko*⁹¹⁾ stěžovatel tvrdil, že mu byla při převozu z vojenského vězení nasazena pouta, což považoval za ponižující jednání. Soud

---

⁸⁷⁾ Irsko v. Spojené království, rozsudek z 18. ledna 1978, Série A č. 25, str. 66 – 68, odst. 167, 178

⁸⁸⁾ Tyrer v. Spojené království, rozsudek z 25. dubna 1978, Série A č. 26, str. 16, odst. 33

⁸⁹⁾ Campbell a Cosans v. Spojené království, rozsudek z 25. února 1982, Série A č. 48, str. 13, odst. 30

⁹⁰⁾ Rozsudek z 25. září 1997, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-VI

⁹¹⁾ Rozsudek z 16. prosince 1997, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-VIII

poznámenal, že při zjišťování zda trestání bylo „ponižující“, je třeba zjistit, zda jeho cílem bylo ponížení a snížení postiženého a zda důsledky jednání ovlivnily osobnost postiženého způsobem neslučitelným s článkem 3⁹²⁾. Veřejný charakter trestání nebo jednání může obecně být, podle názoru Soudu, rozhodujícím prvkem pro jeho neslučitelnost s tímto ustanovením, avšak neveřejnost sama o sobě neznamená, že jednání bylo jednáním zakázaným článkem 3. Stačí, že postižený byl snížen před sebou samým⁹³⁾. Soud mínil, že nasazení pout není za normálních okolností v rozporu s článkem 3 Úmluvy, pokud je nařízeno a provedeno v souvislosti se zákonným zatčením nebo vazbou, pokud nevyžaduje použití síly, veřejné vystavování a jestliže nepřekračuje hranici nutné nezbytnosti. Soud nebyl přesvědčen, že by v případě stěžovatele nasazení pout negativně ovlivnilo jeho psychický stav. Nejistil žádnou příčinnou souvislost mezi jednáním, kterému byl stěžovatel podroben, a jeho namítanými „blíže neurčenými“ psychickými problémy, které u něho byly diagnostikovány o několik měsíců později. Stěžovatel navíc ani nenamítal, že účelem nasazení pout bylo jeho ponížení a pokoření, anebo že by mu způsobilo zranění.

Předmětem stížnosti **Kurt v. Turecko**⁹⁴⁾ byly okolnosti zmizení stěžovatelčina syna při ozbrojeném zásahu tureckých ozbrojených sil. Soud neměl za prokázané, že by syn stěžovatelky byl v průběhu věznění mučen nebo týrán nebo podrobován jinému jednání zakázanému článkem 3 Úmluvy. Soud však došel k závěru, že vnitrostátní orgány nevěnovaly stěžovatelčiným námitkám náležitou pozornost a neprověřovaly místo pobytu jejího syna. Dostaly ji tak do situace dlouhodobého stresu, úzkosti a osamocení, která za daných okolností byla situací porušující článek 3 Úmluvy.

Ve věci **Assenov a další v. Bulharsko**⁹⁵⁾ byl stěžovatel, čtrnáctiletý hoch, zadržen při hazardní hře v roce 1992. Podle policejního protokolu došlo při jeho předávání policistům ke srocení a potyčce. Stěžovatel tvrdil, že se násilí proti němu dopustili policisté. Soud rozhodl, že došlo k porušení článku 3 Úmluvy, neboť do ztracena vyznívajících oficiálních vyšetřování postupu policistů při incidentu nevyvrátilo vážné podezření o tom, že stěžovatel a jeho otec byli podrobeni zacházení zakázanému tímto ustanovením.

Jak již bylo uvedeno, poměrně rozsáhlá skupina stížností na porušení článku 3 Úmluvy je spojována s vyhoštěním nebo s vydáním do ciziny. Odsunování

---

⁹²⁾ Albert a Le Compte v. Belgie, rozsudek z 10. února 1983, Série A č. 58, str. 13, odst. 22

⁹³⁾ Tyrer v. Spojené království, viz výše, str. 16, odst. 32

⁹⁴⁾ Rozsudek z 25. května 1998, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1998-III

⁹⁵⁾ Rozsudek z 28. října 1998, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1998-VIII

cizinců z území některého smluvního státu Úmluvy, ať už se jedná o vyhoštění⁹⁶⁾ nebo vydání do ciziny⁹⁷⁾, může způsobit problémy, pokud dotčené osobě hrozí, že bude v přijímací zemi vystavena jednání zakázanému tímto ustanovením. Soud v takových případech zkoumá obecnou situaci ochrany lidských práv v zemi přijetí. Nicméně je vždy na stěžovateli, aby poskytl alespoň částečný důkaz o tom, jaké zacházení, zakázané článkem 3 Úmluvy, by v přijímací zemi mohl být podroben.

Jedním z poměrně nedávno Soudem posuzovaných případů byla stížnost **Dalia v. Francie**⁹⁸⁾, podaná alžírskou státní občankou, která se ve věku 17 či 18 let přistěhovala s rodiči do Francie. V roce 1985 byla odsouzena k odnětí svobody v délce dvanácti měsíců a k trvalému vyhoštění z území Francie za obchodování s heroinem. V roce 1990 se jí narodil syn, který podle francouzského práva získal státní občanství. Její žádost o zrušení rozhodnutí o jejím vyhoštění byla odmítnuta. Stěžovatelka namítala, že bude v Alžírsku vystavena nelidskému nebo ponižujícímu jednání zakázanému článkem 3 Úmluvy. Po posouzení celkové situace ochrany lidských práv v zemi přijetí Soud stanovil, že okolnosti případu neodůvodňovaly závěr, že stěžovatelčino vyhoštění by jí způsobilo újmu takové intenzity, že by zakládalo nelidské nebo ponižující zacházení.

Zákaz otroctví a nucených prací

Podle článku 4 Úmluvy:

- „1. Nikdo nesmí být držen v otroctví nebo v nevolnictví.
2. Od nikoho se nesmí žádat, aby vykonával nucené nebo povinné práce.
3. Za „nucenou nebo povinnou práci“ se pro účely tohoto článku nepovažuje:
  - a) práce běžně požadovaná při výkonu trestu uloženého podle článku 5 této Úmluvy, nebo v době podmíněného propuštění z tohoto trestu;
  - b) služba vojenského charakteru nebo, v případě osob, které odmítají vojenskou službu z důvodů svědomí v zemích, kde je takové odmítnutí vojenské služby uznáváno, jiná služba vyžadovaná místo povinné vojenské služby;
  - c) služba vyžadovaná v případě nouze nebo pohromy, která ohrožuje život nebo blaho společenství;
  - d) práce nebo služba, která tvoří součást běžných občanských povinností.“

---

⁹⁶⁾ Soering v. Spojené království, rozsudek z 7. července 1989, Série A č. 161

⁹⁷⁾ Cruz Varas v. Švédsko, rozsudek z 20. března 1991, Série A č. 202

⁹⁸⁾ Rozsudek z 19. února 1998, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-I

Jestliže první část článku 4 Úmluvy zakazující otroctví a nevolnictví má v současné Evropě spíše teoretické uplatnění, není tomu tak u části druhé tohoto ustanovení. Judikatura Soudu přispívá k definování termínu „nucená a povinná práce“, přestože Soud dává stěžovatelům za pravdu velmi zřídka.

Soud definoval termín „nucená a povinná práce“ na podkladě Úmluvy č. 29 Mezinárodní organizace práce z 28. října 1930, jako každou práci či službu, vyžadovanou od jednotlivce pod pohrůzkou, nebo nevykonávanou dobrovolně. Může jít přitom o práci manuální i intelektuální. Ve věci **Van der Muselle v. Belgie** šlo například o ustanovení koncipienta právním zástupcem v trestní věci bez nároku na mzdu⁹⁹⁾.

Skutečnost, že jednotlivec nedostane za svou práci zapláceno, není při posuzování otázky, zda se jedná o nucenou či povinnou práci, nejdůležitější. Soud zohledňuje další prvky, jako například už ve zmíněné stížnosti pana van der Muselle, kde bral v úvahu absolvování studia, které stěžovateli umožnilo být ustanoven advokátem *ex offio*, neboť pouze nerovnováha mezi dosahovaným cílem – být přijat za člena advokátní komory – a povinnostmi, které koncipient musel strpět, aby svého členství dosáhl, umožňuje kvalifikovat činnost jako „nucenou nebo povinnou práci“ ve smyslu článku 4 Úmluvy. Za těchto okolností proplacení poskytnutí právních služeb advokátem ustanoveným *ex offio* vylučuje, že by tato práce mohla být kvalifikována jako nucená, neboť poskytování služeb na dluh se nevymyká z rámce normální činnosti advokáta.

Případy taxativně vyjmenované v odstavci 3 článku 4 Úmluvy zobrazují situace, kdy určitá práce není prací nucenou či povinnou. Ve smyslu odstavce 3a) může být práce uložena osobám zbaveným svobody podle článku 5 Úmluvy a nikoli pouze osobám odsouzeným¹⁰⁰⁾.

Termín „práce běžně vyžadovaná“ je Soudem interpretována i jako práce směřující ke znovuzačlenění odsouzených ve výkonu trestu. Taková práce však nesmí být nepřiměřeně dlouhá a náročná vzhledem k věku jednotlivce. Nízká mzda, absence sociálního zabezpečení nebo skutečnost, že nápravné zařízení má jakousi dodavatelskou smlouvu se soukromou firmou na dodávku pracovních sil, nejsou považovány za porušování článku 4 odst. 3 Úmluvy¹⁰¹⁾.

Odstavec 5 článku 4 Úmluvy vylučuje výkon vojenské služby ze seznamu povinné a nucené práce, aniž by ukládal smluvním státům Úmluvy, aby uznávaly námitku brance, že nemůže nastoupit vojenskou službu vzhledem ke svému svě-

---

⁹⁹⁾ Van der Muselle v. Belgie, rozsudek z 23. listopadu 1983, Série A č. 70

¹⁰⁰⁾ De Wilde, Ooms a Versyp c. Belgie, rozsudek z 18. června 1971, Série A č. 12 ; Van Droogenbroeck v. Belgie, rozsudek z 24. června 1982, Série A č. 50

¹⁰¹⁾ Stížnost č. 5591/72, roz. 6. 4. 1968, D.R. 2, str. 97

domí. Jestliže stát takovou námitku uzná, lze výkon vojenské služby nahradit civilní službou. Nicméně námitka nemožnosti vykonávat vojenskou službu z důvodu svědomí nezakládá právo být náhradní vojenské služby zproštěn¹⁰²⁾. Je na volném uvážení jednotlivých členských států, aby si systém vojenské a civilní služby samy upravily¹⁰³⁾.

C) Právo na svobodu pohybu

Právo na svobodu pohybu obsahuje dvě práva: právo na svobodu a osobní bezpečnost ve smyslu článku 5 Úmluvy a právo na volný pohyb, zakotvené zejména v člancích Protokolu č. 4 k Úmluvě.

Právo na svobodu a osobní bezpečnost

Ve smyslu článku 5 Úmluvy

„1. Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem:

- a) zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem;
- b) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby proto, že se nepodrobila rozhodnutí vydanému soudem podle zákona, nebo proto, aby bylo zaručeno splnění povinnosti stanovené zákonem;
- c) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání;
- d) jiné zbavení svobody nezletilého na základě zákonného rozhodnutí pro účely výchovného dohledu nebo jeho zákonné zbavení svobody pro účely jeho předvedení před příslušný orgán;
- e) zákonné držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků;
- f) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby, aby se zabránilo jejímu nepovolenému vstupu na území, nebo osoby, proti níž probíhá řízení o vyhoštění nebo vydání.

---

¹⁰²⁾ Stížnost č. 7705/76, roz. 5. 7. 1977, D.R. 9, str. 196

¹⁰³⁾ Stížnost č. 10600/83, roz. 14. 10. 1985, D.R. 44, str. 188

2. Každý, kdo je zatčen, musí být seznámen neprodleně a v jazyce, je- muž rozumí, s důvody svého zatčení a s každým obviněním proti němu.
3. Každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody v souladu s ustanovením odstavce 1 písm. c) tohoto článku, musí být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci, a má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení. Propuštění může být podmíněno zárukou, že se dotyčná osoba dostaví k přelíčení.
4. Každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné.
5. Každý, kdo byl zatčen nebo zadržen v rozporu s ustanovením tohoto článku, má nárok na odškodnění.“

Vedle práva na život, zaručeného článkem 2 Úmluvy, je právo na osobní svobodu a bezpečnost druhým nejdůležitějším právem, které katalog práv zakotvených v Úmluvě zná. Svoboda a osobní bezpečnost mají absolutní povahu, lze je omezit pouze za konkrétních okolností a v přísně vymezených případech, které jsou taxativně uvedeny v prvním odstavci článku 5 Úmluvy. Další odstavce tohoto článku zaručují další práva, která osobě zbavené svobody nesmí být upřena. Účelem záruk uvedených v ustanovení článku 5 je zajistit jednotlivcům právo na ochranu před svévolným zbavením nebo omezením svobody ze strany státních orgánů¹⁰⁴⁾.

Zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem je první situace, kdy jednotlivec může být zbaven svobody ve smyslu Úmluvy. Termín „po odsouzení“ vyjadřuje nejen časový aspekt situace, nýbrž i příčinnou souvislost mezi odsouzením a výkonem trestu odnětí svobody. Skutečnost, že rozsudek soudu první instance je změněn soudem odvolacím, neznamená, že odsouzený nebyl v mezidobí zbaven svobody ve smyslu ustanovení článku 5 odst. 1a). Pokud byl tedy obžalovaný ve vazbě v průběhu celého trestního řízení do doby, než soud první instance vynese odsuzující rozsudek, je zbavení svobody považováno za nařízené ve smyslu článku 5 odst. 1c) Úmluvy. V době projednání jeho odvolání spadá jeho zbavení svobody pod ustanovení článku 5 odst. 1a). A jestliže odvo-

---

¹⁰⁴⁾ Silva Rocha v. Portugal, rozsudek z 15. listopadu 1996, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-V, kde byl podezřelý uvězněn po vykonání trestného činu, aniž by za něj však nesl odpovědnost vzhledem ke svému duševnímu stavu – aplikace článku 5 odst. 1a) a e) Úmluvy

lací soud rozsudek první instance zruší a věc vrátí státnímu zástupci či soudu první instance k novému projednání, odsouzený (v tomto okamžiku opět v postavení obviněného či obžalovaného) se stává znovu zbaveným svobody ve smyslu článku 5 odst. 1c) Úmluvy.

Účelem ustanovení článku 5 odst. 1b) Úmluvy, jež dovoluje zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby proto, že se nepodrobila rozhodnutí vydanému soudem podle zákona nebo proto, aby bylo zaručeno splnění povinností stanovené zákonem je zajistit, aby ke zbavení svobody došlo v rámci zajištění výkonu určitých konkrétních povinností, které nesmí mít povahu trestu¹⁰⁵⁾. Může se jednat o krátkodobý nucený pobyt na uzavřeném psychiatrickém oddělení nařízený soudem¹⁰⁶⁾ nebo krátkodobé uvěznění nařízené soudem pro nezaplacení pokuty¹⁰⁷⁾.

Zákonné zatčení nebo jiné zbavení osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání ve smyslu ustanovení článku 5 odst. 1c) Úmluvy, je spojeno s použitím síly v rámci vedení vyšetřování nebo zabraňování ve spáchání trestného činu. Možnost zbavit jednotlivce osobní svobody před tím, než soud rozhodne o jeho vině a trestu rozsudkem, je velmi přísně podmíněna. Ustanovení odstavce 1c) umožňuje zbavit jednotlivce svobody pouze v rámci zahájeného trestního řízení¹⁰⁸⁾, což podle českého práva znamená zbavení svobody formou vazby nařízené podle ustanovení § 67 a násl. trestního řádu.

Soud vyžaduje, aby zatčení a vazba byly nařízeny na základě „důvodného podezření“. Pouze skutečnosti a údaje, které mohou přesvědčit nezaujatého pozorovatele o tom, že jednotlivec mohl spáchat trestný čin, jsou považovány za „důvodné“ podezření¹⁰⁹⁾. Důvodnost podezření často závisí na souhrnu okolností, zejména na povaze trestného činu. Ani z textu Úmluvy samotné, ani z judikatury Soudu nevyplývá požadavek, aby zatčení a uvalení vazby bylo podrobně

---

¹⁰⁵⁾ Stížnost č. 7341/76, roz. 4. 3. 1978, D.R. 15, str. 35

¹⁰⁶⁾ Stížnost č. 6659/74, roz. 10. 12. 1975, D.R. 3, str. 92 ; a contrario, stížnost č. 24530/94, Voděničarov v. Slovensko, v němž byl třítydenní pobyt na psychiatrickém oddělení v rámci trestního řízení posuzován podle článku 5 odst. 1(f) Úmluvy

¹⁰⁷⁾ Stížnost č. 6289/73, roz. 7. 7. 1977, D.R. 8, str. 142

¹⁰⁸⁾ Ciulla v. Itálie, rozsudek z 22. ledna 1990, Série A č. 182

¹⁰⁹⁾ Fox, Cambell a Hartley v. Spojené království, rozsudek z 30. srpna 1994, Série A č. 182, str. 16, odst. 32 ; Murray v. Spojené království, rozsudek z 28. října 1994, Série A č. 300-A, str. 27, odst. 55

rozvedeno a odůvodněno do té míry, aby byly zveřejněny prameny informací získaných policií. Je však třeba, aby vnitrostátní orgány poskytly Soudu údaje, které by ho přesvědčily o nezbytnosti nařízení vazby v souvislosti s důvodným podezřením o spáchání trestného činu. Pouhé odvolávání se na předchozí odsouzení jednotlivce je jako jediný důvod vazby nedostačující.

Trestný čin, jehož spáchání je nutno zabránit formou uvalení vazby na podezřelého, musí být „konkrétní a jasně vymezený“. Soud odmítá vykládat slova „nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu“ tak, že by umožňovala politiku obecného předcházení trestným činům směřující proti jednotlivci nebo určité kategorii osob, které by mohly představovat nebezpečí vzhledem k jejich plnému trestnímu rejstříku. Tato část ustanovení článku 5 odst. 1c) pouze umožňuje smluvním státům zabránit spáchání konkrétního trestného činu¹¹⁰⁾.

To, aby zabránění obviněnému v útěku jako důvod vazby bylo v souladu s ustanovením článku 5 odst. 1c), musí být řádně a podrobně odůvodněno¹¹¹⁾. Vážnost a délka trestu, který by mohl být uložen, může být jistě důvodem k iniciování útěku obviněného, avšak obava, že obviněný skutečně uprchne, se zmenšuje s prodlužováním délky jeho vazby a s vědomím, že délka strávená ve vazbě bude odečtena od trestu odnětí svobody, který by mohl být uložen. Jestliže je proto obava z útěku obviněného založena pouze na délce možného trestu odnětí svobody, je jako důvod vazby z pohledu článku 5 odst. 1c) nedostačující¹¹²⁾.

Jiné zbavení svobody nezletilého na základě zákonného rozhodnutí pro účely výchovného dohledu nebo jeho zákonné zbavení svobody pro účely předvedení před příslušný orgán jsou dva samostatné důvody zadržení nezletilého ve smyslu článku 5 odst. 1d) Úmluvy, které musí být od sebe pečlivě oddělovány¹¹³⁾. Ve věci **Nielsen v. Dánsko** Soud stanovil, že záruky zakotvené v článku 5 Úmluvy je třeba aplikovat na každého jednotlivce bez ohledu na jeho věk. Nekvalifikoval umístění jedenáctiletého syna v psychiatrické léčebně na základě vůle jeho matky jako „zbavení svobody“ ve smyslu odstavce 1d) tohoto ustanovení. Vzal v úvahu rozsah rodičovských práv ve smyslu článku 8 Úmluvy (rodinný život) a nevyhnutelná omezení, ke kterým jsou rodiče oprávněni, jestliže jejich nezletilé dítě má problémy s dodržováním základních pravidel slušného chování a morálky, a mělo by být hospitalizováno, aby se podrobilo nezbytnému léčení¹¹⁴⁾.

---

¹¹⁰⁾ Guzzardi v. Itálie, rozsudek z 27. června 1990, Série A č. 39, str. 38, odst. 102

¹¹¹⁾ Stížnost č. 7412/76, zpráva Komise z 12. 7. 1977, D.R. 11, str. 78

¹¹²⁾ Wemhoff v. Německo, rozsudek z 27. června 1968, Série A č. 7, str. 25, odst. 14

¹¹³⁾ Bouamar v. Francie, rozsudek z 29. února 1988, Série A č. 129, str. 20 – 22, odst. 45 – 53

¹¹⁴⁾ Rozsudek z 28. listopadu 1988, Série A č. 144, str. 22, odst. 58

Zákonné držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů a tuláků ve smyslu ustanovení článku 5 odst. 1e) Úmluvy umožňuje zadržení a internaci tuláků, jinak osob bez určitého bydliště a bez prostředků na obživu, nevykonávajících žádné povolání¹¹⁵⁾, alkoholiků a narkomanů, na základě zákona, umožňujícího takové zadržení. Z judikatury Soudu je zřejmé, že nejběžnějšími případy stížností na porušení tohoto ustanovení je internace osob duševně nemocných. Obsah termínu „osoba duševně nemocná“ prochází neustálým vývojem, možnosti léčby se zdokonalují a postoj veřejnosti k duševně nemocným osobám se postupně mění. Ustanovení tohoto článku proto nelze automaticky použít na jednotlivce jako na osoby duševně nemocné pouze proto, že zastávají zvláštní názory nebo jednají způsobem, jenž je odlišuje od norem společnosti¹¹⁶⁾.

S výjimkou naléhavých případů nelze zbavit jednotlivce svobody, pokud nebylo spolehlivě zjištěno, že trpí duševní poruchou, a to na základě objektivního lékařského posudku vydaného nezávislým lékařem. Duševní porucha musí být takového druhu a stupně, které vyžadují internaci, přičemž odůvodněnost a zákonnost takové internace závisí na trvání duševní poruchy¹¹⁷⁾.

Stížnost **Johnson v. Spojené království** se týkala pokračujícího nuceného zadržování stěžovatele v psychiatrické léčebně dlouhou dobu poté, co jej soud opakovaně uznal duševně zdravým. Britské úřady odůvodňovaly svůj postup tím, že stěžovatel se v minulosti na svobodě dopouštěl nevyprovokovaných aktů násilí a před konečným propuštěním na svobodu měl být proto po určitou dobu rehabilitace umístěn do přechodného zařízení – „hostelu“. Umístění stěžovatele v hostelu se však úřadům po tři a půl roku nepodařilo zajistit¹¹⁸⁾.

Zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby, aby se zabránilo jejímu nedovolenému vstupu na území, nebo osoby, proti níž probíhá řízení o vyhoštění nebo vydání ve smyslu ustanovení článku 5 odst. 1f) Úmluvy, musí probíhat v souladu se zákonem. Ve věci **Bozano v. Francie** bylo řízení, ve kterém policie přistoupila k vydání stěžovatele, Soudem shledáno porušujícím ustanovení francouzského právního řádu zejména s ohledem na brutální a násilný způsob jeho vykonání, aniž by byla stěžovateli dána možnost podat jakýkoli opravný prostředek¹¹⁹⁾.

---

¹¹⁵⁾ De Wilde, Ooms a Versyp v. Belgie, viz výše, str. 37, odst. 68

¹¹⁶⁾ Ashingdane v. Spojené království, rozsudek z 28. května 1985, Série A č. 93

¹¹⁷⁾ Stögmüller v. Rakousko, rozsudek z 10. listopadu 1969, Série č. 9, str. 39 – 40, odst. 4; Winterwerp v. Holandsko, rozsudek z 24. října 1979, Série A č. 33, str. , odst. 39

¹¹⁸⁾ Rozsudek z 24. října 1997, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1997-VII

¹¹⁹⁾ Rozsudek z 18. prosince 1986, Série A č. 111

Jedině takové zbavení svobody jednotlivce, které probíhá v souvislosti s řízením o vyhoštění nebo vydání, je Soudem považováno za opodstatněné ve smyslu článku 5 odst. 1f). Ve věci **Quinn v. Francie** jedenáctihodinové zadržování stěžovatele, kdy se francouzské orgány snažily zahájit vyhošťovací řízení před švýcarskými orgány, bylo Soudem shledáno za porušující článek 5 odst. 1f) Úmluvy¹²⁰⁾.

Jak již bylo naznačeno výše, ustanovení dalších čtyř odstavců obsahují další záruky určené osobám zbaveným svobody. Některé se vztahují na všechny situace zbavení svobody, tedy tak, jak jsou taxativně vyjmenovány v prvním odstavci článku 5, jiné lze aplikovat pouze na osoby ve vyšetřovací vazbě v rámci trestního řízení.

Mezi záruky vztahující se na všechny jednotlivce zbavené svobody patří právo být seznámen neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, s důvody jeho zatčení a s každým obviněním proti němu. Účinnost výkonu tohoto práva závisí na rychlosti, s jakou je zatčenému informace o důvodech jeho zbavení svobody podána, a na tom, zda informace obsahuje skutečnosti a právní ustanovení, na jejichž základě je zatčení nařízeno a provedeno. „Právo vědět“ se vztahuje na všechny osoby zbavené svobody a nikoli jen na ty, které jsou ve vyšetřovací vazbě. Může jít například o internaci na psychiatrickém oddělení, zadržení osoby za účelem zjištění její totožnosti, nebo o zatčení do doby, než bude rozhodnuto o uvalení vazby.

Informace o důvodech zatčení musí být podána neprodleně. Rychlost, s jakou byla skutečně podána, je vždy posuzována s ohledem na konkrétní situaci. Tak například lhůta několika hodin nebyla Soudem shledána nepřiměřenou v případě výslechu o teroristickém útoku¹²¹⁾, zatímco důvody, pro které byl jednotlivec internován na uzavřeném psychiatrickém oddělení, mu podle názoru Soudu měly být sděleny nejpozději v okamžiku jeho přijetí v nemocnici¹²²⁾. Není nezbytné, aby informace o důvodech zatčení obsahovala podrobný právní rozbor. Musí být však natolik podrobná, aby dotčené osobě umožňovala se proti údajné nezákonnosti zatčení kvalitně odvolat k příslušnému soudu. Jazyk, ve kterém jsou důvody zatčení sdělovány, nemusí být matefský jazyk zatčeného, musí mu být však srozumitelný¹²³⁾.

Zatčené nebo zadržené osoby mají právo na kontrolu respektování procesních a hmotněprávních požadavků nezbytných k tomu, aby jejich zbavení svobody bylo „zákonné“ ve smyslu Úmluvy. Proto musí příslušný soud ověřit dodr-

---

¹²⁰⁾ Rozsudek z 22. března 1995, Série A č. 311

¹²¹⁾ Fox, Campbell a Hartley v. Spojené království, viz výše

¹²²⁾ X. v. Spojené království, rozsudek z 5. listopadu 1981, Série A č. 46, str. 28, odst. 66

¹²³⁾ Stížnost č. 14986/89, roz. 3. 7. 1991, D.R. 70, str. 240

žování procesních pravidel vyplývajících z vnitrostátní legislativy a přiměřenost podezření odůvodňujících zatčení, a zároveň legitimnost cíle sledovaného tímto zatčením a následně zadržením¹²⁴⁾. Soudní orgán posuzující opravný prostředek proti rozhodnutí o vazbě musí poskytovat záruky vlastní instanci soudní povahy. Řízení musí být kontradiktorní a v každém případě zaručit „rovnost zbraní“ mezi stranami, státním zástupcem a zadrženým¹²⁵⁾. Rovnost zbraní není splněna, jestliže je obhájci odmítnut přístup k dokumentům ve vyšetřovacím spise, jejichž přezkoumání je nezbytné k účinnému zpochybnění zákonnosti vazby jeho klienta¹²⁶⁾. Jde-li o osobu, jejíž zbavení svobody spadá pod článek 5 odst. 1c) Úmluvy, veřejné jednání je nezbytné¹²⁷⁾.

V souladu se zásadami vyplývajících z rozhodovací pravomoci Soudu má duševně nemocná osoba, která byla umístěna do psychiatrické léčebny na dlouhou nebo neurčitou dobu, právo podle článku 5 odst. 4 Úmluvy v rozumných intervalech zahajovat řízení před soudem za účelem zpochybnění „zákonnosti“ – ve smyslu Úmluvy – svého zadržení, a to z pohledu trvání důvodů, které původně vedly k zadržení¹²⁸⁾. Článek 5 odst. 4 přitom garantuje též právo na urychlené soudní rozhodnutí o zákonnosti zadržení a nařízení jeho ukončení, ukáže-li se nezákonným¹²⁹⁾.

Ve smyslu pátého odstavce článku 5 Úmluvy má každý poškozený v důsledku nezákonného zbavení svobody právo na odškodnění. Nezákonnost zbavení svobody není posuzována jen s ohledem na ustanovení článku 5, nýbrž i v souvislosti se zákonem zainteresovaného státu, pokud je příznivější¹³⁰⁾. Ustanovení odstavce 5 neupřesňuje výši, v jaké by mělo být odškodnění poskytnuto. Zaplacená suma by však měla být tak vysoká, aby mohla skutečně plnit roli odškodňovací, nikoli pouze symbolickou.

Skutečnost, že zatčení nebo vazba splňují podmínky ustanovení článku 5 odst. 1c) Úmluvy, nestačí k tomu, aby byly v souladu s Úmluvou jako takovou. Je

---

¹²⁴⁾ Brogan a další v. Spojené království, rozsudek z 29. listopadu 1988, Série A č. 145-B, str. 29, odst. 51 – 53

¹²⁵⁾ Sanchez-Reisse v. Švýcarsko, rozsudek z 21. října 1986, Série A 107, str. 19, odst. 51; Toth v. Rakousko, rozsudek z 12. prosince 1991, Série A č. 224, str. 23 odst. 84; Kampanis v. Řecko, rozsudek z 13. července 1995, Série A č. 318-B, str. 45, odst. 47

¹²⁶⁾ Lamy v. Belgie, rozsudek z 30. března 1989, Série A č. 151, str. 16, odst. 29

¹²⁷⁾ Assenov a další v. Bulharsko, viz výše, str. , odst. 149

¹²⁸⁾ Luberti v. Itálie, rozsudek z 23. února 1984, Série A č. 75, str. 15, odst. 31; Megyeri v. Německo, rozsudek z 15. května 1992, Série A č. 237-A, str. 11, odst. 22

¹²⁹⁾ Van der Leer v. Holandsko, rozsudek z 21. února 1990, Série A č. 170-A, str. 14, odst. 33 – 36

¹³⁰⁾ Bouamar v. Belgie, rozsudek z 29. února 1988, Série A č. 129, str. 20, odst. 47

ještě třeba, aby zatčený byl ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci. „Úřední osoba“ musí být přítom nezavislá na výkonné moci a na stranách v řízení. V tomto ohledu je relevantní objektivní dojem v době rozhodování o vazbě – pokud se v tomto okamžiku zdá, že by úřední osoba mohla později do trestního řízení zasáhnout jako stíhající orgán, je její nezávislost zpochybněna¹³¹⁾.

Úřední osoba musí zatčeného, který je před ní předveden, vyslechnout, ať už v přítomnosti či v nepřítomnosti jeho právního zástupce¹³²⁾, a na základě právních kritérií rozhodnout o existenci důvodů, které opravňují ke zbavení svobody, a jestliže tu takové důvody nejsou, musí mít pravomoc nařídít propuštění na svobodu. Výraz „ihned“ byl tvůrci Úmluvy užít s cílem snížit nebezpečí svévole. Ve věci **Brogan v. Spojené království** Soud stanovil, že zatčení osob podezřelých z terorismu trvající čtyři dny a šest hodin přesáhlo hranice určené ustanovením článku 5 odst. 3 Úmluvy¹³³⁾.

Zatčená osoba nebo osoba držená ve vazbě má též právo být souzena v přiměřené lhůtě nebo být propuštěna během řízení. Lhůta se počítá od zatčení dotčené osoby a končí jejím propuštěním na svobodu nebo vynesením odsuzujícího rozsudku soudem první instance. Být nad tím, aby délka vyšetřovací vazby nepřekročila přiměřenou lhůtu, přísluší na prvním místě vnitrostátním soudním orgánům. Musejí za tímto účelem přezkoumat všechny okolnosti, jež mohou odhalit nebo vyvrátit existenci reálného požadavku veřejného zájmu, který s ohledem na presumpci nevinu ospravedlňuje výjimku z pravidla respektování osobní svobody, a uvést je v jejich rozhodnutích vydaných na základě žádostí o propuštění na svobodu¹³⁴⁾.

Právo na volný pohyb

Ustanovení Protokolu č. 4 k Úmluvě zaručují právo na volný pohyb na území daného státu, které lze rozčlenit do tří dílčích situací: právo na vstup na území daného státu, právo na výstup z něj, nebo na usazení a přesouvání se na tomto území. Pokud jde o vstup na území státu, ustanovení Protokolu č. 4 přísně rozlišují mezi občanem daného státu a cizincem. Jde-li o občana státu, ustanovení článku 3 odstavec 2 Protokolu č. 4 stanoví, že:

---

¹³¹⁾ Huber v. Švýcarsko, rozsudek z 23. října 1990, Série A č. 188, str. 18, odst. 42 – 43; Brincat v. Itálie, rozsudek z 26. listopadu 1992, Série A č. 249-A, str. 11, odst. 20

¹³²⁾ Schiesser v. Švýcarsko, rozsudek z 4. prosince 1979, Série A č. 34, str. , odst. 37

¹³³⁾ Brogan v. Spojené království, viz výše

¹³⁴⁾ Neumeister v. Rakousko, rozsudek z 7. kětna 1974, Série A č. 17, str. 37, odst. 5 ; Assenov v. Bulharsko, viz výše, odst. 154

„Nikdo nebude zbaven práva vstoupit na území státu, jehož je státním příslušníkem.“

Naopak, pokud jde o cizího státního příslušníka, ani Úmluva, ani kterýkoli její protokol mu nezaručují právo na vstup na území státu, jehož není občanem. Kromě tohoto práva ani právo politického azylu není Úmluvou přiznáno. V tomto ohledu Úmluva ponechává na jednotlivých smluvních státech, aby si samy právně upravily podmínky týkající se vstupu a pobytu cizinců na svém území.

O dobrovolném výstupu ze země hovoří druhý odstavec článku 2 Protokolu č. 4:

„Každý může svobodně opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní.“

Z tohoto ustanovení je zřejmé, že jak cizinec, tak i občan daného státu mají rovné právo ze země odejít. Státní orgán nesmí omezovat výkon tohoto práva přijímáním opatření finančního rázu nebo stanovením povinnosti vzdát se občanství před odchodem ze země. Může se však stát, že občan státu je odsouzen k trestu odnětí svobody a snaží se opustit zemi v úmyslu vyhnout se výkonu trestu. Na takové a jim podobné situace pamatuje třetí odstavec článku 2, který omezuje právo na výstup ze země, když stanoví, že:

„Žádná omezení nemohou být uvalena na výkon těchto práv kromě těch, která stanoví zákon a jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, udržení veřejného pořádku, předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

Na rozdíl od práva na dobrovolný výstup z území státu, kdy jsou cizinci a občané daného státu v rovném postavení, nepoživají v případě nuceného výstupu tyto dvě skupiny jednotlivců stejných práv. Občané státu nemohou být nikdy předmětem vyhoštění z území „své“ země, a to ve smyslu článku 3 prvního odstavce, který stanoví, že:

„Nikdo nebude, ať individuálně nebo hromadně, vyhoštěn z území státu, jehož je státním příslušníkem.“

Na druhé straně mohou být z území státu odsunuti cizinci, kteří se na jeho území zdržují, a to formou vyhoštění nebo vydání. Nicméně musí se jednat o odsunutí jednotlivce, neboť článek 4 Protokolu č. 4 zakazuje hromadné vyhošťování cizinců. To znamená, že o každém jednotlivém vyhoštění nebo vydání musí být rozhodnuto jednotlivě, zvláštním rozhodnutím na základě řádného soudního nebo správního řízení. Samozřejmě, jestliže dojde k tomu, že se např. ve stejném letadle sejdou dva cizinci s dvěma rozhodnutími o vyhoštění nebo vydání, neznamená to, že jsou vyhošťováni hromadně.

Navíc každé jednotlivé rozhodnutí o vyhoštění nebo vydání musí být vydáno v souladu s mezinárodními závazky státu, který takové rozhodnutí přijímá. Například Ženevská úmluva o statutu uprchlíků nebo některá ustanovení Úmluvy – článek 8 a článek 3 – mohou klást vyhoštění nebo vydání překážky. Kromě toho ustanovení článku 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě stanoví jisté procesní záruky ve prospěch cizinců, kteří mají trvalý pobyt na území dotčeného státu (viz níže).

Pokud jde o usídlování a přesouvání se na území některého státu, článek 2 odstavce 1 Protokolu č. 4 stanoví, že:

„Každý, kdo se právoplatně zdržuje na území některého státu, má na tomto území právo svobody pohybu a svobody zvolit si místo pobytu.“

Tento princip platí jak pro občany daného státu, tak pro cizince, je avšak omezen – stejně jako dobrovolný výstup z jeho území – ustanovením článku 2 odstavce 3 Protokolu č. 4 (viz výše). Kromě toho ve smyslu článku 2 odstavce 4 Protokolu č. 4:

„Práva uvedená v odstavci 1 mohou v určitých oblastech podléhat omezením stanoveným podle zákona a odůvodněným veřejným zájmem v demokratické společnosti.“

2. PRÁVA VZTAHUJÍCÍ SE K DUCHOVNÍ SVOBODĚ

Tato práva jsou obsažena v ustanoveních článků 8 až 12 Úmluvy a několika článků Protokolů č. 1 a 7. Lze je rozdělit do tří skupin, a to na práva spojená s osobním životem jednotlivce, jeho práva spojená s jeho životem ve společnosti a práva dotýkající se jeho politického života.

A) Práva spojená s osobním životem

Osobní život jednotlivce a jeho práva, která se k této oblasti vztahují, jsou chráněna ustanovením článku 8 Úmluvy, podle kterého:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

Právo na respektování soukromého života

Právo na respektování soukromého života je Soudem (dříve Komisí) pojmáno jako právo na „tajnost“ soukromého života. Není však chápáno jen jako právo, které je úzce spojeno výhradně s osobou jednotlivce, nýbrž pokrývá vše, co přispívá k jeho vývoji, všechny aspekty jeho fyzické a duševní integrity. Právo na soukromý život ve smyslu článku 8 Úmluvy pokrývá oblast, ve které jednotlivec vyvíjí a uplatňuje svou osobnost, což se nezbytně dotýká jeho identity a práva rozvíjet vztahy s jinými jednotlivci, zejména pokud jde o emocionální a sexuální stránku vztahu.

Zásahem do soukromého života je nesporně podrobení jednotlivce vyšetření v psychiatrické léčebně. Jedním z nedávných případů, kterým se Soud zabýval, byla věc **Matter v. Slovenská republika**¹³⁵⁾. Soud v něm připomněl, že pojem nezbytnosti v demokratické společnosti k dosažení legitimních cílů ve smyslu článku 8 odst. 2 implikuje, že zasahování odpovídá naléhavé sociální potřebě a především je přiměřené legitimnímu cíli. Pro určení, zda bylo určité zasahování nezbytné v demokratické společnosti, bere Soud vždy v úvahu posuzovací prostor, který je ponechán smluvním státům. V případě pana Mattera okresní soud na žádost stěžovatele rozhodl, že zahájí řízení v rámci pravomocí, které mu uděluje § 81 odst. 1 o. s. ř. V takovém řízení soudy nejsou vázány podáními žadatele, který tak nemá možnost kontrolovat rozsah a obsah řízení. Povinností soudů bylo postupovat tak, aby zajistil rychlou a účinnou ochranu pana Mattera, který byl zcela zbaven způsobilosti k právním úkonům od roku 1983. Soud podotkl, že není jeho úlohou, aby zaujímal místo příslušných vnitrostátních orgánů ve výkonu jejich odpovědností při posuzování způsobilosti osob k právním úkonům. Vnitrostátní orgány mají výhodu přímého kontaktu s dotčenými osobami, a jsou proto ve zvláště dobré pozici takové problémy posoudit. Úkolem Soudu je přezkoumat rozhodnutí, která vnitrostátní orgány vynesly v rámci svých pravomocí v této oblasti z pohledu Úmluvy. V daném případě Soud zjistil, že se stěžovatel odmítl podrobit ambulantnímu vyšetření znalcem ustanoveným okresním soudem, a proto bylo nařízeno jeho vyšetření v psychiatrické léčebně. Soud došel proto k názoru, že zásah do stěžovatelových práv nebyl nepřiměřený sledovanému legitimnímu cíli, a byl proto nezbytný v demokratické společnosti.

Pokud jde o přerušování těhotenství, Komise došla k závěru, že těhotenství se nemusí nutně dotýkat pouze oblasti soukromého života. Život těhotné ženy je sice úzce spojen s vyvíjejícím se zárodkem, avšak ne všechna ukončená

---

¹³⁵⁾ Rozsudek z 5. července 1999

nechtěná těhotenství jsou zásahem do práva na respektování soukromého života¹³⁶).

Smluvní stát Úmluvy nejenže nesmí zasahovat do práva na respektování soukromého života nezákonným a neospravedlnitelným způsobem z pohledu druhého odstavce článku 8, nýbrž jeho povinností je chránit výkon tohoto práva a zajistit, že bude ve vnitrostátním zákonodárství respektováno¹³⁷). Rozsah, v jakém státy vykonávají svou pozitivní povinnost a přistupují ke konkrétním opatřením, závisí na různosti konkrétních situací. Smluvní státy Úmluvy mají v tomto ohledu širokou rozhodovací pravomoc, aby určily, jaké opatření má být přijato nebo jaký krok by měl být učiněn pro to, aby byl zajištěn soulad s Úmluvou, samozřejmě s ohledem na potřeby a zdroje společnosti a jednotlivců¹³⁸).

Otázkou, zda stát zanedbal svou pozitivní povinnost, se zabýval Soud ve věci **Guerra a další v. Itálie**¹³⁹). Stížnost podalo čtyřicet italských příslušnic žijících ve zhruba kilometrové vzdálenosti od chemické továrny na výrobu hnojiv a látek k výrobě syntetických vláken, klasifikované jako vysoce rizikové. Během výrobního cyklu bylo do ovzduší vypouštěno velké množství hořlavých plynů, což mohlo údajně vést k chemickým reakcím uvolňujícím vysoce toxické látky. Došlo přitom k několika vážným nehodám, a při jedné z nich muselo být 150 osob hospitalizováno s prudkou otravou. V roce 1989 byl při Ministerstvu životního prostředí vytvořen výbor pro dohled nad aplikací směrnice Rady Evropských společenství („směrnice Seveso“), který nařídil technickou kontrolu továrny a svěřil ji za tímto účelem zvláštní komisi. V září 1993 Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo zdravotnictví přijaly usnesení ke zprávě o bezpečnosti továrny, ve kterém nařídily řadu zlepšení výrobních zařízení a vydaly prefektovi pokyny o nouzovém plánu a informačních opatřeních. Stěžovatelky uváděly, že nepřijetím konkrétních opatření na zmírnění znečištění životního prostředí, a rizika nehody spojená s činností továrny, bylo porušeno jejich právo na respektování života a fyzické integrity. Tvrdily též, že nepřijetím opatření o informování obyvatel o riziku a pokynech pro případ vážné nehody bylo porušeno jejich právo na svobodu informací ve smyslu článku 10 Úmluvy. Ačkoli Komise shledala porušení článku 10, Soud byl toho názoru, že článek 10 není ve věci aplikovatelný a posoudil případ z pohledu článku 8 Úmluvy. Nepochyboval o přímých důsledcích, jaké měly škodlivé emise pro právo stěžovatelek na respektování jejich soukromého a rodinného života. Připomněl, že vážné zásahy do životního prostředí mohou mít

---

¹³⁶) Stížnost č. 6959/75, roz. 19. května 1976, D.R. 5, str. 103

¹³⁷) Costello-Roberts v. Spojené království, viz výše, str. 57, odst. 26

¹³⁸) Abdulaziz, Cabalez a Balkandali v. Spojené království, viz výše, str., 33 – 34, odst. 67

¹³⁹) Rozsudek z 19. února 1998, Sbírka rozhodnutí a rozsudků, 1998-I

dopad na blaho osob a mohou je zbavit možnosti pokojného užívání obydlí, čímž poškozují jejich rodinný a soukromý život¹⁴⁰). V daném případě stěžovatelky až do zastavení výroby hnojiv v roce 1994 očekávaly marně informace umožňující jim zhodnotit riziko, jaké pro ně a jejich blízké vyplývalo v místě jejich bydliště. Soud proto konstatoval, že Itálie nedostála svému závazku zajistit stěžovatelkám právo na respektování soukromého a rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

Ve věci **Botta v. Itálie**¹⁴¹) byl stěžovatelem tělesně postižený italský státní příslušník, který v srpnu 1990 trávil dovolenou v přímořských lázních, kde shledal, že lázeňská zařízení nejsou vybavena – v rozporu s italskou legislativou – zařízeními pro tělesně postižené. Podal proto proti představitelům různých úřadů trestní oznámení s tím, že nedostáli svým úředním povinnostem, když nepřijali žádná opatření, kterými by přinutili lázeňská zařízení vybavit se prostředky pro postižené. Státní zastupitelství trestní stíhání zastavilo. Soud, na který se posléze stěžovatel obrátil, poznamenal, že sféra soukromého života zahrnuje fyzickou a morální integritu osoby. Záruky poskytované ustanovením článku 8 Úmluvy jsou určeny především k zajištění rozvoje osobnosti každého jednotlivce ve vztazích s dalšími osobami, a to bez vnějšího vměšování¹⁴²). V daném případě stěžovatel nenapadal čin státu, nýbrž jeho nečinnost. Soud připomněl, že pozitivní povinnosti státu implikují přijetí opatření k zajištění respektování soukromého života ve vztazích mezi jednotlivci¹⁴³). Pro určení, zda takové pozitivní povinnosti existují, bylo nutno nalézt spravedlivou rovnováhu mezi obecným zájmem a zájmem jednotlivce, přičemž smluvní státy mají k posouzení určitý prostor. Stát má tento druh povinností za předpokladu přímé a bezprostřední souvislosti mezi opatřeními požadovanými stěžovatelem na straně jedné a jeho soukromým nebo rodinným životem na straně druhé. Avšak, podle názoru Soudu se právo, jehož se stěžovatel dovolával, totiž právo na možnost přístupu na pláž s příslušným vybavením daleko od svého bydliště, týkalo mezilidských vztahů tak širokého a neurčitého obsahu, že žádná přímá souvislost mezi opatřeními požadovanými na státu a soukromým životem stěžovatele nebyla patrná. Soud proto rozhodl, že se ustanovení článku 8 na daný případ neaplikuje.

---

¹⁴⁰) Lopéz Ostra v. Španělsko, rozsudek z 9. prosince 1994, Série A č. 303-C, str. 54, odst. 51

¹⁴¹) Rozsudek z 24. února 1998, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-I

¹⁴²) Niemietz v. Německo, rozsudek z 16. prosince 1992, Série A č. 251-B, str. 33, odst. 29

¹⁴³) X a Y v. Nizozemí, rozsudek z 26. března 1985, str. 11, odst. 23; Stjerna v. Finsko, rozsudek z 25. listopadu 1994, Série A č. 299-B, str. 61, odst. 38

Registrace osobních dat může být považována Soudem za neporušující ustanovení článku 8, stát však musí zajistit, že každá operace v tomto ohledu bude provedena v souladu se zákonem, bude odpovídat potřebám společnosti a bude kontrolována nezávislými orgány¹⁴⁴⁾. Ačkoli právo na respektování soukromého života nezaručuje obecně právo na přístup k osobním datům, takový přístup může být povolen někomu, kdo prokáže, že jedná ve „vyšším“ zájmu. Úmluva zde opět ponechává smluvním státům jistou rozhodovací volnost, aby stanovily komu a za jakých okolností bude přístup k osobním datům povolen. Stát může určit, že přístup k datům bude podřízen souhlasu informátora, avšak musí vytvořit nezávislý orgán, který rozhodne o takovém přístupu, jestliže informátor odmítne¹⁴⁵⁾.

Jak již bylo naznačeno výše, judikatura orgánů Úmluvy interpretuje ustanovení článku 8 Úmluvy volně, pokud jde o právo na soukromý život, a zahrnuje do něho právo jednotlivce udržovat vztahy s jinými, včetně vztahů sexuálních. Právo na sexuální důvěrnost obsahuje právo vést v soukromí sexuální život podle vlastního uvážení pod podmínkou, že sexuální činnost nebude mít povahu zaměstnání. Trestní stíhání homosexuálních vztahů mezi dospělými, kteří takový vztah vedou dobrovolně a v soukromí, je porušením článku 8 Úmluvy¹⁴⁶⁾. Naopak potlačování sexuálních praktik na osobách nebo s osobami snadno ovlivnitelnými, jako jsou nezletilí, je v naprostém souladu s ustanovením článku 8, avšak Soud ponechává na uvážení jednotlivých smluvních států věk, pod který mohou být homosexuální akty trestně stíhatelné¹⁴⁷⁾. Lze říci, že ať už jde o homosexuální či heterosexuální vztahy, Soud chrání právo na fyzickou a morální integritu osob snadno ovlivnitelných, a to zejména osob nezletilých, a odsuzuje stát, jehož legislativa neumožňuje zahájit trestní řízení proti původci sexuálních násilností na takových osobách.

Respektování sexuální důvěrnosti jde podle judikatury Soudu až k respektování sexuální identity. Soud v tomto ohledu stanovil, že heterosexuálové mají právo na změnu v matrice, avšak stát je povinen přistoupit ke změnám v matričních záznamech až od okamžiku, kdy je transsexuál postaven každodenně do situace „globálně neslučitelné s respektem nezbytným pro jeho soukromý život“¹⁴⁸⁾.

---

¹⁴⁴⁾ Leander v. Švédsko, rozsudek z 26. března 1987, Série A č. 116, str. 25 – 27, odst. 58 – 67

¹⁴⁵⁾ Gaskin v. Spojené království, rozsudek z 7. července 1989, Série A č. 160, str. , odst. 49

¹⁴⁶⁾ Modinos v. Kypr, rozsudek z 25. března 1993, Série A č. 259

¹⁴⁷⁾ Dudgeon v. Spojené království, rozsudek z 22. října 1981, Série A č. 45, str. 24 – 25, odst. 62

¹⁴⁸⁾ B. v. Francie, rozsudek z 25. března 1992, Série A č. 232-C, str. 53, odst. 63

Potíže dvou britských státních příslušnic spojených se změnou jejich pohlaví byly předmětem stížnosti *Sheffield a Horsham v. Spojené království*¹⁴⁹⁾. Obě stěžovatelky byly při svém narození mužského pohlaví. První stěžovatelka uváděla, že ji lékaři informovali o tom, že jednou z podmínek k uskutečnění operace změny pohlaví je rozvod. Do té doby stěžovatelka žila v manželství, ve kterém se jí narodila dcera. Po operaci soud nařídil, aby se s dcerou přestala stýkat, neboť udržování styku s transsexuální osobou nebylo v zájmu dítěte. Dále, ačkoli byl stěžovatelce po operaci vydán cestovní pas a řidičský průkaz na její nové ženské jméno, v rodném listu a různých databázích figurovalo nadále její bývalé mužské jméno. Tvrdila, že v případech šetření týkajících se držitele těchto dokladů by její původní jméno bylo vyzraženo, jak se to už ostatně stalo. Druhá stěžovatelka požádala v roce 1992 Úřad pro sčítání lidu a demografické studie, aby byl změněn originál jejího rodného listu tak, že je ženského pohlaví. Žádost byla zamítnuta s tím, že britské právo toto neumožňuje. Stěžovatelka navíc musela žít v Nizozemí, vzhledem k právní situaci ve Velké Británii. Soud, na který se stěžovatelky obrátily se stížností též na porušení článků 8 Úmluvy, dospěl k závěru, že stěžovatelky neprokázaly, že by pro žalovaný stát z článku 8 Úmluvy vyplýval pozitivní závazek právně uznat jejich nové pohlaví, a proto toto ustanovení nebylo porušeno.

Vážným zásahem do práva na respektování soukromého života a korespondence je jistě odposlech telefonních rozhovorů. Takové zasahování porušuje článek 8 odst. 2 Úmluvy kromě těch případů, kdy je v souladu se zákonem, sleduje jeden nebo několik legitimních cílů vyjmenovaných v odstavci 2 a je pro jejich dosažení nezbytné v demokratické společnosti. Slova „v souladu se zákonem“ předně znamenají, že inkriminované opatření musí mít zákonný podklad ve vnitrostátním právu. Toto vyjádření se však neomezuje na pouhý odkaz na vnitrostátní právo, ale týká se i kvality zákona. Vyžaduje, aby byl slučitelný s principy právního státu, což implikuje, že vnitrostátní právo musí poskytovat určitou ochranu proti svévolným zásahům státní moci do práv zaručených odstavcem 1 článku 8 Úmluvy. Z tohoto požadavku pak vyplývá nutnost, aby byl příslušný zákon dotčené osobě přístupný, a aby tato osoba navíc mohla pro sebe předvídat jeho důsledky. Nebezpečí svévole je obzvlášť zřejmé tam, kde je příslušná exekutivní pravomoc vykonávána tajně. V případě, že se jedná o tajná sledovací opatření nebo o odposlech telefonních hovorů státními orgány, podmínka předvídatelnosti implikuje, že vnitrostátní právo musí užívat natolik jasných formulací, aby všem bylo zřejmé, za jakých okolností a podmínek je státní orgán k podobným opatřením oprávněn přistoupit. Existence jasných a podrobných pravidel v této věci je nezbytná zejména ke stále se zdokonalujícím technickým

---

¹⁴⁹⁾ Rozsudek z 30. července 1998, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1998-V

postupům. Jako minimální záruky nezbytné k vyloučení zneužití musí být podle rozsudků **Kruslin a Huvig v. Francie** ¹⁵⁰⁾ v zákoně uvedeny: definice kategorií osob, u nichž může být soudně nařízen odposlech, povaha trestných činů, které mohou k nařízení vést, stanovení maximálního trvání výkonu opatření, podmínky sestavení souhrnných zpráv obsahujících zachycené hovory, opatření, jaká je třeba přijmout k zajištění předání uskutečněných nahrávek, nedotčených a kompletních, pro účely jejich případné kontroly soudcem a obhajobou, okolnosti, za jakých může nebo musí být provedeno smazání nebo zničení těchto nahrávek, a to zejména po zproštění obvinění.

Tyto principy byly Soudem použity v mnoha případech, posledně ve věcech **Kopp v. Švýcarsko** ¹⁵¹⁾, **Lambert v. Francie** ¹⁵²⁾ a **Valenzuela Contreras v. Španělsko** ¹⁵³⁾.

Právo na respektování rodinného života

Rodinný život, který je pod ochranou ustanovení článku 8 Úmluvy se neomezuje na vztahy mezi nejbližšími členy rodiny, totiž mezi rodiči a nezletilými dětmi, nýbrž i na vztahy vzdálenějších členů rodiny ¹⁵⁴⁾. V každém případě však vztahy – mají-li by pokládány za rodinné – musí být skutečné a dostatečně pevné, což na druhé straně nevyžaduje např. společné bydlení jednotlivých osob, které patří do stejné rodiny. Soud uznal existenci pozitivní povinnosti státu směřující k umožnění zainteresovaným osobám vést normální rodinný život ¹⁵⁵⁾. Stát se musí v tomto ohledu snažit zejména udržet soulad mezi jednotlivými členy rodiny, včetně poskytnutí pomoci nezletilému dítěti, aby se integrovalo do rodiny.

Pokud jde o umístění dětí do ústavů na základě rozhodnutí státních orgánů, nechává Soud na smluvních státech, aby posoudily nezbytnost a vhodnost konkrétního opatření ¹⁵⁶⁾. K opatřením tohoto druhu státní orgány přistupují zpravidla tehdy, jestliže rodiče nejsou schopni se o dítě řádně starat anebo to vyžaduje ochrana fyzického a duševního zdraví dítěte. V případě velmi závažných rodinných problémů mohou rodičům odebrát jejich rodičovská práva. Pokud by měly být děti odděleny od svých rodičů, a to i dočasně, státní orgány by měly dbát na

---

¹⁵⁰⁾ Rozsudky z 24. dubna 1990, Série A č. 176-A a 176-B

¹⁵¹⁾ Rozsudek z 25. března 1998, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-II

¹⁵²⁾ Rozsudek z 24. srpna 1998, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-V

¹⁵³⁾ Rozsudek z 30. července 1998, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-V

¹⁵⁴⁾ Bronza v. Itálie, rozsudek z 9. června 1998, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-IV, str. 1489, odst. 51

¹⁵⁵⁾ Marckx v. Belgie, rozsudek z 13. června 1979, Série A č. 31, str. , odst. 31

¹⁵⁶⁾ Johansen v. Norsko, rozsudek z 7. srpna 1996, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-III, str. , odst. 64

to, aby se děti samy účastnily řízení, které tomuto oddělení předchází¹⁵⁷⁾. Jestliže by takové řízení trpělo jakýmkoli procesním nedostatkem, lze se v takovém případě dovolávat jak ustanovení článku 8, tak i článku 6 Úmluvy¹⁵⁸⁾. Má-li v případě umístění dětí do ústavní výchovy pokračovat rodinný život ve vztahu k rodičům, musí mít rodiče reálnou možnost se se svými dětmi setkat, ledaže by tomu bránil „vyšší zájem dítěte“¹⁵⁹⁾. V takovém případě Soud zkoumá jak opatření samo, tak i okolnosti, které k němu vedly a způsob jeho výkonu z pohledu respektování rodinného života tak, jak je zaručeno v ustanovení článku 8 Úmluvy.

Jedním z případů bránění styku rodiče a dítěte, který Soud poměrně nedávno řešil, je věc **Söderbäck v. Švédsko**¹⁶⁰⁾. Stěžovateli a jeho přítelkyni, se kterou neudržoval stálý vztah, se v roce 1982 narodila dcera. Od května 1983 matka žila s jiným mužem, se kterým v lednu 1989 uzavřela manželství, a který už v listopadu 1988 požádal okresní soud o povolení dceru stěžovatele adoptovat, což mu bylo povoleno. Soud v části stížnosti týkající se údajného porušení článku 8 Úmluvy uvedl, že stěžovatel se se svou dcerou stýkal zřídka. Ve chvíli, kdy byla adopce povolena, dceru již dlouhou dobu neviděl. Přestože tato situace byla do jisté míry způsobena tím, že matka dítěte setkáním bránila, ale i osobními problémy stěžovatele, tyto problémy se podle všeho vyřešily v roce 1984, zatímco stěžovatel čekal až do června 1987, kdy bylo dceři téměř pět let, než se obrátil na sociální úřad s žádostí o pomoc při získání návštěvního práva. Dítě navíc žilo od narození se svou matkou a od svých osmi měsíců se svým adoptivním otcem a adopce jejich vztah ještě upevnila. Soud byl proto přesvědčen, že za daných okolností nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy.

V jiných případech Soud uznal rovnost při stanovování legitimního a nelegitimního (nemanželského) přibuzenství. Dovodil, že legislativa neuznávající princip *mater semper certa* porušuje ustanovení článku 8, a uznal právo skutečného otce dovolávat se otcovství ke svému dítěti, umožňiv mu vyvrátit zákonný předpoklad prospívající manželce matky dítěte¹⁶¹⁾. Soud stanovil též určitou socio-ekonomickou dimenzi, když přiznal rovnost v majetkových právech dětí manželských a nemanželských¹⁶²⁾.

---

¹⁵⁷⁾ B. v. Spojené království, rozsudek z 8. července 1987, Série A č. 121, str. 30 – 31, 67 – 69

¹⁵⁸⁾ McMichael v. Spojené království, rozsudek z 24. února 1995, Série A č. 307-B; Keegan v. Irsko, rozsudek z 26. května 1994, Série A č. 290, str. 21 – 22, odst. 56 – 60

¹⁵⁹⁾ Rieme v. Švédsko, rozsudek z 22. dubna 1993, série A č. 226-B, str. 71 – 72, odst. 68 – 77

¹⁶⁰⁾ Rozsudek z 28. října 1998, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1998-VII

¹⁶¹⁾ Kroon v. Holandsko, rozsudek z 27. října 1994, Série A č. 297-C

¹⁶²⁾ Marcxk v. Belgie, viz výše

Samostatným problémem zásahů do práva na respektování rodinného života je vyhošťování nebo vydávání do ciziny. Ačkoli právo na získání politického azylu nebo trvalého pobytu není Úmluvou ani jejími protokoly garantováno, rozhodnutí o vyhoštění nebo vydání může zasáhnout do práv zaručených články 3 a 8 Úmluvy. Pokud jde o prvně zmíněné ustanovení, výklad byl již podán výše. K zásahu do práva na rodinný život může dojít tehdy, jestliže vyhošťovaná nebo vydávaná osoba má v zemi přijetí pevné rodinné zázemí, ve své rodné zemi několik let nebyla, zná jen částečně tamní oficiální jazyk apod. Soud zkoumá tyto případy velmi pečlivě, neboť musí nutně respektovat cizineckou politiku jednotlivých členských států. Ke konstatování porušení článku 8 Úmluvy Soud proto dochází jen zřídka.

Jedním z případů údajného porušení článku 8 Úmluvy v důsledku rozhodnutí o vyhoštění byla věc *Dalia v. Francie*¹⁶³⁾, podaná alžírskou státní příslušnicí, která od roku 1976 žila ve Francii, kde již šest let žil její otec a čtyři roky i její matka se čtyřmi sourozenci. Další tři sourozenci mající francouzské občanství se rodičům narodili v letech 1977 – 1984. V roce 1986, rok po svém propuštění z výkonu ročního trestu odnětí svobody za držení a prodávání heroinu, se stěžovatelka provdala za francouzského občana, a nerespektovala tím vedlejší trest definitivního vyhoštění. V červenci 1987 byla odsouzena k tříměsíčnímu vězení a zákazu pobytu za ilegální pobyt ve Francii. V srpnu 1987 odjela do Alžírsko, odkud se za dva roky vrátila zpět s třicetidenním vstupním vízem. V listopadu 1989 se rozvedla. O sedm měsíců později porodila chlapce, který podle francouzského práva obdržel francouzské státní občanství. Stěžovatelka dvakrát neúspěšně žádala o zrušení definitivního zákazu pobytu. Soud konstatoval, že zákaz pobytu byl stěžovatelce vysloven na základě jejího odsouzení pro nebezpečný obchod s heroinem. Vzhledem ke škodám, jaké tato droga působí, Soud uznal, že francouzské orgány musí postupovat velmi přísně proti osobám, které se na šíření této drogy podílejí. Uvedl, že bez ohledu na odsouzení stěžovatelky byla její účast na obchodování s drogami stále těžším závažím na vahách spravedlnosti. Došel k závěru, že odmítnutí zrušit stěžovatelce zákaz pobytu nebylo nepřiměřené sledovaným legitimním cílům ve smyslu druhého odstavce článku 8 Úmluvy.

Právo na respektování korespondence

Judikatura Soudu týkající se písemného styku mezi jednotlivci pochází zejména ze stížností osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Soud několikrát odsoudil smluvní státy za zadržování korespondence zadržovaného nebo osoby ve

---

¹⁶³⁾ Rozsudek z 19. února 1998, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-I

výkonu trestu, adresované rodině nebo právnímu zástupci¹⁶⁴). Jestliže korespondence zatčeného nebo osoby ve výkonu trestu s orgány Úmluvy je zadržována, dotčený stát tak jednoznačně riskuje, že bude odsouzen nejen za porušování článku 8 Úmluvy, ale i článku 34 Úmluvy¹⁶⁵).

Právo na respektování obydlí

Článek 8 Úmluvy přiznává každému právo na svobodu obydlí a zaručuje jeho nedotknutelnost. Toto právo zahrnuje možnost každého nakládat se svým obydlím jak uzná za vhodné. Ve smyslu judikatury štrasburských orgánů pojem „obydlí“ zahrnuje osobní dopravní prostředky i místo výkonu soukromého povolání¹⁶⁶).

Judikatura Soudu implikuje do práva na svobodu obydlí i právo každého na čistotu jeho nejbližšího životního prostředí, přičemž Soud odsuzuje za jeho porušení stát, jestliže například hluk nebo chemické emise překročily práh únosnosti nebo pokud stát přijímá v oblasti životního prostředí jen nedostatečná, dočasná či opožděná opatření k tomu, aby zabránil ničení životního prostředí¹⁶⁷).

Podle současné judikatury Soudu právo na ochranu obydlí nezahrnuje právo mít svůj vlastní byt¹⁶⁸) ani povinnost státu upřednostňovat jednotlivce na úkor společnosti¹⁶⁹). V posledně jmenovaném případě, týkajícím se zejména lidí, kteří kočují, judikatura Soudu ukládá státům, aby umožňovaly těmto lidem usídlit se na vymezených místech. V důsledku toho stát, který na takovou povinnost není připraven, riskuje, že v případě podání individuální stížnosti na porušení článku 8 Úmluvy, ho Soud odsoudí.

---

¹⁶⁴) Silver a další v. Spojené království, rozsudek z 25. března 1983, Série A č. 61, ve kterém Soud došel k závěru, že zadržování nebo nedoručování dopisů vězňů určených různým osobám (právním zástupcům, rodině, státním orgánům) nemělo podklad ve vnitrostátním právu; Campbell v. Spojené království, rozsudek z 25. března 1992, Série A č. 233, kde Soud stanovil, že zadržování dopisů stěžovatele určených jeho právnímu zástupci a Evropské komisi pro lidská práva nebylo nezbytné v demokratické společnosti; Petra v. Rumunsko, rozsudek z 23. září 1999, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1999-VII

¹⁶⁵) Původně článek 25 Úmluvy; Campbell v. Spojené království – viz výše; Petra v. Rumunsko – viz výše

¹⁶⁶) Niemetz v. Německo, viz výše, ve kterém Soud stanovil, že ustanovení článku 8 se vztahuje i na zásahy v advokátní kanceláři

¹⁶⁷) López Ostra v. Španělsko – viz výše; Guerra v. Itálie – viz výše

¹⁶⁸) Velosa Barreto v. Portugalsko, rozsudek z 20. listopadu 1996, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1996-IV

¹⁶⁹) Buckley v. Spojené království, rozsudek z 25. září 1996, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1996-IV

Soud se vyslovil i v otázce nedotknutelnosti obydlí¹⁷⁰⁾, když připustil legitimitu domovních prohlídek za účelem získání důkazů k trestným činům týkajícím se finančních machinací se zahraničím¹⁷¹⁾ nebo za účelem ochrany občanů a demokratických institucí proti teroristickým útokům¹⁷²⁾. Jedním z takových případů byla věc **Camenzind v. Švýcarsko**¹⁷³⁾, jehož prvopočátkem bylo v roce 1991 zachycení soukromého telefonického rozhovoru probíhajícího na přístroji nepovoleného typu Úřadem pro pošty a telekomunikace na frekvenci vyhrazené pro civilní a vojenská letadla. Úřad zjistil, že šlo o stěžovatelovu telefonní linku, a zahájilo vyšetřování pro podezření z porušení federálního zákona o telekomunikacích. V lednu 1992 byla provedena v bytě stěžovatele domovní prohlídka za účelem nalezení a zabavení nepovoleného telefonu. Stěžovatel připustil, že v minulosti podobný přístroj zkoušel, ale později ho zničil. Skutečně se u něho žádný přístroj nenašel. Soud, na který se stěžovatel nakonec obrátil, shledal, že nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy, neboť zásah do jeho práva na respektování obydlí byl v souladu se zákonem a nezbytný v demokratické společnosti v zájmu předcházení nepokojům a zločinnosti. Soud však došel k názoru, že byl porušen článek 13 Úmluvy, neboť stěžovatel neměl k dispozici účinný opravný prostředek (viz níže).

Právo uzavřít manželství

Ve smyslu článku 12 Úmluvy:

„Muži a ženy způsobilí věkem k uzavření manželství mají právo uzavřít manželství a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon tohoto práva.“

Judikatura orgánů Úmluvy je v této oblasti nepočtená. Jejich kontrola spočívá v první řadě v prověřování, zda vnitrostátní zákonodárství obsahuje právo uzavřít manželství a zda jeho výkonu, kromě podmínek jako je věk, pohlaví, svobodný projev vůle, veřejné prohlášení atd. nic nepřekáží. Vnitrostátní zákon nesmí zasahovat do podstaty tohoto práva. Připomeňme v této souvislosti, že Úmluva nezaručuje právo na rozvod, a tedy ani na uzavření druhého manželství¹⁷⁴⁾. Právo na uzavření manželství umožnilo Komisi a Soudu – prostřednictvím předložených a projednávaných problémů – vyjádřit se k charakteru institutu manželství. V prvních stížnostech, registrovaných v letech 1979 a 1980, Komise označila institut manželství za

---

¹⁷⁰⁾ Chappel v. Spojené království, rozsudek z 30. března 1989, Série A č. 152

¹⁷¹⁾ Funke v. Francie, rozsudek z 25. února 1993, Série A č. 25 6-A

¹⁷²⁾ Murray v. Spojené království, rozsudek z 28. října 1994, Série A č. 300-A

¹⁷³⁾ Rozsudek z 16. prosince 1997, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1997-

¹⁷⁴⁾ Johnston v. Irsko, rozsudek z 18. prosince 1986, Série A č. 112

pouhý právní statut. Z toho důvodu připustila, aby odsouzený k trestu odnětí svobody na doživotí mohl uzavřít manželství přes absenci společného soužití budoucích manželů¹⁷⁵⁾. Ostatně, orgány Úmluvy se nikdy nedomnívaly, že by podmínka svobody obou snoubenců byla nezbytným předpokladem uzavření manželství. Tento přístup přetval, i když se Komise zabývala stížností týkající se otázky práva dvou transsexuálů uzavřít manželství¹⁷⁶⁾. Konstatovala, že ačkoli manželství a rodina jsou účinně spojeny jak v Úmluvě, tak i ve vnitrostátním zákonodárství, nelze z tohoto principu vyvodit závěr, že by schopnost rozmnožovat se byla základní podmínkou manželství, nebo že by rozmnožování bylo cílem manželství, a to vzhledem k možnosti manželů děti adoptovat. Podle jejího názoru proto Belgie porušila ustanovení článku 12 Úmluvy, když odmítla transsexuálům umožnit uzavřít manželství s ohledem na záznamy v matrice o jejich osobním stavu.

Postupem času se však Komise i Soud vrátily k původní koncepci manželství, a dodaly této koncepci i povahu „sociální“, podřízenou podmínkám vnitrostátního zákonodárství. Tak ve věci **Rees v. Spojené království**¹⁷⁷⁾ Soud mínil, že právo na uzavření manželství se dotýká tradičního manželství dvou osob opačného pohlaví, a že ustanovení článku 12 Úmluvy se odvolává na schopnost rozmnožovat se ve „způsobilém věku“. Z toho důvodu bylo, podle názoru Soudu, naprosto v souladu s tímto ustanovením, když vnitrostátní legislativa stanovila rozdíl pohlaví snoubenců jako podmínku pro uzavření manželství, aby zabránila znetvoření institutu manželství. Tento princip užil Soud i ve věci **Sheffield a Horsham v. Spojené království**¹⁷⁸⁾, kde připomněl, že článek 12 Úmluvy, zaručující právo na manželství, se vztahuje na tradiční manželství mezi dvěma osobami různého biologického pohlaví. Podle názoru Soudu z ustanovení článku 12 Úmluvy je zřejmé, že jeho sledovaným cílem je především ochrana manželství jako základu rodiny. Podmínky stanovené vnitrostátní legislativou jej však nesmějí omezovat takovým způsobem nebo do té míry, aby byla zasažena podstata tohoto práva. Soud dále připomněl rozsudek **Cossey v. Spojené království**¹⁷⁹⁾, v němž uvedl, že oddanost tradičnímu pojetí manželství, která je článku 12 Úmluvy vlastní, je dostatečným důvodem k pokračování v aplikaci biologických kritérií k určení pohlaví osoby pro účely manželství. Skutečnost, že paní Sheffield a Horsham nemohly právoplatně uzavřít sňatek po chirurgické změně pohlaví, nebylo Soudem shledáno jako porušení článku 12 Úmluvy.

---

¹⁷⁵⁾ Draper v. Spojené království, zpráva Komise z 10. července 1980, D.R. 24, str. 72

¹⁷⁶⁾ Van Oosterwijck v. Belgie, zpráva Komise z 13. března 1979

¹⁷⁷⁾ Rozsudek ze 17. října 1986, Série A č. 106, str. 19, odst. 49

¹⁷⁸⁾ Rozsudek z 30. července 1998, viz výše – článek 8 Úmluvy

¹⁷⁹⁾ Rozsudek z 27. září 1990, Série A č. 184, str. 18, odst. 46

Právo na rovnost mezi manžely

Rovnost mezi manžely je zaručena článkem 5 Protokolu č. 7 k Úmluvě, podle kterého:

„Při uzavírání manželství, za jeho trvání a při rozvodu mají manželé rovná práva a povinnosti občanskoprávní povahy mezi sebou a ve vztazích ke svým dětem. Tento článek nebrání státům přijmout opatření, jež jsou nezbytná v zájmu dětí.“

Důvodem, pro který bylo právo rovnosti mezi manžely včleněno do katalogu práv garantovaných Úmluvou, byla jistě potřeba zinstitutionalizovat postavení obou manželů coby rodičů v rodině a připomenout jim jejich odpovědnost, vyplývající z jejich rodičovského postavení. Manželství v demokratické společnosti je svazkem přísně uznávaným, a to jak pokud jde o rodičovskou moc, tak i práva a povinnosti obou manželů vyplývající z případného rozpadu manželství.

Judikatura Soudu týkající se údajného porušení tohoto práva je velmi řídká (protokol byl přijat až 22. listopadu 1984). Jedinou z významných Soudem projednávaných věcí byl případ *Burghartz v. Švýcarsko*¹⁸⁰⁾, který se týkal rovnosti manželů při nošení společného rodinného příjmení. Podle švýcarské legislativy ženatý muž nemohl připojit ke svému příjmení příjmení své ženy za svobodna. Soud v tomto případě podotkl, že „jakožto osobní identifikační prostředek, který má zároveň označit náležitost k rodině, příjmení konkrétní osoby není o nic méně důležitým aspektem rodinného života než rodinný život sám“. Z tohoto důvodu zákaz švýcarských orgánů manželu nosit příjmení své manželky společně se svým příjmením za svobodna konstituovalo podle názoru Soudu porušení článku 8 Úmluvy. Otázka rovnosti práv mezi manžely, která byla pouze součástí stanoviska vlády, Soudem nebyla přímo zodpovězena.¹⁸¹⁾

Právo na vzdělání

Toto právo je zaručeno článkem 2 Protokolu č. 1, podle kterého:

„Nikomu nesmí být odepřeno právo na vzdělání. Při výkonu jakýchkoli funkcí v oblasti výchovy a výuky, které stát vykonává, bude respektovat právo rodičů zajišťovat tuto výchovu a vzdělání ve shodě s jejich vlastním náboženským a filozofickým přesvědčením.“

Ustanovení tohoto článku chrání dvě odlišná a zároveň vzájemně se doplňující práva: právo všech na vzdělání a právo rodičů nezletilých dětí na respekto-

---

¹⁸⁰⁾ Rozsudek z 22. února 1994, Série A č. 280-B

¹⁸¹⁾ Viz též kapitola k článku 14 Úmluvy

vání jejich náboženských a filozofických přesvědčení. Jestliže se posléze jmenované právo týká základních a středních škol, právo uvedené prvně se dotýká celého systému školství¹⁸²⁾, podle názoru Komise míří ustanovení článku 2 především ke vzdělávání základnímu¹⁸³⁾.

Právo nemít odepráno vzdělání nezakládá povinnost státu vytvořit obecný vzdělávací systém (ačkoli většina členských států Rady Evropy takový systém má) nebo zvláštní vzdělávací systém. Jejich úkolem vyplývajícím z ustanovení článku 2 Protokolu č. 1 je umožnit a zajistit rovný přístup k existujícímu vzdělávacímu systému, který nemusí být bezplatný, a může být podmíněn složením přijímacích zkoušek nebo prokázáním dosažení určitého stupně vzdělání. Stejně tak právo na vzdělání nezaručuje přístup do školského systému, vedeného v určitém jazyce¹⁸⁴⁾. Zde je však nutno poznamenat roli, kterou v případech různého jednání hraje zákaz diskriminace ve smyslu článku 14 Úmluvy, jenž výše uvedenou volnost školského systému může do jisté míry omezit.

Kromě jiného smluvní státy Úmluvy nejsou povinny uznat univerzitní profesorský titul udělený v zahraničí¹⁸⁵⁾. Uznání takového diplomu může být podmíněno složením speciálních zkoušek, které smluvní stát pokládá za nezbytné¹⁸⁶⁾.

Právo rodičů na zajištění výchovy a vzdělání ve shodě s jejich vlastním náboženským a filozofickým přesvědčením může být vyžadováno jen tím z rodičů, který má dítě v péči¹⁸⁷⁾. Přesvědčení rodičů či rodiče musí být skutečně respektováno. Pouhá skutečnost, že „je bráno v úvahu“ nestačí v případech výchovy a vzdělávání¹⁸⁸⁾. V rozsudku *Kjeldsen, Busk Madsen a Pedersen v. Dánsko*¹⁸⁹⁾ Soud definoval „výchovu“ jako „souhrn kroků, kterými se dospělí v celé společnosti snaží vklínit nejmladším jejich myšlení, zvyky a hodnoty, přičemž neoddělitelným prvkem výchovy je disciplína“; „vzděláním“ Soud mínil předávání znalostí a intelektuálních formací“.

Jestliže určení náboženského přesvědčení neklade v zásadě žádné problémy, termín „filozofie“ musel být Soudem definován jako „systém plně strukturovaného myšlení“, který je aplikován na koncepce rodičů při ukládání tělesných

---

¹⁸²⁾ Belgická jazyková záležitost, rozsudek z 23. července 1968, Série A č. 6

¹⁸³⁾ Stížnost č. 24515/94, roz. 17. 1. 1996, D.R. 84, str. 98

¹⁸⁴⁾ Belgická jazyková záležitost, viz výše

¹⁸⁵⁾ Stížnost č. 11655/85, roz. 10. 10. 1985, D.R. 45, str. 300

¹⁸⁶⁾ Stížnost č. 7864/77, roz. 9. 10. 1978, D.R. 16, str. 82

¹⁸⁷⁾ Olsson v. Švédsko, rozsudek z 24. března 1988, Série A č. 130

¹⁸⁸⁾ Campbell a Cosans v. Spojené království, rozsudek z 5. února 1982, Série A č. 48, str. 17 – 18, odst. 37

¹⁸⁹⁾ Rozsudek z 7. prosince 1976, Série A č. 23

trstů, avšak nikoli na jejich jazykové preference¹⁹⁰). Existuje několik možností, jak se stát může zhostit své povinnosti respektovat náboženské přesvědčení rodičů žáků. Může například povolit soukromé vyučování, které by vyhovovalo náboženskému přesvědčení, anebo umožnit domácí vyučování.

Na druhé straně není povinností státu ve smyslu článku 2 Protokolu č. 1 organizovat vyučování v souladu s přesně vymezeným náboženským přesvědčením¹⁹¹). Přestože soukromé školství, zvláště je-li subvencováno, je zřetelným ulehčením pro stát, nezbavuje jej zcela povinností vyplývajících z článku 2 v rámci veřejného školství, a to i v případě, že rodiče mají reálnou možnost posílat své děti do soukromých škol. Konečně za poznámku stojí, že náboženským přesvědčením rodičů ve smyslu článku 2 Protokolu č. 1 je přesvědčení, které není v rozporu se základním právem dítěte na vzdělání. Dostanou-li se tyto dva prvky do konfliktu, právo dítěte má přednost¹⁹²).

B) Práva spojená se sociálním životem

Do skupiny práv, která jednotlivec realizuje ve svém sociálním životě, patří právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, právo na svobodu projevu a právo na svobodu shromažďování a sdružování.

Právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání

Toto právo je zakotveno v článku 9 Úmluvy, podle kterého:

„1. Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání; toto právo zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení, jakož i svobodu projevovat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním, prováděním náboženských úkonů a zachováváním obřadů.

2. Svoboda projevovat náboženské vyznání a přesvědčení může podléhat jen omezením, která jsou stanovena zákony a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

V první řadě je třeba předeslat, že ustanovení článku 9 Úmluvy poskytuje ochranu před náboženským školením organizovaným státem a před upřednost-

---

¹⁹⁰) Campbell a Cosans v. Spojené království, viz výše

¹⁹¹) Stížnost č. 7527/76, roz. 5. 7. 1977, D.R. 11, str. 147

¹⁹²) Stížnost č. 17187/90, roz. 8. 9. 1993, D.R. 75, str. 57

ňováním ze strany státu některého náboženského vyznání, jehož členství by mohlo vést k poskytování majetkových výhod. Neutralita státu v tomto ohledu však nebrání tomu, aby jedno náboženství bylo uznáno za státní¹⁹³⁾, což může vést k problémům ve školství (a v důsledku toho být zásahem do práva zaručeného článkem 2 Dodatkového protokolu k Úmluvě). Na druhé straně příslušnost k určité náboženské skupině nesmí být automaticky „zákonným“ handicapem pro jednotlivce¹⁹⁴⁾. Příslušnost k náboženství musí být založena na principu fakultativnosti, jeho vyznavatel musí mít možnost kdykoli se rozhodnout z náboženské obce vystoupit.

Článek 9 Úmluvy chrání zájmy jednotlivců, církví, jakož i nových náboženských skupin a sekt. Jedinou podmínkou poskytnutí jeho ochrany je identifikovatelnost náboženských skupin a sekt (např. Svědci Jehovovi, Hnutí Sikhů, Scientologická církev atd.). Z obsahového hlediska chrání oblast přesvědčení a náboženské víry, tzv. „svědomí“. Jestliže svoboda náboženství vychází ze svědomí, musí nutně vést ke svobodě projevovat své vyznání, a to slovem i činy¹⁹⁵⁾. Ve smyslu jeho druhého odstavce projev náboženského vyznání může být předmětem zásahu ze strany státu pouze tehdy, je-li to nezbytné pro usmíření zájmů různých skupin a zajištění respektování přesvědčení každého jednotlivce. Je jasné, že svoboda projevovat své náboženské vyznání se neuskutečňuje pouze v kruhu stejně zainteresovaných osob, nýbrž je rozšiřována i mezi další jednotlivce. V tomto ohledu může stát přistoupit k určitým opatřením, aby zabránil proselytismu. Případem odsouzení pro proselytismus se zabýval Soud ve věci **Larissis a další v. Řecko**¹⁹⁶⁾, jejímiž protagonisty byli tři řečtí vojáci sloužící u jednotky vzdušných sil, stoupcem letnicové církve (křesťanské protestantské hnutí, vyznávající též zásadu, že všichni věřící musí šířit evangelium). Všichni tři stěžovatelé byli odsouzeni pro proselytismus, jehož se měli dopustit vůči třem podřízeným vojákům a několika civilistům. Stěžovatelé se obrátili na Komisi a poté na Soud se stížností, že ustanovení zákona, které na jejich případ bylo aplikováno, bylo velmi široké a vágní na to, aby splňovalo požadavky právní jistoty z pohledu mj. článku 9, a že jejich odsouzení za proselytismus bylo zásahem do jejich práv na svobodu náboženského vyznání.

Soud připustil, že dané opatření sledovalo legitimní cíle ochrany práv a svobod jiných a ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti. Zdůraznil též, že ačkoli

---

¹⁹³⁾ Darby v. Švédsko, rozsudek z 23. října 1990, Série A č. 187

¹⁹⁴⁾ Hoffman v. Rakousko, rozsudek z 23. června 1993, Série A č. 255-C, týkající se svěření dítěte do péče rodiče, který náležel k sektě Svědků Jehovových

¹⁹⁵⁾ Kokkinakis v. Řecko, rozsudek z 25. května 1993, Série A č. 260-A, str. 17, odst. 31

¹⁹⁶⁾ Rozsudek z 24. února 1998, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-I

náboženská svoboda se týká zejména vnitřního svědomí, implikuje navíc i svobodu projevat náboženské vyznání, včetně práva pokusit se přesvědčit svého bližního, například vyučováním. Ustanovení článku 9 však, podle názoru Soudu, nechrání jakýkoli čin motivovaný nebo inspirovaný náboženstvím či vírou. Nechrání proselytismus, jakým je například nabízení materiálních nebo společenských výhod nebo nadměrný nátlak vykonávaný s cílem získat členy pro určitou církev.

Pokud šlo o posouzení údajného proselytismu vůči vojákům, Soud připomněl, že při interpretaci a aplikaci ustanovení článku 9 Úmluvy v podobných případech musí nezbytně přihlížet ke zvláštnostem vojenské služby a důsledkům, které mají pro situaci vojáků¹⁹⁷⁾. V tomto ohledu Soud poznamenal, že hierarchická struktura, charakterizující vojenskou službu, může dát určitý podtext aspektům vztahů mezi vojáky tím, že podřízený se obtížně vyhýbá nadřízenému, který ho oslovuje. To, co je možno v civilním prostředí pokládat za neškodnou výměnu názorů, jež mohou být adresátem svobodně přijaty či odmítnuty, může být v rámci vojenského prostředí vnímáno jako naléhání nebo nadměrný nátlak spojený se zneužíváním moci. V daném případě stěžovatelé několikrát oslovili tři jim podřízené vojáky s cílem přesvědčit je o vstupu do letnicové církve, přičemž vojáci se cítili povinni se těchto diskusí účastnit, ačkoli jim nebyly příjemné. Soud však podotkl, že stěžovatelé svým podřízeným ani nevyhrožovali, ani jim neposkytovali podněcující výhody. Nicméně, jejich tlak na vojáky byl trvalý. Za těchto okolností Soud došel k závěru, že opatření vůči stěžovatelům byla opodstatněná, aby ochránila řadové vojáky před nadměrným nátlakem jejich nadřízených, a vzhledem k podmíněnému charakteru trestů, které jim byly uloženy, byla i přiměřená. Mínil však, že tresty nebyly opodstatněné pokud šlo o proselytismus vůči civilistům, a to zejména ke skutečnosti, že civilisté nebyli povinni stěžovatele (pouze druhého) poslouchat nebo že by jeho chování vůči nim bylo jakkoli nepřijatelné.

Konečně, kromě hlásání víry jsou součástí projevu náboženského vyznání kultovní akty nebo akty pobožnosti, které jsou formou praktikování náboženství v obecně uznávané formě. Nejde však o jakékoli akty s náboženským podtextem. Soud například stanovil, že pod ochranu článku 9 Úmluvy nespádají akty a činnosti, jejichž hlavním cílem bylo odradit těhotné ženy od potratu. Určité projevy náboženského vyznání však mohou být státem omezeny nebo úplně zakázány z důvodů uvedených v druhém odstavci článku 9 Úmluvy.

---

¹⁹⁷⁾ Grigoriades v. Řecko, rozsudek z 25. listopadu 1997, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1997-VII, str. 2589 – 2590, odst. 45

Právo na svobodu projevu

Právo na svobodu projevu je obsaženo v článku 10 Úmluvy, který stanoví, že:

„Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a názory přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“

Judikatura Soudu je v oblasti práva na svobodu projevu velmi bohatá a vyčerpávající už proto, že podle názoru Soudu svoboda projevu představuje jeden z nejdůležitějších základů demokratické společnosti, jednu z hlavních podmínek jejího pokroku a rozvoje každého jednotlivce¹⁹⁸⁾. S výhradou druhého odstavce článku 10 se tato svoboda vztahuje nejen na „informace“ nebo „myšlenky“ příznivě přijímané či považované za neškodné či bezvýznamné, ale i na ty, které zraňují, šokují nebo znepokojují. Tak, jak ji zakotvuje článek 10, svoboda projevu podléhá výjimkám, které ovšem musí být úzce interpretovány, přičemž potřeba ji omezit musí být prokázána přesvědčivým způsobem¹⁹⁹⁾.

Pojem „nezbytné“ ve smyslu článku 10 odst. 2 implikuje naléhavou společenskou potřebu. Smluvní státy mají určitou pravomoc pro posouzení existence takové potřeby, avšak tato pravomoc podléhá kontrole Soudu, jež se vztahuje jak na zákony, tak na rozhodnutí, která je aplikují, a to i tehdy, byla-li vynesena nezávislým soudem. Soud má pravomoc s konečnou platností rozhodnout, zda bylo omezení stěžovatelových práv slučitelné se svobodou projevu, kterou článek 10 garantuje.

Soud při výkonu kontroly nemá za úkol nahradit příslušné vnitrostátní soudní orgány, ale ověřit z pohledu článku 10 rozhodnutí, která vynesly v rámci své posuzovací pravomoci. To však neznamená, že se musí omezit na posouzení toho, zda žalovaný stát užil svou pravomoc v dobré víře, pečlivě a rozumným způso-

---

198) Handyside v. Spojené království, rozsudek z 7. prosince 1976, Série A č. 24, str. 23, odst. 49

199) Jersild v. Dánsko, rozsudek z 23. září 1994, série A č. 298, str. 22 – 24 a 30 – 31

bem. Soud zásah, jenž je předmětem sporu, posuzuje ve světle celkové situace, aby mohl určit, zda byl přiměřený sledovanému cíli nebo cílům a zda důvody, na něž se odvolaly vnitrostátní orgány pro jeho ospravedlnění, jsou relevantní a dostatečné²⁰⁰). Ještě předtím, než Soud přistoupí ke zkoumání, zda opatření směřující k omezení stěžovatelových práv sledovalo legitimní cíl a zda bylo přiměřené vzhledem k tomuto cíli (nebo cílům), ověřuje, zda mělo zákonný podklad. Termín „zákon“ ve smyslu ustanovení článku 10 (ale podobně i článků 8, 9 a 11 Úmluvy) zahrnuje právo psané i nepsané, tedy i judikaturu nejvyšších soudních instancí²⁰¹). Navíc Soud neposuzuje otázku zákonného podkladu formalisticky. Tak například ve věci **Barthold v. Německo**²⁰²) byl zákonným podkladem zákoník deontologie, vytvořený veterinární komorou, tedy nikoli přijatý parlamentem, a přesto byl Soudem považován za „zákon“ ve smyslu článku 10 odst. 2 Úmluvy. Podobně jako v případě ustanovení článků 8, 9 nebo 12 Úmluvy Soud určil podmínky, které musí norma splňovat, aby mohla být považována za dostatečnou pro potřeby tohoto ustanovení. V první řadě musí být dostatečně dostupná, aby „jednotlivec mohl mít dostatečnou znalost – s ohledem na konkrétní okolnosti svého případu – právních ustanovení“. Dále nelze považovat za „zákon“ než takovou právní normu, která je dostatečně přesná, aby byl jednotlivec schopen podle ní usměrnit své chování nebo jednání, a to případně i za pomoci právního či jiného poradce. Jednotlivec musí umět z normy dovodit, jaké důsledky plynou z konkrétního aktu nebo nečinnosti.

Velmi častými stížnostmi na porušení článku 10 Úmluvy jsou případy zásahů do svobody tisku. Tisk má v demokratické společnosti významnou úlohu: i když nemůže překračovat určité hranice, zejména s ohledem na ochranu pověsti a práv jiných a na nutnost zabránit úniku důvěrných informací, přísluší mu – při dodržování povinností a odpovědnosti – sdělovat informace a myšlenky o všech otázkách všeobecného zájmu²⁰³). Novinářská svoboda také zahrnuje možnost použití určité míry přehánění nebo dokonce provokace²⁰⁴). Obecně platí, že „nezbýtnost“ jakéhokoli omezení výkonu svobody projevu musí být prokázána pře-

---

²⁰⁰) Sunday Times v. Spojené království č. 2, rozsudek z 26. listopadu 1991, Série A č. 217, str. 28 – 29, odst. 50

²⁰¹) Sunday Times v. Spojené království č. 1, rozsudek z 26. dubna 1979, Série A č. 30, str. , odst. 47

²⁰²) Rozsudek z 23. března 1985, Série A č. 90

²⁰³) De Haes a Gijssels v. Belgie, rozsudek z 24. února 1997, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-I, str. 233 – 234, odst. 37

²⁰⁴) Prager a Oberschlick v. Rakousko, rozsudek z 26. dubna 1995, Série A č. 313, str. 19, odst. 38

svědčivým způsobem. Na prvním místě náleží vnitrostátním orgánům, aby posoudily, zda existuje „naléhavá společenská potřeba“ způsobila omezení ospravedlnit, přičemž k tomuto posouzení mají určitý prostor. Pokud se jedná o tisk, vnitrostátní posuzovací pravomoc naráží na zájem demokratické společnosti zajistit a udržovat svobodu tisku. Stejně tak je nutno dát tomuto zájmu velkou váhu při určení zda omezení bylo přiměřené sledovanému legitimnímu cíli²⁰⁵). Na druhé straně, ačkoli Soud uznává významnou roli, kterou tisk hraje v demokratické společnosti, je třeba zdůraznit, že novináři nemohou být zbaveni povinnosti respektovat trestní zákony; ostatně druhý odstavce článku 10 stanoví meze výkonu svobody projevu. Soud proto hledí na to, zda s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu zájem informovat veřejnost převažoval nad „povinnostmi a odpovědností“ stěžovatele za uveřejněný text²⁰⁶).

Jedním z „novinářských“ případů, i když poněkud neobvyklým, který Soud nedávno projednával, byla věc **Janowski v. Polsko**²⁰⁷). Stěžovatel – novinář, byl svědkem toho, jak městská policie vyzývá stánkové prodavače, aby vyklidili náměstí, na kterém prodej nebyl povolen, a přesunuli své stánky na nedaleké tržiště. Údajně policisty upozornil, že jejich jednání nebylo právně podloženo a porušovalo legislativu upravující svobodu v ekonomických záležitostech, neboť městské zastupitelstvo nepřijalo žádnou normu, která by policii zmocňovala k vyklizení místa. Podotkl, že policisté pravděpodobně jednali na ústní příkaz starosty, a vyzval prodavače, aby neodcházel. Proti stěžovateli bylo zahájeno trestní stíhání, na konci kterého byl odsouzen za urážku veřejného činitele a chuligánství k osmi měsícům odnětí svobody a k peněžité pokutě. Odvolací soud rozsudek zrušil v části týkající se odsouzení k odnětí svobody a vyplacení části pokuty s tím, že soud první instance se zmýlil, když kvalifikoval trestný čin jako chuligánství, neboť stěžovatel chtěl chránit prodavače proti tomu, co bylo podle jeho názoru nezákonným jednáním policie. Připustil též, že městské zastupitelstvo skutečně nepřijalo žádnou normu, která by zakazovala prodej na veřejném prostranství, a že na náměstí nebyla žádná tabulka, která by o takovém zákazu veřejnost informovala. Odvolací soud nicméně shledal, že ve spisu je dostatek důkazů odůvodňujících závěr, že stěžovatel policisty urážel tím, když je nazýval hlupáky a hlupáky, čímž překročil meze svobody projevu.

---

²⁰⁵) Goodwin v. Spojené království, rozsudek z 27. března 1996, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-II, str. 500 – 501, odst. 40; Worm v. Rakousko, rozsudek z 29. srpna 1997, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-V, str. 1551, odst. 47

²⁰⁶) Fressoz a Roire v. Francie, rozsudek z 21. ledna 1999, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1999-I, odst. 50 – 55

²⁰⁷) Rozsudek z 21. ledna 1999, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1999

Soud shledal, že důvody, které vedly k odsouzení stěžovatele, byly z hlediska ochrany pořádku relevantní. Připustil, že stěžovatel použil urážlivé výroky v průběhu výměny názorů v zájmu spoluobčanů na adresu policistů, kteří jsou na podobné útoky vycvičeni. Došlo k tomu však na veřejnosti. Přitom jednání policistů neopravňovalo k použití urážlivých a hanlivých slovních výpadů, i když se neopíralo o nařízení městského zastupitelstva, ale o úvahy související s hygienou a provozem. K porušení článku 10 Úmluvy proto nedošlo.

„Klasičtější“ případem byla stížnost pana **Dalbana v. Rumunsku** ²⁰⁸⁾, jejímž protagonistou byl novinář a ředitel místního deníku, v němž v září 1992 publikoval článek pod názvem „Desítky milionů zpronevěřených v IAS v Romanu“, odhalující podvody údajně spáchané ředitelem jistého státního zemědělského podniku. V lednu 1993 publikoval další článek, v němž uváděl, že jistý senátor, údajně zapojený i do výše uvedených podvodů, používal podnikový vůz uvedeného zemědělského podniku. Ředitel zemědělského podniku společně se senátorem podali na stěžovatele trestní oznámení pro pomluvu. Stěžovatel byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody v trvání tří měsíců a k zaplacení náhrady škody ve výši 300 000 lei. Soudy, aniž by se zabývaly zprávami ekonomické sekce policie, které stěžovatel předložil na podporu svých tvrzení o podvodech, konstatovaly, že neodpovídala skutečnosti. Pokud šlo o senátora, dospěly k závěru, že používání vozidla bylo zákonné. Evropský soud kromě jiného uvedl, že nic nedokazovalo, že skutečnosti popsané v článcích byly zcela nepravdivé a sloužily k vedení pomlouvačné kampaně proti řediteli a senátorovi. Texty se nedotýkaly osobního života ředitele, nýbrž jeho chování a postoje, jakožto lidem volené osoby. Soud dospěl k závěru, že odsouzení stěžovatele nebylo možno považovat za „nezbytné v demokratické společnosti“ a že ve vztahu ke sledovanému legitimnímu cíli bylo nepřiměřeným zasahováním do výkonu jeho svobody projevu jakožto novináře.

Svoboda shromažďování a sdružování

Ve smyslu ustanovení článku 11 Úmluvy:

- „1. Každý má právo na svobodu pokojného shromažďování a na svobodu sdružování se s jinými, včetně práva zakládat na obranu svých zájmů odbory nebo vstupovat do nich.
2. Na výkon těchto práv nemohou být uvalena žádná omezení kromě těch, která stanoví zákon, a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku

---

²⁰⁸⁾ Rozsudek z 28. září 1999, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1999

a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných. Tento článek nebrání uvalení zákonných omezení na výkon těchto práv příslušníky sil, policie a státní správy.“

Ustanovení článku 11 Úmluvy chrání dvě na sobě vzájemně závislá práva: právo na shromažďování a právo na sdružování. Právo zakládat odbory není zvláštním právem, nýbrž specifickým aspektem práva na sdružování²⁰⁹). Termín „shromažďování“ zahrnuje jak shromažďování statická, tak pochody a veřejné přehlídky. Jejich účastníci musí mít společný cíl, ať už jde o sdružování veřejné či soukromé.

Svoboda sdružovací nesmí být nijak omezována, i kdyby se mělo jednat o účast advokáta na pokojné manifestaci, aby vyjádřil svůj nesouhlas s trestním systémem²¹⁰). Judikatura štrasburských orgánů, týkající se svobody shromažďování, se zpravidla nedotýká odborových práv, která jsou materiálně obsažena v právu na svobodu sdružování. Na druhé straně zásady svobody shromažďování by se však mohly ukázat pertinentní i pro odboráře, kteří budou hledat ve sporech například právo ustanovit stávkové hlídky.

Shromažďování musí mít pokojnou formu, neboť toliko pokojný úmysl lze pojmut pod ochranu článku 11 Úmluvy. Termín „pokojný“ je třeba vykládat restriktivně. Nicméně, jednotlivec nepřestává užívat svobody pokojného shromažďování jenom v důsledku násilných činů jiných účastníků shromáždění, pod podmínkou, že on sám i nadále zachovává pokojnost shromáždění. Stát se musí zdržet jakéhokoli zásahu do práva na svobodu shromažďování. Pouhá záruka, že jednotlivec se může účastnit shromáždění není Soudem považována za dostatečnou; účastníci shromáždění nesmí pocítit případné důsledky své účasti na něm. Stát musí přistoupit k preventivním opatřením a poskytnout ochranu proti antimanifestačním aktům, avšak závisí pouze na něm, jaké prostředky k tomu užije²¹¹).

Omezení výkonu práva na svobodu shromažďování musí být vykládáno restriktivním způsobem. Článek 11 odstavec 2 Úmluvy předpokládá tři kumulativní podmínky, které mohou odůvodnit zásah do tohoto práva: zásah musí být učiněn na základě zákona nebo v souladu s ním, musí sledovat jeden z uvedených legitimních cílů a musí být nezbytný v demokratické společnosti (je tedy úměrný vůči cíli nebo cílům, který nebo které sleduje). Stát má širokou posuzovací

---

²⁰⁹) Young, James a Webster v. Spojené království, rozsudek z 13. srpna 1981, Série A č. 44, str. 21 – 22, odst. 52

²¹⁰) Ezelin v. Francie, rozsudek z 26. dubna 1991, Série A č. 202, str. 23, odst. 53

²¹¹) Plattform Ärzte für das Leben v. Německo, rozsudek z 21. června 1988, Série A č. 139, str. 12, odst. 32

pravomoc pokud jde o hodnocení těchto kritérií. Článek 11 *in fine* Úmluvy jej opravňuje omezit výkon práv zaručených prvním odstavcem prostřednictvím armády, policie nebo státní správy.

Vyžadování předběžného souhlasu státního orgánu neporušuje článek 11, jestliže má upozornit státní orgány, aby mohly bdít nad řádným průběhem shromáždění. Zákaz manifestace není odůvodněný, než je-li tu skutečná obava z možných problémů a není možno přijmout jiné méně přísné opatření, které by bylo stejně účinné. Nicméně, přítomnost malé skupiny, která by pokojnou manifestaci mařila, ospravedlňuje nařízení zákazu manifestace, třebaže postihuje všechny účastníky manifestace.

Právo na svobodu sdružování spočívá v oprávnění občanů sdružit se bez toho, aniž by stát do výkonu tohoto práva nepřipustným způsobem zasahoval. Termín „spolek“ nebo „sdružení“ předpokládá dobrovolné seskupení za účelem uskutečnění společného cíle²¹²⁾. Právě z tohoto důvodu seskupení utvořené na smluvním základě zaměstnanci stejného zaměstnavatele nemůže být „sdružením“ ve smyslu článku 11, neboť není založeno na dobrovolném vstupu. Veřejnoprávní instituce jako veřejná sdružení, profesní sdružení²¹³⁾, obchodní komory²¹⁴⁾ a obce²¹⁵⁾ nejsou sdruženími ve smyslu článku 11 Úmluvy.

Ustanovení článku 11 nezaručuje v rámci práva na svobodu sdružování právo získat právní subjektivitu. Odmítnutí zaregistrovat sdružení není s tímto ustanovením není proto v rozporu, pokud sdružení může i nadále pokračovat ve své činnosti²¹⁶⁾. Právo sdružování zahrnuje i práva členů sdružení bránit svá práva, ledaže by zásah do jejich práv byl ospravedlitelný ve smyslu článku 11 odst. 2 Úmluvy. Ostatně Úmluva nezaručuje právo na realizaci cílů určitého sdružení a článek 11 negarantuje právo připojit se k vedení nebo správě profesního sdružení či nevýdělečného sdružení.

Každý zaměstnanec má podle článku 11 Úmluvy právo vybrat si do kterého – je-li jich několik – odborového sdružení vstoupí. Ba dokonce pracovník může založit nové odborové sdružení, jestliže ta stávající neposkytují, podle jeho názoru, dostatečnou ochranu zájmů zaměstnanců²¹⁷⁾. Povinnost vstoupit do odbo-

---

²¹²⁾ Young, James a Webster v. Spojené království, zpráva Komise z 14. února 1979, odst. 167

²¹³⁾ Le Compte, Van Leuven a De Meyere, rozsudek z 23. června 1981, Série A č. 43, str. 27, odst. 65 týkající se lékařské komory

²¹⁴⁾ Stížnost č. 14596/89, roz. 10. 7. 1989, D.R. 71, str. 158

²¹⁵⁾ Stížnost č. 5767/72, roz. 31. 5. 1972, Sborník 1974, č. 17, str. 355

²¹⁶⁾ Stížnost č. 14223/88, roz. 5. 6. 1991, D.R. 70, str. 218

²¹⁷⁾ Young, James a Webster v. Spojené království, viz výše, str. 24 – 26, odst. 58 – 64

rového sdružení je sama o sobě zásahem do svobody sdružování²¹⁸); orgány Úmluvy proto vyvodily tzv. negativní svobodu sdružování, totiž právo nemuset vstupovat do sdružení nebo moci z něho vystoupit. Stanovily, že je úkolem státu, aby ochraňoval svobodu odborového sdružování, a chránil tak jednotlivce před tlakem ze strany jejich zaměstnavatelů nutícím je vstoupit do odborů, nebo proti zneužívání dominantního postavení odborů vůči jejich členům²¹⁹). Ačkoli právo na stávkou není jako takové ustanovením článku 11 Úmluvy zaručeno, orgány Úmluvy měly již možnost kontrolovat omezení jeho výkonu²²⁰).

Podobně jako u práva na svobodu shromažďování musí zásah do výkonu práva na svobodu sdružování splňovat tři kumulativní podmínky ve smyslu druhého odstavce článku 11, aby nebyly v rozporu s prvním odstavcem tohoto článku : zásah musí být stanoven na základě zákona nebo v souladu s ním, musí sledovat jeden z legitimních cílů a být nezbytný v demokratické společnosti (tedy úměrný vůči sledovanému cíli).

Trestní stíhání osob snažících se o rekonstituci fašistické strany může být považováno za nezbytné v demokratické společnosti k ochraně veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku a k ochraně práv a svobod jiných²²¹). Zákaz sdružení, které pokračuje ve své činnosti, přestože bylo předtím rozpuštěno, je nezbytným zásahem pro ochranu veřejného pořádku²²²).

Výpověď ze zaměstnání pro příslušnost k organizaci bránící cíle, které jsou v rozporu s cíli firmy, není orgány Úmluvy považováno v rozporu s článkem 11²²³). Naopak, nutit zákonem jednotlivce k členství v obecních loveckých sdruženích, jež bylo v hlubokém rozporu s jeho vlastními názory, a uložit mu prostřednictvím jeho členství povinnost vložit pozemek, jehož je vlastníkem, do sdružení, k realizaci cíle, s nimž by nesouhlasil, přesahoval, podle názoru Soudu, rámec toho, co bylo nezbytné k zajištění rovnováhy mezi protichůdnými zájmy, a nebylo přiměřené sledovanému cíli – ochrana bezpečnosti a majetku osob²²⁴).

Jedním z posledních případů porušení práva na svobodu sdružování byla věc **Socialistická strana a další v. Turecko**²²⁵), jejímiž protagonisty byly, jak už

---

218) Sigurjonsson v. Island, viz výše

219) Stížnost č. 10550/83, roz. 13. 5. 1985, D.R. 42, str. 178 – 186

220) Schmidt a Dahlstrom v. Švédsko, rozsudek z 6. 2. 1976, Série A č. 21, str. 16, odst. 36

221) Stížnost č. 6741/74, roz. 21. 5. 1976, D.R. 5, str. 83

222) Stížnost č. 8562/79, roz. 15. 1. 1981, D.R. 26, str. 89

223) Stížnost č. 11002/84, roz. 8. 3. 1985, D.R. 41, str. 264 – 271

224) Chassagnou a další v. Francie, rozsudek z 29. dubna 1999, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1999

225) Rozsudek z 25. května 1998, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-III

vyplývá z názvu, turecká Socialistická strana (SP), rozpuštěná tureckým Ústavním soudem, a dva turečtí občané, její bývalí členové. V únoru 1988 generální prokurátor požádal Ústavní soud o rozpuštění SP, které vytýkal, že chce nastolit nadvládu dělnické třídy s cílem vytvořit diktaturu proletariátu. Ústavní soud návrh zamítl jako neopodstatněný. O tři roky později, v listopadu 1991, generální prokurátor požádal Ústavní soud o zrušení SP podruhé. Obvinil stranu z činnosti ohrožující územní celistvost státu a jednotu národa, v rozporu s Ústavou. V červenci 1992 Ústavní soud SP rozpustil. Uvedl především, že politický projev SP rozlišoval dva národy – Kurdy a Turky, což bylo podle Ústavního soudu nepřijatelné. Výroky SP týkající se kulturních a národních práv Kurdů měly za cíl vytvoření menšin a v konečné podobě nastolení kurdsko-turecké federace na úkor jednoty tureckého národa a územní celistvosti státu.

Podle názoru Soudu rozpuštění SP sledovalo přinejmenším jeden z legitimních cílů vyjmenovaných v článku 11, totiž ochranu národní bezpečnosti. Pokud šlo o nezbytnost omezení v demokratické společnosti, Soud připomněl, že navzdory své autonomní roli a specifčnosti oblasti použití, musí být na článek 11 pohlíženo také ve světle článku 10 garantujícího právo na svobodu projevu. Ochrana názorů a svoboda projevu jsou jedním z cílů svobody shromažďovací a sdružovací. Protože není demokracie bez plurality, svoboda projevu, zakotvená v článku 10, platí, s výhradou jeho odstavce 2, nejen pro „informace“ nebo „myšlenky“ přijímané příznivě nebo považované za neškodné či nedůležité, ale rovněž pro ty, které šokují či znepokojují. V míře, v jaké má jejich činnost povahu kolektivního výkonu projevu svobody, si politické strany mohou činit nárok na ochranu, kterou poskytují články 10 a 11 Úmluvy²²⁶⁾. Soud míní, že jedním z hlavních rysů demokracie je možnost vyřešit pokojnou cestou problémy, které v zemi vyvstanou. Vzhledem k tomu, že demokracie se živí svobodou projevu, nemůže být politická formace obtěžována jen kvůli tomu, že chce vést veřejnou debatu o údělu části obyvatelstva státu a vstupovat do jeho politického života s cílem nalézt řešení, která by mohla uspokojit všechny zúčastněné strany. Soud po provedení analýzy nenašel v prohlášeních SP nic, co by mohlo být pokládáno za výzvu k násilí, povstání nebo jiné formě odmítnutí demokratických principů. Prohlášení, čtena jako celek, představují politický záměr, jehož cílem bylo zejména určit federativní systém, v němž by Turci a Kurdové byli zastoupeni rovně a dobrovolně. Skutečnost, že takový politický záměr byl pokládán za neslučitelný se současnými principy a uspořádáním tureckého státu, jej v očích Soudu nečinil protikladným k demokratickým pravidlům. Soud připomněl, že vzhledem k zá-

---

²²⁶⁾ Sjednocená komunistická strana Turecka a další v. Turecko, rozsudek z 30. ledna 1998, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1998-I, str. 20 – 21, odst. 42 – 43

sadní úloze, jakou mají politické strany pro řádný chod demokracie, výjimky zmíněné v článku 11 vyžadují vůči politickým stranám striktní interpretaci, přičemž pouze přesvědčivé a naléhavé důvody mohou ospravedlnit omezení jejich svobody sdružování. Pro posouzení nezbytnosti ve smyslu druhého odstavce článku 11, mají proto smluvní státy jen omezený prostor, podléhající navíc přísné kontrole Soudu. V daném případě rozpuštění politické strany nebylo, podle mínění Soudu, přiměřeně sledovanému cíli a tudíž nikoli nezbytné v demokratické společnosti. Došlo proto k porušení článku 11 Úmluvy.

Věc **Rekvényi v. Maďarsko**²²⁷⁾ se týkala přijetí zákona novelizujícího článek 40/B odst. 4 Ústavy tak, že od 1. ledna 1994 příslušníkům ozbrojených sil, policie a bezpečnosti bylo zakázáno být členy politické strany a věnovat se politické činnosti. V lednu 1994 policejní prezident, s odvoláním na tuto novelu, požádal policisty, aby se zdrželi jakékoli politické činnosti a upozornil je, že ti, kteří chtěli pokračovat v politické činnosti, museli policii opustit. V březnu 1994 nezávislé policejní odbory podaly ústavní stížnost, v níž tvrdily, že novelizovaný článek Ústavy byl v rozporu s ústavními právy policistů. Ten o měsíc později stížnost odmítl. Soud, který posléze věc posuzoval s ohledem na články 10 a 11 Úmluvy, řešil otázku, zda inkriminovaný zákaz byl – jak stěžovatel tvrdil – příliš všeobecný a mohl být snadno svévolně interpretován. Uvedl, že výraz „zákonný“ ve smyslu článku 11 odstavce 2 Úmluvy odkazuje na přesně stejný pojem zákonnosti, na jaký Úmluva jinde odkazuje identickým nebo podobným způsobem, zejména výrazy „stanoveny zákonem“ či „stanoví zákon“ použitými v druhých odstavcích článků 9 a 11. Pojem zákonnosti použitý v Úmluvě zahrnuje, mimo slučitelnost s vnitrostátním právem, rovněž kvalitativní požadavky na vnitrostátní právo, jako je předvídatelnost a, všeobecněji, absence svévolnosti. Pokud šlo o to, že stěžovatel kritizoval podklad pro omezení ve vnitrostátním právu, Soud připomněl, že na prvním místě náleží vnitrostátním orgánům, aby interpretovaly a aplikovaly vnitrostátní právo²²⁸⁾. V daném případě byl zákaz být členem politické strany, uvalený na policisty článkem 40/B odst. 4 Ústavy jednoznačný, a nezdálo se, že by druhotná legislativa mohla změnit jeho smysl. Soud se proto domníval, že právní situace byla dostatečně jasná na to, aby stěžovateli dovolila přizpůsobit jeho chování. Neshledal navíc žádný důvod, že by omezení uvalené na výkon stěžovatelovy svobody sdružování bylo svévolné.

Ve věci **Sidiropoulos a další v. Řecko**²²⁹⁾ si sedm řeckých občanů stěžovalo na to, že odmítnutí zaregistrovat jejich neziskové sdružení Domov make-

---

²²⁷⁾ Rozsudek z 20. května 1999, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1999

²²⁸⁾ S.W. v. Spojené království, rozsudek z 1995, Série A č. 335-B; Chorherr v. Rakousko, str. 35 – 36, odst. 25, rozsudek z 25. srpna 1993, Série A č. 266-B

²²⁹⁾ Rozsudek z 10. července 1998, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-IV

donské civilizace, jehož cílem byl jednak kulturní, intelektuální a umělecký rozvoj, decentralizace kultury a udržování intelektuálních a uměleckých tradic, jakož i památek makedonské civilizace, jednak ochrana přírodního a kulturního prostředí Floriny (nedaleko hranice s bývalou jugoslávskou republikou Makedonie), bylo zasahováním do jejich práva na svobodu sdružování. Soud poznamenal, že cílem sdružení bylo výlučně udržení a rozvoj lidové kultury a tradic v oblasti Floriny. Takový cíl se mu zdál jasný a legitimní. I v případě, že zakladatelé určitého sdružení tvrdili, že byli nositeli menšinového vědomí, jako tomu bylo v daném případě, Dokument kodaňské schůzky KBSE z 29. 6. 1990 a Pařížská charta pro novou Evropu z 21. 11. 1990 jim dovolovaly vytvářet sdružení zaměřená na ochranu jejich kulturního a duchovního dědictví. Soud připomněl, že nelze vyloučit, že program politické strany skrývá cíle a záměry odlišné od těch, které veřejně hlásá. Soud ani v tomto případě nevyloučil, že sdružení by po svém založení mohlo pod pláštíkem cílů uvedených ve statutu vyvíjet s nimi neslučitelnou činnost. Nicméně takové eventualitě, kterou vnitrostátní orgány vnímaly jako jistotu, nemohly žádné konkrétní činy nasvědčovat, jelikož sdružení vzhledem ke své neexistenci nemělo čas k nim přistoupit. Navíc v případě, že by k tomu došlo, vnitrostátní orgány by nebyly bezmocné, neboť by mohly nařídít rozpuštění sdružení podle občanského zákoníku. Soud proto došel k závěru, že došlo k porušení článku 11 Úmluvy, neboť odmítnutí zaregistrovat sdružení stěžovatelů bylo nepřiměřené legitimním cílům sledovaným státními orgány.

C) Práva spojená s politickým životem

Právo na svobodné volby

Ustanovení článku 3 Protokolu č. 1 zaručujícím právo na svobodné volby je jediným ustanovením „čistě politického“ charakteru v katalogu práv uvedených v Úmluvě a jejích protokolech. Stanoví, že:

„Vysoké smluvní strany se zavazují konat v rozumných intervalech svobodné volby s tajným hlasováním za podmínek, které zajistí svobodné vyjádření názorů lidu při volbě zákonodárného sboru.“

Článek 3 se týká výběru jediného „zákonodárného sboru“. Jestliže se Komise při jeho výkladu zpočátku odvolávala na ústavy jednotlivých členských států, neváhala se od nich v konečném důsledku odpoutat. Rozhodující pro ni byla skutečnost, že „zákonodárný sbor“ měl pravomoc přijímat akty mající sílu zákona v oblastech, které mu jsou přímo svěřeny, zatímco název „sboru“ byl pro ni vedlejší. Stanovila nicméně, že místní orgány správního charakteru nemají „legislativní“ pravomoci ve smyslu článku 3 Úmluvy vzhledem k tomu, že jejich kompetence nepřekračuje úzký teritoriální rámec, a tudíž nemůže vykonávat pravomoci

ve stejném rozsahu jako parlament. Naopak „zákonodárným sborem“ byl shledán krajský výbor (*conseil régional*) v Belgii²³⁰, sněm (*diéte*) spolkového státu²³¹. Komise si též kladla otázku, zda byl zákonodárným sborem holandský městský výbor (*conseil municipal*)²³². Za zákonodárný sbor byl též označen Evropský parlament²³³.

Ačkoli článek 3 neuvádí výslovně termíny „volič“ a „kandidát“, je zřejmé, že oba „aktéři“ jsou kryti ustanovením „lid“ v okamžiku, kdy se chopí svého práva „svobodně vyjádřit názor při volbě zákonodárného sboru“. Pokud jde o práva voliče, Komise měla v tomto ohledu zpočátku velmi restriktivní názor, když stanovila, že článek 3 nezaručuje každému právo účastnit se voleb²³⁴, přestože připustila, že závazek organizovat svobodné volby zahrnuje uznání všeobecného hlasovacího práva²³⁵. Až v roce 1975 Komise stanovila, že ustanovení článku 3 garantuje právo individuálního charakteru. Účast na volbách může být omezena věkem, státním občanstvím, trvalým bydlištěm, ačkoli zpravidla musí jít o takové omezení, které bude odpovídat povaze článku 3.

Hlavním kritériem při posuzování stížností na porušení článku 3 Protokolu č. 1 bylo pro Komisi kritérium svobodného vyjádření názoru lidu. Volič se proto mohl například dovolávat kratších intervalů mezi jednotlivými volbami, neboť, podle judikatury Komise, příliš dlouhý interval mezi volbami může vést k neobnovování jednotlivých poslanců, a tudíž k zastarávání zástupců jednotlivých politických proudů. Na druhé straně interval příliš krátký může ohrozit politickou strategii vedoucí k uskutečňování vůle voličů. Kromě toho v průběhu voleb nesmí být nikdo nucen volit konkrétního kandidáta nebo určitou politickou stranu. Volební svoboda zahrnuje i právo na tajné hlasování. Pokud jde o práva kandidáta, článek 3 Protokolu č. 1 zaručuje právo každého kandidovat ve volbách do zákonodárného sboru, přičemž určité podmínky jsou s tímto ustanovením v naprostém souladu, ať už jde o státní občanství země, do jejíhož zákonodárného sboru se kandidát hlásí, jeho věk nebo trvalé bydliště. Článek 3 zaručuje i právo jednotlivých stran postavit své kandidáty do voleb, avšak podmínka dosažení pevně stanoveného počtu podpisů k tomu, aby byla strana do voleb zapsána, není s tímto ustanovením v rozporu. Konečně nesprávnosti, ke kterým dojde při hlasování, nejsou zá-

---

²³⁰) Stížnost č. 9267/81, roz. 12. 7. 1983, D.R. 33, str. 97

²³¹) Stížnost č. 27311/95, roz. 11. 9. 1995, D.R. 82, str. 158

²³²) Stížnost č. 8348/78 a 8406/78, roz. 11. 10. 1979, D.R. 18, str. 187

²³³) *Matthews v. Spojené království*, rozsudek z 18. února 1999, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1999, viz též níže

²³⁴) Stížnost č. 1065/61, roz. 30. 5. 1961, Sborník č. 4, str. 261

²³⁵) Stížnost č. 2728/66, roz. 6. 10. 1967, Sborník č. 10, str. 338

sahem do svobodného vyjadřování názorů lidu, pokud neohrožují nebo nepoškozují podstatu voleb²³⁶⁾.

Omezení volebního práva úředníků britských místních úřadů bylo předmětem stížnosti **Ahmed a další v. Spojené království**²³⁷⁾. Stěžovatelé, čtyři stálí úředníci různých místních úřadů, si stěžovali na přijetí vyhlášky (z dubna 1990), omezující výkon politické činnosti některých místních úředníků. Vztahovala se na tři početné kategorie místních úředníků: ty, kteří zastávali nevyšší funkce v místních úřadech; ty, jejichž příjem převyšoval stanovenou částku a jejichž funkce byly uvedeny na seznamu vyhotoveném ve smyslu vyhlášky; a ty, jejichž příjem byl nižší než stanovená částka, ale jejich funkce byla uvedena na seznamu. Každý státní zaměstnanec spadající do druhé a třetí kategorie mohl požádat nezávislého rozhodčího, aby jeho funkci ze seznamu vyškrtl.

První stěžovatel, náležející do třetí kategorie, pracoval jako právník při radě pro londýnský volební okres Hackney. Jeho funkce obnášela pravidelné poskytování stanovisek komisím okresní rady, zejména komisi pro kontrolu výtěžků z nemovitostí a podkomisím pro urbanistiku a životní prostředí. V roce 1990 byl vybrán jako kandidát labouristické strany pro volby do londýnské okresní rady v Enfieldu, avšak vzhledem k výše uvedené vyhlášce musel svou kandidaturu stáhnout. Druhý stěžovatel, též náležející do třetí kategorie, byl odhadcem rady hrabství Devon. Zajišťoval řízení, správu a rozvoj personálu oddělení pro odhady. V rámci svého postavení pravidelně poskytoval stanoviska komisím úřadu, včetně strategických stanovisek ke klíčovým otázkám správy nemovitostí, a byl pověřen stykem s médii. Vzhledem k vyhlášce se musel vzdát své funkce místopředsedy a vedoucího pro otázky nemovitostí labouristické strany ve svém volebním obvodu. Musel se také zdržet poskytování pomoci labouristickým kandidátům při obecních volbách a omezit své odborářské aktivity. Třetí stěžovatel, náležející do první kategorie, byl urbanistou při městské radě v Plymouthu. Musel, kvůli vyhlášce, odstoupit z funkce předsedy labouristické strany v obvodu Torridge a West Devon. Nesměl též provádět volební agitaci ve prospěch své manželky. Čtvrtý stěžovatel, také náležející k první kategorii, byl radou volebního okresu Hillingdon jako vedoucí sekretariátu komisí. Jeho funkce zahrnovala časté kontakty s volenými členy a konzultantskou činnost v jejich prospěch. Stěžovatel se musel vzdát vystupování jako parlamentní předseda své strany v Harrow East a bylo mu zakázáno vyjadřovat se při veřejných shromážděních k otázkám, jako bylo bydlení a péče o zdraví.

---

²³⁶⁾ Stížnost č. 18997/91, roz. 28. 2. 1994, D.R. 76, str. 65

²³⁷⁾ Rozsudek z 2. září 1998, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-VI

Soud v části rozsudku týkající se údajného porušení článku 3 Protokolu č. 1 (kromě toho si stěžovatelé stěžovali na porušení článků 10 a 11 Úmluvy) uvedl, že toto ustanovení zahrnuje subjektivní práva, totiž právo hlasovat a právo kandidovat ve volbách. Bez ohledu na jejich důležitost tato práva nejsou absolutní. Jelikož článek 3 Protokolu č. 1 přiznává, aniž by je explicitně zmiňoval, tím méně definoval, existuje prostor pro implicitní omezení. Smluvní státy ve svých vnitrostátních právních řádech právo volit a být volen doplňují podmínkami, pro něž článek 3 v principu není překážkou. Soud míní, že na omezení práv stěžovatelů kandidovat ve volbách bylo třeba pohlížet ve světle cíle, který zákonodárce sledoval přijetím vyhlášky, totiž zajistit politickou nestrannost dotyčných. Soud tento cíl považoval za legitimní a umožňující omezení výkonu subjektivního práva stěžovatelů být volen. Podle Soudu též nebylo možno tvrdit, že inkriminovaná omezení zasáhla samou podstatu práv zaručených článkem 3, protože platila jen po dobu, kdy dotyční zastávali funkce, na něž se politická omezení vztahovala; navíc každý ze stěžovatelů, pokud si přál být zvolen, měl možnost podat demisi na svou funkci. Soud uzavřel, že v daném případě nebylo ustanovení článku 3 Protokolu č. 1 porušeno.

Jak již bylo zmíněno výše, Soud pokládá Evropský parlament za „zákonodárný sbor“, na nějž se vztahují práva zaručená v článku 3 Protokolu č. 1. Tento názor vyjádřil ve věci **Matthews v. Spojené království**²³⁸⁾. Stěžovatelka, britská státní příslušnice, žijící na Gibraltar, požádala v dubnu 1994 o zápis do volební listiny pro volby do Evropského parlamentu. Bylo jí však sděleno, že podle ustanovení č. II zákona Evropského společenství o přímých volbách z roku 1976 omezují volební právo pro volby do Evropského parlamentu pouze na Spojené království, a že tudíž Gibraltar volební právo postrádá. Na otázku, zda Spojené království může být na základě Úmluvy odpovědné za nekonání voleb do Evropského parlamentu na Gibraltar, Soud odpověděl kladně s tím, že článek 1 Úmluvy vyžaduje, aby vysoké smluvní strany přiznaly každému, kdo podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody uvedené v Úmluvě. Článek 1 přitom nerozlišuje, jakým způsobem se tak stane, ani nevylučuje možnost přezkoumat legislativu každého členského státu podle Úmluvy²³⁹⁾. Konstatoval, že strany ve sporu nepochybnily aplikovatelnost článku 3 Protokolu č. 1 na území Gibraltar. Navíc působnost Úmluvy byla na tomto území rozšířena v roce 1953 a Protokol č. 1 se na něho vztahuje od února 1988. Dle Soudu Spojené království, jako ostatně všechny smluvní státy Maastrichtské smlouvy, odpovídají *ratione materiae* za

---

²³⁸⁾ Rozsudek z 18. února 1999, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1999

²³⁹⁾ Spojená komunistická strana Turecka v. Turecko, viz výše, str. 17 – 18, odst. 29

důsledky této smlouvy. Podotkl, že Úmluva má zaručovat práva nikoliv teoretická a iluzorní, nýbrž praktická a účinná. Podle jeho názoru bylo mimo vši pochybnost, že legislativa vyplývající ze zákonodárného procesu Evropského společenství se obyvatel Gibraltaru týká stejně jako legislativa shromáždění (*House of Assembly*), jež je gibraltarským zákonodárným sborem.

Pokud šlo o otázku, zda Evropský parlament je „zákonodárným sborem“ ve smyslu článku 3 Protokolu č. 1, Soud připomněl, že v jeho judikatuře²⁴⁰⁾ je pevně zakotveno pravidlo, že Úmluva je živoucím nástrojem, který je nutno interpretovat ve světle aktuálních podmínek. Pouhá skutečnost, že autoři Úmluvy nemohli mít příslušný orgán při její přípravě na mysli, nemůže bránit tomu, aby takový orgán v současnosti do rámce Úmluvy nespadal. Podle jeho názoru slovo „zákonodárný sbor“ nemusí nutně znamenat národní parlament, je jej třeba vykládat ve světle ústavní struktury daného státu²⁴¹⁾. Soud vyvodil, že volby do Evropského parlamentu nelze v žádném případě vyjmout z působnosti článku 3 Protokolu č. 1 jenom proto, že jde o nadnárodní zákonodárný sbor. Konstatoval, že Evropský parlament se dostatečným způsobem podílí na zvláštním legislativním procesu směřujícím k přijetí legislativy dle ustanovení Smlouvy o Evropském společenství, jakož i na obecném demokratickém dohledu nad aktivitami Evropského společenství, takže pro účely článku 3 tvoří součást „zákonodárného sboru“ Gibraltaru.

Konečně pokud šlo o otázku slučitelnosti absence voleb do Evropského parlamentu na území Gibraltaru s článkem 3 Soud objasnil, že výběr volebního systému, jímž se zaručuje volné vyjádření názoru lidu při výběru zákonodárného sboru, je otázkou, v níž má každý stát možnost širokého uvážení. Připomněl, že práva stanovená v článku 3 nejsou absolutní, ale mohou podléhat určitým omezením, která však musí sledovat legitimní cíle a použité prostředky nesmí být nepřiměřené, tj. nesmí zejména mařit „svobodné vyjádření lidu při volbě zákonodárného sboru“. V daném případě Soud konstatoval, že stěžovatelce byla zcela odepřena možnost vyjádřit svůj názor na výběr členů Evropského parlamentu, přičemž podle jeho názoru bylo třeba odlišit tuto situaci od osob, které se nemohou voleb zúčastnit proto, že žijí mimo příslušnou jurisdikci, neboť došlo k oslabení vazby mezi nimi a příslušným státem. Ve stěžovatelském případě však Soud shledal, že legislativa Evropského společenství tvoří součást právního řádu Gibraltaru, a že stěžovatelka jí byla přímo dotčena. Uzavřel, že došlo k porušení článku 3 Protokolu č. 1.

---

²⁴⁰⁾ Loizidou v. Turecko, rozsudek z 1995, Série A č. 310, str. 26 – 27, odst. 71,

²⁴¹⁾ Mathieu-Mohin a Clerfayt v. Belgique, rozsudek z 2. března 1987, Série A č. 113, str. 23, odst. 53

3.
PRÁVA MAJETKOVÁ

Úmluva ve své původní podobě, tak, jak byla přijata v roce 1950, neobsahovala, a tedy nechránila majetkové právo. Až v roce 1952 byl přijat Protokol č. 1 k Úmluvě, jehož první článek zakotvil právo na respektování majetku, když stanovil, že:

„1. Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokorně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.

2. Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.“

Pojem „majetku“ uvedený v článku 1 Protokolu č. 1 má autonomní dosah, který se rozhodně neomezuje na vlastnictví hmotného majetku: některá jiná práva a zájmy představující aktiva mohou být také považována za „vlastnická práva“, a tedy za „majetek“ pro účely tohoto ustanovení²⁴²⁾. Podle judikatury Soudu článek 1 Protokolu č. 1, který v podstatě zaručuje vlastnické právo, obsahuje tři různé normy²⁴³⁾: první, jež je vyjádřena v první větě prvního odstavce a má všeobecný charakter, vyslovuje princip respektování vlastnictví; druhá, figurující v druhé větě téhož odstavce, se týká zbavení majetku a podrobuje jej určitým podmínkám; pokud jde o třetí, obsaženou v druhém odstavci, ta přiznává smluvním státům právo, mezi jiným, upravit užívání majetku v souladu s obecným zájmem. Druhá a třetí norma, které se vztahují na konkrétní případy zásahu do vlastnictví, musejí být interpretovány ve světle principu zakotveného v první normě²⁴⁴⁾.

Majetkové právo, stejně jako jiná práva a jiné svobody obsažené v Úmluvě, musí být chráněno způsobem nikoli iluzorním, nýbrž efektivním a konkrétním. Každé zasahování státního orgánu do práva na pokojné užívání majetku musí být

---

²⁴²⁾ Gasus Dossier- und Fördertechnik GmbH v. Nizozemí, rozsudek z 23. února 1995, Série A č. 306-B, str. 46, odst. 53

²⁴³⁾ James a další v. Spojené království, rozsudek z 21. února 1986, Série A č. 98, str. 29 – 30, odst. 37

²⁴⁴⁾ Iatridis v. Řecko, rozsudek z 25. března 1999, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1999, odst. 55; Immobiliare Saffi v. Itálie, rozsudek z 28. července 1999, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1999, odst. 44

zákonné: druhá věta prvního odstavce článku 1 Protokolu č. 1 dovoluje zbavení majetku pouze „za podmínek, které stanoví zákon,“; druhý odstavec přiznává státům právo upravit užívání majetku tím, že budou „přijímat zákony“. Navíc výsadní postavení práva, jeden ze základních principů demokratické společnosti, je vlastní všem článkům Úmluvy²⁴⁵⁾ a implikuje pro stát nebo státní orgán, aby se podrobil rozsudku, který je vůči němu vyneseno²⁴⁶⁾. Z toho plyne, že nutnost zabývat se tím, zda byla dodržena spravedlivá rovnováha mezi požadavky obecného zájmu společenství a imperativy ochrany základních práv jednotlivce, existuje pouze tehdy, když se ukáže, že inkriminované zasahování respektovalo princip zákonitosti a nebylo svévolné.

Pokud jde o „zákonnost“ či „zákonný podklad“ zásahu do majetkových práv, Soud ve věci **Špaček v. Česká republika**²⁴⁷⁾ stanovil, že zákon ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 zahrnuje jak psané právo, tak judikaturu. Implikuje kvalitativní požadavky, zejména požadavky přístupnosti a předvídatelnosti²⁴⁸⁾. V této konkrétní věci, která se týkala „zákonnosti“ placení dodatečně doměřené důchodové daně, Soud uvedl, že v letech 1991 – 1995 bylo placení daní soukromými společnostmi stanoveno zákonem č. 157/1989 Sb., o důchodové dani, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon a následná pozměňovací legislativa byly publikovány ve Sbírce zákonů. Soud konstatoval, že povinnost soukromých podnikatelů vést účetnictví v souladu se stanovenými účetními zásadami byla uložena § 25 zákona o soukromém podnikání občanů. Ačkoli toto ustanovení nespécifikovalo ani státní orgán, který měl stanovit účetní zásady, ani zákonnou formu, v níž měly být přijaty, Soud přijal argument vlády, že existovalo všeobecné zmocnění pro Ministerstvo financí k úpravě účetnictví (§ 14 zákona o jednotné soustavě sociálně-ekonomických informací), na jehož základě a za účelem vyjasnění povinností vyplývajících z § 25 zákona o soukromém podnikání občanů, Ministerstvo financí stanovilo Zásady pro vedení účetnictví při soukromém podnikání občanů, které definovaly dvě možné formy vedení účetnictví, a Postup z jednoduchého na podvojně účetnictví, který stanovil povinnost soukromých podnikatelů zvýšit základ pro výpočet důchodové daně při přechodu z jednoduchého na podvojně účetnictví. Soud dodal, že ačkoli zvýšení základu pro výpočet daně jako takové bylo záleži-

---

²⁴⁵⁾ Amuur v. Francie, rozsudek z 25. června 1996, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-III

²⁴⁶⁾ Hornsby v. Řecko, rozsudek z 19. března 1997, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-II, str. 511, odst. 41

²⁴⁷⁾ Rozsudek z 9. listopadu 1999, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1999

²⁴⁸⁾ Cantoni v. Itálie, rozsudek z 15. listopadu 1996, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-V, str. 1627, odst. 29; S.W. a C.R. v. Spojené království, rozsudky z 22. listopadu 1995, Série A č. 335-B a 335-C, str. 41 – 42, odst. 35, a str. 68 – 69, odst. 33

toští upravenou daňovou legislativou, jednalo se ve skutečnosti o účetní operaci, jejíž úprava byla plně v kompetenci Ministerstva financí.

Soud dále konstatoval, že i když Zásady a Postup byly určeny pro veřejnost, nebyly ani uveřejněny v plném znění, ani oznámeny ve Sbírce zákonů formou vyhlášky nebo výnosu. Nemohly proto být obecně závaznými právními předpisy zavazujícími občany a právnické osoby všeobecně podle zákona o Sbírce zákonů. Soud však připomněl, že pojem „zákon“ musí být chápán v materiálním, a nikoli formálním smyslu²⁴⁹). Podotkl, že Úmluva neobsahuje žádné specifické požadavky, pokud jde o stupeň zveřejnění, jaký musí být dán určitému právnímu ustanovení. Navíc nebylo na Soudu, aby rozhodl, zda byl způsob uveřejnění daňových a účetních zásad slučitelný s požadavky českého práva. Jeho úloha se omezovala na posouzení, zda metody aplikované smluvním státem jsou v souladu s Úmluvou. Soud poznamenal, že podle vlády byl Finanční zpravodaj, ve kterém byly jak Postup, tak Zásady publikovány, vytvořen s cílem informovat veřejnost o opatřeních přijatých Ministerstvem financí. Byl určen pro veřejnost a v dané době byl distribuován, stejně jako Sbírnka zákonů, předplatitelům a prodáván v prodejních místech SEVT. Zákon o Sbírce zákonů nevyžadoval uveřejnění takových opatření ve Sbírce zákonů samotné, vzhledem k mlčení, jaké v této věci zachovalo zmocňující zákonné ustanovení, totiž § 25 zákona o soukromém podnikání občanů.

Konečně v roce 1991 předchůdce stěžovatelské společnosti aplikoval účetní zásady obsažené v Zásadách, které byly publikovány ve Finančním zpravodaji. Domníval se proto – i za předpokladu, že Zásady a Postup publikované ve Finančním zpravodaji nebyly obecně závaznými právními předpisy, zavazujícími občany a právnické osoby všeobecně ve smyslu tehdy platného vnitrostátního práva – že předchůdce stěžovatelské společnosti přijal Finanční zpravodaj jako oficiální veřejný zdroj závazných předpisů a řídil se jím při vedení účetnictví v souladu s účetními zásadami, podle § 25 zákona o soukromém podnikání občanů. Soud byl toho názoru, že v době, kdy společnost přecházela od jednoduchého k podvojnému účetnictví, předchůdce stěžovatelské společnosti věděl o způsobu, jakým Ministerstvo financí publikovalo účetní zásady a mohl si snadno vyhledat informace o všech možných přechodných ustanoveních, v případě nutnosti za pomoci odborníků. Soud proto shledal, že Postup byl přiměřeně dostupný a předvídatelný, a dospěl k závěru, že inkriminované zasahování mělo v českém právu dostatečný zákonný podklad na to, aby vyhovělo požadavkům druhého odstavce článku 1 Protokolu č. 1.

---

²⁴⁹) Huvig v. Francie, Kruslin v. Francie, rozsudky z 24. dubna 1990, Série A č. 176-A a 176-B, str. 21, odst. 29, a str. 53, odst. 28

Jak už bylo výše naznačeno, opatření zasahující do majetkových práv, jehož posouzení spadá pod druhý odstavec článku 1 Protokolu č. 1, musí respektovat „spravedlivou rovnováhu“ mezi imperativy obecného zájmu a ochrany základních práv jednotlivce. Hledání takové rovnováhy se odráží ve struktuře celého ustanovení: musí existovat rozumný poměr mezi použitými prostředky a sledovaným cílem. Při kontrole respektování tohoto požadavku Soud přiznává státům velký prostor jak k posouzení volby prováděcích podmínek, tak k posouzení, zda jsou jejich důsledky odůvodněné snahou dosáhnout účelu příslušného zákona. Pokud se jedná o oblasti jako bydlení, která zaujímá ústřední místo v sociální a ekonomické politice moderní společnosti, Soud vždy respektuje posouzení, které v tomto ohledu provádí národní zákonodárce, kromě případů, kdy mu zjevně chybí rozumný podklad²⁵⁰.

Velmi zajímavou oblastí, týkající se majetkových práv, je oblast restitucí. Soud doposud neměl příležitost vynést rozsudek ve věci restituce vedené proti České republice. První kauzou, ve které Soud vynesl rozsudek, byla věc **Vasilescu v. Rumunsko**²⁵¹, ve které stěžovatelkou byla rumunská státní příslušnice, u níž v červnu 1966 příslušníci milice provedli domovní prohlídku v rámci stíhání jejího manžela a zabavili 327 starých zlatých mincí, užívaných jako šperky. Mince byly uloženy do Státní banky Rumunska. Ředitelství milice trestní stíhání manžela stěžovatelky zastavilo, avšak rozhodlo, že zabavené předměty nevydá. V květnu 1990 státní zástupce informoval stěžovatelku, že nic v archívu státního zastupitelství neumožňuje dovodit, že by kdy bylo nařízeno uvedené vyšetřovací opatření. Stěžovatelka se obrátila s žádostí o restituci majetku na nejvyššího státního zástupce, který jí v říjnu 1990 odpověděl, že žádné nařízení k zabavení majetku ani k domovní prohlídce nebylo vůči ní ani jejímu muži vydáno. O rok později jí však ministr vnitra potvrdil, že zabavení předmětů bylo v roce 1966 nařízeno a nařízení zůstalo v platnosti i po zastavení trestního stíhání. V roce 1992 soud vyhověl stěžovatelčině žádosti o restituci zlatých mincí a nařídil Státní bance, aby požadované předměty vrátila. Konstatoval rovněž, že milice stěžovatelce zabavila 327 mincí. Župní soud rozsudek potvrdil. Zákon č. 59 z roku 1993 zavedl nový opravný prostředek, na jehož základě se jak stěžovatelka, tak Státní banka proti rozsudku odvolaly. Odvolací soud v únoru 1994 obě odvolání zamítl. Nejvyšší státní zástupce poté Nejvyššímu soudu podal stížnost, v níž se dožadoval zrušení rozsudků z února 1992 i února 1994 s tím, že posouzením případu soudy

---

²⁵⁰ Mellacher a další v. Rakousko, rozsudek z 19. prosince 1989, Série A č. 169, str. 27, odst. 28; Chassagnou a další v. Francie, rozsudek z 29. dubna 1999, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1999, odst. 75; Immobiliare Saffi v. Itálie, viz výše, odst. 49

²⁵¹ Rozsudek z 22. května 1998, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1998-III

překročily svou pravomoc, jelikož žaloby proti vyšetřovacím opatřením spadaly výlučně do pravomoci státních zástupců. Nejvyšší soud stížnosti vyhověl.

Soud v této věci konstatoval, že ani nezákonnost zabavení zlatých mincí v roce 1966, ani vlastnické právo k nim nebyly sporné. Byl proto toho názoru, že stěžovatelka, která byla od roku 1966 zbavena možnosti užívat svůj majetek, zůstala jeho vlastníkem dodnes. Ačkoli Rumunsko uznalo právo na individuální stížnost a pravomoc Soudu až 20. června 1994, podle názoru Soudu se stížnost stěžovatelky týkala trvalé situace, která přetrvávala do současnosti²⁵²⁾. Vzhledem k absenci zákonného podkladu, která byla uznána vnitrostátními orgány i vládou, nemohlo být pokračující zadržování příslušných předmětů pokládáno za zabavení majetku či upravení užívání majetku, které by bylo dovoleno prvním a druhým odstavcem článku 1 Protokolu č. 1. Soud připomněl, že faktická překážka může představovat porušení Úmluvy stejně jako překážka právní. Soud uzavřel, že ztráta možnosti nakládat s majetkem, spolu s nezdarem pokusů až dosud učiněných u vnitrostátních úřadů a soudů pro nápravu inkriminované situace, měla natolik závažné důsledky, aby bylo možno dospět k závěru, že stěžovatelka byla obětí konfiskace *de facto*, neslučitelné s právem na respektování majetku.

Pokud jde o restituce podle českého práva, ačkoli judikatura Soudu je velmi chudá či takřka neexistující, Komise měla příležitost vyjádřit se k tomuto problému hned několikrát. Stěžejním případem, který se stal základní judikaturou v této problematice, byla stížnost **Brežný & Brežný v. Slovenská republika**²⁵³⁾, která se týkala trestněprávní restituce podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci a zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. Majetek nebyl bývalým vlastníkem vydán vzhledem k tomu, že neměli trvalé bydliště na území Slovenské republiky. V rozhodnutí o nepřijatelnosti stížnosti Komise rozhodla, že vzhledem k tomu, že ke konfiskaci majetku došlo v důsledku trestního odsouzení stěžovatelů v letech 1956 a 1973, a Úmluva vstoupila v platnost pro Českou a Slovenskou Federativní Republiku až dne 18. března 1992, není příslušná *ratione temporis* zkoumat okolnosti, za kterých ke konfiskaci došlo. Připomenula přitom svou stálou judikaturu, podle které zabavení majetku nebo jiného reálného práva je okamžitým aktem, který nezakládá pokračující situaci „absence práva“²⁵⁴⁾.

Stěžovatelé se však dovolávali toho, že soudní rozhodnutí vydaná v jejich věci v roce 1990, zrušila trestní rozsudky, jakož i rozhodnutí, která na ně nava-

---

²⁵²⁾ Papamichalopoulos a další v. Řecko, rozsudek z 24. června 1993, Série A č. 260-B, str. 1627, odst. 29; Loizidou v. Turecko, viz výše, str. 2230, odst. 41

²⁵³⁾ Stížnost č. 23131/93, roz. 3. 3. 1996, D.R. 85, str. 65

²⁵⁴⁾ Stížnost č. 7742/76, roz. 7. 7. 1978, D.R. 14, str. 146

zovala s účinností *ex tunc*. Domnívali se proto, že k zásahu do jejich práva došlo aplikací ustanovení § 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích, podle kterého oprávněné osoby musely splnit podmínku trvalého bydliště na území Slovenské republiky, kterou oni, žijící ve Švýcarsku a v Austrálii, nespĺňovali. Komise podotkla, že zákon o mimosoudních rehabilitacích nabyl účinnosti 1. dubna 1991 a lhůta šesti měsíců, během které žadatelé o navrácení majetku mohli uplatnit svá práva, vypršela 30. září 1991, tedy před vstupem Úmluvy v platnost pro ČSFR. Nicméně Komise se spokojila s tím, že rozhodnutí odvolacího soudu z 30. listopadu 1992 bylo stěžovatelům doručeno 12. března 1993, a rozhodla o své kompetenci *ratione temporis* případ stěžovatelů projednávat. Dále uvedla, že stěžovatelé by se nemohli dovolávat svých práv zaručených jim článkem 1 Protokolu č. 1, pokud by se restituční řízení netýkalo „majetkových práv“ ve smyslu tohoto ustanovení. Komise v tomto ohledu připomněla, že „majetkem“ může být jak majetek „existující“, tak i majetkové hodnoty, včetně pohledávek, o kterých stěžovatel tvrdí, že má „zákonnou naději“ („espérance légitime“) na jejich konkretizaci²⁵⁵). Naopak „majetkem“ ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 není naděje na uznání přežití bývalého majetkového práva, které již dlouhou dobu nebylo možno realizovat²⁵⁶), ani podmíněná pohledávka, která je promlčena v důsledku nerealizace dané podmínky²⁵⁷). Komise uvedla, že stěžovatelé se obrátili na vnitrostátní soudy s žádostí o restituci majetku podle zákona o mimosoudních rehabilitacích. Předmětem řízení nebyl proto majetek „existující“, který by stěžovatelé vlastnili, nýbrž majetek, který se snažili získat. Přestože byli v roce 1990 soudně rehabilitováni s účinky *ex tunc*, zákon o soudní rehabilitaci se v § 23 odst. 2 výslovně odvolával na další legislativu, totiž na zákon o mimosoudních rehabilitacích. Na otázku, zda stěžovatelé mohli tvrdit, že měli „zákonnou naději“ na konkretizaci pohledávky na odškodnění, Komise podotkla, že zákon o mimosoudních rehabilitacích neumožnil požádat o restituci než těm soudně rehabilitovaným jednotlivcům, kteří měli trvalé bydliště na území Slovenské republiky. Vzhledem k tomu, že stěžovatelé tuto podmínku nespĺňovali, byli z možnosti žádat o vydání jejich majetku nebo zaplacení finanční náhrady automaticky vyloučeni. Komise uzavřela, že ačkoli stěžovatelé dlouho doufali, že dostanou konfis-

---

²⁵⁵) Van der Musselle v. Belgie, rozsudek z 23. listopadu 1983, Série A č. 70, str. 23, odst. 48; Pine Valley Developments Ltd a další v. Irsko, rozsudek z 29. listopadu 1991, Série A č. 222, str. 23, odst. 51; Pressos Compania Naviera S.A. a další v. Belgie, viz výše, str. 21, odst. 31

²⁵⁶) Stížnost č. 7655-7657/76, roz. 4. 1. 1977, D.R. 12, str. 111

²⁵⁷) Stížnost č. 7775/77, roz. 5. 10. 1978, D.R. 15, str. 143

kovaný majetek zpět, neprokázali, že by měli právo na realizaci pohledávky na odškodnění ve smyslu zákona o mimosoudních rehabilitacích. Za daných okolností ani rozsudky vnitrostátních soudů, ani použití zákona o mimosoudních rehabilitacích v jejich případě nemohly být zásahem do jejich majetkových práv ve smyslu článku 1 Protokolů č. 1.

Závěr Komise, že konfiskace majetku nezakládá pokračující situaci „absence práva“ či „porušení práva“, byl použit v poměrně značném množství případů vedených nejen proti České republice, ale i Rumunsku a Bulharsku. Soud, jenž nebyl naprosto přesvědčen o správnosti tohoto právního názoru, předal vládě České republiky k vyjádření dvě podobné stížnosti, kde překážkou vydání majetku byla podmínka českého státního občanství žadatelů o restituci.

4.

PRÁVA SPOJENÁ S PROCESNÍMI ZÁRUKAMI

A) Základní záruky v občanskoprávním a trestním řízení

Právo na spravedlivé řízení

Ve smyslu článku 6 Úmluvy:

„1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků, anebo v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.

2. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

- a) být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu;
- b) mít přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby;
- c) obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují;

- d) vyslychat nebo dát vyslychat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě;
- e) mít bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.“

Charakteristika občanských práv a závazků a trestních obvinění

Ustanovení článku 6 odst. 1 Úmluvy lze aplikovat na ta soudní řízení, jejichž předmětem je spor o práva a závazky občanského charakteru, zakotvené ve vnitrostátním právu²⁵⁸⁾. Podle judikatury Soudu je třeba termín „spor“ pojímat s ohledem na jeho obsahovou stránku. V řízení musí jít o spor skutečný a vážný, může se týkat jak práva jako takového, tak jeho způsobu uplatnění, jak skutkových okolností, tak právních otázek²⁵⁹⁾. Spor o občanská práva a závazky musí pokrývat celé řízení, jehož podstata je pro ně rozhodující²⁶⁰⁾.

Novum do poměrně ustálené judikatury Soudu vnesl rozsudek *Éditions Périscope v. Francie*, ve kterém společnost podala žalobu u správního soudu na náhradu škody způsobenou chybou správního orgánu. Soud v rozsudku stanovil, že ačkoli se případ týkal oblasti, kde stát vystupuje jako držitel veřejné moci, měla žaloba společnosti majetkový charakter, neboť napadala zásah do jejich majetkových práv. Právo na náhradu škody, které bylo předmětem soudního řízení, mělo proto občanský charakter²⁶¹⁾ ve smyslu článku 6 § 1 Úmluvy.

Ve věci *Tomasí v. Francie* podal stěžovatel trestní oznámení proti policistům, kteří s ním údajně špatně zacházeli ve vazbě. Trestní stíhání, které bylo zahájeno, a ke kterému se stěžovatel připojil jako poškozený, bylo pro nedostatek důkazů zastaveno. Soud mínil, že zastavené trestní stíhání se týkalo existence trestného činu a nikoli občanského práva²⁶²⁾.

---

²⁵⁸⁾ Masson a Van Zon v. Nizozemí, rozsudek z 28. září 1995, Série A č. 327-A, str. 17, odst. 44; Acquaviva v. Francie, rozsudek z 21. listopadu 1995, Série A č. 333-A, str. 14, odst. 46; Rolf Gustafsson v. Švédsko, rozsudek z 1. července 1997, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1997-IV, str. 1160, odst. 38

²⁵⁹⁾ Le Compte v. Belgie, rozsudek z 23. června 1981, Série A č. 43, str. 20 – 23, odst. 45 – 51; Benthem v. Nizozemí, rozsudek z 23. října 1985, Série A č. 97, str. 14, odst. 32; Van Marle a další v. Nizozemí, rozsudek z 26. června 1986, Série A č. 101, str. 11, odst. 32

²⁶⁰⁾ Zander v. Švédsko, rozsudek z 25. listopadu 1993, Série A č. 279-B, str. 38, odst. 22; Anne-Marie Andersson v. Švédsko, rozsudek z 27. srpna 1997, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1997-IV, str. 1416, odst. 33; Allan Jacobsson v. Švédsko, rozsudek z 19. února 1998, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1998-I, str. 165, odst. 38

²⁶¹⁾ Rozsudek z 26. března 1992, Série A č. 234-B, str. 72, odst. 39 – 40

²⁶²⁾ Rozsudek z 27. srpna 1992, Série A č. 241-A, str. 54, odst. 121

Spory týkající se přijímání, služebního postupu a ukončení služby státních zaměstnanců jsou v zásadě mimo působnost článku 6 odst. 1 Úmluvy²⁶³). Jinak je tomu u případů týkajících se čistě ekonomických nároků, například výplaty mzdy²⁶⁴) nebo výplaty důchodu²⁶⁵) nebo práv majících „v zásadě“ majetkový kontext²⁶⁶) ve věci **Francesco Lombardo v. Itálie** byl stěžovatelem příslušník policie, který se dožadoval příplatku k důchodu, ve kterém byl z důvodu nemoci, jíž se údajně nakazil během aktivní služby. Soud rozhodl, že zde šlo o povinnost státu platit státnímu úředníkovi důchod v souladu s vnitrostátním zákonem a že takové právo je občanskoprávního charakteru ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy²⁶⁷).

Ve věci **Neigel v. Francie** stěžovatelka pracovala jako písařka pro město Biarritz. Když uplynuly dva roky jejího neplaceného volna, žádala o opětovné přijetí do práce, což starosta odmítl a nařídil její tzv. „administrativní“ nástup s tím, že fakticky zůstane na neplacené dovolené. Stěžovatelka toto řešení nepřijala a žádala zaplacení mzdy ode dne řádného ukončení neplaceného volna. Starosta její požadavky odmítl. Stěžovatelka se obrátila s žalobou na správní soud. Vzhledem k namítaným průtahům v řízení věc projednával Soud, který došel k názoru, že článek 6 odst. 1 Úmluvy nelze na její případ aplikovat, neboť stěžovatelka se domáhala opětovného přijetí na místo písařky, které v podstatě nesouviselo než s „náborem, služebním postupem a ukončením služby“ státního zaměstnance²⁶⁸).

V prosinci 1998 Soud řešil případ pana **Simmera proti České republice**, v němž stěžovatel, tajemník městského úřadu, namítal porušení procesních práv a průtahy v řízení o neoprávněnosti ukončení jeho pracovního poměru. Soud tuto stížnost prohlásil za nepřijatelnou vzhledem k nemožnosti aplikovat článek 6 odst. 1 Úmluvy na daný případ²⁶⁹) s ohledem na výše uvedenou judikaturu. Soud poznamenal, že český právní řád nemá zvláštní úpravu týkající se státních zaměstnanců. Vztah mezi stěžovatelem a jeho zaměstnavatelem byl upraven zákoníkem práce, přičemž vnitrostátní soudy byly kompetentní k projednání jakéhokoli sporu, který by mezi nimi vznikl. Stěžovatelova funkce tajemníka městského

---

²⁶³) *Massa v. Itálie*, rozsudek z 24. srpna 1993, Série A č. 265-B, str. 20, odst. 26; *Huber v. Francie*, rozsudek z 19. února 1998, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1998-I, str. 115, odst. 36

²⁶⁴) *De Santa v. Itálie*, rozsudek z 2. září 1997, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1997-V, str. 1663, odst. 18

²⁶⁵) *Francesco Lombardo v. Itálie*, rozsudek z 26. listopadu 1992, Série A č. 249-B

²⁶⁶) *Nicodemo v. Itálie*, rozsudek z 2. září 1997, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1997-V, str. 1703, odst. 18

²⁶⁷) str. 26, odst. 17

²⁶⁸) *Rozsudek z 17. března 1997*, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1997-II, str. 411, odst. 44

²⁶⁹) Stížnost č. 36966/97, roz. 8. 12. 1998 (nezveřejněno)

úřadu byla zároveň upravena zákonem č. 367/1990 Sb., o obcích. Jeho pracovní poměr byl založen na písemné smlouvě, která nemohla být uzavřena bez toho, aniž by předtím zastupitelstvo (od 1. července 1992 obecní rada) nerozhodlo o jmenování stěžovatele tajemníkem městského úřadu. Soud též podotkl, že náplň stěžovatelovy funkce tajemníka městského úřadu měla povahu veřejné služby. Podle ustanovení § 21 a násl. zákona č. 367/1990 Sb., obec, jednajíc ve sféře přenesené působnosti, vykonává činnosti státní správy v rozsahu stanoveném zvláštními zákony. Tajemník obecního úřadu byl jmenován orgány obce, do 30. června 1992 obecním zastupitelstvem, a od 1. července 1992 obecní radou se souhlasem přednosty okresního úřadu. Je nadřízen všem pracovníkům obecního úřadu, plní funkci statutárního orgánu zaměstnavatele podle zvláštních předpisů, zabezpečuje plnění usnesení obecního zastupitelstva a obecní rady, řídí a kontroluje činnost pracovníků obecního úřadu a stanoví platy pracovníkům obecního úřadu podle zvláštních předpisů. Ze své činnosti v oblasti přenesené působnosti je odpovědný starostovi. Zúčastňuje se zasedání obecního zastupitelstva a schůzí obecní rady s hlasem poradním. Za daných okolností Soud dovodil, že řízení před vnitrostátními soudy o neplatnost ukončení pracovního poměru stěžovatele, jenž byl ve funkci tajemníka městského úřadu, se týkalo jeho „náboru“, „služebního postupu“ a „ukončení služby“. Spor mezi stěžovatelem a jeho zaměstnavatelem nebyl tedy sporem, ve kterém by vnitrostátní soudy rozhodovaly o stěžovatelových „občanských“ právech ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.

Radikální změnu do ustálené judikatury týkající se aplikace článku 6 odst. 1 Úmluvy na spory státních zaměstnanců vnesl rozsudek ve věci **Pellegrin v. Francie**²⁷⁰⁾, ve kterém Soud uvedl, že rozhodnutí o „náboru“, „služebním postupu“ a „ukončení služby“ státního zaměstnance s sebou nesou téměř vždy finanční důsledky. Bylo proto velmi obtížné stanovit rozdíl mezi řízeními, která se týkala „čistě“ či „zásadně“ majetkových sporů a ostatními řízeními. V dané věci účastníci řízení argumentovali rozdílem mezi zaměstnanci smluvními a funkcionáři. Ubíraje se tímto směrem, Soud mínil, že pro určení použitelnosti článku 6 odst. 1 na všechny státní zaměstnance bylo třeba přijmout funkční kritérium, založené na povaze funkcí a odpovědnosti konkrétního zaměstnance. Podle jeho názoru v rámci národní správy určitá pracovní místa obsahují úkoly obecného zájmu nebo účasti na veřejné moci. Lidé na takových místech jsou nositelé části suverenity státu, který má oprávněný zájem od nich vyžadovat zvláštní vztah důvěry a loajality. Naopak pro ostatní státní zaměstnance, kteří nepředstavují tuto dimenzi „veřejné správy“, podobný zájem chybí. Soud rozhodl, že článek 6 odst. 1 se bude napříště aplikovat jen na spory těch státních zaměstnanců, jejichž práce

---

²⁷⁰⁾ Rozsudek z 8. prosince 1999, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1999

nemá povahu výkonu veřejné správy jako držitelky veřejné moci pověřené ochranou obecných zájmů státu nebo jiných veřejných institucí.

Pokud právní řád jasně kvalifikuje určitou skutečnost nebo jednání jako trestný čin popsany v trestním zákoníku a určuje též příslušnost a pravomoc soudů k jeho projednání, je zřejmé, že článek 6 odst. 1 Úmluvy se na dané trestní řízení aplikuje. Potíže nastanou, jestliže vnitrostátní zákon určité jednání postihuje, aniž by však nutně muselo jít o jednání trestné. Soud proto zavedl princip autonomie pojmu „trestní obvinění“, když „trestní povahu“ posuzuje podle povahy zákona definujícího trestný čin, charakter trestného činu, povahy a stupně závažnosti trestu²⁷¹⁾.

Ve dvou stížnostech proti Slovenské republice, **Kadubec v. Slovenská republika**²⁷²⁾ a **Lauko v. Slovenská republika**, Soud stanovil, že přestupek proti občanskému soužití podle ustanovení § 49 odst. 1 písm. d) zákona SNR č. 372/1990 Zb., o priestupkoch, za nějž byla stěžovatelům uložena pokuta 1 000 Sk a 300 Sk, lze kvalifikovat jako „trestní“ ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy, a že lze tudíž toto ustanovení použít na řízení o uložení pokuty podle tohoto zákona.

Přístup k soudu

Právo na přístup k soudu je jedním z aspektů práva na spravedlivé řízení ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy²⁷³⁾. Ve věci **Airey v. Irsko**²⁷⁴⁾, jež byla jednou z prvních stížností týkající se porušení práva na přístup k soudu, stěžovatelka chtěla docílit rozluky manželství. Rozhodnutí v takové věci mohl přijmout pouze nejvyšší irský soud, jehož řízení bylo poměrně složité. V době, kdy žalobu podávala, irský právní řád neznal systém právní pomoci, a stěžovatelka neměla dostatek finančních prostředků na zaplacení právního zástupce. Nezbylo jí, než podat žalobu k nejvyššímu soudu sama. Před Soudem si poté stěžovala na to, že bez právního zastoupení neměla v řízení před nejvyšším soudem šanci dovést svou žalobu do úspěšného konce. Soud došel k závěru, že možnost hájit se sama před nejvyšším irským soudem nebyla účinným právem stěžovatelky na přístup k soudu ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy. Jestliže Úmluva uložila smluvním státům povinnost zajistit toto právo v praxi, bylo na nich, aby vybraly nejlepší způsob, jakým jej realizovat. Irsko mohlo v tomto případě buď zjednodušit soudní řízení anebo založit systém finanční právní pomoci.

---

²⁷¹⁾ Weber v. Švýcarsko, rozsudek z 22. května 1990, Série A č. 177, str. 18, odst. 32 – 34

²⁷²⁾ Oba rozsudky z 2. září 1998, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1998-VI

²⁷³⁾ Jeden z posledních rozsudků ve věci Osman v. Spojené království, rozsudek z 28. října 1998, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1998-VIII, str. , odst. 136

²⁷⁴⁾ Rozsudek z 9. října 1979, Série A č. 32

Ačkoli právo na přístup k soudu nemá absolutní povahu, je možné ho omezit jen takovým způsobem, aby jeho podstata zůstala zachována²⁷⁵⁾. Jedná se především o stanovení podmínek přípustnosti žaloby nebo opravného prostředku. Stát při jejich stanovení musí zachovat vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a cílem, kterého chce dosáhnout.

Stížnost **Levages Prestations Services v. France** se týkala odmítnutí dovolání stěžovatelské společnosti proto, že rozsudek odvolacího soudu, proti kterému dovolání směřovalo, se odvolával na dokumenty, jejichž kopie společnost k dovolání nepřiložila. Občanský soudní řád vyžadoval, aby k dovolání byly přiloženy všechny dokumenty, ke kterým se daná věc vztahovala. Soud ve svém rozsudku připomněl, že článek 6 odst. 1 Úmluvy neukládá smluvním státům organizovat soudnictví druhého a třetího stupně. Avšak existují-li takové soudy, je na státu, aby zajistil, aby řízení před nimi splňovalo požadavky tohoto ustanovení²⁷⁶⁾. Soud došel k závěru, že s ohledem na zvláštnost řízení před dovolacím soudem, které bylo omezeno na posouzení právních otázek případu, a s ohledem na skutečnost, že kancelář dovolacího soudu připomínala účastníkům řízení, že mají přiložit dokumenty nezbytné k projednání jejich dovolání, a konečně s ohledem na povinnost být před dovolacím soudem zastoupen advokátem, nedošlo k porušení práva na přístup k soudu²⁷⁷⁾.

V tomto kontextu vyvstává otázka, zda povinnost pro stěžovatele být před Ústavním soudem a vrchními soudy České republiky právně zastoupen (v posléze jmenovaném řízení v případě, že stěžovatel sám nemá právnické vzdělání) není zásahem do výkonu práva na přístup k soudu.

O aplikaci článku 6 odst. 1 Úmluvy v řízení před vrchním (jinak dovolacím) soudem není pochyb. Pokud jde o řízení před Ústavním soudem, Evropský soud se k této otázce vyjádřil ve věci **Süssmann v. Německo**²⁷⁸⁾. Stěžovatel v ní namítal průtahy v řízení před Ústavním soudem. Evropský soud s odvoláním na svou předchozí judikaturu poznamenal, že k tomu, aby bylo možno určit, zda je nutno zahrnout délku řízení před Ústavním soudem do délky celého soudního řízení, je

---

²⁷⁵⁾ Ashingdane v. Spojené království, rozsudek z 28. května 1985, Série A č. 93, str. 24, odst. 57; Fayed v. Spojené království, rozsudek z 21. září 1993, Série A č. 94, str. 49 – 50, odst. 65; Beer a Regan v. Německo, rozsudek z 19. února 1999, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1999, odst. 49

²⁷⁶⁾ Delcourt v. Belgie, rozsudek z 17. ledna 1970, Série A č. 11, str. 14 – 15, odst. 25 – 26; Guérin v. Francie, rozsudek 29. července 1998, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1998-V, str. 1880, odst. 44

²⁷⁷⁾ Rozsudek z 23. října 1996, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1996-V, str. 1543 – 1545, odst. 40 – 48

²⁷⁸⁾ Rozsudek z 16. září 1996, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1996-IV

třeba zjistit, zda výsledek řízení před touto soudní instancí je rozhodující pro podstatu věci²⁷⁹⁾. Tento princip však platil pro zkoumání délky celého soudního řízení. Pan Süssmann si však stěžoval jen na délku řízení před Ústavním soudem. Soud proto připomněl rozsudek ve věci **Kraska v. Švýcarsko**, v němž uvedl, že článek 6 odst. 1 Úmluvy se aplikuje na řízení před ústavní soudní instancí, pokud je meritum věci rozhodující pro stěžovatelova občanská práva a závazky²⁸⁰⁾. Předmětem řízení zahájeného panem Süssmannem bylo obdržení důchodu v určité výši. Šlo tedy o spor majetkového rázu, na který se článek 6 odst. 1 Úmluvy jistě vztahoval²⁸¹⁾. Ústavní stížnost byla přitom jedinou možností, jak mohla jeho záležitost být dále zkoumána z hlediska údajného zásahu do majetkových práv poté, co ve věci rozhodl Federální soud. V případě úspěchu Ústavní soud mohl totiž nejen prohlásit, že bylo porušeno ústavní právo na úkor stěžovatele, ale mohl i zrušit soudní rozhodnutí a případně i tu část zákona, kterou by pokládal za neústavní. Jeho rozhodnutí bylo proto rozhodující pro stěžovatelova práva občanského charakteru. Soud shledal, že více než tříletá doba, během níž byla ústavní stížnost Ústavním soudem projednávána, neporušila ustanovení článku 6 odst. 1 Úmluvy vyžadující vedení soudního řízení bez zbytečných průtahů²⁸²⁾.

Vratme se však k podmínce povinnosti právního zastoupení pro řízení před Ústavním soudem a vrchními soudy v České republice. Český občan (jde-li o podání dovolání neprávnickem), se v podstatě dostává do pozice paní Airey, která se nemohla účinně hájit před nejvyšším irským soudem. Pozice českého občana je o to složitější, že jeho ústavní stížnost nebo dovolání je bez projednání merita věci odmítnuta, není-li podána prostřednictvím právního zástupce. Na řadu přichází otázka právní pomoci. Jistě, Ústavní soud může takovou finanční pomoc poskytnout, avšak jedině tehdy, nebyla-li ústavní stížnost odmítnuta pro formální nedostatky anebo pro svou zjevnou neopodstatněnost. Je zřejmé, že právní pomoc poskytovaná Ústavním soudem tedy pokrývá jen druhou část řízení, totiž tu týkající se merita věci. Pro prvotní podání ústavní stížnosti se český stěžovatel musí spolehnout sám na sebe anebo na své příbuzné, přátele a známé.

Doposud v případech, kde si čeští občané stěžovali na to, že Ústavní soud odmítl jejich ústavní stížnosti proto, že nebyla podána právním zástupcem, na kterého však nikdo z těchto stěžovatelů neměl finanční prostředky, Komise

---

²⁷⁹⁾ Ruiz-Mateos a další v. Španělsko, rozsudek z 23. června 1993, Série A č. 262, str. 19, odst. 35

²⁸⁰⁾ Rozsudek z 19. dubna 1993, Série A č. 254-A, str. 48, odst. 26

²⁸¹⁾ Schuler-Zraggen v. Švýcarsko, rozsudek z 24. června 1993, Série A č. 263, str. 17, odst. 46

²⁸²⁾ str. 1175, odst. 61

nedošla k závěru o porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, a to z prostého důvodu: Je tu Česká advokátní komora a zákon o advokacii s advokátním tarifem, publikovaným ve Sbírce zákonů. Komise potvrdila pravidlo, že nezalost zákona neomlouvá, a stanovila, že český stěžovatel se měl a mohl na Českou advokátní komoru obrátit, aby mu advokáta určila, a podle stavu platného od 1. července 1997 i bezplatně. Do řešení Komise se však vkrádá pochybnost o jeho šťastnosti: už vzhledem k tomu, že lhůta pro podání ústavní stížnosti je 60 dnů od právní moci rozhodnutí o posledním opravném prostředku, který zákon k ochraně práv poskytuje, a nalézt advokáta do dvou měsíců prostřednictvím České advokátní komory není jednoduché. Navíc, přestože Česká advokátní komora celkem rychle advokáta k zastupování určí, ne vždy takto určený právní zástupce na své jmenování reaguje rychle.

Jistě mnoho právníků, a zejména advokátů, je toho názoru, že by Česká advokátní komora neměla zastupovat stát tam, kde by měly zasáhnout jeho legislativní orgány. Navíc, i když v občanskoprávním řízení může účastník požádat ve smyslu § 138 o. s. ř. předsedu senátu o osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to jeho poměry a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování práva, a i když osvobození, je-li uděleno, se může vztahovat na celé řízení (včetně řízení dovolacího), lze s určitostí říci, že takové osvobození nepokrývá řízení před Ústavním soudem. Český právní řád tedy volá – zajisté nejen v tomto ohledu – po přijetí zákona o právní pomoci.

Soud nezávislý

Nezávislost a nestrannost jsou dva atributy, jimiž se musí vyznačovat soud, má-li řízení před ním odpovídat požadavkům ustanovení článku 6 odst. 1 Úmluvy.

Soud ve smyslu článku 6 odst. 1 musí být nezávislý na orgánech výkonné moci a na účastnících řízení²⁸³⁾, ale též na orgánech legislativy²⁸⁴⁾. Soud posuzuje otázku nezávislosti soudu s ohledem na jeho složení, způsob, jakým jsou jednotliví soudci ustanovováni, jak dlouhý je jejich mandát, zda jsou chráněni proti tlaku z vnějšku a zda soud jako celek budí dojem nezávislého orgánu²⁸⁵⁾. Pokud jde o složení soudu, přítomnost profesionálních soudců je silným faktorem, který zaručuje nezávislost soudu. I takový soud, který je složen i z funkcio-

---

²⁸³⁾ Rigneisen v. Rakousko, rozsudek z 16. července 1971, Série A č. 13, odst. 95

²⁸⁴⁾ Demicoli v. Malta, rozsudek z 27. srpna 1991, Série A č. 210

²⁸⁵⁾ Piersack v. Belgie, rozsudek z 1. října 1982, Série A č. 53, str. 13, odst. 27; Campbell a Fell v. Spojené království, rozsudek z 28. června 1984, Série A č. 80, str. 39 – 41, odst. 78 – 81, Langborger v. Švédsko, rozsudek z 22. června 1989, Série A č. 155, str. 16, odst. 32

nářů nebo zástupců různých socioprofesionálních skupin, může skýtat záruku nezávislosti. Je však důležité, aby se tito členové soudu těšili řádnému a ústavnímu postavení, které je učiní odolnými vůči případným tlakům zvenčí. Nezávislé postavení soudců je především dáno délkou jejich mandátu. Skutečnost, že jsou soudci jmenováni ministrem a nikoli prezidentem, nezakládá sama o sobě pochybnost o jejich nezávislosti, avšak jejich jmenování *ad definitivum* je přesvědčujícím argumentem jejich nezávislosti. Z hlediska judikatury Soudu nezávislost rovněž znamená, že nelze adresovat jednotlivým členům soudu pokyny či doporučení vztahující se přímo k výkonu jejich soudní pravomoci²⁸⁶.

Absenci nezávislého soudu na výkonné moci zkoumal Soud ve věci ***Lauko v. Slovenská republika***²⁸⁷. Uvedl, že obvodní úřad v Dubnici nad Váhom a okresní úřad v Považské Bystrici byly pověřeny místním výkonem státní správy pod kontrolou vlády. Jmenování přednostů těchto orgánů bylo v rukou výkonné moci a úředníci, jejichž pracovní smlouvy se řídily ustanoveními zákoníku práce, měli statut zaměstnanců. Způsob jmenování osob zodpovědných za místní a okresní úřad spolu s absencí záruk proti vnějším tlakům a jakéhokoli zdání nezávislosti jasně dokládaly, že tyto orgány nemohly být pokládány za „nezávislé“ na výkonné moci ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.

Soud nestranný

Dalším aspektem „soudů“ ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy je jeho nestrannost. Soud rozlišuje mezi subjektivní a objektivní stránkou nestrannosti. Subjektivní stránka se týká osobní nestrannosti jednotlivých členů soudu. Je jí třeba předpokládat, dokud není prokázán opak. Objektivní stránka se dotýká otázky, zda způsob, jak je soud složen a organizován nebo zda poslušnost funkcí soudců nevyvolává pochybnost o nestrannosti soudu nebo jednotlivých soudců. Jsou-li v tomto ohledu důvodné pochybnosti, a to i přesto, že z hlediska subjektivního soudce nejví známky podjatosti, dochází k nepřipustnému ohrožení důvěry, kterou občané musí nutně v justici mít. Subjektivní posouzení musí být proto podřazeno následnému přísnějšímu posouzení objektivnímu²⁸⁸. Skutečnost, že soudce rozhodoval již v přípravném řízení, zejména o vazbě stěžovatele, nezakládá přímo pochybnost o jeho nestrannosti. Nicméně, pokud soudce rozhodující o vazbě a jejím prodloužení musí brát v úvahu prvek viny, je jeho nestrannost zpochybněna, má-li později rozhodovat o vině obžalovaného²⁸⁹. V každém konkrétním případě je rozhodující

---

²⁸⁶) Ettl v. Německo, viz výše, str. 18, odst. 39

²⁸⁷) Viz výše

²⁸⁸) Piersack v. Belgie, viz výše, str. 14 – 16, odst. 29 – 31

²⁸⁹) Hauschildt v. Dánsko, viz výše, str. 21 – 23, odst. 49 – 52

rozsah a povaha opatření přijímaných soudcem v přípravném řízení²⁹⁰). Soudce, který rozhoduje o vině obžalovaného, si nesmí vytvořit v průběhu svého rozhodování v rámci vyšetřovacího řízení jakékoli předběžné stanovisko o vině obžalovaného²⁹¹). Ačkoli hledisko obžalovaného je bráno v úvahu, není nejdůležitější. Hlavní je, zda je jeho obava objektivně odůvodněná²⁹²).

Ve věci **Gautrin a další v. Francie**²⁹³) stěžovatelé kritizovali skutečnost, že členové krajských rad Lékařské komory, která ze svých členů jmenovala členy disciplinární sekce, byli voleni departementními radami, a ty byly zapojeny do správy sdružení, která konkurovala S.O.S. Médecins a ve kterých navíc měly podíl lékařské odbory. Soud zde připomněl, že přidělení pravomoci soudním orgánům Lékařské komory rozhodovat o disciplinárních přestupcích není samo o sobě porušením Úmluvy. Ta nicméně vyžadovala jeden z následujících systémů: buď tyto soudní orgány samotné splňovaly požadavky článku 6 odst. 1, nebo je nesplňovaly, ale podléhaly následné kontrole soudního orgánu s úplnou jurisdikcí, který záruky tohoto článku poskytoval²⁹⁴). V projednávaném případě Soud ověřoval, zda krajská rada Lékařské komory byla „nestranná“ ve smyslu článku 6 odst. 1, a pokud ne, zda to bylo možno říci přinejmenším o disciplinární sekci národní rady Lékařské komory. Soud považoval za pravděpodobné, že spor přesahoval rámec dodržování lékařské etiky, protože k němu došlo v kontextu konkurence mezi S.O.S. Médecins a jinými sdruženími lékařské pohotovosti. Přitom členové krajské rady Lékařské komory a 32 z 38 členů národní rady byli praktickými lékaři, jmenovanými přímo zástupci departementních rad. Oba orgány měly proto znepokojující spojení s konkurenty S.O.S. Médecins a bylo pochopitelné, že je stěžovatelé podezírali z podjatosti. Soud dospěl k závěru, že ani krajská rada Lékařské komory, ani disciplinární sekce národní rady Lékařské komory nebyly „nestranným“ soudem ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy, který byl v důsledku toho porušen.

Ve věci **Buscemi v. Itálie**²⁹⁵) si stěžovatel stěžoval na podjatost předsedy soudu pro děti v Torinu a tvrdil, že o jeho záležitosti nemělo být rozhodováno soudem, kterému předsedal soudce, s nímž měl otevřený spor. Soud úvodem

---

²⁹⁰) Saraiva de Carvalho v. Portugalsko, rozsudek z 22. dubna 1994 Série A č. 286-B, str. , odst. 35

²⁹¹) De Cubber v. Belgie, rozsudek z 23. října 1984, Série A č. 86, str. 15, odst. 29; Fey v. Rakousko, rozsudek z 24. února 1993, Série A č. 255, str. 11, odst. 26

²⁹²) Hauschildt v. Dánsko, viz výše, str. 21, odst. 48

²⁹³) Rozsudek z 20. května 1998, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1998-III

²⁹⁴) Albert a Le Compte v. Belgie, rozsudek z 10. února 1983, Série A č. 58, str. 16, odst. 29

²⁹⁵) Rozsudek z 16. září 1999, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1999

podtrhl, že když jsou soudci povoláni k rozhodování konkrétní věci, je jejich povinností vystupovat s co největší diskrétností, aby zajistili obraz své nestrannosti. Tato diskrétnost musí vést k nepoužívání tisku, a to i v případě odpovědi na provokace, což vyplývá z požadavku nadřazenosti spravedlnosti a z vysokého postavení soudní funkce. Podle názoru Soudu skutečnost, že předseda soudu veřejně použil vyjádření, která naznačovala nepříznivý rozsudek pro stěžovatele dříve, než předsedal soudu, který o věci rozhodoval, byla neslučitelná s požadavky nestrannosti jakéhokoli soudu, zakotvenými v článku 6 odst. 1 Úmluvy. Soud mínil, že prohlášení učiněná předsedou soudu mohla – s ohledem na svou povahu – vyvolat obavy stěžovatele o jeho nestrannosti²⁹⁶). Ustanovení článku 6 odst. 1 Úmluvy bylo proto porušeno.

Soud zřízený na základě zákona

Požadavek, aby byl soud zřízen na základě zákona, je zárukou, že organizace justice v demokratické společnosti nebude podléhat neomezeným rozhodnutím výkonné moci, nýbrž že bude podléhat právní úpravě vykonávané parlamentem. Ve věci **Piersack v. Belgie**²⁹⁷) Komise stanovila, že tato záruka ale nevylučuje možnost, aby zřízení specifických soudních institucí bylo zákonem svěřeno orgánu výkonné moci formou delegace za předpokladu, že budou vytvořeny dostatečné záruky proti svévolnému rozhodování. Podle jejího názoru nejen zřízení, ale také organizace a fungování soudu musí spočívat na právním základě.

Ve věcech **Findlay v. Spojené království**²⁹⁸), **Hood v. Spojené království**²⁹⁹) a **Cable a další v. Spojené království**³⁰⁰) Soud dospěl k závěru, že všeobecný vojenský soud, svolaný podle britského zákona z roku 1955 o armádě, nesplňoval podmínky nezávislosti a nestrannosti ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy, zejména s ohledem na rozhodující roli, jakou v jeho organizaci měl svolávající důstojník, který byl jednak úzce svázán se stíhajícími orgány, a jednak hierarchicky nadřazen členům vojenského soudu a mohl soud rozpustit a odmítnout jeho rozhodnutí. Ve věci **Coyne v. Spojené království**³⁰¹) dospěl Soud k podobnému závěru vůči okresnímu vojenskému soudu svolávanému podle zákona z roku 1955 o vzdušných silách.

---

²⁹⁶) Ferrantelli a Santangelo v. Itálie, rozsudek z 7. srpna 1996, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1996-III, str. 952, odst. 59 – 60

²⁹⁷) Zpráva Komise z 13. května 1981, str. 23

²⁹⁸) Rozsudek z 25. února 1997, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1997-I

²⁹⁹) Rozsudek z 18. února 1999, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1999

³⁰⁰) Rozsudek z 18. února 1999, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1999

³⁰¹) Rozsudek z 24. září 1997, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1997-V

Veřejné řízení a vyhlášení rozsudku

Veřejnost soudních jednání je jedním ze základních principů zakotvených v článku 6 odst. 1 Úmluvy. Chrání jednotlivce proti soudnictví vymykajícímu se veřejné kontrole, čímž přispívá k uchovávání důvěry osob v soudy. Díky transparentnosti, kterou dává chodu spravedlnosti, veřejnost řízení napomáhá k dosažení účelu článku 6 odst. 1, totiž k spravedlivému procesu, jehož zaručení patří k zásadám každé demokratické společnosti ve smyslu Úmluvy³⁰²).

Každé omezení veřejnosti řízení musí být dotčeným státem podrobně odůvodněno. Na druhé straně nelze říci, že by princip veřejnosti řízení měl absolutní povahu. Nepožádání účastníkem řízení, aby v jeho věci bylo konáno veřejné jednání alespoň v řádném řízení, by mohlo být Soudem případně považováno za zřeknutí se práva na veřejné řízení.

Jestliže se ústní řízení uskutečnilo před soudem první instance, skutečnost, že odvolací, případně dovolací řízení probíhá bez takového jednání, lze odůvodnit zvláštními okolnostmi nebo povahou projednávané věci³⁰³). Veřejné vyhlášení rozsudku může být provedeno i jiným způsobem než jeho přečtením³⁰⁴). Pro účely článku 6 odst. 1 Úmluvy stačí, že každá ze zainteresovaných osob má možnost seznámit se s textem rozsudku³⁰⁵).

Spravedlnost řízení

Právo na spravedlivý proces je nejčastěji předmětem stížností (vedle práva na řízení v přiměřené lhůtě) podaných k Soudu. Prvním aspektem tohoto práva je princip „rovnosti zbraní“, vyžadující – jak v občanskoprávních, tak trestních věcech – aby obě strany v řízení měly možnost předložit svou věc nezávislému a nestrannému soudu za podmínek, které ani jednu z nich nestaví do méně výhodného postavení³⁰⁶).

Dalším aspektem spravedlivého řízení je kontradiktornost řízení, implikující možnost pro strany v řízení seznámit se s každým dokladem nebo návrhem

---

³⁰²) Diennet v. Francie, rozsudek z 26. září 1995, Série A č. 325-A, str. , odst. 33; Sutter v. Švýcarsko, rozsudek z 22. února 1984, Série A č. 74, str. 12, odst. 26; Golder v. Spojené království, rozsudek z 21. února 1975, Série A č. 18, str. 18, odst. 36

³⁰³) Jan-Ake Andersson v. Švédsko, rozsudek z 29. října 1991, Série A č. 212-C, str. 45, odst. 27

³⁰⁴) Pretto a další v. Itálie, rozsudek z 8. prosince 1983, Série A č. 71

³⁰⁵) Sutter v. Švýcarsko, viz výše, str. , odst. 32 – 34

³⁰⁶) Ruiz-Mateos a další v. Španělsko, rozsudek z 23. června 1993, Série A č. 262, str. 25, odst. 63; Brandstetter v. Rakousko, rozsudek z 28. srpna 1991, Série A č. 211, str. 27 – 28, odst. 66 – 67

předloženým soudu a možnost se k němu vyjádřit³⁰⁷). Ve věci **Feldbrugge v. Holandsko** podala stěžovatelka odvolání proti rozhodnutí, kterým jí byla odeprána výplata nemocenských dávek. Soud konstatoval, že odvolací řízení nemělo kontradiktorní charakter, neboť stěžovatelka nebyla ani vyslyšena, ani vyzvána, aby podala písemné připomínky. Ani jí, ani jejímu právnímu zástupci nebyla dána možnost nahlédnout do spisu a vyjádřit se především ke znaleckým posudkům, které byly podkladem k rozhodnutí o jejím odvolání³⁰⁸).

Ačkoli Soud neukládá smluvním státům Úmluvy zakládat soudy druhého a třetího stupně, stát, který takové soudy založí, má povinnost bdít nad zachováváním procesních práv v soudním řízení³⁰⁹). Určité procesní nedostatky, ke kterým došlo v prvostupňovém řízení, mohou být napraveny v odvolacím řízení. Stejně tak řízení, určená výlučně k projednání právních otázek a nikoli skutkového stavu mohou splňovat požadavky článku 6 odst. 1 Úmluvy i tehdy, když odvolací nebo dovolací soud neposkytly odvolateli nebo dovolateli možnost osobně se k věci vyjádřit³¹⁰).

Otázkou kontradiktorního řízení se zabýval Soud i ve věci **Krčmář a další v. Česká republika**³¹¹). Jednalo se v ní o restituční nárok bývalých vlastníků továrny Otta v Rakovníku. Obvodní soud v Praze 1 poté, co vyslechl obě strany (řízení bylo vedeno proti Ministerstvu privatizace a Fondu národního majetku) a provedl řadu listinných důkazů včetně těch, které dokládaly, že v okamžiku znárodnění bylo v továrně zaměstnáno 117,3 zaměstnanců, tedy méně než limit 150 zaměstnanců předepsaný pro znárodnění dekretem prezidenta republiky č. 108/1945, rozhodl, že ke znárodnění došlo před rozhodným datem ve smyslu zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, a to i přesto, že ke znárodnění došlo *contra legem*. Odvolací i dovolací soudní instance s poněkud pozměněným odůvodněním rozsudek obvodního soudu potvrdily. Stěžovatelé se proto obrátili na Ústavní soud se stížností na porušení článku 11 Listiny základních práv a svobod zaručující nedotknutelnost majetku. Ústavní soud připomenul, že podle jeho judikatury ke znárodnění docházelo dnem účinnosti znárodnovacího dekretu, avšak za předpokladu, že podmínky v něm stanovené (zde limit 150 zaměstnanců) byly v daném případě splněny. Ústavní soud rozhodl nálezem,

---

³⁰⁷) Vermeulen v. Belgie, rozsudek z 20. února 1996, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-I, str. 234, odst. 33; Nideröst-Huber v. Švýcarsko, rozsudek z 18. února 1996, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-I, str. 108, odst. 24

³⁰⁸) Rozsudek z 29. května 1986, Série A č. 99, str. 17, odst. 44

³⁰⁹) Delcourt v. Belgie, viz výše, str. 13 – 14, odst. 25

³¹⁰) Ekbatani v. Švédsko, viz výše, str. 14, odst. 31

³¹¹) Rozsudek z 3. března 2000

ve kterém vyjmenoval listinné důkazy týkající se převážně počtu zaměstnanců v různých obdobích a v různých sektorech továrny (znárodnění se týkalo jen výroby jedlých tuků), které si vyžádal od pěti vnitrostátních institucí, aniž by však dal možnost stranám se k těmto dokumentům v rámci ústního jednání vyjádřit. Soud došel k názoru, že v daném případě byl porušen princip kontradiktornosti řízení ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.

Častým předmětem stížností na porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy jak v trestních, tak občanskoprávních řízeních je nesouhlas stěžovatelů s negativním právním názorem národních soudů a s tím spojené hodnocení důkazů. Ve věci **García Ruiz v. Španělsko**³¹²⁾ Soud připomněl, že soudní rozhodnutí musejí v dostatečné míře uvádět důvody, na nichž jsou založena³¹³⁾. Rozsah této povinnosti se však může měnit s ohledem na povahu rozhodnutí a musí být posuzován ve světle okolností každého případu³¹⁴⁾. Článek 6 odst. 1 Úmluvy však podle názoru Soudu nemůže být chápán tak, že vyžaduje podrobnou odpověď na každý argument³¹⁵⁾. Podle článku 19 Úmluvy je úlohou Soudu zajistit plnění závazků vyplývajících z Úmluvy pro jednotlivé smluvní státy. Nepřísluší mu zabývat se omyly ve skutkovém stavu a v právním posouzení věci, jichž se údajně dopustily vnitrostátní soudy, kromě případů, kdy v důsledku těchto omylů došlo k porušení práv a svobod zaručených Úmluvou. Navíc, i když článek 6 odst. 1 Úmluvy zaručuje právo na spravedlivý proces, neupravuje přípustnost důkazů nebo jejich posouzení, neboť to je v první řadě věcí vnitrostátního práva a vnitrostátních soudů³¹⁶⁾. V daném případě Soud stanovil, že stěžovateli se dostalo práva na kontradiktorní řízení, během kterého mohl předložit důkazy, které považoval pro svou věc za relevantní. Zamítavé rozhodnutí soudu prvního stupně bylo podrobně odůvodněno jak v části týkající se skutkové podstaty, tak právního posouzení. Pokud šlo o odvolací rozsudek, odvolací soud v něm prohlásil, že přijímá výklad skutkové podstaty a odůvodnění figurující v napadeném rozhodnutí v rozsahu, v jakém byly shromážděny soudem první instance. Soud uzavřel, že stěžovatel nemohl argumentovat, že odvolací soud rozsudek dostatečně neodůvodnil, i když by bylo rozsáhlejší odůvodnění žádoucí. K porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy proto nedošlo.

---

³¹²⁾ Rozsudek z 21. ledna 1999, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1999

³¹³⁾ H. v. Belgie, rozsudek z 30. listopadu 1987, Série A č. 127-B, str. 35, odst. 53

³¹⁴⁾ Ruiz Torija a Hiro Balani v. Španělsko, rozsudky z 9. prosince 1994, Série A č. 303-A a 303-B, str. 12, odst. 29, a str. 29 – 30, odst. 27; Higgins a další v. Francie, rozsudek z 19. února 1998, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1998-I, str. 60, odst. 42

³¹⁵⁾ Van Hurk v. Nizozemí, rozsudek z 19. dubna 1994, Série A č. 288, str. 20, odst. 61

³¹⁶⁾ Schenk v. Švýcarsko, rozsudek z 12. července 1988, Série A č. 140, str. 29, odst. 45 – 46

V trestním řízení je princip spravedlivosti jedním z aspektů práva na obhajobu. Zvláštnost práva na spravedlivý proces je koncipována a interpretována v kontextu jeho třetího odstavce, který zaručuje zvláštní práva, která jsou podstatnými prvky spravedlivého trestního řízení³¹⁷⁾.

Ve věci **Twalib v. Řecko**³¹⁸⁾ stěžovatel zdůrazňoval, že jeho obhájce v prvostupňovém řízení byl ustanoven v průběhu líčení a měl méně než hodinu na prostudování spisu. Navíc byl obhájcem dalšího ze spoluobžalovaných, jehož zájmy byly protichůdné. Soud poznamenal, že navzdory závažnosti trestného činu, z něž byl stěžovatel obžalován, a skutkové náročnosti případu, dostal obhájce jen velmi krátký čas k přípravě obhajoby. Na druhé straně, v odvolacím řízení, v jehož průběhu byl stěžovatel zastupován jiným obhájcem, věc projednával pětičlenný senát, který přezkoumal skutkovou podstatu i právní posouzení případu a rozsudek prvního soudu mohl zrušit. Ze spisu nebylo Soudu patrné, že by obhájce v odvolacím řízení žádal nařízení nového hlavního líčení z důvodu zmíněných nedostatků obhajoby. Navíc nic nenaznačovalo, že by odvolací soud mohl předpokládat neregulérnost prvostupňového řízení, aniž by byl na ni upozorněn³¹⁹⁾, přičemž stěžovatel se odvolacího řízení spolu se svým obhájcem účastnil. K porušení článku 6 odst. 3b) Úmluvy proto nedošlo.

S odvoláním na ustanovení článku 6 odst. 3c) Úmluvy stěžovatel též kritizoval skutečnost, že mu řecká legislativa neumožňovala získat bezplatnou právní pomoc pro účely řízení před Nejvyšším soudem. Soud zde připomenul, že právo obžalovaného na bezplatnou právní pomoc obhájce poskytnutého z úřední moci je jedním z prvků pojmu spravedlivého trestního řízení³²⁰⁾. V tomto ohledu podmínky použití článku 6 odst. 1 a 3c) Úmluvy vždy závisejí na zvláštnostech řízení. Soud bere v úvahu všechny stupně vnitrostátního soudního řízení a úlohu, jakou v ní hrál nejvyšší soudní orgán³²¹⁾. Soud měl za prokázané, že stěžovatel byl ve finanční nouzi a dospěl k závěru, že neměl dostatečné prostředky k zaplacení obhájce. Soud dále konstatoval, že s ohledem na závažnost trestných činů a udělené tresty zájmy spravedlnosti vyžadovaly, aby stěžovateli byla bezplatná právní pomoc v kasačním řízení poskytnuta. Došel k závěru, že došlo k porušení stěžovatelových práv vyplývajících z článku 6 odst. 3c) Úmluvy.

---

³¹⁷⁾ Colozza v. Itálie, rozsudek z 12. února 1985, Série A č. 89, str. 14, odst. 26

³¹⁸⁾ Rozsudek z 9. června 1998, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1999

³¹⁹⁾ Kerojärvi v. Finsko, rozsudek z 19. července 1995, Série A č. 322, str. 16, odst. 42

³²⁰⁾ Pham Hoang v. Francie, rozsudek z 25. září 1992, Série A č. 243, str. 23, odst. 39

³²¹⁾ Granger v. Spojené království, rozsudek z 28. března 1990, Série A č. 174, str. 17, odst. 44; Boner v. Spojené království, rozsudek z 28. října 1994, Série A č. 300-B, str. 74, odst. 37

Problémem „nezpůsobilé právní asistence“ se Soud zabýval ve věci **Daud v. Portugalsko**³²²⁾. Stěžovatel, odsouzený za přepravu omamných látek a použití padělaného cestovního pasu, tvrdil, že mu nebyla poskytnuta účinná právní pomoc při přípravě a vedení obhajoby. Soud v daném případě podotkl, že poskytnutí obhájce samo o sobě nezajišťuje účinnost právní pomoci, kterou má mít obžalovaný k dispozici³²³⁾. Podotkl též, že není možné činit stát odpovědným za jakékoli selhání obhájce přiděleného z úřední moci. Z nezávislosti advokátní komory na státu vyplývá, že vedení obhajoby náleží zejména obžalovanému a jeho obhájci. Článek 6 odst. 3c) Úmluvy zavazuje příslušné vnitrostátní orgány k zásahu pouze v případě, že neplnění povinností obhájcem *ex officio* je zjevné, nebo pokud jsou o něm jiným způsobem dostatečně informovány³²⁴⁾. V daném případě Soud zjistil, že první obhájce předtím, než se omluvil pro nemoc, neprovedl ve věci žádný úkon. O jmenování druhého obhájce se stěžovatel dozvěděl tři dny před zahájením hlavního líčení. Nejvyšší soud situaci nenapravit, když stížnost odsouzeného odmítl jako nepřipustnou pro nedostatečnou odůvodněnost. Soud stanovil, že příslušné státní orgány měly stěžovateli zajistit účinný výkon práva, které mu přiznaly, avšak zůstaly pasivní. Článek 6 odst. 3c) Úmluvy byl proto porušen.

Zvláštním problémem v trestním řízení je používání agentů-provokatérů, a s tím spojená přípustnost důkazů. Jak již bylo zmíněno výše přípustnost důkazů je, podle judikatury Soudu, v první řadě upravena vnitrostátním právem a v zásadě přísluší vnitrostátním soudům, aby shromážděný důkazní materiál posoudily. Úlohou Soudu je zjistit, zda řízení jako celek, včetně způsobu provedení důkazů, mělo spravedlivý charakter³²⁵⁾. Úmluva například nebrání, aby ve stadiu vyšetřování, pokud to povaha trestné činnosti odůvodňuje, bylo spoléháno na zdroje, jakými jsou utajení informátoři, avšak jejich pozdější použití soudem pro odůvodnění odsouzení je již jiným problémem³²⁶⁾. Použití infiltrovaných agentů musí být omezené a provázené zárukami i v případě, kdy se jedná o potlačení obchodu s drogami. I když rozmach organizovaného zločinu nepochybně vyžaduje přijetí přiměřených opatření, právo na řádný chod spravedlnosti zaujímá v demokratické společnosti tak výsadní místo, že nemůže být podřízeno hledisku výhodnosti. Všeobecné požadavky na spravedlnost, zakotvené v článku 6 Úmluvy, se vztahují na řízení týkající se všech typů trestné činnosti, od nejjednodušší

---

³²²⁾ Rozsudek z 21. dubna 1998, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-II

³²³⁾ *Imbrioscia v. Švýcarsko*, rozsudek z 24. listopadu 1993, Série A č. 275, str. 13 odst. 38

³²⁴⁾ *Kamasinski v. Rakousko*, rozsudek z 19. prosince 1989, Série A č. 168, str. 33, odst. 65

³²⁵⁾ *Van Mechelen a další v. Nizozemí*, rozsudek z 23. dubna 1997, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-III, str. 711, odst. 49 – 51

³²⁶⁾ *Kostovski v. Nizozemí*, rozsudek z 20. listopadu 1989, Série A č. 166, str. 21, odst. 44

k nejkompexnější. Podle názoru Soudu veřejný zájem nemůže ospravedlnit použití důkazů získaných v důsledku policejní provokace³²⁷).

Důležitým právem, souvisejícím s přípustností a hodnocením důkazů, je právo obžalovaného vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výsledk svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě. Ve věci *Delta v. Francie*³²⁸) byl stěžovatel odsouzen na základě prohlášení učiněného před policií dvěma osobami, totiž obětí loupežného přepadení a její přítelkyní. Ani stěžovateli, ani jeho obhájci nebylo umožněno obě osoby vyslechnout nebo dát vyslechnout. Soud stanovil, že není absolutně nezbytné, aby každé svědectví bylo podáno v rámci veřejného jednání pod hrozbou, že nebude připuštěno jako důkaz. Podle jeho názoru vyslechnutí svědka ve stadiu vyšetřování nemusí být nutně v rozporu s ustanovením článku 6 odst. 3d) pod podmínkou, že práva obžalovaného na obhajobu jsou jinak respektována. V daném případě však ani stěžovatel, ani jeho právní zástupce neměli možnost ověřit pravdivost tvrzení obou dotyčných osob, a popř. je zpochybnit. Došel proto k závěru, že došlo k porušení článku 6 odst. 3d) Úmluvy ze strany francouzských orgánů.

Jak bylo uvedeno výše, přípustnost důkazů je na prvním místě věcí vnitrostátního práva a v zásadě přísluší vnitrostátním orgánům, aby provedly důkazy, které shromáždí. Posláním svěřeným Soudu není, aby se vyslovil k tomu, zda výpovědi svědků byly právem připuštěny jako důkazy, nýbrž aby se zabýval tím, zda řízení jako celek, včetně způsobu provedení důkazů, mělo spravedlivý ráz³²⁹). Dále, důkazy musí v zásadě být předloženy před obžalovaným během veřejného jednání. Tato zásada není bez výjimek, avšak ty lze přijmout pouze při respektování práv obhajoby: všeobecně první a třetí odstavce písm. d) článku 6 Úmluvy přikazují poskytnout obžalovanému přiměřenou a dostatečnou možnost zpochybnit svědectví proti němu a vyslyšet jeho autora v okamžiku výpovědi nebo později³³⁰). V konkrétním případě jsou práva obhajoby omezena způsobem neslučitelným se zárukami článku 6, jestliže se odsouzení opírá, pouze nebo v rozhodující míře o výpovědi svědka, kterého ani ve stadiu vyšetřování, ani v průběhu soudního jednání obžalovaný neměl možnost vyslyšet nebo dát vyslyšet³³¹).

---

³²⁷) Teixeira de Castro v. Portugalsko, rozsudek z 9. června 1998, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1998-IV, str. 1463, odst. 36

³²⁸) Rozsudek z 19. prosince 1990, Série A č. 191

³²⁹) Doorson v. Nizozemí, rozsudek z 26. března 1996, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1996-II, str. 470, odst. 67; Van Mechelen v. Nizozemí, viz výše, str. 711, odst. 50

³³⁰) Lůdi v. Švýcarsko, viz výše, str. 21, odst. 49

³³¹) Unterpertinger v. Rakousko, rozsudek z 24. listopadu 1986, Série A č. 110, str. 14 – 15, odst. 31 – 33; Saidi v. Francie, rozsudek z 20. září 1993, Série A č. 261-C, str. 56 – 57, odst. 43 – 44; A.M. v. Itálie, rozsudek z 14. prosince 1999, odst. 25

Přiměřená délka soudního řízení

Stížnosti na průtahy v řízení či na nepřiměřenou délku řízení, ať jde o řízení trestní či občanskoprávní, jsou velmi časté, a výjimkou není ani Česká republika.

Počátek (*dies ad quo*) občanskoprávního řízení z hlediska jeho délky ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy je spojen s podáním návrhu na zahájení řízení. Může být však posunut k dřívějšímu datu, předchází-li soudnímu řízení projednání věci správním orgánem. Trestní řízení začíná okamžikem, kdy se jednotlivec stává obviněným ve smyslu Úmluvy. Může se jednat o datum, které předchází samotnému soudnímu úkonu, především datum zatčení, obvinění a zahájení předběžného vyšetřování. „Obvinění“ ve smyslu článku 6 odst. 1 může být definováno též jako „úřední sdělení příslušného orgánu osobě, že je jí vytykáno spáchání trestného činu“, což také odpovídá pojmu „podstatný vliv na situaci podezřelého“³³²). Konec (*dies ad quem*) občanskoprávního i trestního řízení odpovídá datu vydání, resp. doručení rozsudku nebo usnesení o posledním opravném prostředku (pro Českou republiku usnesení či nález Ústavního soudu).

Jestliže řízení začalo před datem vstupu Úmluvy v platnost pro dotčený stát nebo před datem, kdy vstoupilo v platnost prohlášení státu o uznání práva na individuální stížnosti ve smyslu článku 34 Úmluvy (dříve článek 25), Soud je oprávněn posuzovat jen tu část řízení, která se vztahuje k období po tomto datu, bere však v úvahu stav, v němž se řízení nacházelo k datu ratifikace či uznání práva na individuální stížnost³³³).

Podle ustálené judikatury Soudu se přiměřenost lhůty řízení posuzuje zejména podle složitosti případu, chování jednotlivých účastníků a soudů, příp. jiných státních orgánů, které do věci zasahovaly³³⁴). V posledně jmenovaném bodě je nutno vzít v úvahu, co je ve sporu pro stěžovatele v sázce³³⁵). Stát je odpovědný jen za ty průtahy v řízení, které byly jednoznačně způsobeny soudy nebo jinými státními orgány. Způsob, jakým soudy v řízení jednají, je Soudem posuzován vzhledem ke konkrétním okolnostem každého případu. Nedostatek

---

³³²) Hozee v. Nizozemí, rozsudek z 22. května 1998, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1998-III, odst. 43 – 44

³³³) Mavronichis v. Kypr, rozsudek z 24. dubna 1998, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1998-II, str. 956, odst. 37

³³⁴) Paulsen-Medalen v. Švédsko, rozsudek z 19. února 1998, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1998-I, odst. 39

³³⁵) X. v. Francie, rozsudek z 31. března 1992, Série A č. 234-C, str. 94, odst. 47; Vallée v. Francie, rozsudek z 26. dubna 1994, Série A č. 289-A, str. 19, odst. 47; Karakaya v. Francie, rozsudek z 26. srpna 1994, Série A č. 289-B, str. 45, odst. 43; Pailot v. Francie, rozsudek z 22. dubna 1998, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1998-II, str. 803, odst. 68

soudců a jiných soudních úředníků není důvodem ospravedlňujícím průtahy v řízení. Soud již několikrát stanovil, že státy jsou povinny zorganizovat své soudnictví tak, aby odpovídalo požadavkům článku 6 odst. 1 Úmluvy. Nicméně ojedinělé přetížení jednotlivých soudů či soudců není přičítáno na vrub zainteresovaného státu, pokud byla neprodleně přijata opatření ke zlepšení situace. Na druhé straně, jestliže se stav přetížení justice nezlepšuje, částečná opatření, ke kterým stát přistoupil, nejsou považována za dostatečná.³³⁶⁾

Tabulka č. 1 (str. 106 – 109) odráží některé případy týkající se nepřiměřené lhůty soudního řízení, které Soud v poslední době projednával.

Presumpce nevinny

Presumpce nevinny zakotvená ve druhém odstavci článku 6 Úmluvy představuje jeden z prvků spravedlivého trestního procesu, který je požadován od prvního odstavce tohoto ustanovení³³⁷⁾. Soud proto posuzuje jednotlivé stížnosti z pohledu kombinace obou textů.

Článek 6 odst. 2 se týká těch osob, které byly obžalovány z trestného činu. Soud však poměrně rychle opustil klasickou definici „obžalované osoby“, aplikovanou smluvními státy, a stanovil, že i když obžalování je obecně definováno jako oficiální doručení obžaloby kompetentním orgánem, v některých případech může mít formu jiného opatření vyvolávající závažné důsledky vůči osobě podezřelého³³⁸⁾. Při určení, zda protiprávní akt je trestným činem, Soud nejprve hledí na jeho právní kvalifikaci z hlediska vnitrostátního práva. Za tímto účelem Soud posuzuje legislativní povahu právních textů a jejich historický kontext, povahu vnitrostátního řízení a konečně názor právní teorie. Jestliže Soud dojde k názoru, že vnitrostátní kvalifikace aktu jej zařazuje do oblastí trestního práva, přijímá vnitrostátní kvalifikaci za svou. Naopak, jestliže vnitrostátní kvalifikace protiprávního aktu je správní či disciplinární, Soud zjišťuje, zda je tato kvalifikace příhodná i z hlediska Úmluvy. Soud posuzuje též charakter protiprávního aktu a přísnost sankce, která může být uložena (represivní charakter sankce, zbavení svobody, délka zbavení svobody nebo výška peněžitého trestu, způsob výkonu trestu).

---

³³⁶⁾ Zimmerman a Steiner v. Švýcarsko, rozsudek z 13. července 1983, Série A č. 66, str. 12 – 13, odst. 29

³³⁷⁾ Deweer v. Belgie, rozsudek z 27. února 1980, Série A č. 35, str. 30, odst. 56; Minelli v. Švýcarsko, rozsudek z 25. března 1983, Série A č. 62, str. 15, odst. 27; Allenet de Ribemont v. Francie, rozsudek z 10. února 1995, Série A č. 308, str. 16, odst. 35; Lüdi v. Švýcarsko, viz výše, str. 21, odst. 49; Bernard v. Francie, rozsudek z 24. dubna 1998, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1998-II, str. 879, odst. 37

³³⁸⁾ Brozicek v. Rakousko, rozsudek z 19. prosince 1989, Série A č. 167, str. , odst. 38

Tabulka č. 1

Paulsen-Medalen v. Švédsko	Řízení týkající se omezení práva rodiče navštěvovat své dítě	Tři roky a tři měsíce	Porušení	Rozsudek 19. 2. 1998
Pafitis v. Řecko	Správní a občanskoprávní řízení	Několik řízení s dlouhými průtahy	Porušení	Rozsudek 26. 2. 1998
Reinhardt Slimane-Kadd v. Francie	Trestní řízení	Osm let a jeden měsíc (1) a osm let a pět měsíců (2)	Porušení	Rozsudek 31. 3. 1998
Pailot v. Francie	Řízení o náhradu škody za infikování virem HIV	Jeden rok a deset měsíců	Porušení	Rozsudek 22. 4. 1998
Mavronichis v. Kypr	Řízení o náhradu škody	Osm let a dva měsíce	Porušení	Rozsudek 24. 4. 1998
Estima Jorge v. Portugalsko	Exekuční řízení	Třináct let	Porušení	Rozsudek 21. 4. 1998
S. R. v. Itálie	Řízení o zahrnutí o výpočtu výše důchodu	Sedm let	Porušení	Rozsudek 23. 4. 1998
Fisanotti v. Itálie	Řízení o zvláštní důchod	Pět let a osm měsíců	Porušení	Rozsudek 23. 4. 1998
Doustaly v. Francie	Správní řízení o zaplacení smluvně vykonané práce	Téměř devět let	Porušení	Rozsudek 23. 4. 1998
Henra v. Francie	Řízení o odškodnění za kontaminaci virem HIV	Dva roky a sedm měsíců	Porušení	Rozsudek 29. 4. 1998

Leterme v. Francie	Řízení o odškodnění za infekci virem HIV	Dva roky a devět měsíců	Porušení	Rozsudek 29. 4. 1998
Hozee v. Nizozemí	Trestní řízení týkající se daňového deliktu	Osm let, pět měsíců a osmnáct dní	Neporušení	Rozsudek 22. 5. 1998
Cazenave de la Roche v. Francie	Správní řízení o náhradu škody	Osm let, devět měsíců a dva týdny	Porušení	Rozsudek 9. 6. 1998
Le Calvez v. Francie	Správní řízení	Šest let	Porušení	Rozsudek 29. 7. 1998
Couez v. Francie	Řízení o uznání nároku na nemocenskou dovolenou	Šest let první řízení; pět let druhé řízení	Porušení	Rozsudek 24. 8. 1998
Benkessiouer v. Francie	Řízení o prodloužení dovolené a zastavení mzdy	Čtyři roky, pět měsíců a patnáct dní	Porušení	Rozsudek 24. 8. 1998
Portingon v. Řecko	Trestní řízení	Osm let	Porušení	Rozsudek 23. 9. 1998
I. A. v. Francie	Trestní řízení	Šest let a devět měsíců	Neporušení	Rozsudek 23. 9. 1998
Podbielski v. Polsko	Řízení o zaplacení stavebních prací a penále	Pět let, pět měsíců a dvacet devět dní (bráno Soudem v úvahu)	Porušení	Rozsudek 30. 10. 1998
Styranoswki v. Polsko	Řízení o odškodnění	Dva roky, osm měsíců a šestnáct dní (bráno Soudem v úvahu)	Porušení	Rozsudek 30. 10. 1998
F. E. v. Francie	Řízení o odškodnění za kontaminaci virem HIV	Dva a půl roku před kasačním soudem	Porušení	Rozsudek 30. 10. 1998

Tabulka č. 1 – pokračování

Laino v. Itálie	Řízení o rozvod a svěření dětí do péče	Osm let a dva měsíce	Porušení	Rozsudek 18. 2. 1999
Papachelas v. Řecko	Řízení o náhradě škody	Čtyři roky a patnáct dní	Porušení	Rozsudek 25. 3. 1999
Saccomanno v. Itálie	Trestní řízení	Šest let a téměř čtyři měsíce	Porušení	Rozsudek 12. 5. 1999
Ledonne v. Itálie č. 1	Trestní řízení	Pět let a pět měsíců	Porušení	Rozsudek 12. 5. 1999
Ledonne v. Itálie č. 2	Trestní řízení	Čtyři roky a jedenáct měsíců	Porušení	Rozsudek 12. 5. 1999
Caillot v. Francie	Správní řízení	Téměř šest let a tři měsíce	Porušení	Rozsudek 7. 6. 1999
Nunes Violante v. Portugalsko	Řízení proti penzijnímu fondu	Více než devět let a dva měsíce	Porušení	Rozsudek 11. 6. 1999
Selmouni v. Francie	Trestní řízení	Šest let a sedm měsíců	Porušení	Rozsudek 28. 7. 1999
Matter v. Slovensko	Řízení o způsobilosti k právním úkonům	Sedm let a tři měsíce (bráno Soudem v úvahu)	Porušení	Rozsudek 5. 7. 1999
Bottazzi v. Itálie	Řízení o přiznání válečného důchodu	Šest let a osm měsíců	Porušení	Rozsudek 28. 7. 1999
A. P. v. Itálie	Řízení o zaplacení prací	Více než pět let a devět měsíců	Porušení	Rozsudek 28. 7. 1999

Di Mauro v. Itálie	Řízení o zrušení nájemní smlouvy proti stěžovateli	Třináct let a devět měsíců	Porušení	Rozsudek 28. 7. 1999
Ferrari v. Itálie	Řízení o náhradu za měnové znehodnocení nedoplatků vdovského důchodu	Více než osm let a šest měsíců	Porušení	Rozsudek 28. 7. 1999
Santos v. Portugalsko	Trestní řízení	Šest let a dva měsíce	Porušení	Rozsudek 28. 7. 1999
Djaid v. Francie	Trestní řízení	Čtyři roky, šest měsíců a patnáct dní	Porušení	Rozsudek 29. 9. 1999
Bosio a Moretti v. Itálie	Občanskoprávní řízení	Více než dvanáct let	Porušení	Rozsudek 6. 9. 1999
Zielinski a Pradal & Gonzalez a další v. Francie	Řízení o přiznání nedoplatků	Pět let a deset měsíců	Porušení	Rozsudek 28. 10. 1999
Humen v. Polsko	Řízení o odškodnění	Dva roky a jedenáct měsíců (bráno Soudem v úvahu)	Neporušení	Rozsudek 15. 10. 1999
Varipati v. Řecko	Řízení občanskoprávní	Čtyři roky a devět měsíců	Porušení	Rozsudek 26. 10. 1999
Stárek v. Slovensko	Restituční řízení	Seďm let a seďm měsíců (bráno Soudem v úvahu)	Porušení	Rozsudek 4. 4. 2000
Punzelt v. Česká republika	Trestní řízení	Tři roky, tři měsíce a seďmnáct dní	Porušení	Rozsudek 25. 4. 2000

Princip presumpce nevinu v první řadě předpokládá, že je na obžalobě, aby prokázala, že obžalovaný je pachatelem trestného činu. Soud však připustil, že aplikace francouzského celního práva, obsahující nevyvratitelnou domněnku prospívající obžalobě, založenou na pouhém držení zboží, není v rozporu s ustanovením článku 6 odst. 2 Úmluvy. Podle jeho názoru tato domněnka v podstatě vyplývá z přiznání samotné podezřelé osoby, že má v nelegálním držení omamné látky³³⁹⁾.

Dalším aspektem presumpce nevinu je princip, že pochybnost svědčí obžalovanému. V tomto ohledu Soud stanovil, že článek 6 odst. 2 Úmluvy zaručuje obžalovanému právo mlčet, jakož i právo nepřispívat k vlastnímu obvinění³⁴⁰⁾. Třetím a posledním aspektem je princip, že na obžalovaného je pohlíženo jako na nevinného, dokud jeho vina není zákonně prokázána. Jinými slovy, obžalovaný nesmí být považován za vinného, dokud není rozhodnuto o posledním řádném opravném prostředku.

Ve věci **Minelli v. Švýcarsko** Soud stanovil, že soud, který uložil obžalovanému zaplacení dvou třetin výdajů spojených s vyšetřováním a řízením před soudem, přestože jeho trestný čin byl promlčen, jenom proto, že byl přesvědčen o tom, že obžalovaný by byl jinak shledán vinným, porušil princip presumpce nevinu³⁴¹⁾. Stejně tak rozhodnutí soudu zastavit trestní stíhání z důvodu nezávažnosti porušení práva, ačkoli obviněný popíral svou odpovědnost za jeho spáchání, není v souladu s článkem 6 odst. 2 Úmluvy.

Naopak skutečnost, že soudce prodlouží vazbu s odůvodněním, že obviněný vedl tak nákladný život, který si mohl zajistit jenom trestnou činností, není s principem presumpce nevinu v rozporu³⁴²⁾.

Soud měl konečně příležitost řešit věc, kdy k porušení presumpce nevinu došlo ze strany nikoli soudu, ale jiného vnitrostátního orgánu. Ve věci **Allenet de Ribemont v. Francie** policejní důstojník potvrdil v průběhu tiskové konference, které se též účastnil ministr vnitra, že jistá osoba, která se právě nacházela v cele předběžného zadržení, byla komplicem vrahů vévody z Broglie³⁴³⁾. Soud

---

³³⁹⁾ Salabiaku v. Francie, rozsudek z 7. října 1988, Série A č. 141-A

³⁴⁰⁾ Funke v. Francie, rozsudek z 25. února 1993, Série A č. 256-A, str. 22, odst. 44; Saunders v. Spojené království, rozsudek z 17. prosince 1996, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1996-IV, str. 2064, odst. 68; Serves v. Francie, rozsudek z 20. října 1997, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1997-VI, str. 2173 – 2174, odst. 46

³⁴¹⁾ viz výše, str. 18 – 19, odst. 37 – 40

³⁴²⁾ Stížnost č. 9404/81, roz. 6.10.1981 (nezveřejněno)

³⁴³⁾ viz výše

připomněl, že i když článek 6 odst. 2 Úmluvy státním orgánům nezakazuje informovat veřejnost o vývoji konkrétní trestní věci, a to zejména formou tiskové konference, ukládá jim, aby tak činily opatrně a diskrétně.

Nullum crimen, nulla poena sine lege

Právo každého obžalovaného být odsouzen jen k takovému trestu, který vyplývá ze zákona, je zakotveno v článku 7 Úmluvy, podle kterého:

- „1. Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem. Rovněž nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu.
2. Tento článek nebrání souzení a potrestání osoby za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, bylo trestné podle obecných právních zásad uznávaných civilizovanými národy.“

Ustanovení článku 7 Úmluvy zakotvuje zejména zásadu zákonnosti trestných činů a trestů (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) a zásadu, která přikazuje neaplikovat trestní zákon retroaktivně a extenzivním způsobem k újmě obžalovaného, například použitím analogie. Z toho vyplývá, že zákon musí jasně definovat trestné činy a tresty, které jsou za ně ukládány.

Tato podmínka je splněna, pokud jednotlivec může zjistit ze znění příslušného ustanovení, a v případě potřeby z jeho interpretace vnitrostátními soudy, jaké činy nebo opomenutí ho činí trestně odpovědným. Pojem „právo“ použitý v článku 7 odpovídá pojmu „zákon“, který se vyskytuje v jiných člancích Úmluvy (např. čl. 8, 9 a 10 Úmluvy). Zahrnuje jak právo legislativního původu, tak právo vyplývající z judikatury, a implikuje kvalitativní podmínky, mezi jinými podmínku přístupnosti a předvídatelnosti³⁴⁴.

Ve věci *Baskaya a Okçuoglu v. Turecko*³⁴⁵ bylo stěžovatelům, novinářům (první stěžovatel) a majitelům nakladatelství (druhý stěžovatel), vzneseno obvinění ze šíření propagandy proti nedělitelnosti státu podle článku 8 zákona o boji proti terorismu, pro napsání a otištění knihy nastiňující mimo jiné socio-ekonomický vývoj Turecka a kritizující oficiální ideologii státu. Soud pro bezpečnost státu zprostil stěžovatele viny s odůvodněním, že kniha byla univerzitním dílem, neobsahujícím žádný prvek propagandy. Po zrušení jeho rozsudku Nejvyšším

---

³⁴⁴) *Cantoni v. Francie*, viz výše, str. 1627 odst. 29; *S.W. a C.R. v. Spojenému království*, rozsudky z 22. listopadu 1995, Série A č. 335-B, str. 41 – 42, odst. 35, a str. 68 – 69, odst. 33

³⁴⁵) Rozsudek z 8. července 1999, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1999

soudem tentýž soud odsoudil prvního stěžovatele ke dvěma letům odnětí svobody a pokutě 50 milionů tureckých liber a druhého stěžovatele k šesti měsícům odnětí svobody a ke stejné pokutě. V důsledku odsouzení byl první stěžovatel zbaven funkce docenta na ankarské univerzitě a jeho kniha byla zkonfiskována. O několik let později, po úpravách v zákoně o boji proti terorismu, stejný soud pro bezpečnost státu přezkoumal věc druhého stěžovatele a dospěl k závěru, že zmíněné úpravy se na jeho případ neaplikovaly, jelikož stěžovatel svůj trest již vykonal.

Soud, který se věcí posléze zabýval i z pohledu článku 7 Úmluvy, mínil, že nedošlo k porušení tohoto ustanovení, v rámci kterého stěžovatelé tvrdili, že inkriminované dílo bylo pouhým univerzitním esejem, a že opatření, která je oba postihla, byla nezákonná. Vzhledem k nedostatečně jasnému znění článku 8 zákona o boji proti terorismu a vágní povaze pojmu „šíření propagandy proti celistvosti státu“ bylo podle nich nemožné v době událostí předvídat, že publikování jejich knihy naplní skutkovou podstatu trestného činu. Soud uznal, že v oblasti, které se daná věc dotýkala, se mohlo ukázat obtížným vypracovat absolutně přesné zákony, a že mohla být vyžadována určitá pružnost, jež by vnitrostátním soudům dovolila určit, zda nějaké literární dílo má být považováno za separatistickou propagandu proti nedělitelnosti státu. Ať bylo právní ustanovení formulováno jakkoli zřetelně, část interpretace spočívala nevyhnutelně na soudech. Podle názoru Soudu interpretace zákona o boji proti terorismu soudem pro bezpečnost státu v druhé fázi řízení nevybočila z toho, co se za daných okolností dalo rozumně předpokládat.

B) Specifické záruky v trestním řízení (Protokol č. 7)

Ustanovení článků 2, 3 a 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě jsou jakýmsi doplňkem k procesním právům zakotveným v článku 6 Úmluvy.

Článek 2 Protokolu č. 7 zaručuje právo na odvolání v trestním řízení, jinými slovy, právo na dvoustupňové řízení. Článek 2 stanoví, že:

- „1. Každý, koho soud uzná vinným z trestného činu, má právo dát přezkoumat výrok o vině nebo trestu soudem vyššího stupně. Výkon tohoto práva, včetně důvodů, pro něž může být vykonáno, stanoví zákon.
2. Z tohoto práva jsou přípustné výjimky v případě méně závažných trestných činů určených zákonem, nebo pokud byl jednotlivec souzen v prvním stupni nejvyšším soudem nebo byl uznán vinným a odsouzen na základě odvolání proti osvobozujícímu rozsudku.“

Zásada dvoustupňového soudnictví je jednou ze základních zásad trestního práva. První odstavce článku 2 odráží velmi jednoduché pravidlo, totiž právo ob-

žalovaného být souzen podruhé, a to soudem vyšší instance, než soudem, který jej shledal vinným a rozhodl o jeho potrestání.

Zásada dvoustupňového soudnictví však není neomezená: nevztahuje se na případy méně závažných trestných činů, na rozhodnutí vynesená nejvyšší soudní instancí, rozhodovala-li v prvním stupni, a na rozhodnutí, jimiž byl obžalovaný uznán vinným na základě odvolání proti osvobozujícímu rozsudku. Ačkoli vnitrostátní zákon stanoví, které méně závažné trestné činy se vymykají aplikaci článku 2 Protokolu č. 7, není z českého práva naprosto zřejmé, které trestné činy má český zákonodárce na mysli. Nejvyšší soudní instancí ve smyslu druhé části druhého odstavce článku 2 by měl být teoreticky Nejvyšší soud, i když jeho rozhodování v prvním stupni v trestních věcech je otázkou. Konečně třetí výjimka z aplikace článku 2 nepotřebuje bližšího vysvětlení: jde o rozhodnutí o vině a trestu na základě odvolání prokurátora, resp. státního zástupce, které je vlastně v pořadí již druhým rozhodnutím v téže trestní věci.

Soud, na rozdíl od bývalé Komise, neměl doposud příležitost zabývat se měřítem stížnosti na porušení ustanovení článku 2 Protokolu č. 7.

Právo na odškodnění je dalším právem obsaženým v Protokolu č. 7, a to v ustanovení článku 3, podle kterého:

„Je-li konečný rozsudek v trestní věci později zrušen nebo je-li udělena milost, protože nová nebo nově zjištěná skutečnost dokazuje, že došlo k justičnímu omylu, je osoba, na níž byl vykonán trest podle tohoto rozsudku, odškodněna podle zákona nebo praxe platných v příslušném státu, pokud se neprokáže, že k včasnému odhalení neznámé skutečnosti nedošlo zcela nebo částečně vinou této osoby.“

Dovolat se práva na odškodnění za justiční omyl může odsouzený, jehož odsuzující rozsudek je pravomocný a vykonatelný a jestliže k odhalení justičního omylu došlo na základě skutečnosti, kterou vědomě neskrýval, anebo se na ukrytí alespoň nepodílel. Náhrada škody je poskytována jak za újmu materiální (ušlý výdělek), tak morální (psychické trauma). Odškodnit újmu materiální nelze než peněžitým plněním, újmu morální je možno odškodnit též vyhlášením ve Sbírce zákonů nebo v tisku, že dotyčná osoba je nevinná a že byla odsouzena v důsledku justičního omylu. Tento způsob je běžnou praxí například ve Francii (zákon č. 89-431 z 23. června 1989). Je samozřejmě na jednotlivých státech, jakým způsobem upraví řízení o odškodnění, včetně výše poskytnutých peněžitých plnění. Pokud jde o českou legislativu, otázkou zůstává, zda na odškodnění nemateriální újmy je možno použít zákon č. 58/1969 Sb. Odškodnění by se mělo poskytnout v plné výši i tehdy, jestliže v důsledku zrušení odsuzujícího rozsudku nebo poskytnutí milosti jsou vráceny zaplacené peněžité tresty, náklady řízení a odškodnění poškozenému.

Stejně jako v případě článku 2 Protokolu č. 7 se Soud doposud nezabýval meritem stížnosti na porušení článku 3 tohoto protokolu.

Konečně zásada nebýt souzen nebo potrestán dvakrát za tentýž trestný čin je zakotvena v článku 4 Protokolu č. 7, podle kterého:

- „1. Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.
2. Ustanovení předchozího odstavce nejsou na překážku obnově řízení podle zákona a trestního řádu příslušného státu, jestliže nové nebo nově zjištěné skutečnosti nebo podstatná vada v předešlém řízení mohly ovlivnit rozhodnutí ve věci.
3. Od tohoto článku nelze odstoupit podle článku 15 Úmluvy.“

Ustanovení článku 4 Protokolu č. 4 stanoví zásadu *non bis in idem* (nebo též *ne bis in idem*), podle které nelze jednotlivce trestně stíhat, soudit a odsoudit za stejné skutečnosti, které již jednou byly předmětem odsuzujícího nebo osvobozujícího rozsudku, nabyvšího právní moci. Aplikaci a interpretaci ustanovení článku 4 Protokolu č. 4 Soudem je nejlépe ukázat na dvou případech, kterými se Soud dosud zabýval.

Ve věci **Gradinger v. Rakousko**³⁴⁶⁾ byl stěžovatel účastníkem dopravní nehody, při níž byl zabit cyklista. Po provedené krevní zkoušce byla u stěžovatele zjištěna přítomnost alkoholu 0,8 g/‰. Bylo proti němu nejprve zahájeno trestní řízení pro trestný čin řízení motorového vozidla v opilosti (§ 81 odst. 2 trestního zákona), které skončilo rozhodnutím o neaplikovatelnosti daného ustanovení trestního zákona, bez toho, aby byl stěžovatel formálně osvobozen. Posléze bylo proti němu zavedeno správní řízení podle silničního zákona, které vedlo k jeho odsouzení. Soud při projednávání případu připustil, že oba trestné činy, ze kterých byl stěžovatel obviněn, mají odlišný charakter. Zatímco poprvé šlo o trestný čin zabítí podle trestního zákona, v druhém případě se jednalo o úpravu plynulosti silničního provozu podle silničního zákona a postihů za řízení vozidla v opilosti. Nicméně došel k závěru, že obě rozhodnutí – trestní a správní – se opírala o tentýž skutkový stav, a proto článek 4 Protokolu č. 7 byl porušen.

Stěžovatelka ve věci **Oliviera v. Švýcarsko**³⁴⁷⁾ způsobila dopravní nehodu, při níž došlo k těžkému zranění jednoho z jejích účastníků. Byla odsouzena k pokutě 200 švýcarských franků za nezvládnutí kontroly vozidla z důvodu nepřizpůsobení rychlosti podmínkám provozu podle zákona o silničním provozu. Téměř

---

³⁴⁶⁾ Rozsudek z 23. října 1995, Série A č. 328-C

³⁴⁷⁾ Rozsudek z 30. července 1998, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-V

o dva roky později byla stěžovatelka odsouzena k pokutě 2000 franků za trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti podle trestního zákona. Okresní soud tuto pokutu posléze snížil na 1500 franků a zároveň zrušil první pokutu 200 franků, a protože byla už zaplácena, odečetl ji od sumy druhé pokuty. Soud neuznal argument stěžovatelky, podle které byl v řízení podle trestního zákona porušen princip *ne bis in idem*.

Soud, ke kterému byla stížnost posléze předložena, poznamenal, že v dané věci šlo o typický případ ideálního souběhu porušení zákona, který je charakterizován okolností, že jeden trestný čin se štěpí na dvě odlišná porušení zákona, v tomto případě na nezvládnutí řízení vozidla a ublížení na zdraví z nedbalosti. V takových případech je lehčí trest zpravidla absorbován těžším. Podle jeho názoru na stěžovatelčině situaci nebylo nic, co by odporovalo článku 4 Protokolu č. 7, protože ten zakazuje dvojí odsouzení za totéž porušení zákona, zatímco při ideálním souběhu porušení zákona jeden trestný čin představuje dvě odlišná porušení. Soud proto došel k závěru, že ustanovení článku 4 Protokolu č. 7 nebylo porušeno.

5.

PRÁVA APLIKOVATELNÁ POUZE S JINÝM USTANOVENÍM ÚMLUVY

Právo na účinný právní prostředek nápravy

Právo na účinný právní prostředek nápravy je uvedeno v článku 13 Úmluvy, podle kterého:

„Každý, jehož práva a svobody přiznané Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“

Toto ustanovení v podstatě směřuje k založení vnitrostátního kontrolního mechanismu, nezávislého na evropském kontrolním mechanismu, určeného k nápravě porušení práv zaručených Úmluvou a jejími protokoly. Článek 13 Úmluvy má procesní charakter v tom smyslu, že zaručuje obecné právo na účinný opravný prostředek před vnitrostátním orgánem každému, kdo se dovolává práv a svobod uvedených v Úmluvě nebo jejích protokolech. Ustanovení článků 5 odst. 4 a 6 odst. 1 Úmluvy však článek 13 Úmluvy překonávají a absorbují tím, že poskytují právo na specifický opravný prostředek. Článek 5 odst. 4 garantuje jednotlivci zbavenému svobody právo na to, aby o jeho zbavení svobody rozhodl co nejrychleji soud. Záruky článku 6 odst. 1 jsou též hlubší povahy, neboť na rozdíl od článku 13 se týkají řízení před soudním orgánem. Podobně ustanovení článku 2 Protokolu č. 7, zaručující právo na opravný prostředek cizincům proti rozhodnutí o vyhoštění, je v postavení *lex specialis* vůči článku 13 Úmluvy.

Účinný opravný prostředek, jenž má na mysli článek 13, je tedy opravným prostředkem, o němž rozhoduje kterýkoli vnitrostátní orgán, který nemusí být nutně orgánem soudním ve smyslu článku 6 odst. 1. Kromě toho článek 13 je orientován na porušení práv a svobod uvedených v Úmluvě a jejích protokolech, zatímco opravný prostředek ve smyslu článku 6 odst. 1 se týká všech občanskoprávních nároků a závazků, přičemž všechna práva zaručená v Úmluvě nemají zdaleka občanskoprávní charakter³⁴⁸⁾. Systematický výklad vede k závěru, že článek 13 nedochází svého uplatnění než v případech, kdy Úmluva neposkytuje opravný prostředek solidnější nebo opravný prostředek, o kterém by rozhodl soud.

Jak již bylo naznačeno výše, ustanovení článku 13 Úmluvy nelze použít samostatně, je třeba ho vždy spojit s jiným normativním ustanovením Úmluvy nebo jejích protokolů, jež je předmětem stížnosti. Přesto vyvstává otázka, zda je porušení jiného ustanovení Úmluvy nutně předpokladem porušení článku 13. Soud na tuto otázku odpověděl negativně, a to ve věci **Klass v. Německo** a **Silver v. Spojené království**, kde stanovil, že:

„Každý, kdo se cítí být poškozen porušením některého práva či svobody zaručeného Úmluvou, musí mít k dispozici v rámci vnitrostátního právního systému opravný prostředek, jehož prostřednictvím by mohlo být rozhodnuto o jeho nárocích a, je-li to nezbytné, o náhradě škody“.³⁴⁹⁾

Nestačí však, aby se stěžovatel dovolával porušení práva nebo svobody. Musí se cítit „reálně“ poškozeným, resp. musí mít tzv. „tvrzený (hájitelný) nárok“ (grief défendable; arguable claim)³⁵⁰⁾.

Článek 13 Úmluvy není ustanovením, které by mělo přímý vliv na vnitrostátní právo. Smluvní státy jsou pouze vedeny k organizování vnitrostátní legislativy a zaručit účinné opravné prostředky. Mohlo by se na první pohled zdát, že vnitrostátní opravný prostředek k tomu, aby mohl vést k dosažení nápravy konkré-

---

³⁴⁸⁾ Airey v. Irsko, viz výše, ve kterém Soud uvedl, že „žaloba na odůvodnění je žalobou mající občanskoprávní charakter ve smyslu článku 6 odst. 1. Článek 8 Úmluvy zavazuje Irsko poskytnout stěžovateli účinnou možnost takovou žalobu podat a organizovat si svůj soukromý život. Články 13 a 6 odst. 1 Úmluvy se zde překrývají, Soud proto nepokládá za nutné rozhodnout o tom, zda je zde nedostatek v nárocích prvního, jenž je méně náročný než druhý a je jím zcela pohlcen“.

³⁴⁹⁾ Klass a další v. Německo, rozsudek z 6. září 1978, Série A č. 28, str. 29, odst. 64; Silver a další, rozsudek z 25. března 1983, Série A č. 61, str. 42, odst. 113

³⁵⁰⁾ Leander v. Švédsko, rozsudek z 26. března 1987, Série A č. 116, str. 29, odst. 77 (a); Boyle a Rice v. Spojené království, rozsudek 27. dubna 1988, Série A č. 131, str. 23 odst. 52; Plattform „Ärzte für das Leben“ v. Rakousko, rozsudek z 21. června 1988, Série A č. 139, str. 11, odst. 25 – 27

ních porušení, musí být přímo aplikovatelný do vnitrostátního zákonodárství. Soud se k této otázce staví racionálně, když nevyžaduje na smluvních státech, aby inkorporovaly Úmluvy a její protokoly do svých právních systémů. Stačí, když v té či oné formě vnitrostátní právní řád zajistí každému, kdo podléhá soudní moci, práva a svobody přiznané Úmluvou³⁵¹⁾.

Jestliže článek 35 odst. 1 Úmluvy podmiňuje podání a přijetí stížnosti k Soudu vyčerpáním právních prostředků nápravy, ustanovení článku 13 Úmluvy představuje ve vnitrostátním právním systému nezbytný základ podmínky stanovené článkem 35 odst. 1.

Článek 13 je formulován obecně tak, že zpravidla veškerá jednání porušující práva a svobody přiznané Úmluvou a jejími protokoly musí mít prostor být přezkoumána prostřednictvím opravného prostředku před vnitrostátním orgánem. Přezkoumávány mohou být jak rozhodnutí správních, legislativních a soudních orgánů, tak jednání osob, kterých se dopustily mimo plnění služebních povinností.

Veškerá rozhodnutí správních orgánů bez výjimky mohou být předmětem opravného prostředku, včetně vládních aktů anebo tzv. „vnitřních normativních opatření“. V tomto ohledu se článek 13 vztahuje na porušení vyplývající z aplikace oběžníků a správních nařízení, i když jsou považovány ve vnitrostátním právu za akty nepodléhající žádnému opravnému prostředku.

I když článek 13 Úmluvy chrání všechny oběti porušení, ke kterým došlo v důsledku rozhodnutí soudních orgánů, nezaručuje právo na soud druhé instance (tedy odvolací soud). Pokud však soud nerespektoval práva stěžovateli přiznaná Úmluvou, měl by mít stěžovatel možnost obrátit se na soud vyšší instance. Rozsah kontroly v rámci opravného prostředku proti rozhodnutím soudů ve smyslu článku 13 je omezený. Nelze na něj pohlížet jako na prostředek nápravy či změny pravomocných rozhodnutí. Rozhodnutí nejvyšších soudních instancí nemohou navíc být předmětem žádné další kontroly. Konečně ani článek 13 ani žádné jiné ustanovení Úmluvy smluvním státům neukládá povinnost poskytnout jednotlivcům podléhajícím jejich jurisdikci opravný prostředek před Ústavním soudem. Právo na zahájení trestního řízení proti původci údajného trestného činu též nefiguruje v katalogu práv uvedených v Úmluvě. I když na druhé straně neodůvodněné odložení trestních oznámení či jejich nevyřízení může za určitých okolností působit problémy na poli článku 13 Úmluvy.

Je nepochybné, že legislativní moc je svázána s povinnostmi vyplývajících pro daný smluvní stát z Úmluvy. Soud měl možnost projednávat stížnosti, kde

---

³⁵¹⁾ Lithgow v. Spojené království, rozsudek z 8. července 1986, Série A č. 102 ; James a další v. Spojené království, viz výše

porušení Úmluvy vyplývalo přímo z existence zákona. Je však třeba mít na zřeteli, že použití článku 13 na legislativní akty klade velmi delikátní otázky týkající se ústavního pořádku. Lze říci, že bylo-li porušení Úmluvy důsledkem aplikace vnitrostátního práva, článek 13 vyžaduje, aby vnitrostátní instance aplikovala a interpretovala vnitrostátní zákon s tím, že vezme v úvahu práva a svobody zaručené v Úmluvě a jejich protokolech a pokusí se vnitrostátní zákon s Úmluvou zharmonizovat.

Jak bylo shora naznačeno, článek 13 stanoví, že akty porušující práva a svobody uvedené v Úmluvě musí být přezkoumatelné vnitrostátním orgánem nezávislé na tom, kdo je jejich autorem, a to i v případech, kdy se porušení práv dopustily osoby při výkonu služebních povinností. Ve věci **Plattform „Ärzte für das Leben“ v. Německo** Komise připustila, že článek 13 Úmluvy vyžaduje možnost účinně si stěžovat na to, že státní orgány nechránily výkon práva na shromažďování proti jednotlivcům, kteří svým jednáním bránili manifestaci, neboť taková ochrana je částí odpovědnosti státu ve smyslu článku 11 Úmluvy. Z této pozice Komise vyplývá, že článek 13 Úmluvy se aplikuje i tehdy, jestliže opomenutí státních orgánů způsobuje „pasivní“ zásah do práva zaručeného Úmluvou.

Zákaz diskriminace

Zákaz diskriminace při požívání práv a svobod garantovaných Úmluvou a jejími protokoly je zakotven v ustanovení článku 14 Úmluvy, podle kterého:

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakékoli příčině jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, rod nebo jiné postavení.“

Zákaz diskriminace ve smyslu článku 14 Úmluvy se vztahuje pouze na práva zaručená v Úmluvě nebo v jejích protokolech, na rozdíl od Paktu o občanských a politických právech OSN³⁵²). Námitka porušení článku 14 Úmluvy musí být proto vždy spojena s jiným ustanovením Úmluvy zaručujícím materiální právo. Jestliže Úmluva dané právo nezaručuje, nelze si stěžovat na diskriminaci při jeho výkonu. Pokud se diskriminační jednání týká práva, k jehož aplikaci stát vyslovil výhradu, není stát vázán ani článkem Úmluvy, které dané právo obsahuje, ani článkem 14 do té míry, pokud zakazuje diskriminační jednání při výkonu tohoto práva. Například právo být poslancem parlamentu není Úmluvou zaručeno. Ochrany článku 14 se proto nemůže dovolávat osoba, která si stěžuje na to, že její poslanecký mandát byl zrušen pro neslučitelnost s jeho profesorskou funkcí

---

³⁵²) Článek 2 odst. 1 a článek 3 Paktu

na vysoké škole neuniverzitního charakteru, přestože výkon tohoto práva profesory vyučujícími na univerzitách nebyl tímto způsobem omezen. Pravidlo zákazu diskriminace lze přirovnat k principu rovnosti zbraní anebo rovnosti při výslechu svědků obžaloby a obhajoby, jež vyplývá z práva na spravedlivé soudní řízení zaručeného článkem 6 Úmluvy. Ustanovení článku 14 lze též porovnat s článkem 5 Protokolu č. 7, jenž zaručuje rovnost mezi manžely.

Otázka samostatnosti článku 14 Úmluvy nesmí být zaměňována s otázkou jeho autonomnosti³⁵³). Judikatura Soudu pohlíží na spojení článku 14 s jiným ustanovením Úmluvy velmi pružně: stačí, aby se předmět sporu zcela nevymykal textu článku, který je s článkem 14 spojován³⁵⁴), anebo aby kritizovaná opatření byla přímo spojena s výkonem Úmluvou zaručeného práva³⁵⁵), anebo aby pertinentní skutečnosti spadaly do oblasti Úmluvou zaručeného práva³⁵⁶).

Skutečná autonomie článku 14 Úmluvy je zvláště patrná v případě práv, do kterých zásah státem může být z hlediska Úmluvy opodstatněný. Jde zejména o ustanovení článků 8 až 11 Úmluvy a článek 1 Protokolu č. 1. V takovém případě se jedná o omezující zásahy, které nemusí nutně znamenat diskriminaci. Totéž lze říci o oblastech „kde existuje více způsobů, jak stát může dostát svým povinnostem“. Pokud by však způsob zavádění opatření nebo omezení (které by jinak bylo v souladu s Úmluvou) byl diskriminační, porušoval by článek 14 ve spojení s daným ustanovením Úmluvy.

Ve věci **Irsko v. Spojené království** Soud zjišťoval, zda opatření určená pro boj proti terorismu, odpovídající jinak nárokům Úmluvy, byla diskriminační vzhledem k jejich použití na omezenou skupinu jednotlivců, kterou byla Irská republikánská armáda, a nikoli na jednotlivce náležející k protestantskému hnutí³⁵⁷). Soud rozhodl, že opatření nebyla diskriminační a že tedy nedošlo k porušení článku 14 ve spojení s články 5 a 6 Úmluvy.

Předmětem věci **Marckx v. Belgie** bylo zákonné ustanovení omezující dědická práva v neprospěch dětí narozených mimo manželství. Soud shledal toto omezení v souladu s článkem 1 Protokolu č. 1, umožňujícím legislativní úpravy užívání majetku, avšak diskriminační vzhledem k tomu, že se vztahovalo jen na děti svobodných matek³⁵⁸).

---

³⁵³) Belgická jazyková záležitost, rozsudek z 23. července 1968, Série A č. 6, str. 33, odst. 9

³⁵⁴) Van der Musselle v. Belgie, rozsudek z 23. listopadu 1983, Série A č. 70, str. 18, odst. 43

³⁵⁵) Schmidt a Dahlström v. Švédsko, rozsudek z 6. února 1976, Série A č. 21, str. 17, odst. 39

³⁵⁶) Abdulaziz, Cabalez a Balkandali v. Spojené království, rozsudek z 28. května 1985, Série A č. 94, str. 35, odst. 71

³⁵⁷) Rozsudek z 18. ledna 1978, Série A č. 25, str. 86 – 88, odst. 227 – 231

³⁵⁸) Rozsudek z 13. června 1979, Série A č. 31, str. 28, odst. 64 a násl.

Avšak ne každý rozdíl v jednání nebo v opatření při výkonu práv a svobod porušuje ustanovení článku 14. Může jít totiž o situaci, jejíž zvláštnost výslovně žádá použití rozdílného jednání, a to k odstranění či zmírnění faktické nerovnosti. Příkladem je progresivní daň³⁵⁹⁾ nebo ochrana menšin³⁶⁰⁾. Rozdíl v jednání ve dvou analogických nebo porovnatelných situacích je diskriminační ve smyslu článku 14 Úmluvy pouze tehdy, jestliže orgán, který jej činí, nemůže tento rozdíl objektivně a rozumně odůvodnit. Judikatura Soudu skýtá hned několik příkladů, kde nejde o analogické či porovnatelné situace.

Ve věci **Johnson v. Irsko** bylo předmětem sporu ustanovení Ústavy zakazující jednotlivcům rozvod manželství a uzavření nového sňatku. Stěžovatelé poukazovali na to, že irští občané, mající finanční prostředky, mohli požádat a dosáhnout rozvodu manželství v zahraničí, který byl v Irsku uznáván *de facto* i *de jure*. Soud došel k závěru, že článek 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy porušen nebyl, neboť podle základních principů mezinárodního irského soukromého práva rozvod manželství v zahraničí byl v Irsku uznáván jen tehdy, pokud manželé trvale žili v zahraničí³⁶¹⁾.

Stížnost pana **Van der Mussele v. Belgie** kritizovala zákon, který ukládal advokátním koncipientům poskytovat právní služby nemajetným klientům zdarma, zatímco zapisovatelé, tlumočníci, soudní vykonavatelé, lékaři a lékárníci takovou službu poskytovat nemuseli. Soud došel k závěru, že povolání advokáta je odlišné od těch, na která stěžovatel poukazoval, a že tudíž situaci stěžovatele s jinými osobami vykonávajícími jiná povolání nelze porovnat³⁶²⁾.

Ve věci **Engel a další v. Nizozemí** Soud uvedl, že podmínky a požadavky vojenského života se svým charakterem liší od podmínek života občanského. Vojáci mohou být proto podrobeni přísnějšímu disciplinárnímu režimu, než by tomu bylo při výkonu jiných povolání³⁶³⁾.

S odvoláním na principy užívané v soudní praxi evropských států, Soud stanovil, že „rovnost v jednání je narušena, není-li rozdíl objektivně a rozumně odůvodněn“, přičemž „existenci takového odůvodnění je nutno posuzovat s ohledem na cíl a účinky konkrétního opatření, a to z pohledu principů platících v demokratické společnosti. Skutečnost, že rozdíl v jednání při výkonu práva zaruče-

---

³⁵⁹⁾ Stížnost č. 5168/71, roz. 14.7.1972, Sbirka rozhodnutí č. 42, str. 137

³⁶⁰⁾ Stížnost č. 8364/78, roz. 8.3.1979, D.R. 15, str. 247

³⁶¹⁾ Rozsudek z 18. prosince 1986, Série A č. 112, str. 27, odst. 60

³⁶²⁾ Rozsudek z 23. listopadu 1983, Série A č. 70, str. 22, odst. 46

³⁶³⁾ Rozsudek z 8. června 1976, Série A č. 22, str. 31, odst. 73

ného Úmluvou má legitimní cíl, nestačí; k porušení článku 14 Úmluvy dojde i tehdy, když není jasně stanoveno, že existuje rozumný vztah proporcionality mezi užitými prostředky a zamýšleným cílem³⁶⁴).

Soud nechává smluvním státům v aplikaci kritérií článku 14 Úmluvy určitý posuzovací prostor, jehož šířka závisí na „okolnostech, oblasti a kontextu“ daného případu. Nicméně stát je vždy povinen, ať již formou rozhodnutí či legislativní úpravou, zdůvodnit rozdílnost jednání tak, aby byla vyloučena jakákoli pochybnost o jeho skutečném důvodu.

Stěžovatelka ve věci **Hoffmann v. Rakousko** byla příslušnicí sekty Svědků Jehovových. Stěžovala si na to, že rozhodnutí rakouských soudů o svěřeni jejího dítěte do péče bývalého manžela se opíralo především o její příslušnost k sektě. V řízení před Soudem vláda namítala, že rozhodnutí o svěřeni dítěte do otcovy péče bylo přijato ve prospěch dítěte. Soud stížnost projednal a uzavřel, že rozhodnutí rakouských soudů bylo vydáno jen vzhledem k náboženské orientaci matky a shledal porušení článku 14 Úmluvy³⁶⁵).

Jiným problémem je tzv. nepřímá diskriminace, což je diskriminace, která vyplývá z pravidla nebo praxe, jež sama o sobě nedovolenou diskriminací není, avšak nerovně a protiprávně postihuje členy určité skupiny. Názorným příkladem by bylo pravidlo vyžadující od všech motocyklistů nosit helmu, což by mohlo mít nerovný účinek vůči sikhům. Vzhledem k eventuálnímu úmyslu diskriminovat by bylo takové pravidlo nepřijatelné jakožto nepřímo diskriminující. Nepřímá diskriminace spadá do rámce článku 14 Úmluvy, ale důkazní břemeno na straně stěžovatele je těžké. V několika starších případech projednaných Komisí týkajících se zákonů, které trestaly homosexuály, dotčené státy tvrdily, že rozdílné jednání mezi homosexuály a lesbičkami bylo odůvodněno tím, že homosexuálové tvoří rozdílnou socio-kulturní skupinu se snahou získávat mladistvé³⁶⁶). V pozdější stížnosti, jejímž předmětem byla rozdílnost věku, kterou zákonné ustanovení bralo za hranici trestní odpovědnosti za homosexuální styk na straně jedné a heterosexuální a lesbický styk na straně druhé, Komise přijala vládní stanovisko o tom, že situace nebyly analogické, neboť „heterosexualita a lesbicita nevyvolávají stejné sociální problémy jako homosexualita“³⁶⁷).

Ve většině případů jsou dotčené státy schopny svá opatření odůvodnit tím, že sloužila racionálnímu účelu: v **Belgické jazykové záležitosti** bylo cílem

---

³⁶⁴) Belgická jazyková záležitost, rozsudek z 23. července 1968, Série A č. 6, str. 33, odst. 9

³⁶⁵) Rozsudek z 23. června 1993, Série A č. 255-C, str. 59 – 60, odst. 33 – 36

³⁶⁶) Stížnost č. 7215/75, zpráva Komise ze dne 12. října 1978, D.R. 19, str. 66

³⁶⁷) Stížnost č. 10389/93, roz. 1986, D.R. 27, str. 77 – 78

dosažení realizace politiky rozvoje jazykové jednoty dvou jazykových regionů; v případě **Marckx v. Belgie** mělo opatření podpořit a povzbudit tradiční rodinu, a konečně ve věci **Abdulaziz, Cabalez a Balkandali a další v. Spojené království** byla účelem opatření ochrana trhu práce a veřejného pořádku. Ve většině případů vládní vysvětlení nejsou stěžovateli popírána. Ti zpravidla zpochybňují jejich autenticitu, a je proto na Soudu, aby argumenty obou stran zvážil. Velmi zřídka se stává, že státy nepodají pro rozdílné jednání žádné vysvětlení, a stěžovatel je v důsledku toho v řízení před Soudem úspěšný. Jedním příkladem za všechny je věc **Darby v. Švédsko**, kde důvodem pro rozdílné jednání mezi švédskými občany a cizinci při stanovení církevní daně bylo usnadnění správní praxe, což sám stát odmítl jako nedostačující³⁶⁸⁾.

Při zjišťování, zda rozdíl v jednání byl přiměřený sledovaným cílům, je třeba mít na zřeteli existenci širokého prostoru volné úvahy, jakým disponuje stát. O posuzování, zda stát tento prostor nepřekročil, lze obecně říci, že čím méně má Soud důkazů o tom, že rozdíl v jednání se odlišuje od obecných norem stanovených Úmluvou, tím obtížněji může odsoudit stát za diskriminační jednání.

Ve smyslu článku 14 Úmluvy požívání práv a svobod zakotvených Úmluvou by mělo být zabezpečeno bez jakékoli diskriminace. Jinými slovy, státy mají pozitivní povinnost, aby k diskriminaci nedocházelo a zároveň negativní povinnost nepřipustit diskriminaci ve svých opatřeních. Povinnost státu angažovat se v ochraně proti soukromoprávním aktům vyvolávajícím diskriminaci, které zasahují do výkonu Úmluvou zaručených práv, by mohla zahrnout otázku členství v soukromém sdružení nebo právo osvobození od soukromě uložených diskriminačních pout, jako například omezující smlouvy o vlastnických právech. V rozsudcích **Young, James a Webster v. Spojené království**³⁶⁹⁾ a **Singurdur A. Sirgurjónsson v. Island**³⁷⁰⁾ Soud dovodil, že stát nemá povinnost zabraňovat soukromoprávním aktům nebo úkonům, které nutí jednotlivce být členem sdružení. Na druhé straně stanovil, že zde nemůže být obecná povinnost nutit soukromý klub akceptovat nového člena z důvodu, že by jeho nepřijetí porušovalo jeho právo na vstup do klubu.

Diskriminace založená na pohlaví

Komise měla v minulosti možnost projednat stovku stížností podaných ženami žijícími ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku, které se

---

³⁶⁸⁾ Rozsudek z 23. října 1990, Série A č. 187, str. 13, odst. 33

³⁶⁹⁾ Rozsudek z 13. srpna 1981, série A č. 44, str. , odst. 57

³⁷⁰⁾ viz výše, str. 17, odst. 37

dovolávaly toho, že jsou diskriminovány ve výkonu práva na rodinný život. Komise vybrala tři z těchto stížností jako typické příklady: Paní **Abdulaziz, Cabales a Balkandali**³⁷¹⁾.

Společným znakem všech tří stěžovatelek, které měly povolení k trvalému pobytu ve Velké Británii bylo, že jejich manželé byli odmítnuti britskými úřady v žádostech o povolení k pobytu. Soud došel k názoru, že praxe britských úřadů nebyla objektivně a přiměřeně odůvodněna. Vzhledem k tomu, že pokrok k zrovnoprávnění pohlaví byl důležitým cílem všech členských států Rady Evropy, pouze velmi vážné důvody mohly odůvodnit rozdílnost v jednání mezi jedinci různého pohlaví.

Soud po prostudování statistik předložených britskou vládou nebyl přesvědčen o tom, že rozdílnost v jednání měla chránit trh práce. Nebyl přesvědčen ani o tom, že opatření mělo přispět k udržení veřejného pořádku. Skutečnost, že Velká Británie zvolila, pokud šlo o přijetí manželek, které se mohly usídlit na jejím území, ohleduplnější přístup, jenž Úmluva přímo nevyžadovala, nebránilo konstatování porušení článku 14 Úmluvy.

Diskriminace ve výkonu práva otce na přístup k soudu, aby mohl popřít otcovství, byla předmětem stížnosti pana **Rasmussen v. Dánsko**³⁷²⁾. Stěžovatel žil několik let v manželství, z něhož se narodila dcera. Stěžovatel měl sice o svém otcovství pochybnosti, avšak proto, aby nerozbil manželství, žalobu na jeho popření nepodal. O několik let později bylo manželství rozvedeno. Stěžovatel se dohodl se svou manželkou, že nebude popírat otcovství k dítěti, avšak manželka na něm nebude vymáhat placení výživného. Po roce od rozvodu manželství byl stěžovatel svou bývalou ženou informován, že nemá v úmyslu dostát závazkům v jejich ujednání. Stěžovatel se proto obrátil na soud s žádostí o povolení podání žaloby na popření otcovství mimo stanovenou lhůtu, která mezitím (v době manželství) uplynula. Soud stěžovatele odmítl s tím, že zde není žádná zvláštní okolnost odůvodňující udělení výjimky. Ve své stížnosti ke Komisi stěžovatel namítal, že matka jeho dítěte, ve smyslu platného zákona, měla možnost kdykoli popřít otcovství, zatímco on nikoli.

Soud mínil, že vnitrostátní legislativní orgány byly v právu, když se domnívaly, že v době přijetí zákona stanovení lhůt výhradně pro manžele bylo v souladu se zákonným cílem, jímž měla být právní jistota a ochrana zájmů dítěte, jež jsou v přímé souvislosti se zájmy jeho matky. Navíc v daném stěžovatelově případě nebyl porušen princip proporcionality.

---

³⁷¹⁾ Rozsudek z 28. května 1985, série A č. 94

³⁷²⁾ Rozsudek z 28. listopadu 1984, Série A č. 87

Stížnost podaná paní **Margit Schuler-Zraggen v. Švýcarsko**³⁷³⁾ byla důsledkem rozhodnutí švýcarských orgánů ukončit vyplácení jejího invalidního důchodu poté, co se stala matkou. Na její odvolání Federální soud sociálního zabezpečení rozhodl, že její stupeň invalidity odpovídá 33,3 % s tím, že stěžovatelka mohla pobírat částečný invalidní důchod. Stěžovatelka podotýkala, že byla obětí diskriminace. Soud shledal odůvodněnost její námitky porušením článku 14 Úmluvy, neboť Federální soud přijal hypotézu, podle které ženy, které porodí dítě, přestanou pracovat. Nijak ji však nezdůvodnil.

Právo žen dostávat informace o klinikách provádějících nelegálně potraty bylo předmětem stížnosti podané dvěma informačními agenturami **Open Door a Dublin Well Woman v. Irsko**³⁷⁴⁾, které poskytovaly těhotným ženám žijícím v Dublinu a jeho okolí informace o možnostech potratu. Vedle těchto agentur se ke stížnosti připojili dva soukromí poradci, kteří byli zaměstnání těmito dvěma agenturami, a dvě ženy. Po žalobě podané Společností na ochranu nenarozeného dítěte, s.r.o. (Society for the Protection of Unborn children (Ireland) Ltd., Irský nejvyšší soud vydal nařizení na základě článku 40.3.3. Irské Ústavy, který chrání život nenarozeného dítěte, jímž zakázal agenturám a jejím agentům poskytovat rady nebo jinou pomoc těhotným ženám při získávání informací o potratech.

Soud měl za to, že opatření směřovalo k zákonnému cíli ochrany morálky. Byl však šokován tím, že opatření bylo aplikováno plošně bez časového omezení a bez ohledu na věk a zdravotní stav ženy, či na důvody, které ji k hledání informací vedly. Již z tohoto pohledu se Soudu opatření zdálo nepřiměřené sledovanému cíli. Podotkl, že agentury nepropagovaly potrat, ani k němu ženy nepřesvědčovaly a nenutily, omezovaly se výhradně na vysvětlení možného výběru klinik. Takový druh poradenské činnosti byl tolerován až do okamžiku vydání opatření. Navíc nebylo popřeno, že podobné informace bylo možno obdržet z jiných pramenů, jakými byly časopisy, telefonní seznamy nebo osoby mající styky s Velkou Británií. Soud shledal opatření neúčinným, neboť nezabránilo tomu, aby značná část těhotných žen nepokračovala ve vyhledávání možnosti provedení potratu v zahraničí. Bylo naopak potvrzeno, že opatření negativně ovlivnilo zdraví těhotných žen, které v důsledku neinformovanosti podstupovaly potraty v pokročilém stadiu těhotenství a po potratu nebyly pod dohledem svého lékaře. Soud proto prohlásil, že opatření nebylo přiměřené cílům, ke kterým směřovalo nebo mělo směřovat.

---

³⁷³⁾ Rozsudek z 24. června 1993, série A č. 263

³⁷⁴⁾ Rozsudek z 29. října 1992, série A č. 246-A

Svobodná volba příjmení byla předmětem stížnosti **Suzanne Burghartz a Alberta Schnydera v. Švýcarsko**³⁷⁵⁾. Stěžovatelé, žijící ve Švýcarsku, byli oddáni v Německu. Podle tamního zákona si vybrali příjmení stěžovatelky za společné příjmení s tím, že stěžovatel před příjmením Burghartz bude nadále uvádět své příjmení Schnyder. Když švýcarský matriční úřad zapsal příjmení Schnyder jako rodinné příjmení, stěžovatelé žádali, aby mohli užívat příjmení stěžovatelky jako rodinné příjmení, což jim bylo odepřeno. Federální soud jim posléze dovolil užívat příjmení Burghartz jako rodinné příjmení, avšak nepřipustil, aby stěžovatel připojoval své příjmení, neboť podle švýcarského zákona měla tuto možnost jen manželka. Soud odmítl argument vlády, podle kterého švýcarské právo chránilo jednotu rodiny. Mínil, že připojení příjmení manžela za svobodna k příjmení rodinnému neodrážel jednotu rodiny víc než tomu bylo u manželky. Soud došel k závěru, že rozdíl v jednání nebyl rozumně odůvodněn, a tak byl porušen článek 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

Otázka, zda povinnost muže sloužit, podle zákona o požárnících, jako požárník a platit příspěvek (na rozdíl od žen), je porušením rovnosti mezi pohlavími, byla předmětem stížnosti pana **Karla Heinze Schmidta v. Německo**³⁷⁶⁾. Soud došel k závěru, že povinnost konat požárníckou službu existovala jen teoreticky, neboť ji zajišťovalo dostatečné množství dobrovolníků. V důsledku toho placení příspěvku fakticky ztratilo svůj kompenzační charakter a stalo se pouhou povinností. Rozdílnost v jednání byla proto, podle názoru Soudu, v rozporu s článkem 14 Úmluvy.

Ve věci **Van Raalte v. Nizozemí**³⁷⁷⁾ stěžovatel namítal osvobození bezdětných žen nad 45 let od placení příspěvků sociálního zabezpečení. Soud shledal porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1. Podotkl, že pokud ženy nad 45 let mohou rodit děti, muži pod 45 let mohou být naopak sterilní. Je proto pochopitelné, že ženy starší 45 let mohou splňovat podmínky k obdržení sociálních příspěvků: mohou se např. vdát za muže, který má děti z předchozího manželství. Navíc argument vlády, že by placení příspěvků bylo pro bezdětné ženy citově nespravedlivé, se mohlo dotknout stejně dobře svobodných mužů i bezdětných manželských párů.

Věc **McMichael v. Spojené království**³⁷⁸⁾ se týkala rozdílu v postavení otce a matky mimomanželského dítěte, kdy rodičovská práva měla matka. Otec,

---

³⁷⁵⁾ Rozsudek z 22. února 1994, série A č. 280-B

³⁷⁶⁾ Rozsudek z 18. července 1997, série A č. 291-B

³⁷⁷⁾ Rozsudek z 21. února 1997, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1997-I

³⁷⁸⁾ Rozsudek z 2. února 1995, Série A č. 308)

chtěl-li jich nabyt, se musel obrátit na soud, který jeho žalobu projednal, avšak jen se souhlasem matky. Soud neshledal porušení článku 14 Úmluvy a stanovil, že povaha vztahů otců k jejich nemanželským dětem se nevyhnutelně různí od naprostého nezájmu až po velmi úzký a stálý vztah, rovnocenný rodinnému vztahu založenému manželstvím. Soud proto přijal jako přesvědčivé vysvětlení vlády, že cílem zákonodárce byla snaha rozlišit mezi otci, kteří si rodičovská práva zaslужují a těmi, kteří se o dítě dostatečně nezajímají.

Diskriminace založená na původu nebo rase

Tento druh diskriminace se neobjevuje ve stížnostech příliš často. Ve věci **C. v. Belgie** ³⁷⁹⁾ stěžovatel, marocký státní příslušník, přijel do Belgie se svou rodinou ve věku jedenácti let. Později byl odsouzen za pašování a přechovávání drog a bylo nařízeno jeho vyhoštění. Stěžovatel před Soudem namítal, že jeho právo na rodinný život ve smyslu článku 8 Úmluvy bylo vyhoštěním porušeno, a že vyhoštění bylo navíc diskriminačním opatřením založeným na rasovém a národnostním prvku, neboť s cizinci, kteří byli příslušníky Evropské unie, nebylo zacházeno tímto způsobem. Soud neshledal porušení ani článku 8 Úmluvy, ani článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8. Měl za to, že rozdíl v jednání byl objektivně a rozumně odůvodněn.

Dalším případem, jehož předmětem byla rasová diskriminace, byla stížnost paní **Buckley v. Spojené království** ³⁸⁰⁾. Stěžovatelka byla britskou státní příslušnicí romského původu. Žila se svými třemi dětmi v karavanech na parcele, kterou koupila od své sestry v hrabství Cambridge-Jih. Parcela byla součástí šesti pozemků, na kterých žili další Romové. Pouze vlastník jednoho z nich získal povolení pozemkových úprav, aby na něm mohl umístit své karavany. Stěžovatelka měla pouze dočasné povolení k pozemkové úpravě, které vypršelo v srpnu 1995, kdy musela odjet, aby navštívila svého umírajícího tchána. V prosinci téhož roku požádala o povolení k pozemkovým úpravám své parcely. Pozemkový úřad její žádost zamítl s tím, že existoval dostatek místa k umístění karavanů, že terén nebyl určen k zastavění, a že silnice sousedící s parcelou, původně určená k hnání dobytka, byla příliš úzká, než aby jí projely dvě vozidla vedle sebe. Stěžovatelce bylo nařízeno parcelu opustit. Všechna její odvolání byla zamítnuta. Navíc, protože odmítla parcelu vyklidit, byla odsouzena k pokutě 75 liber. Ministr životního prostředí posléze informoval hrabství Cambridge-Jih o tom, že vzhledem ke změně statutu hrabství počet parcel určených pro Romy mohl být zvýšen. Avšak stěžovatelčina nová žádost o povolení pozemkových úprav byla znovu zamítnuta.

---

³⁷⁹⁾ Rozsudek z 7. srpna 1996, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1996-III

³⁸⁰⁾ Rozsudek z 25. září 1996, Sběrka rozsudků a rozhodnutí 1996-IV

Před Soudem se stěžovatelka dovolávala článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 8 Úmluvy a namítala, že nemohla žít tradičním cikánským způsobem života, neboť podle britských zákonů nebylo možno umístit karavany na volném prostranství. Soud došel k závěru, že tato ustanovení Úmluvy nebyla porušena, neboť národní politika umožňovala dostatečné umístění karavanů, a tím uspokojení potřeby na vymezených místech.

Věc **Gaygusuz v. Rakousko**³⁸¹⁾ se týkala odmítnutí rakouských úřadů poskytnout stěžovateli podporu v nezaměstnanosti proto, že nebyl rakouským občanem. Stěžovatel opřel svou stížnost před Soudem o ustanovení článku 1 Protokolu č. 1 ve spojení s článkem 14 Úmluvy. Soud byl toho názoru, že právo na podporu, vyplývající z placení příspěvků do fondu pojištění v nezaměstnanosti stěžovatelem, mělo charakter vlastnického práva ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1. Soud došel k závěru, že stěžovatel platil tyto příspěvky stejným způsobem jako kterýkoli rakouský občan. Skutečnost, že mu rakouské orgány odmítly vyplácet podporu v nezaměstnanosti jenom proto, že nebyl rakouským občanem, založilo diskriminační jednání postrádající objektivní a rozumné odůvodnění.

Diskriminace založená na náboženství

Jedním z poměrně významných případů byla věc **Katolické církve z Canée v. Řecko**³⁸²⁾, která se týkala nemožnosti této církve, vlastníci určité pozemky a stavby, jednat před soudem, aby mohla chránit své vlastnické zájmy, zatímco ortodoxní církev nebo židovská komunita tuto možnost měla. Soud došel k závěru, že v daném případě byl porušen článek 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1, neboť tento rozdíl v jednání postrádal jakékoli objektivní a rozumné odůvodnění.

Diskriminace ve výkonu vlastnických práv

Případů tohoto druhu nebylo Komisí či Soudem projednáváno mnoho. Uvedme alespoň dva příklady.

Ve věci **Lithgow v. Spojené království**³⁸³⁾ Soud řešil námitku několika stěžovatelů, kteří tvrdili, že jako vlastníci akcií podniku, který byl znárodněn, nebyli dostatečně odškodněni a navíc byli diskriminováni. Namítali, že akcionáři podniků, které byly znárodněny před nimi podle jiného právního předpisu, byli odškodněni výhodněji. Soud jejich námitky odmítl s tím, že jejich situace nebyla porovnatelná se situací jiných akcionářů, na které se odvolávali.

---

³⁸¹⁾ Rozsudek z 16. září 1996, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1996-IV

³⁸²⁾ Rozsudek z 16. prosince 1997, Sbíрка rozsudků a rozhodnutí 1997-VIII

³⁸³⁾ Rozsudek z 8. července 1986, Série A č. 102

Nemožnost vlastníků bytů dosáhnout výkonu rozhodnutí o vystěhování nájemníků byla předmětem stížnosti pánu **Spadea a Scalabrino proti Itálii**³⁸⁴⁾. Stěžovatelé namítali rozdíl, který italský zákonodárce stanovil při nuceném výkonu rozhodnutí o vystěhování nájemníků z obytných domů a domů, které nebyly určeny k individuálnímu bydlení. Tvrdili též, že tím, že zákon několikrát prodloužil lhůtu k výkonu rozhodnutí, a to až na výjimky, kdy vlastník potřeboval byt pro sebe nebo pro svou rodinu, nebo kdy nájemník dlouhodobě neplatil nájemné, byli vlastníci bytů diskriminováni v porovnání s nájemníky. Soud došel k závěru, že podtextem k prodlužování lhůt při výkonu rozhodnutí byla bytová politika, která měla zabránit hrozící bytové krizi a zhoršení sociální a ekonomické situace nájemníků, jejichž nájemní smlouva byla vypovězena. Takové odůvodnění Soud přijal jako objektivní a rozumné.

---

³⁸⁴⁾ Rozsudek z 28. září 1994, Série A č. 315-B

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění Protokolu č. 11

s Protokoly č. 1, 4, 6 a 7

Text Úmluvy byl novelizován ustanoveními Protokolu č. 3, který vstoupil v platnost 21. září 1970, Protokolu č. 5, který vstoupil v platnost 20. prosince 1971 a Protokolu č. 8, který vstoupil v platnost 1. ledna 1990, a zahrnoval též text Protokolu č. 2, který, v souladu s ustanovením svého článku 5 odst. 3, byl nedílnou součástí Úmluvy od 21. září 1970, dne, kdy vstoupil v platnost. Všechna ustanovení, která byla novelizována nebo přidána těmito protokoly jsou nahrazena Protokolem č. 11, a to k 1. listopadu 1998, kdy tento protokol vstoupil v platnost. Od tohoto data se Protokol č. 9, který vstoupil v platnost 1. října 1994, ruší.

Kancelář Evropského soudu pro lidská práva

Listopad 1998

Podepsané vlády, členové Rady Evropy,

majíce na zřeteli Všeobecnou deklaraci lidských práv vyhlášenou Valným shromážděním Organizace spojených národů 10. prosince 1948;

majíce na zřeteli, že tato deklarace směřuje k zabezpečení všeobecného a účinného uznávání a dodržování práv v ní vyhlášených;

majíce na zřeteli, že cílem Rady Evropy je dosažení větší jednoty mezi jejími členy, a že jedním ze způsobů, jak se má tento cíl uskutečňovat, je ochrana a další rozvoj lidských práv a základních svobod;

znovu potvrzující svou hlubokou víru v ty základní svobody, které jsou základem spravedlnosti a míru ve světě a které jsou nejlépe zachovávány na jedné straně účinnou politickou demokracií a na druhé straně společným pojetím a dodržováním lidských práv, na němž závisí;

rozhodnuty, jakožto vlády evropských států, které jsou stejného smýšlení a mají společné dědictví politických tradic, ideálů, svobody a právního státu, podniknout první kroky ke kolektivnímu zaručení některých práv vyhlášených ve Všeobecné deklaraci;

dohodly se na následujícím:

Článek 1¹⁾ – Povinnost respektovat lidská práva

Vysoké smluvní strany přiznávají každému, kdo podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody uvedené v Hlavě I této Úmluvy.

HLAVA I²⁾ – Práva a svobody

Článek 2¹⁾ – Právo na život

- 1 Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.
- 2 Zbavení života se nebude považovat za způsobené v rozporu s tímto článkem, jestliže bude vyplývat z použití síly, které není víc než zcela nezbytné, při:

---

¹⁾ Název připojen v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

²⁾ Název připojen v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

- a obraně každé osoby proti nezákonnému násilí;
- b provádění zákonného zatčení nebo zabránění útěku osoby zákonně zadržené;
- c zákonně uskutečněné akci za účelem potlačení nepokojů nebo vzpoury.

Článek 3¹⁾ – Zákaz mučení

Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.

Článek 4¹⁾ – Zákaz otroctví a nucených prací

- 1 Nikdo nesmí být držen v otroctví nebo nevolnictví.
- 2 Od nikoho se nesmí žádat, aby vykonával nucené nebo povinné práce.
- 3 Za „nucenou nebo povinnou práci“ se pro účely tohoto článku nepovažuje:
  - a práce běžně požadovaná při výkonu trestu uloženého podle článku 5 této Úmluvy, nebo v době podmíněného propuštění z tohoto trestu;
  - b služba vojenského charakteru nebo, v případě osob, které odmítají vojenskou službu z důvodů svědomí v zemích, kde je takové odmítnutí vojenské služby uznáváno, jiná služba vyžadovaná místo povinné vojenské služby;
  - c služba vyžadovaná v případě nouze nebo pohromy, která ohrožuje život nebo blaho společenství;
  - d práce nebo služba, která tvoří součást běžných občanských povinností.

Článek 5¹⁾ – Právo na svobodu a osobní bezpečnost

- 1 Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem:
  - a zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem;
  - b zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby proto, že se nepodrobila rozhodnutí vydanému soudem podle zákona, nebo proto, aby bylo zaručeno splnění povinnosti stanovené zákonem;
  - c zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání;

---

¹⁾ Název připojen v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

- d jiné zbavení svobody nezletilého na základě zákonného rozhodnutí pro účely výchovného dohledu nebo jeho zákonné zbavení svobody pro účely jeho předvedení před příslušný orgán;
  - e zákonné držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků;
  - f zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby, aby se zabránilo jejímu nepovolenému vstupu na území, nebo osoby, proti níž probíhá řízení o vyhoštění nebo vydání.
- 2 Každý, kdo je zatčen, musí být seznámen neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, s důvody svého zatčení a s každým obviněním proti němu.
  - 3 Každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody v souladu s ustanovením odstavce 1 písm. c tohoto článku, musí být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci, a má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení. Propuštění může být podmíněno zárukou, že se dotyčná osoba dostaví k přelíčení.
  - 4 Každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné.
  - 5 Každý, kdo byl zatčen nebo zadržen v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění.

Článek 6¹⁾ – Právo na spravedlivé řízení

- 1 Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků, anebo v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.

---

1) Název připojen v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

- 2 Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.
- 3 Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:
  - a být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu;
  - b mít přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby;
  - c obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují;
  - d vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě;
  - e mít bezplatnou pomoc tlumočnicka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.

Článek 7¹⁾ – Uložení trestu jen na základě zákona

- 1 Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem. Rovněž nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu.
- 2 Tento článek nebrání souzení a potrestání osoby za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, bylo trestné podle obecných právních zásad uznávaných civilizovanými národy.

Článek 8¹⁾ – Právo na respektování soukromého a rodinného života

- 1 Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.
- 2 Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

---

¹⁾ Název připojen v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

Článek 9¹⁾ – Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání

- 1 Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání; toto právo zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení, jakož i svobodu projevat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním, prováděním náboženských úkonů a zachováváním obřadů.
- 2 Svoboda projevat náboženské vyznání a přesvědčení může podléhat jen omezením, která jsou stanovena zákony a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Článek 10²⁾ – Svoboda projevu

- 1 Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.
- 2 Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

Článek 11¹⁾ – Svoboda shromažďování a sdružování

- 1 Každý má právo na svobodu pokojného shromažďování a na svobodu sdružování se s jinými, včetně práva zakládat na obranu svých zájmů odbory nebo vstupovat do nich.
- 2 Na výkon těchto práv nemohou být uvalena žádná omezení kromě těch, která stanoví zákon, a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných. Tento článek nebrání uvalení zákonných omezení na výkon těchto práv příslušníky ozbrojených sil, policie a státní správy.

---

1) Název připojen v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

2) Název připojen v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

Článek 12¹⁾ – Právo uzavřít manželství

Muži a ženy způsobilí věkem k uzavření manželství mají právo uzavřít manželství a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon tohoto práva.

Článek 13¹⁾ – Právo na účinný právní prostředek nápravy

Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.

Článek 14¹⁾ – Zákaz diskriminace

Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.

Článek 15¹⁾ – Odstoupení od závazků v naléhavé situaci

- 1 V případě války nebo jiného veřejného ohrožení státní existence může každá Vysoká smluvní strana přijmout opatření směřující k odstoupení od závazků stanovených v této Úmluvě v rozsahu přísně vyžadovaném naléhavostí situace, pokud tato opatření nebudou neslučitelná s ostatními závazky podle mezinárodního práva.
- 2 Podle tohoto ustanovení nelze odstoupit od článku 2, kromě úmrtí vyplývajících z dovolených válečných činů, a článků 3, 4 (odstavec 1) a 7.
- 3 Každá Vysoká smluvní strana využívající svého práva na odstoupení bude v plném rozsahu informovat generálního tajemníka Rady Evropy o opatřeních, která přijala, a o jejich důvodech. Generálního tajemníka Rady Evropy bude rovněž informovat o tom, kdy tato opatření pozbyla platnosti, a kdy ustanovení Úmluvy budou znovu prováděna v plném rozsahu.

Článek 16¹⁾ – Omezení politické činnosti cizinců

Nic v člancích 10, 11 a 14 nemůže být považováno za bránící Vysokým smluvním stranám uvalit omezení na politickou činnost cizinců.

---

1) Název připojen v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

Článek 17³⁾ – Zákaz zneužití práva

Nic v této Úmluvě nemůže být vykládáno tak, jako by dávalo státu, skupině nebo jednotlivci jakékoli právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů zaměřených na popření kteréhokoli ze zde přiznaných práv a svobod nebo na omezování těchto práv a svobod ve větším rozsahu, než to Úmluva stanoví.

Článek 18³⁾ – Omezení výkonu práv

Omezení, jež tato Úmluva připouští pro uvedené práva a svobody, nesmí být využívána k jinému účelu než k tomu, pro který byla určena.

HLAVA II³⁾ – Evropský soud pro lidská práva

Článek 19 – Zřízení Soudu

K zajištění plnění závazků přijatých Vysokými smluvními stranami v této Úmluvě a jejich protokolech se zřizuje Evropský soud pro lidská práva, dále jen „Soud“. Svou činnost vykonává trvale.

Článek 20 – Počet soudců

Soud tvoří soudci, jejichž počet se rovná počtu Vysokých smluvních stran.

Článek 21 – Podmínky výkonu funkce

- 1 Soudci musí mít vysoký morální charakter a splňovat podmínky vyžadované pro výkon vysokých soudních funkcí nebo být uznávanými právníky.
- 2 Soudci zasedají v Soudu jako soukromé osoby.
- 3 Ve svém funkčním období soudci nemohou vykonávat žádnou činnost neslučitelnou s jejich nezávislostí, nestranností nebo s požadavky činnosti vykonávané na plný úvazek; o jakékoli otázce vzniklé v souvislosti s tímto odstavcem rozhodne Soud.

Článek 22 – Volba soudců

- 1 Soudce volí většinou z odevzdaných hlasů Parlamentní shromáždění, za každou Vysokou smluvní stranu ze seznamu tří kandidátů navržených Vysokou smluvní stranou.

---

³⁾ Text změněn v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

- 2 Stejný postup se použije při doplňování Soudu v případě přistoupení nových Vysokých smluvních stran a při obsazování příležitostně uvolněných míst.

Článek 23 – Funkční období

- 1 Soudci jsou voleni na období šesti let. Mohou být zvoleni znovu. Funkční období poloviny soudců zvolených při prvních volbách však skončí koncem třetího roku.
- 2 Soudci, jejichž funkční období skončí uplynutím počátečního tříletého období, budou určeni losem, který provede generální tajemník Rady Evropy ihned po jejich zvolení.
- 3 Aby se v rámci možností zabezpečilo, že dojde k obnově mandátů jedné poloviny soudců každé tři roky, může Parlamentní shromáždění rozhodnout, dříve než přikročí k jakékoli další volbě, že funkční období jednoho nebo více soudců, kteří mají být zvoleni, bude mít jinou délku než šest let, avšak ne více než devět let a ne méně než tři roky.
- 4 V případě, kdy se jedná o více než jedno funkční období a kdy Parlamentní shromáždění bude postupovat podle předchozího odstavce, přidělí se tato období losem, který provede generální tajemník Rady Evropy ihned po volbách.
- 5 Soudce, který byl zvolen, aby nahradil soudce, jehož funkční období neskončilo, zastává funkci po zbytek funkčního období svého předchůdce.
- 6 Funkční období soudců končí dosažením věku 70 let.
- 7 Soudci zastávají funkci, dokud nejsou nahrazeni. Po svém nahrazení však pokračují v projednávání těch případů, které již posuzují.

Článek 24 – Odvolání

Soudce může být zbaven své funkce pouze pokud ostatní soudci dvoutřetinovou většinou rozhodnou o tom, že přestal splňovat požadované podmínky.

Článek 25 – Kancelář Soudu a právní asistenti

Soud má kancelář, jejíž úkoly a organizaci stanoví jednací řád Soudu. Soudu pomáhají právní asistenti.

Článek 26 – Plénum Soudu

Plénum Soudu

- a volí na tříleté období svého předsedu a jednoho nebo dva místopředsedy; mohou být zvoleni znovu;
- b ustavuje senáty na pevně stanovené období;

- c volí předsedy senátů Soudu, kteří mohou být zvoleni znovu;
- d přijímá jednací řád Soudu, a
- e volí vedoucího kanceláře Soudu a jednoho nebo více jeho zástupců.

Článek 27 – Výbory, senáty a velký senát

- 1 K projednání předložených případů Soud zasedá ve výborech složených ze tří soudců, v senátech složených ze sedmi soudců a ve velkém senátu složeném ze sedmnácti soudců. Senáty Soudu ustavují výbory na pevně stanovené období.
- 2 Soudce zvolený za stát, který je stranou ve sporu, bude z moci úřední členem senátu a velkého senátu, nebo, pokud takový není nebo nemůže zasedat, tento stát určí osobu, která bude zasedat jako soudce.
- 3 Členy velkého senátu jsou rovněž předseda Soudu, místopředsedové, předsedové senátů a další soudci určení v souladu s jednacím řádem Soudu. Je-li případ předán velkému senátu podle článku 43, nemůže v něm zasedat soudce ze senátu, který vynesl rozsudek, s výjimkou předsedy senátu a soudce, který v něm zasedal za zúčastněný stát.

Článek 28 – Prohlášení výborů o nepřijatelnosti

Výbor může jednomyslným hlasováním prohlásit za nepřijatelnou nebo vyškrtnout ze seznamu případů stížnost jednotlivce podanou podle článku 34, pokud lze takové rozhodnutí přijmout bez dalšího přezkoumání. Rozhodnutí je konečné.

Článek 29 – Rozhodnutí senátů o přijatelnosti a meritu věci

- 1 Nebylo-li přijato žádné rozhodnutí podle článku 28, senát se vysloví o přijatelnosti a meritu stížností jednotlivců podaných podle článku 34.
- 2 Senát se vysloví o přijatelnosti a meritu mezistátních stížností podaných podle článku 33.
- 3 Rozhodnutí o přijatelnosti je přijato odděleně, pokud Soud ve výjimečných případech nerozhodne jinak.

Článek 30 – Postoupení věci velkému senátu

Vyvolává-li případ projednáváný senátem závažnou otázku týkající se výkladu Úmluvy nebo jejích protokolů, nebo může-li vyřešení otázky vést k rozporu s rozsudkem vyneslým Soudem dříve, může senát, dokud nevynese rozsudek, postoupit případ velkému senátu, s výjimkou případů, kdy se některá ze stran vysloví proti.

Článek 31 – Pravomoci velkého senátu

Velký senát

- a se vyslovuje ke stížnostem podaným podle článku 33 nebo článku 34, pokud mu byla věc předaná senátem podle článku 30 nebo pokud mu byla věc předaná podle článku 43; a
- b posuzuje žádosti o poradní stanoviska podané podle článku 47.

Článek 32 – Pravomoc Soudu

- 1 Pravomoc Soudu se vztahuje na všechny otázky týkající se výkladu a provádění této Úmluvy a jejích protokolů, které mu budou předloženy podle článků 33, 34 a 47.
- 2 V případě sporu o pravomoc Soudu rozhodne Soud.

Článek 33 – Mezistátní stížnosti

Každá Vysoká smluvní strana může předložit Soudu každé údajné porušení ustanovení Úmluvy a jejích protokolů jinou Vysokou smluvní stranou.

Článek 34 – Individuální stížnosti

Soud může přijímat stížnosti každé fyzické osoby, nevládní organizace nebo skupiny osob považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou a jejími protokoly jednou z Vysokých smluvních stran. Vysoké smluvní strany se zavazují, že nebudou nijak bránit účinnému výkonu tohoto práva.

Článek 35 – Podmínky přijatelnosti

- 1 Soud může posuzovat věc až po vyčerpání všech vnitrostátních právních prostředků nápravy podle všeobecně uznávaných pravidel mezinárodního práva a ve lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy bylo přijato konečné vnitrostátní rozhodnutí.
- 2 Soud nebude posuzovat žádnou individuální stížnost předloženou podle článku 34, která je
  - a anonymní; nebo
  - b v podstatě stejná jako stížnost již předtím Soudem projednávaná anebo již předložená jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smířčí instanci, a pokud neobsahuje žádné nové důležité informace.
- 3 Soud prohlásí za nepřijatelnou každou individuální stížnost podanou podle článku 34, jestliže ji pokládá za neslučitelnou s ustanoveními Úmluvy nebo jejích protokolů, zjevně nepodloženou nebo zneužívající právo na stížnost.

- 4 Soud odmítne každou stížnost, kterou považuje za nepřijatelnou podle tohoto článku. Může tak učinit v jakékoli fázi řízení.

Článek 36 – Zásah třetí strany

- 1 Při projednávání každé věci senátem nebo velkým senátem má Vysoká smluvní strana, jejímž příslušníkem je stěžovatel, právo předložit písemné připomínky a zúčastnit se zasedání.
- 2 V zájmu řádného chodu spravedlnosti může předseda Soudu přizvat kteroukoli Vysokou smluvní stranu, která není účastníkem řízení, nebo kteroukoli dotčenou osobu, která není stěžovatelem, aby předložily písemné připomínky nebo se zúčastnily zasedání.

Článek 37 – Vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů

- 1 Soud může v kterékoli fázi řízení rozhodnout o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů, jestliže okolnosti dovolují dospět k závěru, že
  - a stěžovatel již nemíní trvat na své stížnosti; nebo
  - b věc již byla vyřešena; nebo
  - c pro jakýkoliv jiný Soudem zjištěný důvod není dále opodstatněné pokračovat v jejím projednávání.
- 2 Soud však pokračuje v projednávání stížnosti, vyžaduje-li to dodržování lidských práv stanovených Úmluvou a jejími protokoly.
- 3 Soud může rozhodnout o vrácení stížnosti do seznamu případů, jestliže se domnívá, že okolnosti odůvodňují takový krok.

Článek 38 – Projednání stížnosti a řízení o smírném urovnání

- 1 Pokud Soud prohlásí stížnost za přijatelnou,
  - a pokračuje v posuzování stížnosti společně se zástupci stran a je-li to potřeba, provede šetření, pro jehož účinné vedení poskytnou zúčastněné státy všechny nezbytné podmínky;
  - b dá se k dispozici zúčastněným stranám s cílem dosáhnout smírného urovnání věci na základě dodržování lidských práv, jak jsou stanovena Úmluvou a jejími protokoly.
- 2 Řízení vedené podle odstavce 1 písm. b je důvěrné.

Článek 39 – Dosažení smírného urovnání

V případě smírného urovnání Soud vyškrtně případ ze seznamu rozhodnutím, které se omezí na stručné vylíčení skutečností a přijatého řešení.

Článek 40 – Veřejné zasedání a přístup k dokumentům

- 1 Zasedání jsou veřejná, pokud Soud z důvodu výjimečných okolností nerozhodne jinak.
- 2 Dokumenty uložené v kanceláři Soudu jsou přístupné veřejnosti, pokud předseda Soudu nerozhodne jinak.

Článek 41 – Spravedlivé zadostiučinění

Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přízná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.

Článek 42 – Rozsudky senátů

Rozsudky senátů se stávají konečnými v souladu s ustanoveními článku 44 odstavce 2.

Článek 43 – Postoupení věci velkému senátu

- 1 V tříměsíční lhůtě od data rozsudku senátu může každá zúčastněná strana ve výjimečných případech požádat o postoupení věci velkému senátu.
- 2 Kolegium pěti soudců velkého senátu žádost přijme, pokud věc vyvolává závažnou otázku týkající se výkladu nebo provádění Úmluvy nebo jejích protokolů, nebo závažnou otázku všeobecné povahy.
- 3 Pokud kolegium žádost přijme, velký senát ve věci rozhodne rozsudkem.

Článek 44 – Konečné rozsudky

- 1 Rozsudek velkého senátu je konečný.
- 2 Rozsudek senátu se stává konečným,
  - a když strany prohlásí, že nebudou žádat o postoupení věci velkému senátu; nebo
  - b po třech měsících lhůty od data rozsudku, jestliže nebylo požádáno o postoupení věci velkému senátu; nebo
  - c když kolegium velkého senátu zamítne žádost o postoupení podanou podle článku 43.
- 3 Konečný rozsudek je zveřejněn.

Článek 45 – Odůvodnění rozsudků a rozhodnutí

- 1 Rozsudky, stejně jako rozhodnutí prohlašující stížnosti za přijatelné nebo nepřijatelné, jsou odůvodněny.
- 2 Jestliže rozsudek vcelku nebo zčásti nevyjadřuje jednomyslný názor soudců, má každý soudce právo k němu připojit své odlišné stanovisko.

Článek 46 – Závaznost a výkon rozsudků

- 1 Vysoké smluvní strany se zavazují, že se budou řídit konečnými rozsudky Soudu ve všech sporech, jichž jsou stranami.
- 2 Konečný rozsudek Soudu se doručuje Výboru ministrů, který dohlíží na jeho výkon.

Článek 47 – Poradní stanoviska

- 1 Soud může na žádost Výboru ministrů vydávat poradní stanoviska o právních otázkách týkajících se výkladu Úmluvy a jejích protokolů.
- 2 Tyto posudky se nemohou zabývat otázkami, které se týkají obsahu nebo rozsahu práv a svobod stanovených v Hlavě I Úmluvy a v protokolech, ani jinými otázkami, které by mohly Soud nebo Výbor ministrů posuzovat v důsledku jakýchkoli řízení, jež mohou být zahájena podle této Úmluvy.
- 3 Rozhodnutí Výboru ministrů, kterým se žádá Soud o poradní stanovisko, je přijímáno většinou hlasů zástupců oprávněných zasedat ve Výboru.

Článek 48 – Poradní pravomoc Soudu

Soud rozhodne, zda žádost o poradní stanovisko podaná Výborem ministrů spadá do jeho pravomoci, jak je definována v článku 47.

Článek 49 – Odůvodnění poradních stanovisek

- 1 Poradní stanovisko Soudu je odůvodněno.
- 2 Jestliže poradní stanovisko vcelku nebo zčásti nevyjadřuje jednomyslný názor soudců, má každý soudce právo k němu připojit svůj odlišný názor.
- 3 Poradní stanovisko Soudu se zašle Výboru ministrů.

Článek 50 – Výdaje na činnost Soudu

Výdaje na činnost Soudu hradí Rada Evropy.

Článek 51 – Výsady a imunity soudců

Soudci požívají při výkonu funkcí výsad a imunit uvedených v článku 40 Statutu Rady Evropy a v dohodách uzavřených na základě tohoto článku.

HLAVA III^{1, 2)} – Závěrečná ustanovení

Článek 52¹⁾ – Dotazy generálního tajemníka

Každá Vysoká smluvní strana poskytne na žádost generálního tajemníka Rady Evropy požadované vysvětlení o způsobu, jakým její vnitrostátní právo zajišťuje účinné provádění všech ustanovení této Úmluvy.

Článek 53¹⁾ – Ochrana uznávaných lidských práv

Nic v této Úmluvě nebude vykládáno tak, jako by omezovalo nebo rušilo lidská práva a základní svobody, které mohou být uznány zákony každé Vysoké smluvní strany nebo každou jinou úmluvou, jíž je stranou.

Článek 54¹⁾ – Pravomoci Výboru ministrů

Nic v této Úmluvě nebrání pravomocím, které Výboru ministrů přiznal Statut Rady Evropy.

Článek 55¹⁾ – Zřeknutí se jiného způsobu urovnávání sporů

S výhradou zvláštního ujednání Vysoké smluvní strany souhlasí, že mezi sebou nepoužijí smluv, úmluv nebo prohlášení, které jsou mezi nimi v platnosti, k tomu, aby předkládaly formou žalob spory vyplývající z výkladu nebo provádění této Úmluvy k jinému způsobu urovnání, než je stanoveno v této Úmluvě.

Článek 56¹⁾ – Územní platnost Úmluvy

- 1 Každý stát může při ratifikaci nebo kdykoli později prohlásit sdělením generálnímu tajemníkovi Rady Evropy, že tato Úmluva se bude vztahovat, s výhradou odstavce 4 tohoto článku, na všechna nebo kterákoli z území, za jejichž mezinárodní vztahy je odpovědna.
- 2 Úmluva se bude vztahovat na jedno nebo více území uvedených ve sdělení počínaje třicátým dnem následujícím po přijetí tohoto sdělení generálním tajemníkem Rady Evropy.

---

1) Název připojen v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

2) Články této Hlavy jsou přečíslovány v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

- 3 Na uvedených územích budou ustanovení této Úmluvy prováděna s přihlédnutím k místním potřebám.
- 4 Každý stát, který učiní prohlášení podle prvního odstavce tohoto článku, může kdykoli později prohlásit jménem jednoho nebo více území, kterých se toto prohlášení týká, že uznává pravomoc Soudu k tomu, aby přijímal stížnosti jednotlivců, nevládních organizací nebo skupin jednotlivců podle článku 34 této Úmluvy.

Článek 57¹⁾ – Výhrady

- 1 Každý stát může při podpisu této Úmluvy nebo uložení své ratifikační listiny učinit výhradu ke kterémukoli ustanovení Úmluvy, pokud zákon, který v té době platí na jeho území, není v souladu s tímto ustanovením. Výhrady všeobecné povahy nejsou podle tohoto článku povoleny.
- 2 Každá výhrada učiněná podle tohoto článku musí obsahovat stručný popis příslušného zákona.

Článek 58¹⁾ – Vypovězení

- 1 Vysoká smluvní strana může vypovědět tuto Úmluvu až po uplynutí pěti let od data, kdy se stala její stranou, a po šesti měsících od zaslání sdělení generálnímu tajemníkovi Rady Evropy, který o tom informuje ostatní Vysoké smluvní strany.
- 2 Tato výpověď nemůže zprostit zúčastněnou Vysokou smluvní stranu závazků vyplývajících z této Úmluvy, pokud jde o jakýkoli skutek, který by mohl znamenat porušení těchto závazků a kterého by se smluvní strana dopustila před datem, k němuž výpověď nabývá účinnosti.
- 3 Každá Vysoká smluvní strana, která přestane být členem Rady Evropy, přestane být stranou této Úmluvy za stejných podmínek.
- 4 Úmluva může být vypovězena podle ustanovení předcházejících odstavců, pokud jde o kterékoliv území, na něž se vztahuje podle článku 56.

Článek 59¹⁾ – Podpis a ratifikace

- 1 Tato Úmluva je otevřena k podpisu členům Rady Evropy. Podléhá ratifikaci. Ratifikační listiny budou uloženy u generálního tajemníka Rady Evropy.

---

1) Název připojen v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

- 2 Tato Úmluva vstoupí v platnost po uložení deseti ratifikačních listin.
- 3 Pro každý stát, který Úmluvu podepsal a který ji bude ratifikovat později, vstoupí Úmluva v platnost ihned po uložení ratifikační listiny.
- 4 Generální tajemník Rady Evropy oznámí všem členům Rady Evropy vstup Úmluvy v platnost, jména Vysokých smluvních stran, které ji ratifikovaly, jakož i uložení každé ratifikační listiny, k němuž dojde později.

Sjednáno v Římě 4. listopadu 1950 ve francouzštině a angličtině, přičemž obě znění mají stejnou platnost, v jednom vyhotovení, které bude uloženo v archivu Rady Evropy. Jeho ověřené kopie zašle generální tajemník všem státům, které Úmluvu podepsaly.

PROTOKOL Č. 1 K ÚMLUVĚ O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD

Podepsané vlády, členové Rady Evropy,

rozhodnuty přijmout opatření k zajištění kolektivního provádění práv a svobod odlišných od těch, které jsou již uvedeny v Hlavě I Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě 4. listopadu 1950 (dále „Úmluva“),

dohodly se na následujícím:

Článek 1 – Ochrana majetku

- 1 Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.
- 2 Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.

Článek 2 – Právo na vzdělání

Nikomu nesmí být odepřeno právo na vzdělání. Při výkonu jakýchkoli funkcí v oblasti výchovy a výuky, které stát vykonává, bude respektovat právo rodičů zajišťovat tuto výchovu a vzdělání ve shodě s jejich vlastním náboženským a filozofickým přesvědčením.

Článek 3 – Právo na svobodné volby

Vysoké smluvní strany se zavazují konat v rozumných intervalech svobodné volby s tajným hlasováním za podmínek, které zajistí svobodné vyjádření názorů lidu při volbě zákonodárního sboru.

Článek 4³⁾ – Územní platnost

- 1 Každá Vysoká smluvní strana může při podpisu nebo ratifikaci tohoto protokolu nebo kdykoliv později předat generálnímu tajemníkovi Rady Evropy prohlášení, v němž uvede, v jakém rozsahu se budou vztahovat ustanovení to-

---

³⁾ Text změněn v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

hoto protokolu na území uvedená v tomto prohlášení, za jejichž mezinárodní styky je odpovědná.

- 2 Každá Vysoká smluvní strana, která učinila prohlášení dle předchozího odstavce, může čas od času učinit další prohlášení pozměňující znění kteréhokoliv předchozího prohlášení nebo ukončující používání ustanovení tohoto protokolu ve vztahu ke kterémukoliv území.
- 3 Prohlášení učiněné podle tohoto článku bude považováno za učiněné podle odstavce 1 článku 56 Úmluvy.

Článek 5 – Vztah k Úmluvě

Vysoké smluvní strany budou považovat články 1, 2, 3 a 4 tohoto protokolu za dodatkové články k Úmluvě a všechna ustanovení Úmluvy budou plnit v souladu s tím.

Článek 6 – Podpis a ratifikace

- 1 Tento protokol je otevřen k podpisu členům Rady Evropy, kteří podepsali Úmluvu; podléhá ratifikaci současně s Úmluvou nebo po její ratifikaci. Vstoupí v platnost po uložení deseti ratifikačních listin. Pro každý stát, který jej podepsal a bude jej ratifikovat později, vstoupí protokol v platnost ihned po uložení ratifikačních listin.
- 2 Ratifikační listiny budou uloženy u generálního tajemníka Rady Evropy, který sdělí všem členům jména těch, kteří jej ratifikovali.

Sjednáno v Paříži dne 20. března 1952 ve francouzštině a angličtině, přičemž obě znění mají stejnou platnost, v jednom vyhotovení, které bude uloženo v archivu Rady Evropy. Jeho ověřené kopie zašle generální tajemník Rady Evropy všem signatářským vládám.

**PROTOKOL Č. 4
K ÚMLUVĚ O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A
ZÁKLADNÍCH SVOBOD, PŘÍZNÁVAJÍCÍ NĚKTERÁ
PRÁVA A SVOBODY, JINÉ NEŽ TY, KTERÉ JSOU
JIŽ UVEDENY V ÚMLUVĚ A V PRVNÍM DODATKOVÉM
PROTOKOLU K ÚMLUVĚ**

Podepsané vlády, členové Rady Evropy,

rozhodnuty přijmout opatření k zajištění kolektivního provádění určitých práv a svobod odlišných od těch, které jsou již uvedeny v Hlavě I Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě 4. listopadu 1950 (dále „Úmluva“) a v článcích 1 až 3 prvního dodatkového protokolu k Úmluvě, podepsaného v Paříži 20. března 1952,

dohodly se na následujícím:

Článek 1 – Zákaz uvěznění pro dluh

Nikdo nemůže být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostat smluvnímu závazku.

Článek 2 – Svoboda pohybu

- 1 Každý, kdo se právoplatně zdržuje na území některého státu, má na tomto území právo svobody pohybu a svobody zvolit si místo pobytu.
- 2 Každý může svobodně opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní.
- 3 Žádná omezení nemohou být uvalena na výkon těchto práv kromě těch, která stanoví zákon a jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, udržení veřejného pořádku, předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.
- 4 Práva uvedená v odstavci 1 mohou v určitých oblastech podléhat omezením stanoveným podle zákona a odůvodněným veřejným zájmem v demokratické společnosti.

Článek 3 – Zákaz vyhoštění občanů

- 1 Nikdo nebude, ať individuálně nebo hromadně, vyhoštěn z území státu, jehož je státním příslušníkem.
- 2 Nikdo nebude zbaven práva vstoupit na území státu, jehož je státním příslušníkem.

Článek 4 – Zákaz hromadného vyhoštění cizinců

Hromadné vyhoštění cizinců je zakázáno.

Článek 5 – Územní platnost

- 1 Každá Vysoká smluvní strana může při podpisu nebo ratifikaci tohoto protokolu nebo kdykoliv později předat generálnímu tajemníkovi Rady Evropy prohlášení, v němž uvede, v jakém rozsahu se budou vztahovat ustanovení tohoto protokolu na území uvedená v tomto prohlášení, za jejichž mezinárodní styky je odpovědná.
- 2 Každá Vysoká smluvní strana, která učinila prohlášení dle předchozího odstavce, může čas od času učinit další prohlášení pozměňující znění kteréhokoliv předchozího prohlášení nebo ukončující používání ustanovení tohoto protokolu ve vztahu ke kterémukoli území.
- 3⁵⁾ Prohlášení učiněné podle tohoto článku bude považováno za učiněné podle odstavce 1 článku 56 Úmluvy.
- 4 Území každého státu, na které se vztahuje tento protokol vzhledem k jeho ratifikaci nebo jeho přijetí tímto státem, a každé území, na něž se protokol vztahuje vzhledem k prohlášení učiněnému tímto státem podle tohoto článku, budou považována za různá území, pokud jde o odkazy na území státu učiněné v článcích 2 a 3.
- 5⁶⁾ Každý stát, který učiní prohlášení podle odstavce 1 nebo 2 tohoto článku, může kdykoli později prohlásit jménem jednoho nebo více území, kterých se toto prohlášení týká, že uznává pravomoc Soudu k tomu, aby přijímal stížnosti jednotlivců, nevládních organizací nebo skupin jednotlivců podle článku 34 Úmluvy založené na všech nebo některém z článků 1 až 4 tohoto protokolu.

Článek 6⁴⁾ – Vztah k Úmluvě

Vysoké smluvní strany budou považovat články 1 až 5 tohoto protokolu za dodatkové články k Úmluvě a všechna ustanovení Úmluvy budou plnit v souladu s tím.

---

4) Text změněn v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

Článek 7 – Podpis a ratifikace

- 1 Tento protokol je otevřen k podpisu členům Rady Evropy, kteří podepsali Úmluvu; podléhá ratifikaci současně s Úmluvou nebo po její ratifikaci. Vstoupí v platnost po uložení pěti ratifikačních listin. Pro každý stát, který jej podepsal a který jej bude ratifikovat později, vstoupí protokol v platnost ihned po uložení ratifikačních listin.
- 2 Ratifikační listiny budou uloženy u generálního tajemníka Rady Evropy, který sdělí všem členům jména těch, kteří jej ratifikovali.

Na důkaz toho podepsaní, kteří k tomu byli řádně zmocněni, podepsali tento protokol.

Sjednáno ve Štrasburku 16. září 1963 ve francouzštině a angličtině, přičemž obě znění mají stejnou platnost, v jednom vyhotovení, které bude uloženo v archivu Rady Evropy. Jeho ověřené kopie zašle generální tajemník Rady Evropy všem státům, které Úmluvu podepsaly.

**PROTOKOL Č. 6
K ÚMLUVĚ O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A
ZÁKLADNÍCH SVOBOD TÝKAJÍCÍCH SE ZRUŠENÍ
TRESTU SMRTI**

Členské státy Rady Evropy, které podepsaly tento protokol k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě 4. listopadu 1950 (dále „Úmluva“),

berouce v úvahu, že vývoj, k němuž došlo v některých členských státech Rady Evropy vyjadřuje všeobecnou tendenci ve prospěch zrušení trestu smrti,

dohodly se na následujícím:

Článek 1 – Zrušení trestu smrti

Trest smrti se ruší. Nikdo nemůže být k takovému trestu odsouzen ani být popraven.

Článek 2 – Trest smrti v době války

Stát může zákonem stanovit trest smrti za činy spáchané v době války nebo bezprostřední hrozby války; tento trest smí být uložen pouze v případech předvídaných zákonem a v souladu s jeho ustanoveními. Stát sdělí generálnímu tajemníkovi Rady Evropy příslušná ustanovení tohoto zákona.

Článek 3 – Zákaz odstoupení

Od ustanovení tohoto protokolu nelze odstoupit podle článku 15 Úmluvy.

Článek 4⁵⁾ – Zákaz výhrad

K ustanovením tohoto protokolu není přípustná žádná výhrada podle článku 57 Úmluvy.

Článek 5 – Územní platnost

- 1 Každý stát může při podpisu nebo uložení ratifikačních listin, listin o přijetí nebo schválení, určit jedno nebo více území, na která se tento protokol bude vztahovat.
- 2 Každý stát může kdykoliv později prohlášením zaslaným generálnímu tajemníkovi Rady Evropy rozšířit provádění tohoto protokolu na kterékoli jiné území uvedené v tomto prohlášení. Protokol vstoupí ve vztahu k tomuto území

---

⁵⁾ Text změněn v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

v platnost první den měsíce, který následuje po datu přijetí takového prohlášení generálním tajemníkem.

- 3 Každé prohlášení učiněné podle obou předchozích odstavců smí být odvoláno pokud jde o kterékoli území uvedené v tomto prohlášení sdělením zasláným generálnímu tajemníkovi. Odvolání nabývá účinnosti první den měsíce, který následuje po datu přijetí takového sdělení generálním tajemníkem.

Článek 6 – Vztah k Úmluvě

Smluvní státy považují články 1 až 5 tohoto protokolu za dodatkové články k Úmluvě a všechna ustanovení Úmluvy budou plnit v souladu s tím.

Článek 7 – Podpis a ratifikace

Tento protokol je otevřen k podpisu členskými státy Rady Evropy, které podepsaly Úmluvu. Podléhá ratifikaci, přijetí nebo schválení. Členský stát Rady Evropy nebude moci ratifikovat, přijmout nebo schválit tento protokol, aniž by zároveň nebo dříve ratifikoval Úmluvu. Ratifikační listiny nebo listiny o přijetí nebo schválení budou uloženy u generálního tajemníka Rady Evropy.

Článek 8 – Vstup v platnost

- 1 Tento protokol vstoupí v platnost první den měsíce, který následuje po datu, kdy pět členských států Rady Evropy vyjádří svůj souhlas být vázány protokolem v souladu s ustanovením článku 7.
- 2 Pro každý členský stát, který vyjádří dodatečně svůj souhlas být vázán protokolem, vstoupí tento protokol v platnost první den měsíce, který následuje po datu uložení ratifikační listiny nebo listiny o přijetí nebo schválení.

Článek 9 – Činnost depositáře

- 1 Generální tajemník Rady Evropy sdělí členskými státy Rady:
  - a každý podpis;
  - b uložení každé ratifikační listiny nebo listiny o přijetí nebo schválení;
  - c každé datum vstupu tohoto protokolu v platnost podle jeho článků 5 a 8;
  - d jakýkoli jiný úkon, oznámení nebo sdělení týkající se tohoto protokolu.

Na důkaz toho podepsaní, kteří k tomu byli řádně zmocněni, podepsali tento protokol.

Sjednáno ve Štrasburku 28. dubna 1983 ve francouzštině a v angličtině, přičemž obě znění mají stejnou platnost, v jednom vyhotovení, které bude uloženo v archivu Rady Evropy. Jeho ověřené kopie zašle generální tajemník Rady Evropy všem členským státům Rady Evropy.

PROTOKOL Č. 7 K ÚMLUVĚ O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD

Členské státy Rady Evropy, které podepsaly tento protokol,

rozhodnuty podniknout další opatření k zajištění kolektivního provádění určitých práv a svobod prostřednictvím Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě 4. listopadu 1950 (dále „Úmluva“),

dohodly se na následujícím:

Článek 1 – Procesní záruky v případě vyhoštění cizinců

- 1 Cizinec, který má povolen pobyt na území některého státu, může být vyhoštěn pouze na základě výkonu rozhodnutí přijatého v souladu se zákonem a musí mít možnost:
  - a uplatnit námitky proti svému vyhoštění;
  - b dát přezkoumat svůj případ; a
  - c dát se zastupovat za tímto účelem před příslušným úřadem nebo osobou nebo osobami tímto úřadem určenými.
- 2 Cizinec může být vyhoštěn před výkonem práv uvedených v odstavci 1 a, b a c tohoto článku, je-li takové vyhoštění nezbytné v zájmu veřejného pořádku nebo je-li odůvodněno zájmy národní bezpečnosti.

Článek 2 – Právo na odvolání v trestních věcech

- 1 Každý, koho soud uzná vinným z trestného činu, má právo dát přezkoumat výrok o vině nebo trestu soudem vyššího stupně. Výkon tohoto práva, včetně důvodů, pro něž může být vykonáno, stanoví zákon.
- 2 Z tohoto práva jsou přípustné výjimky v případě méně závažných trestných činů určených zákonem, nebo pokud byl jednotlivec souzen v prvním stupni nejvyšším soudem nebo byl uznán vinným a odsouzen na základě odvolání proti osvobozujícímu rozsudku.

Článek 3 – Právo na odškodnění v případě justičního omylu

Je-li konečný rozsudek v trestní věci později zrušen nebo je-li udělena milost, protože nová nebo nově zjištěná skutečnost dokazuje, že došlo k justičnímu omylu, je osoba, na níž byl vykonán trest podle tohoto rozsudku, odškodněna podle zákona nebo praxe platných v příslušném státu, pokud se neprokáže, že k včasnému odhalení neznámé skutečnosti nedošlo zcela nebo částečně vinou této osoby.

Článek 4 – Právo nebýt souzen nebo potrestán dvakrát

- 1 Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.
- 2 Ustanovení předchozího odstavce nejsou na překážku obnově řízení podle zákona a trestního řádu příslušného státu, jestliže nové nebo nově zjištěné skutečnosti nebo podstatná vada v předešlém řízení mohly ovlivnit rozhodnutí ve věci.
- 3 Od tohoto článku nelze odstoupit podle článku 15 Úmluvy.

Článek 5 – Rovnost mezi manžely

Při uzavírání manželství, za jeho trvání a při rozvodu mají manželé rovná práva a povinnosti občanskoprávní povahy mezi sebou a ve vztazích ke svým dětem. Tento článek nebrání státům přijmout opatření, jež jsou nezbytná v zájmu dětí.

Článek 6 – Územní platnost

- 1 Každý stát může při podpisu nebo uložení ratifikačních listin, listin o přijetí nebo schválení, určit jedno nebo více území, na něž se tento protokol bude vztahovat, přičemž určí rozsah, v jakém se zavazuje plnit ustanovení protokolu na tomto nebo na těchto územích.
- 2 Každý stát může kdykoli později prohlášením zasláným generálnímu tajemníkovi Rady Evropy rozšířit provádění tohoto protokolu na kterékoli jiné území uvedené v tomto prohlášení. Protokol vstoupí ve vztahu k tomuto území v platnost první den měsíce, který následuje po uplynutí dvouměsíční lhůty ode dne, kdy generální tajemník obdržel prohlášení.
- 3 Každé prohlášení učiněné podle obou předchozích odstavců může být odvoláno nebo pozměněno, pokud jde o kterékoliv území uvedené v tomto prohlášení, sdělením zasláným generálnímu tajemníkovi. Odvolání nebo změna nabude účinnosti první den měsíce, který následuje po uplynutí dvouměsíční lhůty ode dne, kdy generální tajemník obdržel sdělení.
- 4⁶⁾ Prohlášení učiněné podle tohoto článku se považuje za učiněné podle odstavce 1 článku 56 Úmluvy.

---

⁶⁾ Text změněn v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

- 5 Území každého státu, na něž se tento protokol vztahuje na základě ratifikace, přijetí nebo schválení tímto státem, a každé z území, na něž se protokol vztahuje vzhledem k prohlášení, učiněnému tímto státem podle tohoto článku, mohou být považována za různá území, pokud jde o odkaz na území státu učiněný v článku 1.
- 6⁷⁾ Každý stát, jenž učinil prohlášení podle odstavce 1 nebo 2 tohoto článku, může kdykoli později prohlásit jménem jednoho nebo více území, kterých se toto prohlášení týká, že uznává pravomoc Soudu k tomu, aby přijímal stížnosti jednotlivců, nevládních organizací nebo skupin jednotlivců podle ustanovení článku 34 Úmluvy založené na člancích 1 až 5 tohoto protokolu.

Článek 7⁶⁾ – Vztah k Úmluvě

Členské státy považují články 1 až 6 tohoto protokolu za dodatkové články k Úmluvě a všechna ostatní ustanovení Úmluvy budou plnit v souladu s tím.

Článek 8 – Podpis a ratifikace

Tento protokol je otevřen k podpisu členskými státním Rady Evropy, které podepsaly Úmluvu. Podléhá ratifikaci, přijetí nebo schválení. Členský stát Rady Evropy nemůže ratifikovat, přijmout nebo schválit tento protokol, aniž by zároveň nebo dříve ratifikoval Úmluvu. Ratifikační listiny, listiny o přijetí nebo schválení budou uloženy u generálního tajemníka Rady Evropy.

Článek 9 – Vstup v platnost

- 1 Tento protokol vstoupí v platnost první den měsíce, který následuje po uplynutí dvouměsíční lhůty od data, kdy sedm členských států Rady Evropy vyjádří svůj souhlas být vázány protokolem podle ustanovení článku 8.
- 2 Pro každý členský stát, který vyjádří dodatečně svůj souhlas být vázán protokolem, vstoupí tento protokol v platnost první den měsíce, který následuje po uplynutí dvouměsíční lhůty od data uložení ratifikační listiny, listiny o přijetí nebo schválení.

Článek 10 – Činnost deponitáře

- 1 Generální tajemník Rady Evropy sdělí členskými státním Rady:
  - a každý podpis;
  - b uložení každé ratifikační listiny nebo listiny o přijetí nebo schválení;

---

⁷⁾ Text připojen v souladu s ustanoveními Protokolu č. 11

- c každé datum vstupu tohoto protokolu v platnost v souladu s články 6 a 9;
- d jakýkoli jiný úkon, oznámení nebo prohlášení týkající se tohoto protokolu.

Na důkaz toho podepsaní, kteří k tomu byli řádně zmocněni, podepsali tento protokol.

Sjednáno ve Štrasburku, 22. listopadu 1984 ve francouzštině a angličtině, přičemž obě znění mají stejnou platnost, v jednom vyhotovení, které bude uloženo v archivu Rady Evropy. Jeho ověřené kopie zašle generální tajemník Rady Evropy všem členským státům Rady Evropy.

Formulář stížnosti

(CZE)

Voir Note explicative
See Explanatory Note
viz Vysvětlující poznámka

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

Conseil de l'Europe - Council of Europe
Strasbourg, France

Rada Evropy
Štrasburk, Francie

REQUÊTE
APPLICATION
STÍŽNOST

présentée en application de l'article 34 de la Convention européenne des Droits de l'Homme,
ainsi que des articles 45 et 47 du Règlement de la Cour

*under Article 34 of the European Convention on Human Rights
and Rules 45 and 47 of the Rules of Court*

podaná podle článku 34 Evropské úmluvy o lidských právech
a podle článků 45 a 47 Jednacího řádu Soudu

IMPORTANT: La présente requête est un document juridique et peut affecter vos droits et obligations.
This application is a formal legal document and may affect your rights and obligations.

UPOZORNĚNÍ: Tato stížnost je právní dokument a může ovlivnit Vaše práva a povinnosti.

Přílohy

- 2 -

I - LES PARTIES / THE PARTIES / STRANY

A. LE/LA REQUÉRANT/E / THE APPLICANT / STĚŽOVATEL

(Renseignements à fournir concernant le/la requérant(e) et son/sa représentant(e) éventuel(le)

(Fill in the following details of the applicant and the representative, if any)

(Vyplňte následující údaje o stěžovateli a případném zástupci)

1. Nom de famille ..... 2. Prénom (s) .....
- Surname First name (s)
Příjmení Jméno
- Sex: masculin/féminin Sex: male/female Pohlaví: mužské/ženské
3. Nationalité ..... 4. Profession .....
- Nationality Occupation
Státní příslušnost Povolání
5. Date et lieu de naissance .....
- Date and place of birth
Datum a místo narození
6. Domicile .....
- Permanent address
Trvalé bydliště
7. Tel. N°/Tel. č. ....
8. Adresse actuelle (si différente de 6.) .....
- Present address (if different from 6.)
Současná adresa (pokud jiná než v bodě 6.)
9. Nom et prénom du/de la représentant(e)* .....
- Name of representative*
Příjmení a jméno zástupce*
10. Profession du/de la représentant(e) .....
- Occupation of representative
Povolání zástupce
11. Adresse du/de la représentant(e) .....
- Address of representative
Adresa zástupce
12. Tel. N°/Tel. č. .... Fax N°/Fax č. ....
- B. LA HAUTE PARTIE CONTRACTANTE
THE HIGH CONTRACTING PARTY
VYSOKÁ SMLUVNÍ STRANA
- (Indiquer ci-après le nom de l'Etat/des Etats contre le(s)quel(s) la requête est dirigée)
(Fill in the name of the State(s) against which the application is directed)
(Uveďte stát/státy, proti kterému/kterým je Vaše stížnost podána)
13. ....

* Si le/la requérant(e) est représenté(e), joindre une procuration signée par le/la requérant(e) en faveur du/de la représentant(e).
A form of authority signed by the applicant should be submitted if a representative is appointed.
Pokud je stěžovatel zastoupen, připojte plnou moc podepsanou stěžovatelem.

- 3 -

II - EXPOSÉ DES FAITS
STATEMENT OF THE FACTS
POPIS SKUTEČNOSTÍ
(Voir chapitre II de la note explicative)
(See Part II of the Explanatory Note)
(Viz Část II Vysvětlující poznámky)

14.

Si nécessaire, continuer sur une feuille séparée
Continue on a separate sheet if necessary
V případě nutnosti pokračujte na zvláštním listě

- 4 -

III - EXPOSÉ DE LA OU DES VIOLATION(S) DE LA CONVENTION ET/OU DES
PROTOCOLES ALLÉGUÉE(S), AINSI QUE DES ARGUMENTS À L'APPUI
*STATEMENT OF ALLEGED VIOLATION(S) OF THE CONVENTION AND/OR PROTOCOLS
AND OF RELEVANT ARGUMENTS*
UVEDENÍ NAMÍTANÝCH PORUŠENÍ ÚMLUVY A/NEBO PROTOKOLU/-Ů A
PŘÍSLUŠNÝCH ARGUMENTŮ

(Voir chapitre III de la note explicative)
(See Part III of the Explanatory Note)
(Viz Část III Vysvětlující poznámky)

15.

- 5 -

IV - EXPOSÉ RELATIF AUX PRESCRIPTIONS DE L'ARTICLE 35 § 1 DE LA CONVENTION
STATEMENT RELATIVE TO ARTICLE 35 § 1 OF THE CONVENTION
PROHLÁŠENÍ VE SMYSLU ČLÁNKU 35 ODS. 1 ÚMLUVY

(Voir chapitre IV de la note explicative. Donner pour chaque grief, et au besoin sur une feuille séparée, les renseignements demandés sous les points 16 à 18 ci-après)

(See Part IV of the Explanatory Note. If necessary, give the details mentioned below under points 16 to 18 on a separate sheet for each separate complaint)

(Viz Část IV Vysvětlující poznámky. V případě nutnosti uveďte pro každou jednotlivou stížnost informace požadované v bodech 16 až 18 na samostatném listě.)

16. Décision interne définitive (date et nature de la décision, organe - judiciaire ou autre - l'ayant rendue)
Final decision (date, court or authority and nature of decision)
Konečné rozhodnutí (datum a druh rozhodnutí, soud nebo jiný vydávající orgán)
17. Autres décisions (énumérées dans l'ordre chronologique en indiquant, pour chaque décision, sa date, sa nature et l'organe - judiciaire ou autre - l'ayant rendue)
Other decisions (list in chronological order, giving date, court or authority and nature of decision for each of them)
Další rozhodnutí (chronologický seznam s uvedením data, soudu nebo jiného orgánu a druhu rozhodnutí)
18. Dispos(iez)-vous d'un recours que vous n'avez pas exercé? Si oui, lequel et pour quel motif n'a-t-il pas été exercé?
Is there or was there any other appeal or other remedy available to you which you have not used? If so, explain why you have not used it.
Máte, případně měli jste k dispozici jiný prostředek nápravy, který jste nevyčerpali? Pokud ano, vysvětlete, proč jste jej nevyužili.

Si nécessaire, continuer sur une feuille séparée
Continue on a separate sheet if necessary
V případě nutnosti pokračujte na zvláštním listě

- 6 -

- V - EXPOSÉ DE L'OBJET DE LA REQUÊTE ET PRÉTENTIONS PROVISOIRES POUR UNE SATISFACTION ÉQUITABLE
STATEMENT OF THE OBJECT OF THE APPLICATION AND PROVISIONAL CLAIMS FOR JUST SATISFACTION
POPIS PŘEDMĚTU STÍŽNOSTI A UVEDENÍ PŘEDBĚŽNÝCH NÁROKŮ NA SPRÁVEDLIVÉ ZADOSTIUCINĚNÍ

(Voir chapitre V de la note explicative)
(See Part V of the Explanatory Note)
(Viz. Část V Vysvětlující poznámky)

19.

- VI - AUTRES INSTANCES INTERNATIONALES TRAITANT OU AYANT TRAITÉ L'AFFAIRE
STATEMENT CONCERNING OTHER INTERNATIONAL PROCEEDINGS
PROHLÁŠENÍ O ŘÍZENÍ PŘED JINÝMI MEZINÁRODNÍMI INSTITUCEMI

(Voir chapitre VI de la note explicative)
(See Part VI of the Explanatory Note)
(Viz. Část VI Vysvětlující poznámky)

20. Avez-vous soumis à une autre instance internationale d'enquête ou de règlement les griefs énoncés dans la présente requête? Si oui, fournir des indications détaillées à ce sujet.
Have you submitted the above complaints to any other procedure of international investigation or settlement? If so, give full details.
Předložili jste výše uvedenou stížnost jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smířčí instituci? Pokud ano, uveďte podrobnosti.

VII - PIÈCES ANNEXÉES
LIST OF DOCUMENTS
SEZNAM PŘÍLOH

**(PAS D'ORIGINAUX,
UNIQUEMENT DES COPIES)
(NO ORIGINAL DOCUMENTS,
ONLY PHOTOCOPIES)
(NEZASÍLEJTE ORIGINÁLY DOKUMENTŮ,
POUZE JEJICH KOPIE)**

(Voir chapitre VII de la note explicative. Joindre copie de toutes les décisions mentionnées sous ch. IV et VI ci-dessus. Se procurer, au besoin, les copies nécessaires, et, en cas d'impossibilité, expliquer pourquoi celles-ci ne peuvent pas être obtenues. Ces documents ne vous seront pas retournés.)

(See Part VII of the Explanatory Note. Include copies of all decisions referred to in Parts IV and VI above. If you do not have copies, you should obtain them. If you cannot obtain them, explain why not. No documents will be returned to you.)

(Viz Část VII Vysvětlující poznámky. Připojte kopie všech rozhodnutí zmíněných v Části IV a VI tohoto formuláře. Pokud kopie nemáte a nemůžete si je obstarat, vysvětlete proč. Tyto dokumenty Vám nebudou vráceny.)

21. a) .....
- b) .....
- c) .....

- 8 -

VIII - DÉCLARATION ET SIGNATURE
DECLARATION AND SIGNATURE
PROHLÁŠENÍ A PODPIS

(Voir chapitre VIII de la note explicative)
(See Part VIII of the Explanatory Note)
(Viz Část VIII Vysvětlující poznámky)

22. Je déclare en toute conscience et loyauté que les renseignements qui figurent sur la présente formule de requête sont exacts.
I hereby declare that, to the best of my knowledge and belief, the information I have given in the present application form is correct.
Prohlašuji podle mého nejlepšího vědomí a svědomí, že všechny informace uvedené v tomto formuláři jsou pravdivé.

Lieu /Place / Místo .....

Date /Date / Datum .....

(Signature du/de la requérant(e) ou du/de la représentant(e))
(Signature of the applicant or of the representative)
(Podpis stěžovatele nebo zástupce)

Rada Evropy

**Jednací řád
Evropského soudu pro lidská práva**

1. listopadu 1998

Kancelář Soudu

Štrasburk

Evropský soud pro lidská práva s přihlédnutím k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a jejím Protokolům,

přijal tento jednací řád:

Článek 1

(Vymezení pojmů)

Pro účely tohoto jednacího řádu, pokud z kontextu nevyplývá něco jiného:

- a) pojmem „Úmluva“ se rozumí Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a její Protokoly;
- b) pojmem „plénium Soudu“ se rozumí Evropský soud pro lidská práva zasedající v plénu;
- c) pojmem „velký senát“ se rozumí velký senát složený ze sedmnácti soudců ustanovený ve smyslu článku 27 odst. 1 Úmluvy;
- d) pojmem „sekce“ se rozumí senát ustavený plénem Soudu na pevně stanovené období ve smyslu článku 26b) Úmluvy, a pojem „předseda sekce“ označuje soudce, který byl zvolen předsedou této sekce plénem Soudu podle článku 26c);
- e) pojmem „senát“ se rozumí senát složený ze sedmi soudců ustavený ve smyslu článku 27 odst. 1 Úmluvy, a pojem „předseda senátu“ označuje soudce, který tomuto „senátu“ předsedá;
- f) pojmem „výbor“ se rozumí výbor složený ze tří soudců ustanovený podle článku 27 odst. 1 Úmluvy;
- g) pojmem „Soud“ se rozumí jak plénium Soudu, velký senát, sekce, senát, výbor, tak i kolegium pěti soudců ve smyslu článku 43 odst. 2 Úmluvy;
- h) pojmem „soudce *ad hoc*“ se rozumí osoba, jiná než řádně zvolený soudce, určená Vysokou smluvní stranou ve smyslu článku 27 odst. 2 Úmluvy, aby zasedala jako soudce velkého senátu nebo senátu;
- i) pojmy „soudce“ nebo „soudci“ se rozumí soudci zvolení Parlamentním shromážděním Rady Evropy nebo soudci *ad hoc*;
- j) pojmem „soudce zpravodaj“ se rozumí soudce určený k plnění úkolů ve smyslu článků 48 a 49 tohoto jednacího řádu;
- k) pojmem „vedoucí kanceláře“ se rozumí vedoucí kanceláře Soudu nebo vedoucí kanceláře sekce;
- l) pojmy „strana“ a „strany“ se rozumí:
  - stěžovatel nebo dotčená Vysoká smluvní strana;
  - stěžovatel (fyzická osoba, nevládní organizace nebo skupina osob), který podal stížnost ve smyslu článku 34 Úmluvy;

- m) pojmem „třetí strana“ se rozumí kterákoliv Vysoká smluvní strana nebo kterákoli dotčená osoba, jež využila svého práva ve smyslu článku 36 odst. 1 a 2 Úmluvy nebo byla přizvána, aby předložila písemné připomínky nebo se zúčastnila ústního zasedání;
- n) pojmem „Výbor ministrů“ se rozumí Výbor ministrů Rady Evropy;
- o) pojmy „bývalý Soud“ a „Komise“ se rozumí Evropský soud a Evropská komise pro lidská práva, vytvořené podle bývalého článku 19 Úmluvy.

ODDÍL I

ORGANIZACE A ČINNOST SOUDU

Kapitola I

Soudci

Článek 2

(Výpočet délky funkčního období)

1. Délka funkčního období zvoleného soudce se počítá od data jeho zvolení. Jestliže je soudce zvolen znovu po skončení předchozího funkčního období nebo je zvolen náhradou za soudce, jehož funkční období skončilo nebo bude končit, délka funkčního období se počítá od ukončení předchozího funkčního období.
2. Ve smyslu článku 23 odst. 5 Úmluvy soudce zvolený náhradou za soudce, jehož funkční období dosud neskončilo, bude ve funkci do skončení funkčního období soudce, kterého nahradil.
3. Ve smyslu článku 23 odst. 7 Úmluvy zvolený soudce zůstává ve funkci, dokud jeho nástupce nesloží přísahu nebo neučiní prohlášení ve smyslu článku 3 tohoto jednacního řádu.

Článek 3

(Přísaha nebo slavnostní prohlášení)

1. Zvolený soudce musí před nastoupením do funkce, na prvním zasedání pléna Soudu, jehož se po svém zvolení účastní, nebo je-li to třeba, do rukou předsedy Soudu, složit přísahu nebo učinit slavnostní prohlášení s tímto obsahem:

„Přísahám“ nebo „Slavnostně prohlašuji“ – „že budu vykonávat funkci soudce čestně, nezávisle a nestranně a že budu zachovávat mlčenlivost o obsahu porad.“

2. O tomto úkonu je proveden zápis.

Článek 4

(Neslučitelnost)

Podle článku 23 odst. 3 Úmluvy nesmějí soudci po dobu výkonu své funkce vyvíjet žádnou politickou nebo správní činnost, ani žádnou profesionální činnost, která by byla neslučitelná s jejich nezávislostí nebo nestranností či s jejich pracovním vytižením vyplývajícím z činnosti vykonávané na plný úvazek. Soudce musí předsedovi Soudu svou vedlejší činnost oznámit. Dojde-li mezi předsedou a soudcem k neshodě, je otázka posuzována plénem Soudu.

Článek 5

(Přednostní zasedací právo)

1. Zvolení soudci zaujímají místo po předsedovi a místopředsedech Soudu a předsedech sekcí, a to podle data svého zvolení; jsou-li zvoleni znovu, a to i kdyby se nejednalo o okamžité znovuzvolení, zohledňuje se délka předchozího funkčního období.
2. Místopředsedové Soudu, kteří byli do této funkce zvoleni ve stejný den, zaujímají místo podle délky svého funkčního období soudce. V případě rovnosti je rozhodující jejich věk. Stejně pravidlo platí pro předsedy sekcí.
3. Soudci se stejnou délkou funkčního období zaujímají místo podle svého věku.
4. Soudci *ad hoc* zaujímají místo podle svého věku, a to po soudcích řádně zvolených.

Článek 6

(Demise)

Soudce podává demisi do rukou předsedy Soudu, který ji předá generálnímu tajemníkovi Rady Evropy. S výjimkou ustanovení článků 24 odst. 3 *in fine* a 26 odst. 2 tohoto jednacího řádu je důsledkem demise uvolnění místa soudce.

Článek 7

(Odvolání)

Soudce nemůže být ze své funkce odvolán, pokud ostatní soudci v plénu dvoutřetinovou většinou nerozhodnou, že soudce přestal splňovat stanovené požadavky pro výkon své funkce. Řízení o odvolání může iniciovat kterýkoli soudce.

Kapitola II

Předsednictví Soudu

Článek 8

(Volba předsedy a místopředsedů Soudu
a předsedů a místopředsedů sekcí)

1. Plénum Soudu volí svého předsedu, dva místopředsedy a předsedy sekcí na období tří let, které nesmí přesáhnout délku jejich funkčního období soudce. Mohou být do těchto funkcí plénem Soudu zvoleni znovu.
2. Každá sekce volí zároveň na obnovitelné období tří let jednoho místopředsedu, který zastupuje předsedu v případě jeho zaneprázdnění.
3. Předsedové a místopředsedové vykonávají svou funkci do zvolení svých nástupců.
4. Jestliže předseda nebo místopředseda přestane být členem Soudu nebo rezignuje na svou funkci před uplynutím funkčního období, plénum Soudu nebo dotčená sekce zvolí jeho nástupce na zbývající část volebního období.
5. Volby podle tohoto článku jsou tajné; účastní se jich pouze přítomní zvolení soudci. Pokud žádný soudce nezíská absolutní většinu přítomných a volících soudců, další volba probíhá mezi těmi dvěma soudci, kteří získali největší počet hlasů. V případě rovnosti hlasů má přednost soudce, který má přednostní právo ve smyslu článku 5 tohoto jednacího řádu.

Článek 9

(Činnost předsedy Soudu)

1. Předseda Soudu řídí práci a administrativní činnost Soudu. Zastupuje Soud navenek a zajišťuje zejména jeho vztahy s orgány Rady Evropy.

2. Předseda Soudu předsedá zasedáním Soudu, zasedáním velkého senátu a zasedáním kolegia pěti soudců.
3. Předseda Soudu se neúčastní posuzování případů projednávaných senáty, není-li soudcem zvoleným za dotčenou smluvní stranu.

Článek 10

(Činnost místopředsedů Soudu)

Místopředsedové Soudu jsou nápomocni předsedovi Soudu. Zastupují jej v případě jeho zaneprázdnění nebo nepřítomnosti nebo pokud o to požádá. Vykonávají též funkci předsedů sekcí.

Článek 11

(Zastupování předsedy a místopředsedů Soudu)

V případě současného zaneprázdnění předsedy a místopředsedů Soudu, nebo nejsou-li jejich funkce obsazeny, je předsednictví zajišťováno jedním z předsedů sekcí. Pokud ani jeden z nich není k dispozici, zajistí předsednictví další zvolený soudce v pořadí vyplývajícím z přednostního práva ve smyslu článku 5 tohoto jednacího řádu.

Článek 12

(Předsednictví sekcí a senátů)

Předsedové sekcí předsedají sekcí a senátům, jichž jsou členy. Místopředsedové sekcí zastupují předsedy sekcí v případě jejich zaneprázdnění nebo není-li funkce předsedy sekce obsazena nebo pokud o to předseda sekce požádá. Jinak tyto funkce vykonávají členové sekce a senátů, a to v pořadí vyplývajícím z přednostního práva ve smyslu článku 5 tohoto jednacího řádu.

Článek 13

(Nezpůsobilost k výkonu funkce)

Soudci nemohou předsedat v případech, ve kterých je zúčastněnou stranou smluvní strana, jíž jsou státní občané nebo za kterou byli zvoleni.

Článek 14

(Rovné zastoupení pohlaví)

Při jmenování uvedených v této a následující kapitole se Soud řídí politikou založenou na zachování rovného zastoupení obou pohlaví.

Kapitola III

Kancelář

Článek 15

(Volba vedoucího kanceláře)

1. Plénum Soudu volí vedoucího kanceláře. Kandidáti musejí požívat nejlepší mravní pověsti a musejí mít právní, administrativní a jazykové znalosti a zkušenosti potřebné pro výkon této funkce.
2. Vedoucí kanceláře je volen na období pěti let s možností znovuzvolení. Ze své funkce může být odvolán jen tehdy, jestliže zvolení soudci v plénu rozhodnou dvoutřetinovou většinou, že již nesplňuje stanovené požadavky. Vedoucí kanceláře musí být předtím vyslechnut plénem Soudu. Řízení o odvolání může iniciovat kterýkoli soudce.
3. Volba prováděná podle tohoto článku je tajná; mohou se jí zúčastnit pouze přítomní zvolení soudci. Pokud žádný z kandidátů nezíská absolutní většinu hlasů, přistupuje se k užší volbě mezi dvěma kandidáty, kteří získali největší počet hlasů. Při rovnosti hlasů je dána přednost ženě – pokud kandiduje – a poté nejstaršímu kandidátovi.
4. Před nastoupením do funkce musí vedoucí kanceláře před plénem Soudu nebo, je-li to třeba, do rukou předsedy Soudu složit přísahu nebo učinit slavnostní prohlášení s tímto obsahem:
„Přísahám“ – nebo „Slavnostně slibuji“ – „že budu vykonávat mně svěřenou funkci vedoucího kanceláře Evropského soudu pro lidská práva ve vší loajalitě, mlčenlivosti a svědomitosti.“
O tomto úkonu je proveden zápis.

Článek 16

(Volba zástupců vedoucího kanceláře)

1. Plénum Soudu též volí dva zástupce vedoucího kanceláře, a to za podmínek, způsobem a na období stanovené v předchozím článku. Postup stanovený pro odvolání vedoucího kanceláře platí též pro odvolání jeho zástupců. Soud předtím takovou skutečnost projedná s vedoucím kanceláře.
2. Před nástupem do funkce musí zástupce vedoucího kanceláře v plénu Soudu nebo, je-li to třeba, do rukou předsedy Soudu, složit stejnou přísahu nebo učinit stejné slavnostní prohlášení jako vedoucí kanceláře. O tomto úkonu je proveden zápis.

Článek 17

(Popis činnosti vedoucího kanceláře)

1. Vedoucí kanceláře pomáhá Soudu při výkonu jeho povinností. Pod vedením předsedy Soudu odpovídá za organizaci práce a činnost kanceláře.
2. Je odpovědný za archiv Soudu. Jeho prostřednictvím jsou Soudu zasílána a Soudem adresována oznámení a sdělení týkající se případů, které jsou nebo budou Soudu předloženy.
3. Vedoucí kanceláře, zachovává mlčenlivost vyplývající z jeho funkce, odpovídá na žádosti o informace týkající se činnosti Soudu, zvláště ze strany tisku.
4. Kancelář je řízena obecnými pokyny, vypracovanými vedoucím kanceláře a schválenými předsedou Soudu.

Článek 18

(Vnitřní struktura kanceláře)

1. Kancelář Soudu se skládá z kanceláří sekcí; jejich počet odpovídá počtu sekcí, které byly Soudem ustaveny, a z oddělení, které Soudu poskytují potřebné a požadované administrativní a právní služby.
2. Vedoucí kanceláře sekce pomáhá sekci při plnění jejích povinností. Může mu v tom pomáhat zástupce vedoucího kanceláře sekce.
3. Pracovníci kanceláře, včetně právních asistentů, nikoli však vedoucí kanceláře a jeho zástupce, jsou jmenováni generálním tajemníkem Rady Evropy, se souhlasem předsedy Soudu nebo vedoucího kanceláře Soudu, jednajícího podle pokynů předsedy Soudu.

Kapitola IV

Činnost Soudu

Článek 19

(Sídlo Soudu)

1. Sídlo Soudu je ve Štrasburku, v sídle Rady Evropy. Soud může vykonávat svou činnost jinde na území kteréhokoli členského státu Rady Evropy, považuje-li to za účelné.
2. Soud může rozhodnout, a to kdykoli v průběhu projednávání stížnosti, že je nezbytné, aby sám nebo jeden či více jeho členů provedli šetření nebo jiný úkol.

Článek 20

(Zasedání pléna Soudu)

1. Zasedání pléna Soudu jsou svolávána předsedou Soudu, jestliže to vyžaduje výkon funkcí Soudu zakotvených v Úmluvě a v tomto jednacím řádu. Předseda Soudu svolá plénum Soudu, požaduje-li to nejméně jedna třetina členů Soudu, a v každém případě jednou za rok za účelem projednání administrativních otázek.
2. Pro činnost pléna Soudu je potřebné dvoutřetinové kvorum zvolených soudců.
3. Není-li tohoto kvora dosaženo, předseda zasedání odloží.

Článek 21

(Jiná zasedání Soudu)

1. Velký senát, senáty a výbory zasedají permanentně. Na návrh předsedy Soudu může Soud stanovit období, ve kterých bude zasedat.
2. Mimo shora uvedená období mohou být velký senát i senáty svolány v naléhavém případě předsedou Soudu a předsedy senátů.

Článek 22

(Porady)

1. Soud se radí bez přítomnosti veřejnosti. Obsah jeho porad zůstává tajný.

2. Porad se účastní pouze soudci. Mohou se jich účastnit též vedoucí kanceláře nebo osoba pověřená jeho zastupováním, dále pak další pracovníci kanceláře a případně tlumočníci, jestliže je jejich přítomnost potřebná. Jiná osoba se nemůže porad účastnit, ledaže by její účast Soud zvláštním rozhodnutím připustil.
3. Před každým hlasováním o jakékoli otázce, která byla Soudu předložena, předseda Soudu vyzve soudce, aby se k ní vyjádřili.

Článek 23

(Hlasování)

1. Soud přijímá svá rozhodnutí většinou hlasů přítomných soudců. Při rovnosti hlasů se hlasuje znovu. Dojde-li opět k rovnosti hlasů, rozhoduje hlas předsedy. Tento odstavec se použije, pokud z jiného ustanovení jednacího řádu nevyplývá něco jiného.
2. Rozhodnutí a rozsudky velkého senátu a senátů jsou přijímány většinou přítomných soudců. Nepřítomnost některého soudce se u konečného hlasování o přípustnosti stížnosti nebo jejího merita nepřipouští.
3. Obecně platí, že hlasování probíhá zdviženou rukou. Předseda může rozhodnout o hlasování podle jmenovitého vyvolávání, a to v pořadí opačném k přednostnímu právu.
4. Každá otázka, která je předmětem hlasování, musí být přesně formulována.

Kapitola V

Senáty

Článek 24

(Složení velkého senátu)

1. Velký senát se skládá ze sedmnácti soudců a ze tří soudců-náhradníků.
2. Velký senát je ustavován na tři roky počínaje volbou funkcionářů na předsednické funkce ve smyslu článku 8 tohoto jednacího řádu.
3. Členy velkého senátu jsou předseda a místopředsedové Soudu a dále pak předsedové sekcí. Pro doplnění velkého senátu pak plénum Soudu, na základě doporučení předsedy, rozdělí všechny ostatní soudce na dvě skupiny, soudci se střídají každých devět měsíců, jejich geografické rozložení je rovnoměrné a vychází z různých právních systémů jednotlivých smluvních stran.

Soudci a soudci-náhradníci, kteří se účastní projednávání všech případů předaných velkému senátu v průběhu každého devítiměsíčního období, jsou jmenováni na základě rotace v rámci příslušné skupiny; zůstávají členy velkého senátu až do skončení řízení, a to i po skončení jejich soudcovského funkčního období.

4. Pokud soudce zvolený za dotčenou smluvní stranu nezasedá ve velkém senátu ve smyslu odstavce 3 tohoto článku, má právo být členem velkého senátu *ex officio* ve smyslu článku 27 odst. 2 a 3 Úmluvy.
5. a) Jestliže se předseda sekce nemůže zúčastnit zasedání velkého senátu, nahradí ho místopředseda sekce.
b) Nemůže-li se zasedání velkého senátu zúčastnit jiný soudce, je nahrazen podle klíče stanoveného v odstavci 3 tohoto článku.
c) Není-li v některé skupině dostatek soudců-náhradníků k doplnění velkého senátu, chybějící náhradníci jsou určeni losem z členů jiné skupiny.
6. a) Kolegium pěti soudců velkého senátu, které posuzuje žádosti o doplnění velkého senátu ve smyslu článku 43 Úmluvy, se skládá z:
  - předsedy Soudu;
  - předsedů, a není-li to možné, z místopředsedů sekcí jiných než těch, ze kterých byl vytvořen senát, jenž posuzoval případ, který je velkému senátu předkládán;
  - dalšího soudce, určeného rotací z jiných soudců než těch, kteří se účastnili projednávání případu v senátu.
b) V kolegiu nemůže zasedat soudce, který byl zvolen za dotčenou smluvní stranu nebo je jejím státním příslušníkem.
c) Nemůže-li některý z členů kolegia vykonávat svoji funkci, je nahrazen jiným soudcem, který je určen rotací z těch soudců, kteří se neúčastnili projednávání případu v sekci.

Článek 25

(Ustavování sekcí)

1. Senáty ve smyslu článku 26b) Úmluvy (nazvané v tomto jednacím řádu „sekcí“) jsou ustavovány na návrh předsedy Soudu plénem Soudu na období tří let počínaje dnem zvolení funkcionářů na předsednická místa ve smyslu článku 8 tohoto jednacím řádu. Soud ustavuje alespoň čtyři sekce.
2. Každý soudce je členem jedné sekce. Složení sekcí musí být vyvážené jak z hlediska geografického, tak z hlediska zastoupení pohlaví a musí též zohledňovat různé právní systémy, které ve smluvních stranách existují.

3. Přestane-li být soudce členem Soudu před uplynutím období, pro které byla sekce ustavena, nahradí jej jeho nástupce u Soudu, který se stane též členem sekce.
4. Vyžadují-li to okolnosti, předseda Soudu může výjimečně měnit složení sekcí.
5. Plénium Soudu může na návrh předsedy ustavit další sekci.

Článek 26

(Ustavování senátů)

1. Senáty o sedmi soudcích ve smyslu článku 27 odst. 1 Úmluvy, určené k projednávání případů předložených Soudu, jsou ustavovány ze sekcí podle následujícího klíče:
  - a) Senát se vždy skládá z předsedy sekce a soudce zvoleného za dotčenou smluvní stranu. Není-li tento soudce členem sekce, ke které byla stížnost přidělena ve smyslu článků 51 nebo 52 tohoto jednacího řádu, účastní se zasedání sekce jako její člen *ex officio* ve smyslu článku 27 odst. 2 Úmluvy.
  - b) Ostatní členové senátu jsou jmenováni předsedou sekce z členů sekce podle systému rotace.
  - c) Členové sekce, kteří nejsou jmenováni, účastní se projednávání případu jako soudci-náhradníci.
2. Po skončení svého funkčního období se soudce i nadále podílí na projednávání těch případů, ve kterých se účastnil rozhodování o meritu.

Článek 27

(Výbory)

1. Výbory složené ze tří soudců příslušejících k jedné sekci jsou ustavovány podle článku 27 odst. 1 Úmluvy. Po projednání s předsedy sekcí předseda Soudu rozhodne o počtu výborů, které je třeba ustavit.
2. Výbory jsou ustavovány na období dvanácti měsíců, a to rotací mezi členy každé sekce, s výjimkou předsedy sekce.
3. Členové sekce, kteří nejsou členy některého výboru, mohou být vyzváni, aby nahradili soudce, kteří se nemohou zasedání výboru zúčastnit.
4. V čele každého výboru stojí jeho člen, který má v sekci přednostní právo.

Článek 28

(Zaneprázdnění, demise nebo zproštění)

1. Soudce, který se nemůže účastnit zasedání, na které byl pozván, o tom musí co nejdříve zpravit předsedu senátu.
2. Soudce se nemůže účastnit projednávání případu, ve kterém byl osobně zainteresován nebo v němž dříve figuroval jako zástupce vlády, advokát či poradce strany nebo jiné dotčené osoby, nebo jako člen soudu nebo vyšetřovací komise, nebo z jakéhokoliv jiného důvodu.
3. Jestliže se soudce z výše uvedených nebo jiných důvodů nemůže projednání případu zúčastnit, informuje o tom předsedu senátu, jenž jej této povinnosti zprostí.
4. Pokud se předseda senátu domnívá, že je zde důvod, pro který by se soudce neměl projednání případu účastnit, projedná svůj názor s dotčeným soudcem; nedojde-li ke shodě, rozhodne senát.

Článek 29

(Soudci *ad hoc*)

1. Nemůže-li se soudce zvolený za dotčenou smluvní stranu zúčastnit projednání případu nebo podá žádost o zproštění, předseda senátu vyzve dotčenou stranu, aby mu do třiceti dnů sdělila, zda má v úmyslu jmenovat jiného zvoleného soudce, nebo zda určí jako soudce *ad hoc* jinou osobu, která bude splňovat podmínky stanovené v článku 21 odst. 1 Úmluvy, a v kladném případě, aby zároveň sdělila jméno této osoby. Stejná zásada platí, jestliže se takto určená osoba nemůže projednání věci zúčastnit nebo požádá o zproštění.
2. Neodpoví-li dotčená smluvní strana do třiceti dnů, má se za to, že odmítla určit soudce *ad hoc*.
3. Při zahájení prvního zasedání po svém jmenování složí soudce *ad hoc* přísahu nebo učiní slavnostní prohlášení ve smyslu článku 3 tohoto jednacího řádu. O tomto úkonu je proveden zápis.

Článek 30

(Společný zájem)

1. Jestliže několik smluvních stran stojících na straně žalujícího nebo žalovaného má na věci společný zájem, předseda Soudu je může vyzvat, aby po

vzájemné dohodě jmenovaly jednoho zvoleného soudce nebo jednoho soudce *ad hoc* ve smyslu článku 27 odst. 2 Úmluvy; nedojde-li k dohodě, předseda Soudu vylosuje z navržených osob tu, která bude do funkce jmenována.

2. V případě sporu o tom, zda tu je společný zájem, rozhodne plénium Soudu.

ODDÍL II

ŘÍZENÍ

Kapitola I

Všeobecná ustanovení

Článek 31

(Možnost zvláštní derogace)

Ustanovení tohoto oddílu nebrání tomu, aby Soud postupoval ve zvláštním případě jinak, a to po dohodě se stranami, je-li to nezbytné.

Článek 32

(Praktické pokyny)

Předseda Soudu je oprávněn vydávat praktické pokyny, zvláště pokud jde o takové otázky jako je obesílání k ústnímu zasedání a předkládání písemných stanovisek nebo jiných dokumentů.

Článek 33

(Veřejnost řízení)

1. Ústní zasedání je veřejné, pokud ve smyslu odstavce 2 tohoto článku nerozhodne z výjimečných důvodů senát jinak, a to buď z vlastní iniciativy nebo na žádost jedné ze stran či jiné dotčené osoby.
2. Přístup do jednací síně může být tisku a veřejnosti zakázán v průběhu celého jednání nebo jeho části, a to v zájmu zachování morálky, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, kdy to zájmy nezletilých osob nebo ochrana soukromí stran zúčastněných v řízení vyžadují, nebo

v míře, kdy to senát považuje za zcela nezbytné, jestliže by vzhledem ke zvláštním okolnostem veřejný charakter jednání mohl poškodit zájmy spravedlnosti.

3. Po zaregistrování stížnosti jsou všechny dokumenty, předložené kanceláři, s výjimkou materiálů z jednání o dosažení smíru ve smyslu článku 62 tohoto jednacího řádu, přístupné veřejnosti, pokud předseda senátu nerozhodne jinak z důvodů uvedených v odstavci 2 tohoto článku, a to buď z vlastní iniciativy nebo na žádost jedné ze stran či jiné dotčené osoby.
4. Žádost o zachování neveřejného charakteru jednání, formulovaná ve smyslu odstavců 1 nebo 3 tohoto článku, musí být odůvodněna a musí určit, zda má být veřejnost vyloučena pro celé zasedání nebo pro jeho část, nebo zda je nepřístupný veřejnosti celý spis nebo jeho část.

Článek 34

(Užívání jazyků)

1. Oficiálními jazyky Soudu jsou francouzština a angličtina.
2. Před vydáním rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti je styk se stěžovateli ve smyslu článku 34 Úmluvy nebo jejich zástupci veden v jednom z oficiálních jazyků smluvních stran, není-li veden v jednom z oficiálních jazyků Soudu.
3. a) Veškerá korespondence se stěžovateli nebo jejich zástupci týkající se ústního zasedání, jakož i veškerý styk poté, co byla stížnost přijata k meritornímu rozhodnutí, je veden v jednom z oficiálních jazyků Soudu, pokud předseda senátu nedá souhlas k tomu, aby i nadále byl používán oficiální jazyk smluvní strany.
b) Jestliže byl takový souhlas dán, vedoucí kanceláře zajistí tlumočení nebo předklad stěžovatelova stanoviska nebo prohlášení.
4. a) Veškerý styk se smluvními stranami nebo s jinými dotčenými osobami, jakož i veškerá stanoviska smluvních stran nebo jiných dotčených osob, jsou vedena a předkládána v jednom z oficiálních jazyků Soudu. Předseda senátu může povolit užívání neoficiálního jazyka.
b) Jestliže byl takový souhlas dán, pak strana, která o něj požádala, musí zajistit tlumočení a překlad do angličtiny nebo francouzštiny ústních i písemných stanovisek a uhradit náklady s tím spojené.
5. Předseda senátu může vyzvat dotčenou smluvní stranu, aby dodala překlad svých písemných stanovisek ve svém oficiálním nebo v jednom z jejích oficiálních jazyků k usnadnění stěžovateli jejich pochopení.

6. Svědek, znalec nebo jiná před Soud předstupující osoba je oprávněna používat svůj vlastní jazyk, pokud dostatečně neovládá ani jeden z oficiálních jazyků Soudu. V takovém případě vedoucí kanceláře zajistí tlumočení a překlad.

Článek 35

(Zastoupení smluvních stran)

Smluvní strany jsou zastoupeny zástupci, kteří si mohou přizvat poradce.

Článek 36

(Zastoupení stěžovatelů)

1. Fyzické osoby, nevládní organizace a skupiny jednotlivců uvedené v článku 34 Úmluvy mohou podávat stížnosti buď samy, nebo prostřednictvím zástupce určeného podle odstavce 4 tohoto článku.
2. Jakmile je stížnost doručena smluvní straně ve smyslu článku 54 odst. 3b) tohoto jednacího řádu, může předseda senátu nařídit, aby byl stěžovatel zastoupen podle odstavce 4 tohoto článku.
3. Stěžovatel musí být takto zastoupen na všech ústních zasedáních, o kterých senát rozhodl, jakož i v řízení, které následuje po vydání rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti, nerozhodne-li předseda senátu jinak.
4. a) Zástupce stěžovatele musí být právníkem oprávněným vykonávat činnost v jedné ze smluvních stran a musí mít trvalé bydliště na území jedné z nich, anebo jiná osoba schválená předsedou senátu.
b) Předseda senátu může tam, kde by zastupování bylo jinak povinné, dovolit stěžovateli, aby se hájil sám, a bude-li to nutné, aby použil pomoci právníka nebo jiného schváleného poradce.
c) Kdykoli během řízení, za výjimečných okolností, může předseda senátu – domnívá-li se, že okolnosti nebo chování právníka nebo jiné osoby ustanovené ve smyslu předcházejících ustanovení odůvodňují – rozhodnout, že tento právník nebo tato osoba již nadále nemohou stěžovatele zastupovat nebo mu pomáhat a že je stěžovatel povinen si hledat jiného zástupce.
5. Poradce nebo jiný schválený zástupce stěžovatele nebo stěžovatel sám, požádá-li o možnost vést obhajobu svých zájmů sám, musí mít dostatečnou znalost jednoho z oficiálních jazyků Soudu. Předseda senátu však může povolit používání neoficiálního jazyka podle ustanovení článku 54 odst. 3 tohoto jednacího řádu.

Článek 37

(Sdělení, oznámení a předvolání)

1. Sdělení a oznámení zasláná zástupcům nebo právníkům stran jsou považována za sdělení a předvolání adresovaná stranám.
2. Jestliže u sdělení, oznámení nebo předvolání, která jsou určena jiným osobám než zástupcům nebo právníkům stran, se Soud domnívá, že je nezbytné mít podporu vlády státu, na jehož území takové sdělení, oznámení nebo předvolání má působit, předseda Soudu se přímo obrátí na vládu, aby získal potřebnou pomoc.
3. Soud jedná stejným způsobem, jestliže má v úmyslu provést nebo nechat provést na místě šetření nebo získat důkazní materiál, anebo jestliže předvolává osoby, mající trvalé bydliště na tomto území nebo jsou nuceny jím projet.

Článek 38

(Písemná stanoviska)

1. Písemná stanoviska nebo jiné dokumenty musí být předloženy, s ohledem na konkrétní případ, ve lhůtě stanovené předsedou senátu nebo soudcem zpravodajem, a to v souladu s tímto jednacím řádem. Písemná stanoviska nebo jiné dokumenty, které jsou předloženy mimo tuto lhůtu nebo v rozporu s praktickými pokyny vydanými ve smyslu článku 32 tohoto jednacího řádu, nebudou přiloženy ke spisu, nerozhodne-li předseda senátu jinak.
2. Lhůta uvedená v předchozím odstavci běží od okamžiku, kdy byl dokument odeslán, jinak ode dne, kdy byl doručen kanceláři.

Článek 39

(Předběžná opatření)

1. Senát, nebo případně jeho předseda, může buď na žádost strany nebo jiné dotčené osoby, nebo z vlastní iniciativy, přijmout předběžné opatření, jehož je třeba v zájmu stran nebo v zájmu řádného vedení řízení.
2. Výbor ministrů je o takových opatřeních informován.
3. Senát může vyzvat strany, aby mu dodaly informace o otázce, vztahující se k aplikaci přijatého předběžného opatření.

Článek 40

(Naléhavé sdělení o podané stížnosti)

V naléhavém případě a při zachování všech procesních opatření může vedoucí kanceláře se souhlasem předsedy senátu informovat dotčenou smluvní stranu o podané stížnosti a o jejím stručném obsahu, a to všemi dostupnými prostředky a aniž by byly dotčeny jiné procesní kroky v řízení.

Článek 41

(Pořadí projednávání stížností)

Senát projednává jemu předložené stížnosti v pořadí, jak jsou připraveny k projednání. Může však rozhodnout o přednostím projednání některé z nich.

Článek 42

(Vyšetřovací opatření)

1. Senát si může, buď na žádost jedné ze stran nebo třetí osoby, nebo z vlastní iniciativy, opatřit důkazní materiály, které mu pomohou objasnit fakta případu. Může zvláště požádat strany, aby předložily listinné důkazy a může rozhodnout o předvolání jako svědka, znalce nebo z jiného titulu jakoukoli osobu, jejíž výpověď nebo stanovisko by mohly být pro splnění jeho poslání užitečná.
2. Senát může kdykoli během řízení pověřit jednoho nebo několik svých členů nebo jiných soudců Soudu, aby zahájili vyšetřování, navštívili příslušná místa nebo provedli jiná vyšetřovací opatření. Může jmenovat nezávislé externí znalce, aby poskytli jeho pověřeným členům pomoc.
3. Senát může požádat jakoukoli osobu nebo instituci dle svého vlastního výběru, aby shromáždily informace, vyjádřily názor nebo vypracovaly zprávu o určitém problému.
4. Strany pomáhají senátu nebo jeho pověřeným členům v realizaci vyšetřovacích opatření.
5. Pokud byla vypracována zpráva nebo přijato opatření v souladu s předchozími odstavci na žádost žalující nebo žalované smluvní strany, pak náklady s tím spojené jdou na vrub této smluvní strany, nerozhodne-li senát jinak. V ostatních případech senát rozhodne, zda tyto náklady budou hrazeny Radou Evropy, nebo zda je uhradí stěžovatel, nebo třetí osobě, která si vyžádala vypracování zprávy nebo realizaci jiného opatření. Ve všech případech jsou náklady stanoveny předsedou senátu.

Článek 43

(Spojení a souběžné projednání stížností)

1. Senát může na žádost stran nebo z vlastní iniciativy nařídit spojení dvou nebo několika stížností.
2. Předseda senátu může po projednání se stranami nařídit, aby stížnosti, přidělené stejnému senátu byly projednány souběžně, aniž by předcházelo rozhodnutí senátu o formálním spojení stížností.

Článek 44

(Vyškrtnutí ze seznamu a opětné zařazení)

1. Jestliže žalující smluvní strana oznámí vedoucímu kanceláře svůj úmysl vzít svoji stížnost zpět, může senát tuto stížnost vyškrtnout ze seznamu ve smyslu článku 37 Úmluvy, pokud druhá smluvní strana nebo další dotčené smluvní strany zpětvzetí akceptují.
2. Rozhodnutí o vyškrtnutí ze seznamu stížnost, která byla prohlášena za přijatelnou, má formu rozsudku. Jakmile je takový rozsudek konečný, předseda senátu o něm informuje Výbor ministrů, aby mu ve smyslu článku 46 odst. 2 Úmluvy umožnil dohlížet na realizaci závazků, na které se zpětvzetí stížnosti, smírné urovnání sporu nebo jiné vyřízení sporu může vázat.
3. Byla-li stížnost vyškrtnuta ze seznamu, jsou náklady ponechány na posouzení Soudu. Pokud se týkají stížnosti, která byla vyškrtnuta před rozhodnutím o přijatelnosti, předseda senátu přenechává rozhodnutí o nákladech Výboru ministrů.
4. Soud může rozhodnout o opětném zařazení stížnosti, dojde-li k závěru, že to zvláštní okolnosti odůvodňují.

Kapitola II

Zahájení řízení

Článek 45

(Podpisy)

1. Stížnost ve smyslu článků 33 a 34 Úmluvy musí být předložena písemně a musí být podepsána stěžovatelem nebo jeho zástupcem.

2. Podává-li stížnost nevládní organizace nebo skupina jednotlivců, musí být podepsána osobami, které jsou oprávněny k zastupování. Příslušný senát nebo výbor rozhodnou, zda osoby, které stížnost podepsaly, byly k tomu oprávněny.
3. Je-li stěžovatel zastoupen podle článku 36 tohoto jednacího řádu, musí jeho zástupce nebo zástupci předložit písemné zmocnění nebo plnou moc.

Článek 46

(Obsah mezistátní stížnosti)

Jedna nebo více smluvních stran, které se chtějí na Soud obrátit se stížností ve smyslu článku 33 Úmluvy, musí předložit kanceláři text stížnosti obsahující:

- a) název smluvní strany, proti které je stížnost vedena;
  - b) vylíčení skutkového stavu;
  - c) popis jednoho nebo více porušení Úmluvy a odůvodnění;
  - d) výklad o dodržení podmínek přijatelnosti (vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy a podání stížnosti ve lhůtě šesti měsíců);
  - e) předmět stížnosti a hlavní rysy požadavků na spravedlivé zadostiučinění ve smyslu článku 41 Úmluvy ve prospěch jedné nebo více stran údajně poškozených;
  - f) jméno a adresu jedné nebo více osob určených k zastupování;
- a zároveň předložit
- g) kopie veškerých příslušných dokumentů, zejména soudních a jiných rozhodnutí, týkajících se předmětu stížnosti.

Článek 47

(Obsah individuální stížnosti)

1. Stížnost ve smyslu článku 34 Úmluvy se předkládá na formuláři vydaném kanceláří, nerozhodne-li předseda sekce jinak. Formulář obsahuje:
  - a) jméno, datum narození, státní občanství, pohlaví, povolání a adresu stěžovatele;
  - b) případně jméno, povolání a adresu jeho zástupce;
  - c) název jedné nebo více smluvních stran, proti kterým je stížnost podávána;
  - d) stručné vylíčení skutkového stavu;
  - e) stručný popis jednoho nebo více porušení Úmluvy a odůvodnění;
  - f) stručný výklad o dodržení podmínek přijatelnosti stěžovatelem ve smyslu článku 35 odst. 1 Úmluvy (vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy a podání stížnosti ve lhůtě šesti měsíců);

- g) předmět stížnosti a hlavní rysy požadavků na spravedlivé zadostiučinění ve smyslu článku 41 Úmluvy;
stěžovatel zároveň předkládá:
- h) kopie veškerých příslušných dokumentů, zejména soudních a jiných rozhodnutí, týkajících se předmětu stížnosti.
2. Stěžovatel musí dále:
    - a) dodat materiály, zejména dokumenty a rozhodnutí ve smyslu odstavce 1h) tohoto článku, aby bylo možno ověřit, zda byly splněny podmínky přijatelnosti ve smyslu článku 35 odst. 1 Úmluvy (vyčerpání vnitrostátních právních prostředků nápravy a podání stížnosti ve lhůtě šesti měsíců);
    - b) oznámit, zda předložil své námítky uvedené ve stížnosti jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smírčí instituci.
  3. Stěžovatel, který si nepřeje, aby jeho totožnost byla odkryta, musí tuto skutečnost sdělit Soudu s uvedením důvodů, které ho vedou k použití výjimky ze zásady veřejnosti řízení před Soudem.
  4. Nerespektování povinností uvedených v odstavcích 1 a 2 tohoto článku může vést k tomu, že stížnost nebude Soudem ani zaregistrována, ani jím projednána.
  5. Stížnost se zpravidla považuje za podanou ke dni, kdy se stěžovatel poprvé na Soud obrátil se stručným vylíčením předmětu své stížnosti. Soud však může, považuje-li to za odůvodněné, uvést jiné datum.
  6. Stěžovatel informuje Soud o změně adresy a o každé skutečnosti, která je pro projednání stížnosti důležitá.

Kapitola III

Soudci zpravodajové

Článek 48

(Mezistátní stížnosti)

1. Jakmile Soud obdrží stížnost ve smyslu článku 33 Úmluvy, senát ustavený k jejímu projednání určí jednoho nebo několik svých členů soudcem či soudci zpravodaji a pověří je vypracováním zprávy o přijatelnosti stížnosti poté, co obdrží stanoviska dotčených smluvních stran. Článek 49 odst. 4 tohoto jednacního řádu se na takovou zprávu vztahují.

2. Jakmile je stížnost ve smyslu článku 33 Úmluvy přijata k meritornímu rozhodnutí, soudci zpravodajové předloží senátu zprávy, návrhy textu, jakož i další dokumenty, které mu mají napomoci k tomu, aby se mohl zhostit své úlohy.

Článek 49

(Individuální stížnosti)

1. Jakmile Soud obdrží stížnost ve smyslu článku 34 Úmluvy, předseda sekce, ke které byla stížnost přidělena, určí soudce, jenž ji posoudí jako soudce zpravodaj.
2. V rámci své činnosti soudce zpravodaj:
  - a) může požádat strany, aby mu ve stanovené lhůtě předložily informace týkající se skutkového stavu, dokumenty nebo jiné materiály, které považují za relevantní;
  - b) s vědomím, že předseda sekce může nařídít, aby byla věc postoupena senátu, rozhodne, zda má být stížnost projednána výborem nebo senátem.
3. Je-li věc ve smyslu článku 28 Úmluvy projednána výborem, zpráva soudce zpravodaje obsahuje:
  - a) stručný popis relevantních skutečností;
  - b) stručný popis důvodů, pro které navrhuje, aby stížnost byla odmítnuta nebo vyškrtána ze seznamu.
4. Je-li věc ve smyslu článku 29 odst. 1 Úmluvy projednána senátem, zpráva soudce zpravodaje obsahuje:
  - a) stručný popis relevantních skutečností, včetně informací získaných ve smyslu odstavce 2 tohoto článku;
  - b) uvedení problémů, které stížnost v kontextu Úmluvy vyvolává;
  - c) návrh týkající se přijatelnosti stížnosti či jiného opatření, a pokud je to nutné, též předběžný názor na meritum věci.
5. Jakmile je stížnost ve smyslu článku 34 Úmluvy přijata k meritornímu rozhodnutí, soudce zpravodaj předloží zprávu, návrhy textů a další dokumenty, které mají napomoci senátu, aby se zhostil své úlohy.

Článek 50

(Řízení před velkým senátem)

Byla-li věc předána velkému senátu ve smyslu článků 30 nebo 43 Úmluvy, jeho předseda určí jednoho člena jako soudce zpravodaje, a v případě mezi-státní stížnosti jednoho nebo více svých členů.

Kapitola IV

Řízení o přijatelnosti

Mezistátní stížnosti

Článek 51

1. Předseda Soudu informuje dotčenou žalovanou smluvní stranu o podání stížnosti ve smyslu článku 33 Umluvy proti ní, a přidělí stížnost jedné ze sekcí.
2. Ve smyslu článku 26 odst. 1a) tohoto jednacího řádu se soudci zvolení za žalující a žalovanou smluvní stranu stávají členy sekce, která byla pro posouzení stížnosti určena. Ustanovení článku 30 tohoto jednacího řádu se použije tehdy, jestliže byla stížnost podaná několika smluvními stranami nebo jestliže několik stížností se stejným obsahem, podaných několika smluvními stranami, jsou posuzovány souběžně ve smyslu článku 43 odst. 2 tohoto jednacího řádu.
3. Jakmile je věc přidělena sekci, její předseda sestaví podle článku 26 odst. 1 tohoto jednacího řádu senát a vyzve žalovanou smluvní stranu, aby předložila své písemné stanovisko k přijatelnosti stížnosti. Vedoucí kanceláře zašle takto získané stanovisko žalující smluvní straně, která má možnost se k němu písemně vyjádřit.
4. Před rozhodnutím o přijatelnosti stížnosti může senát vyzvat strany k předložení dodatečných stanovisek.
5. Ústní zasedání o přijatelnosti stížnosti se koná tehdy, jestliže jedna nebo více dotčených smluvních stran o to požádá, nebo o tom senát rozhodne z vlastní iniciativy.
6. Po projednání se stranami předseda senátu určí písemné, a jestliže je to účelné, i ústní řízení; za tímto účelem stanoví lhůty, které je třeba dodržet při předkládání písemných stanovisek.
7. Při poradách senát přihlíží ke zprávě vypracované soudcem zpravodajem či soudci zpravodaji ve smyslu článku 48 odst. 1 tohoto jednacího řádu.

Individuální stížnosti

Článek 52

(Přidělení stížnosti sekci)

1. Stížnost ve smyslu článku 34 Úmluvy je přidělena předsedou Soudu jedné ze sekcí. Předseda Soudu přitom dbá na rovnoměrné pracovní vytížení jednotlivých sekcí.
2. Senát sedmi soudců ve smyslu článku 27 odst. 1 Úmluvy je složen z předsedy příslušné sekce podle článku 26 odst. 1 tohoto jednacího řádu, jakmile je rozhodnuto o tom, že stížnost bude projednána senátem.
3. Do doby ustanovení senátu podle odstavce 2 tohoto článku předseda sekce vykonává pravomoce svěřené tímto jednacím řádem předsedovi senátu.

Článek 53

(Řízení před výborem)

1. Při svých poradách přihlíží výbor ke zprávě, předložené mu soudcem zpravodajem ve smyslu článku 49 odst. 3 tohoto jednacího řádu.
2. Soudce zpravodaj, který není členem výboru, může být vyzván, aby se jeho porad účastnil.
3. Ve smyslu článku 28 Úmluvy může výbor jednomyslně prohlásit stížnost za nepřijatelnou nebo ji vyškrtnout ze seznamu, pokud lze takové rozhodnutí přijmout bez dalšího přezkoumání. Rozhodnutí je konečné.
4. Pokud výbor nepřijme rozhodnutí podle odstavce 3 tohoto článku, postupuje věc senátu, ustavenému ve smyslu článku 52 odst. 2 tohoto jednacího řádu, aby stížnost projednal.

Článek 54

(Řízení před senátem)

1. Při svých poradách přihlíží senát ke zprávě, předložené mu soudcem zpravodajem ve smyslu článku 49 odst. 4 tohoto jednacího řádu.
2. Senát může přímo prohlásit stížnost za nepřijatelnou nebo ji vyškrtnout ze seznamu.
3. Jestliže senát takové rozhodnutí nepřijme:

- a) může rozhodnout o vyzvání stran k předložení informací týkajících se skutkového stavu, dokumentů nebo jiných materiálů, které senát považuje za relevantní;
  - b) oznámí podání stížnosti žalované smluvní straně a požádá ji, aby se k ní písemně vyjádřila;
  - c) vyzve strany, aby předložily dodatečná písemná stanoviska.
4. Než senát rozhodne o přijatelnosti stížnosti, může nařídít ústní zasedání, a to na žádost stran, nebo z vlastní iniciativy. V takové případě jsou strany vyzvány, aby se vyjádřily k meritu stížnosti, nerozhodne-li senát výjimečně jinak.
5. Předseda senátu stanoví řízení, včetně lhůt, týkající se rozhodnutí přijímaných senátem ve smyslu odstavců 3 a 4 tohoto článku.

Stížnosti mezistátní a individuální

Článek 55

(Námítky nepřijatelnosti)

Pokud žalovaná smluvní strana hodlá uplatnit námitku nepřijatelnosti, může tak učinit, pokud to povaha námítky a okolnosti dovolují, písemně nebo ústně v rámci svého stanoviska k přijatelnosti stížnosti, prokládaného ve smyslu článků 51 nebo 54 tohoto jednacího řádu.

Článek 56

(Rozhodnutí senátu)

1. Rozhodnutí senátu uvede, zda bylo přijato jednomyslně nebo většinou hlasů; je odůvodněno.
2. Rozhodnutí senátu zašle vedoucí kanceláře stěžovateli a dotčené smluvní straně nebo stranám.

Článek 57

(Jazyk rozhodnutí)

1. Všechna rozhodnutí Soudu jsou vydávána ve francouzštině nebo angličtině, pokud nerozhodne, že konkrétní rozhodnutí má být vyhotoveno v obou oficiálních jazycích. Jakmile jsou rozhodnutí vydána, jsou přístupná veřejnosti.

2. Rozhodnutí zveřejňovaná ve sbírce rozhodnutí Soudu ve smyslu článku 78 tohoto jednacího řádu jsou otiskována v obou oficiálních jazycích Soudu.

Kapitola V

Řízení po rozhodnutí o přijatelnosti

Článek 58

(Mezistátní stížnosti)

1. Pokud senát přijme stížnost ve smyslu článku 33 Úmluvy k meritornímu rozhodnutí, jeho předseda, po projednání s dotčenými smluvními stranami, určí lhůty pro předložení písemných stanovisek k meritu věci a případných dalších důkazů. Předseda však může se souhlasem dotčených smluvních stran rozhodnout, že bude upouštěno od písemného řízení.
2. Ústní zasedání o meritu věci se koná, pokud jedna nebo více dotčených smluvních stran o to požádá nebo pokud o tom senát rozhodne z vlastní iniciativy. Předseda stanoví ústní řízení.
3. Při svých poradách přihlíží senát ke zprávám, návrhům a dalším dokumentům, předložených mu jedním nebo více soudci zpravodaji ve smyslu článku 48 odst. 2 tohoto jednacího řádu.

Článek 59

(Individuální stížnosti)

1. Jakmile senát přijme stížnost ve smyslu článku 34 Úmluvy k meritornímu rozhodnutí, může vyzvat strany k předložení doplňujících důkazních materiálů a písemných stanovisek.
2. Ústní zasedání o meritu věci se koná, pokud o tom senát rozhodne z vlastní iniciativy, nebo požaduje-li to jedna ze stran a ústní zasedání se nekonalo v rámci řízení o přijatelnosti stížnosti ve smyslu článku 54 odst. 4 tohoto jednacího řádu.
3. Předseda senátu stanoví písemné a ústní řízení.
4. Při svých poradách přihlíží senát ke zprávám, návrhům a dalším dokumentům, předloženým mu soudcem zpravodajem ve smyslu článku 49 odst. 5 tohoto jednacího řádu.

Článek 60

(Žádost o spravedlivé zadostiučinění)

1. Žádost o spravedlivé zadostiučinění ve smyslu článku 41 Úmluvy musí být, pokud předseda neurčí jinak, podána žalující smluvní stranou nebo stěžovatelem v rámci písemného stanoviska k meritu věci, nebo pokud takové stanovisko nebylo předloženo, formou zvláštního podání předloženého do dvou měsíců po rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti.
2. Žalující smluvní strana nebo stěžovatel musejí vyčíslit své nároky a doložit je potřebnými doklady, jinak je senát může zcela nebo zčásti odmítnout.
3. Kdykoli během řízení může senát vyzvat některou ze stran, aby předložila své stanovisko k žádosti o spravedlivé zadostiučinění.

Článek 61

(Zásah třetí osoby)

1. Vedoucí kanceláře sdělí rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti smluvní straně, jejímž státním občanem je stěžovatel, stejně jako žalované smluvní straně nebo smluvním stranám ve smyslu článku 56 odst. 2 tohoto jednacího řádu.
2. Pokud smluvní strana projeví přání předložit písemné stanovisko nebo se zúčastnit ústního zasedání ve smyslu článku 36 odst. 1 Úmluvy, předseda senátu stanoví příslušný postup.
3. Podle článku 36 odst. 2 Úmluvy může předseda senátu v zájmu řádného chodu spravedlnosti vyzvat nebo připustit, aby smluvní strana, která se neúčastní řízení, nebo jiná dotčená osoba předložila svá písemná stanoviska nebo, ve výjimečných případech, aby se zúčastnila ústního zasedání. Žádosti musejí být řádně zdůvodněny a předloženy v jednom z oficiálních jazyků v přiměřené lhůtě, jakmile je stanoveno písemné řízení.
4. Výzva nebo povolení uvedená v odstavci 3 tohoto článku jsou doplněny podmínkami, včetně lhůt, stanovenými předsedou senátu. Nejsou-li tyto podmínky respektovány, předseda může rozhodnout, že písemná stanoviska nebudou ke spisu připojena.
5. Písemná stanoviska, předložená podle tohoto článku, musejí být vyhotovena v jednom z oficiálních jazyků, pokud není povoleno užívat dalšího jazyka ve smyslu článku 34 odst. 4 tohoto jednacího řádu. Vedoucí kanceláře předá stanoviska stranám, které se k nim mohou písemně vyjádřit, dodržující podmínky stanovené předsedou senátu.

Článek 62

(Smírné urovnání)

1. Jakmile je stížnost přijata k meritornímu rozhodnutí, vedoucí kanceláře kontaktuje strany s cílem dosáhnout smírného urovnání sporu ve smyslu článku 38 odst. 1b) Úmluvy podle pokynů senátu nebo jeho předsedy. Senát činí příslušná opatření, aby bylo tohoto cíle dosaženo.
2. Jednání směřující ke smírnému urovnání sporu jsou ve smyslu článku 38 odst. 2 Úmluvy důvěrná, aniž by se dotkla stanovisek stran ve sporném řízení. Žádné písemné nebo ústní sdělení, ani žádná nabídka nebo ústupek, ke kterým došlo v rámci těchto jednání, nesmějí být ve sporném řízení zmiňovány nebo uváděny.
3. Informuje-li vedoucí kanceláře senát o tom, že se strany dohodly na smírném urovnání sporu, může – ujistí-li se, že urovnání respektuje lidská práva tak, jak jsou uvedena v Úmluvě a jejích Protokolech – vyškrtnout stížnost ze seznamu ve smyslu článku 44 odst. 2 tohoto jednacího řádu.

Kapitola VI

Ústní zasedání

Článek 63

(Vedení ústního zasedání)

1. Předseda senátu řídí ústní zasedání a určuje pořadí, ve kterém se zástupci a právníci či poradci stran ujmají slova.
2. Jestliže ve smyslu článku 42 tohoto jednacího řádu delegace senátu provádí výslech s cílem zjistit fakta, vedoucí delegace výslech řídí a delegace případně vykonává pravomoce, svěřené senátu Úmluvou nebo tímto jednacím řádem.

Článek 64

(Nepřítomnost na ústním zasedání)

Nedostaví-li se strana k ústnímu jednání bez dostatečné omluvy, senát nevyvodí důsledky, domnívá-li se, že je to slučitelné s řádným chodem spravedlnosti.

Článek 65

(Předvolávání svědků, znalců a dalších osob;
náklady za jejich účast)

1. Svědci, znalci a další osoby, o jejichž výslechu rozhoduje senát nebo jeho předseda, jsou obesíláni vedoucím kanceláře.
2. Obsílka obsahuje:
  - a) případ, v jehož souvislosti byla obsílka vydána;
  - b) předmět šetření, znaleckého posudku nebo jiného opatření nařízeného senátem nebo jeho předsedou;
  - c) opatření k úhradě nákladů předvolávané osoby.
3. Pokud se výše uvedené osoby dostaví na žádost nebo ve prospěch žalující nebo žalované smluvní strany, náklady s tím spojené hradí tato strana, pokud senát nerozhodne jinak. V ostatních případech senát rozhodne, zda náklady zaplatí Rada Evropy nebo zda budou účtovány stěžovateli či třetí osobě, na jejíž žádost se předvolání uskutečnilo. Ve všech případech jsou náklady stanoveny předsedou senátu.

Článek 66

(Přísaha nebo slavnostní prohlášení
svědků a znalců)

1. Po ověření totožnosti a před samotným předstoupením skládá svědek přísahu nebo činí slavnostní prohlášení s tímto obsahem:
„Přísahám“ – nebo – „Slavnostně prohlašuji ve vší počestnosti a podle mého nejlepšího svědomí,“ – že „budu mluvit pravdu, plnou pravdu a nic než pravdu.“
O tomto úkonu je proveden zápis.
2. Po ověření totožnosti a před splněním svého poslání skládá znalec přísahu nebo činí slavnostní prohlášení s tímto obsahem:
„Přísahám“ – nebo – „Slavnostně prohlašuji“ – „že se zhostím své úlohy znalce ve vší počestnosti a podle mého nejlepšího svědomí.“
O tomto úkonu je proveden zápis.
3. Přísaha nebo prohlášení mohou být učiněny do rukou předsedy senátu nebo soudce či jiné veřejné osoby, kterou předseda určí.

Článek 67

(Námitka proti svědku nebo znalci;
výslech k informativním účelům)

Senát rozhodne každý spor o námitce proti svědku nebo znalci. Může vyslechnout k informativním účelům osobu, která nemůže být vyslechnuta jako svědek.

Článek 68

(Otázky kladené v průběhu ústního zasedání)

1. Soudce může klást otázky zástupcům, právníkům a poradcům stran, stěžovatelům, svědkům a znalcům, jakož i dalším osobám, které předstupují před senát.
2. Pod dohledem předsedy senátu mohou být svědci, znalci a další osoby ve smyslu článku 42 odst. 1 tohoto jednacího řádu vyslechnuti zástupci, právníky a poradci stran. O námitce relevantnosti položené otázky rozhodne předseda senátu.

Článek 69

(Nedostavení se k výslechu, odmítnutí svědčit
nebo falešné svědectví)

Pokud se svědek nebo jiná řádně předvolaná osoba bezdůvodně nedostaví nebo odmítne vypovídat, vedoucí kanceláře takovou skutečnost na žádost předsedy senátu oznámí té smluvní straně, pod jejíž jurisdikci tato osoba spadá. Stejně je tomu v případě, kdy svědek nebo znalec porušili, podle názoru senátu, přísahu nebo slavnostní prohlášení ve smyslu článku 66 tohoto jednacího řádu.

Článek 70

(Zápis z ústního zasedání)

1. Jestliže to senát nařídí, vedoucí kanceláře je odpovědný za zajištění provedení zápisu z ústního zasedání. Zápis obsahuje:
  - a) složení senátu při ústním zasedání;
  - b) seznam přítomných: zástupci, právníci a poradci stran a další třetí zúčastněná osoba;
  - c) jméno, příjmení, povolání a adresa svědků, znalců nebo dalších osob, které byly vyslechnuty;

- d) text prohlášení, kladených otázek a podaných odpovědí;
  - e) text každého rozhodnutí senátu nebo předsedy senátu přijatého v průběhu ústního zasedání.
2. Je-li celý zápis nebo jeho část vypracován v neoficiálním jazyce, vedoucí kanceláře, rozhodne-li o tom senát, zajistí jeho překlad do jednoho z oficiálních jazyků Soudu.
  3. Zástupci stran obdrží jednu kopii zápisu, aby mohli pod kontrolou vedoucího kanceláře nebo předsedy senátu provést jeho opravu, aniž by však měnili smysl a význam toho, co bylo řečeno v průběhu ústního zasedání. Vedoucí kanceláře určí podle pokynu předsedy senátu lhůtu, kterou mají zástupci za tímto účelem k dispozici.
  4. Po opravě je zápis podepsán předsedou a vedoucím kanceláře; jeho obsah se tak stává autentickým.

Kapitola VII

Řízení před velkým senátem

Článek 71

(Použitelnost procesních ustanovení)

Ustanovení, podle nichž se postupuje v řízení před senáty, se použijí *mutatis mutandis* na řízení před velkým senátem.

Článek 72

(Postoupení věci velkému senátu)

1. Ve smyslu článku 30 Úmluvy, vyvolává-li věc nacházející se před senátem závažnou otázku týkající se výkladu Úmluvy nebo jejích Protokolů, nebo jestliže by řešení otázky, která je předmětem stížnosti, mohlo být v rozporu s rozsudkem, který Soud dříve vynesl, může senát – pokud ještě nerozhodl – postoupit věc velkému senátu, nestaví-li se proti tomu některá ze stran ve smyslu odstavce 2 tohoto článku. Rozhodnutí o postoupení věci nemusí být odůvodněno.
2. Vedoucí kanceláře sdělí stranám úmysl senátu postoupit věc. Strany mají od okamžiku tohoto sdělení k dispozici jednoměsíční lhůtu na to, aby předaly kanceláři řádně zdůvodněné námítky proti tomuto rozhodnutí. Námítky, které nebudou splňovat stanovené podmínky, budou senátem považovány za neplatné.

Článek 73

(Postoupení věci velkému senátu na základě žádosti strany)

1. Ve smyslu článku 43 Úmluvy může strana ve výjimečných případech a ve lhůtě tří měsíců od data vydání rozsudku senátem předložit kanceláři písemnou žádost o postoupení věci velkému senátu s uvedením závažné otázky týkající se výkladu nebo provádění Úmluvy nebo jejích protokolů, nebo závažné otázky všeobecné povahy, která podle ní vyžaduje projednání před velkým senátem.
2. Kolegium pěti soudců velkého senátu, vytvořené podle článku 24 odst. 6 tohoto jednacího řádu, posoudí žádost na základě existujícího spisu. Žádost přijme, pokud usoudí, že věc skutečně závažnou otázku vyvolává. Rozhodnutí o zamítnutí žádosti nemusí být odůvodněno.
3. Pokud kolegium žádost přijme, velký senát ve věci rozhodne rozsudkem.

Kapitola VIII

Rozsudky

Článek 74

(Obsah rozsudku)

1. Rozsudek vydaný ve smyslu článku 42 a 44 Úmluvy obsahuje:
  - a) jméno předsedy a ostatních soudců tvořících senát a jméno vedoucího kanceláře nebo jeho zástupce;
  - b) datum vydání rozsudku a datum jeho vynesení;
  - c) označení stran;
  - d) jméno zástupců, právníků a poradců stran;
  - e) popis řízení;
  - f) vylíčení skutkového stavu;
  - g) souhrn závěrů stran;
  - h) právní odůvodnění;
  - i) výrok;
  - j) případné rozhodnutí o úhradě nákladů řízení;
  - k) uvedení počtu soudců, kteří tvořili většinu;
  - l) případné připojení stanoviska, jehož text je autentický.
2. Soudce, který se zúčastnil projednání případu, má právo připojit k rozsudku

buď výklad svého souhlasného či rozdílného stanoviska, nebo prosté vyjádření svého nesouhlasu.

Článek 75

(Rozhodnutí o spravedlivém zadostiučinění)

1. Konstatuje-li senát porušení Úmluvy, rozhoduje stejným rozsudkem o aplikaci článku 41 Úmluvy, pokud je tato otázka, položená ve smyslu článku 60 tohoto jednacího řádu, připravena k posouzení; jinak ji zcela nebo zčásti odročí a stanoví další řízení.
2. O aplikaci článku 41 Úmluvy senát rozhoduje, je-li to možné, ve stejném složení, v jakém rozhodoval o merituu věci. Jinak předseda Soudu senát doplní nebo ustanoví nový senát losováním.
3. Při rozhodování o spravedlivém zadostiučinění ve smyslu článku 41 Úmluvy může senát rozhodnout, že jestliže nebude přisouzená částka vyplacena ve stanovené lhůtě, budou k ní přičteny úroky z prodlení.
4. Jestliže Soud obdrží oznámení o dohodě uzavřené mezi stranou poškozenou a odpovědnou smluvní stranou, prověří, zda je tato dohoda spravedlivá a pokud tomu tak je, vyškrtne věc ze seznamu ve smyslu článku 44 odst. 2 tohoto jednacího řádu.

Článek 76

(Jazykové verze rozsudku)

1. Soud vydává rozsudky v angličtině nebo francouzštině, nestanoví-li, že rozsudek bude vydán v obou oficiálních jazycích. Rozsudky jsou přístupné veřejnosti dnem vyhlášení
2. Zveřejnění rozsudku v oficiální sbírce Soudu uvedené v článku 78 tohoto jednacího řádu je realizováno v obou oficiálních jazycích Soudu.

Článek 77

(Podpis, vyhlášení a doručení rozsudku)

1. Rozsudek je podepisován předsedou senátu a vedoucím kanceláře.
2. Rozsudek může být čten v rámci veřejného zasedání předsedou senátu nebo jiným jím určeným soudcem. Zástupci stran jsou včas informáni o datu veřejného zasedání. Jinak doručení rozsudku ve smyslu odstavce 3 tohoto článku je považováno za jeho vyhlášení.

3. Rozsudek je předán Výboru ministrů. Vedoucí kanceláře předá ověřenou kopii rozsudku stranám, generálnímu tajemníku Rady Evropy, všem třetím osobám, jakož i dalším přímo dotčeným osobám. Originál rozsudku, řádně po-
depsaný a opatřený pečeti, je uložen v archivu Soudu.

Článek 78

(Publikování rozsudku a dalších dokumentů)

Ve smyslu článku 44 odst. 3 Úmluvy jsou konečné rozsudky Soudu publikovány ve vhodné formě pod dohledem vedoucího kanceláře Soudu, který je též odpovědný za publikování oficiální sbírky obsahující vybrané rozsudky a rozhodnutí, stejně jako za zveřejnění dalších dokumentů, o kterých se předseda Soudu domnívá, že je to účelné.

Článek 79

(Žádost o výklad rozsudku)

1. Strana může požádat o výklad rozsudku ve lhůtě jednoho roku od jeho vyhlášení.
2. Žádost se předkládá kanceláři. Musí přesně uvést bod nebo body rozsudku, jejichž výklad je žádán.
3. Původní senát může rozhodnout z vlastní iniciativy, že zde není důvod opodstatňující provedení výkladu. Není-li možné svolat původní senát, předseda Soudu jej doplní nebo ustanoví nový senát losováním.
4. Pokud senát žádost nezamítne, vedoucí kanceláře tuto skutečnost sdělí všem dotčeným stranám a vyzve je, aby předložily své případné připomínky ve lhůtě, kterou předseda senátu k tomuto účelu stanoví. Předseda senátu též stanoví termín konání ústního zasedání, pokud senát rozhodne o jeho konání. Senát podává výklad rozsudku nebo jeho části rozsudkem.

Článek 80

(Žádost o revizi rozsudku)

1. Vyjde-li najevo skutečnost, která by mohla svým charakterem mít rozhodující vliv na posouzení již rozhodnuté věci, a pokud byla tato skutečnost v době rozsudku Soudu neznámá a nemohla být známá ani jedné ze stran, může se strana obrátit na Soud s žádostí o revizi rozsudku, a to ve lhůtě šesti měsíců od okamžiku, kdy vyšla daná skutečnost najevo.

2. Žádost uvede rozsudek, o jehož revizi jde, musí obsahovat informace nezbytné k prokázání, že podmínky stanovené v odstavci 1 tohoto článku byly splněny. Žádost je doplněna kopiemi všech relevantních dokumentů. Je předložena i s přílohami kanceláři.
3. Původní senát může rozhodnout z vlastní iniciativy, že zde není žádný důvod k opětovnému projednání věci. Není-li možné svolat původní senát, předseda Soudu jej doplní nebo ustanoví nový senát losováním.
4. Pokud senát žádost nezamítne, vedoucí kanceláře tuto skutečnost sdělí všem dotčeným stranám a vyzve je, aby předložily své případné připomínky ve lhůtě, kterou předseda senátu k tomuto účelu stanoví. Předseda senátu též stanoví datum ústního zasedání, pokud senát rozhodne o jeho konání. Senát provede revizi rozsudku novým rozsudkem.

Článek 81

(Oprava chyb v rozhodnutích a rozsudcích)

Aniž by byla dotčena ustanovení týkající se revize rozsudků a znovuzřízení věci do seznamu, Soud může z vlastní iniciativy nebo na žádost jedné ze stran ve lhůtě jednoho měsíce od vydání rozhodnutí nebo vyhlášení rozsudku opravit chyby v psaní a ve výpočtech, jakož i zjevné nepřesnosti.

Kapitola IX

Poradní stanoviska

Článek 82

V řízení týkajícím se poradních stanovisek Soud používá, vedle ustanovení článku 47, 48 a 49 Úmluvy, též níže uvedená ustanovení. Podle potřeby také užívá dalších ustanovení tohoto jednacího řádu.

Článek 83

Žádost o poradní stanovisko je předkládána vedoucímu kanceláře. Musí uvést úplně a přesně otázku, ke které se má Soud vyjádřit, a též:

- a) datum, ke kterému Výbor ministrů přijal rozhodnutí ve smyslu článku 47 odst. 3 Úmluvy;
- b) jméno a adresu osoby nebo osob jmenovaných Výborem ministrů k tomu, aby Soudu poskytly veškerá možná vysvětlení.

K žádosti je třeba přiložit dokumenty, které by mohly pomoci Soudu otázku objasnit.

Článek 84

1. Jakmile Soud žádost obdrží, vedoucí kanceláře zašle jeden výtisk všem členům Soudu.
2. Vedoucí kanceláře též informuje smluvní strany, že je Soud připraven přijímat jejich písemné připomínky.

Článek 85

1. Předseda Soudu stanoví lhůty pro předložení písemných připomínek nebo dalších dokumentů.
2. Písemné připomínky nebo další dokumenty se předkládají kanceláři. Vedoucí kanceláře o nich informuje všechny členy Soudu, Výbor ministrů a každou smluvní stranu.

Článek 86

Po uzavření písemného řízení předseda Soudu rozhodne, zda umožní smluvním stranám, které předložily písemné připomínky, aby je ústně rozvedly v rámci ústního zasedání, jež za tímto účelem bude svoláno.

Článek 87

Pokud Soud rozhodne, že žádost o poradní stanovisko není v jeho konzultační kompetenci tak, jak je definována v článku 47 Úmluvy, uvede tuto skutečnost ve zdůvodněném rozhodnutí.

Článek 88

1. Poradní stanovisko je přijímáno většinou hlasů velkého senátu. Obsahuje též počet soudců, kteří tvořili většinu.
2. Soudce může k poradnímu stanovisku Soudu připojit buď výklad svého souhlasného či rozdílného názoru, nebo prosté vyjádření svého nesouhlasu.

Článek 89

Poradní stanovisko je čteno na veřejném zasedání v jednom oficiálním jazyce předsedou Soudu nebo jím pověřeným soudcem. Výbor ministrů a všechny smluvní strany jsou o této skutečnosti informovány.

Článek 90

Poradní stanovisko nebo jakékoli rozhodnutí učiněné ve smyslu článku 87 tohoto jednacího řádu je podepsáno předsedou Soudu a vedoucím kanceláře. Originál, řádně podepsaný a opatřený pečeti, je uložen v archivu Soudu. Vedoucí kanceláře předá ověřenou kopii Výboru ministrů, smluvním stranám a generálnímu tajemníkovi Rady Evropy.

Kapitola X

Právní pomoc

Článek 91

1. Předseda senátu může buď na žádost stěžovatele, který podal stížnost ve smyslu článku 34 Úmluvy, nebo z vlastní iniciativy, stěžovateli udělit právní pomoc pro jeho věc, a to podle článku 54 odst. 3 tohoto jednacího řádu, jakmile žalovaná smluvní strana předložila své písemné stanovisko k přijatelnosti stížnosti nebo jakmile lhůta, která jí k tomuto účelu byla stanovena, marně uplynula.
2. Ve smyslu článku 96 tohoto jednacího řádu má stěžovatel, kterému byla poskytnuta právní pomoc na obhajobu jeho věci před senátem, právo využít této pomoci i v řízení před velkým senátem.

Článek 92

Právní pomoc může být udělena pouze tehdy, jestliže předseda senátu konstatuje, že:

- a) její udělení je nezbytné k řádnému vedení věci před senátem;
- b) stěžovatel nemá k dispozici dostatečné finanční prostředky, aby mohl zcela nebo částečně hradit výdaje.

Článek 93

1. S cílem zjistit, zda stěžovatel má k dispozici dostatečné finanční prostředky, aby mohl zcela nebo zčásti uhradit výdaje, je vyzván k doplnění prohlášení o svých zdrojích, majetku finančních závazcích vůči vyživovaným osobám a k uvedení veškerých dalších finančních závazků. Prohlášení musí být potvrzeno místními kompetentními orgány.
2. Dotčená smluvní strana je vyzvána, aby předložila své písemné připomínky.

3. Jakmile předseda senátu získá informace obsažené v odstavcích 1 a 2 tohoto článku, rozhodne o udělení nebo odmítnutí právní pomoci. Vedoucí kanceláře o tom informuje dotčené strany.

Článek 94

1. Odměna může být vyplacena pouze právníku nebo jiným osobám jmenovaným ve smyslu článku 36 odst. 4 tohoto jednacího řádu. Může být případně určena k pokrytí služeb několika zástupců.
2. Vedle odměny může právní pomoc pokrývat cestovní a pobytové náklady, jakož i další nezbytné náhrady vynaložené stěžovatelem nebo jmenovaným zástupcem.

Článek 95

Jakmile je právní pomoc udělena, vedoucí kanceláře stanoví:

- a) výši odměny, která bude podle platného tarifu vyplacena;
- b) výši částky, která bude proplacena za vynaložené náklady.

Článek 96

Dojde-li předseda senátu k přesvědčení, že podmínky uvedené v článku 92 tohoto jednacího řádu již nejsou splněny, může kdykoliv během řízení právní pomoci odejmout nebo pozměnit její poskytování.

ODDÍL III

PŘECHODNÁ USTANOVENÍ

Článek 97

(Funkční období soudců)

Délka funkčního období soudců, kteří tvoří Soud k datu vstupu Protokolu č. 11 k Úmluvě v platnost, se počítá od tohoto data.

Článek 98

(Předsednictví sekci)

Na období tří let počínaje vstupem Protokolu č. 11 k Úmluvě v platnost:

- a) jsou na období osmnácti měsíců voleni oba předsedové sekcí, kteří nejsou současně místopředsedy Soudu, jakož i místopředsedové sekce;
- b) místopředsedové sekce nejsou okamžitě znovuzvolitelní.

Článek 99

(Vztahy mezi Soudem a Komisí)

1. Ve věcech předložených Soudu ve smyslu článku 5 odst. 4 a 5 Protokolu č. 11 k Úmluvě může Soud vyzvat Komisi, aby delegovala jednoho nebo několik svých členů, kteří se mohou zúčastnit projednání věci před Soudem.
2. Ve věcech uvedených v odstavci 1 tohoto článku Soud přihlíží ke zprávě, přijaté Komisí ve smyslu bývalého článku 31 Úmluvy.
3. Nerozhodne-li předseda senátu jinak, je zpráva zveřejněna prostřednictvím vedoucího kanceláře, a to co nejdříve poté, kdy ji Soud obdrží.
4. Ve věcech předložených Soudu ve smyslu článku 5 odst. 2–5 Protokolu č. 11 k Úmluvě zůstávají ostatní dokumenty tvořící dokumentaci Komise – včetně poznámek – důvěrnými, pokud předseda senátu nerozhodne jinak.
5. Ve věcech, kde Komise získala svědectví, ale nepřijala zprávu ve smyslu bývalého článku 31 Úmluvy, Soud přihlíží k zápisům z jednání, k dokumentaci a názorům vyjádřeným Komisí na závěr těchto šetření.

Článek 100

(Řízení před senátem a velkým senátem)

1. Je-li věc předložena Soudu podle článku 5 odst. 4 Protokolu č. 11 k Úmluvě, rozhoduje kolegium soudců velkého senátu vytvořené ve smyslu článku 24 odst. 4 tohoto jednacího řádu pouze na základě dokumentace o tom, zda má být tato záležitost projednána senátem nebo velkým senátem.
2. Je-li věc projednána senátem, jeho rozsudek je konečný ve smyslu článku 5 odst. 4 Protokolu č. 11 k Úmluvě. Článek 73 tohoto jednacího řádu se nepoužije.
3. Věci předané Soudu ve smyslu článku 5 odst. 4 Protokolu č. 11 k Úmluvě jsou postupovány velkému senátu předsedou Soudu.
4. U každé věci, která je velkému senátu postupována podle článku 5 odst. 5 Protokolu č. 11 k Úmluvě, je velký senát doplněn o soudce určené rotací uvnitř skupin ve smyslu článku 24 odst. 3 tohoto jednacího řádu s tím, že věci jsou přidělovány každé ze skupin střídavě.

Článek 101

(Schválení právní pomoci)

S výhradou článku 96 tohoto jednacího řádu může u věcí předložených Soudu ve smyslu článku 5 odst. 2–5 Protokolu č. 11 k Úmluvě stěžovatel, kterému byla udělena právní pomoc v rámci řízení před Komisí nebo před bývalým Soudem, tuto pomoc použít i v řízení před Soudem.

Článek 102

(Žádost o výklad nebo o revizi rozsudku)

1. Požádá-li strana o výklad nebo o revizi rozsudku bývalého Soudu, předseda Soudu ji předloží jedné ze sekcí ve smyslu článků 51 nebo 52 tohoto jednacího řádu.
2. Bez ohledu na články 79 odst. 3 a 80 odst. 3 tohoto jednacího řádu předseda příslušné sekce stanoví senát, který tuto žádost posoudí.
3. Senát se skládá z:
  - a) předsedy sekce;
  - a, patří-li k příslušné sekci či nikoliv,
  - b) soudce zvoleného za dotčenou smluvní stranu, a nemůže-li se zúčastnit, z jiného soudce určeného podle článku 29 tohoto jednacího řádu;
  - c) člena Soudu, který byl v původním senátu bývalého Soudu, který vynesl rozsudek.
4. a) Předseda sekce vylosuje další členy senátu z členů příslušné sekce.
b) Ostatní neurčení členové sekce pak zasedají jako soudci-náhradníci.

ODDÍL IV

ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Článek 103

(Změny nebo pozastavení platnosti ustanovení)

1. Ustanovení tohoto jednacího řádu může být změněno většinou soudců Soudu, přítomných na plenárním zasedání a na předem předložený návrh. Návrh na změnu, předložený v písemné formě, musí být zaslán vedoucímu kanceláře nejméně jeden měsíc před konáním zasedání, na kterém bude po-

suzován. Jakmile vedoucí kanceláře takový návrh obdrží, neprodleně jej sdělí všem členům Soudu.

2. Ustanovení tohoto jednacího řádu týkajícího se vnitřní činnosti Soudu může být kdykoliv pozastaveno na návrh jednoho ze soudců, pokud o tom rozhodne jednomyslně příslušný senát. Rozhodnutí o pozastavení je uplatněno pouze pro konkrétní případ, pro který bylo přijato.

Článek 104

(Vstup jednacího řádu v platnost)

Tento jednací řád vstoupí v platnost 1. listopadu 1998.

**Stav ratifikací
smluvních států Úmluvy**

Data ratifikace

STÁT	ÚMLUVA	PROTOKOL č. 1	PROTOKOL č. 4	PROTOKOL č. 6	PROTOKOL č. 7
Albánie	02. 10. 1996	02. 10. 1996	02. 10. 1996	–	02. 10. 1996
Andorra	22. 01. 1996	–	–	22. 01. 1996	–
Belgie	14. 06. 1955	14. 06. 1955	21. 09. 1970	10. 12. 1998	–
Bulharsko	07. 09. 1992	07. 09. 1992	–	29. 09. 1999	–
BJR Makedonie	10. 04. 1997	10. 04. 1997	10. 04. 1997	10. 04. 1997	10. 04. 1997
Česká republika	18. 03. 1992	18. 03. 1992	18. 03. 1992	18. 03. 1992	18. 03. 1992
Dánsko	13. 04. 1953	13. 04. 1953	30. 09. 1964	01. 12. 1983	18. 08. 1988
Estonsko	16. 04. 1996	16. 04. 1996	16. 04. 1996	17. 04. 1998	16. 04. 1996
Finsko	10. 05. 1990	10. 05. 1990	10. 05. 1990	10. 05. 1990	10. 05. 1990
Francie	03. 05. 1974	03. 05. 1974	03. 05. 1974	17. 02. 1986	17. 02. 1986
Gruzie	20. 05. 1999	–	–	–	–
Holandsko	31. 08. 1954	31. 08. 1954	23. 06. 1982	25. 04. 1986	–
Chorvatsko	05. 11. 1997	05. 11. 1997	05. 11. 1997	05. 11. 1997	05. 11. 1997
Irsko	25. 02. 1953	25. 02. 1953	29. 10. 1968	24. 06. 1994	–
Island	29. 06. 1953	29. 06. 1953	16. 11. 1967	22. 05. 1987	22. 05. 1987
Itálie	26. 10. 1955	26. 10. 1955	27. 05. 1982	29. 12. 1988	07. 11. 1991
Kypr	06. 10. 1962	06. 10. 1962	03. 10. 1989	19. 01. 2000	–

STÁT	ÚMLUVA	PROTOKOL č. 1	PROTOKOL č. 4	PROTOKOL č. 6	PROTOKOL č. 7
Lichtenštejnsko	08. 09. 1982	14. 11. 1995	–	15. 11. 1990	–
Litva	20. 06. 1995	24. 05. 1996	20. 06. 1995	08. 07. 1999	20. 06. 1995
Lotyšsko	27. 06. 1997	27. 06. 1997	27. 06. 1997	07. 05. 1999	27. 06. 1997
Lucembursko	03. 09. 1953	03. 09. 1953	02. 05. 1968	19. 02. 1985	19. 04. 1989
Maďarsko	05. 11. 1992	05. 11. 1992	05. 11. 1992	05. 11. 1992	05. 11. 1992
Malta	23. 01. 1967	23. 01. 1967	–	26. 03. 1991	–
Moldavsko	12. 09. 1997	12. 09. 1997	12. 09. 1997	12. 09. 1997	12. 09. 1997
Německo	05. 12. 1952	13. 02. 1957	01. 06. 1968	05. 07. 1989	–
Norsko	15. 01. 1952	18. 12. 1952	12. 06. 1964	25. 10. 1988	25. 10. 1988
Polsko	19. 01. 1993	10. 10. 1994	10. 10. 1994	–	–
Portugalsko	09. 11. 1978	09. 11. 1978	09. 11. 1978	02. 10. 1986	–
Rakousko	03. 09. 1958	03. 09. 1958	18. 09. 1969	05. 01. 1984	14. 05. 1986
Rumunsko	20. 06. 1994	20. 06. 1994	20. 06. 1994	20. 06. 1994	20. 06. 1994
Rusko	05. 05. 1998	05. 05. 1998	05. 05. 1998	–	05. 05. 1998
Řecko	28. 11. 1974	28. 11. 1974	–	08. 09. 1998	29. 10. 1987
San Marino	22. 03. 1989	22. 03. 1989	22. 03. 1989	22. 03. 1989	22. 03. 1989
Slovensko	18. 03. 1992	18. 03. 1992	18. 03. 1992	18. 03. 1992	18. 03. 1992
Slovinsko	28. 06. 1994	28. 06. 1994	28. 06. 1994	28. 06. 1994	28. 06. 1994
Španělsko	04. 10. 1979	27. 11. 1990	–	14. 01. 1985	–

Data ratifikace – pokračování

STÁT	ÚMLUVA	PROTOKOL č. 1	PROTOKOL č. 4	PROTOKOL č. 6	PROTOKOL č. 7
Švédsko	04. 02. 1952	22. 06. 1953	13. 06. 1964	09. 02. 1984	08. 11. 1985
Švýcarsko	28. 11. 1974	–	–	13. 10. 1987	24. 02. 1988
Turecko	18. 05. 1954	18. 05. 1954	–	–	–
Ukrajina	11. 09. 1997	11. 09. 1997	11. 09. 1997	04. 04. 2000	11. 09. 1997
Velká Británie	08. 03. 1951	03. 11. 1952	–	20. 05. 1999	–

**Přehled
rozsudků vynesných Soudem
po 1. listopadu 1998**

Fressoz a Roire v. Francie	Čl. 10 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 21. ledna 1999	10 001 FF za materiální újmu 60 000 FF za náklady řízení	AF
Garcia Ruiz v. Španělsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (spravedlnost)	Neporušení	Rozsudek 21. ledna 1999	–	AF
Janowski v. Polsko	Čl. 10 Úmluvy	Neporušení	Rozsudek 21. ledna 1999	–	AF
Van Geyseghe v. Belgie	Čl. 6 § 1a § 3 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 21. ledna 1999	Konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce; 300 BF za náklady řízení	AF
Laino v. Itálie	Čl. 6 § 1 (délka občanskoprávního řízení)	Porušení	Rozsudek 21. ledna 1999	25 000 000 ITL za morální újmu 16 305 440 ITL za náklady řízení	A
Cable a další v. Spojené království	Čl. 6 § 1 Úmluvy (spravedlnost, nestr. a nezávisl.	Porušení	Rozsudek 18. února 1999	Konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce 40 000 GBP za náklady řízení	AF
Hood v. Spojené království	Čl. 5 § 3, § 4 a 5 Úmluvy	Por. 5 § 3, § 5 Nepor. 5 § 4	Rozsudek 18. února 1999	10 500 GBP za náklady řízení	AF
Larkos v. Kypr	Čl. 8 + 14 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 18. února 1999	3 000 za morální újmu 5 000 za náklady řízení	AF
Buscarini v. San Marino	Čl. 9 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 18. února 1999	Konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce	AF
Matthews v. Spojené království	Čl. 3 Protokolu č. 1	Porušení	Rozsudek 18. února 1999	45 000 GBP za náklady řízení	AF
Waite a Kennedy v. Německo	Čl. 6 § 1 Úmluvy (spravedlnost, přístup k soudu)	Neporušení	Rozsudek 18. února 1999	–	AF
Beer a Regan v. Německo	Čl. 6 § 1 Úmluvy (spravedlnost, přístup k soudu)	Neporušení	Rozsudek 18. února 1999	–	AF

Musial v. Polsko	Čl. 5 § 4 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 25. března 1999	15 000 zlotých za morální újmu	AF
Pélissier a Sassi v. Francie	Čl. 6 § 1 a § 3 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 25. března 1999	90 000 FF za celkovou újmu 70 000 FF za náklady řízení	AF
Iatridis v. Řecko	Čl. 1 Protokolu č. 1 Čl. 13 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 25. března 1999	Odložení projednání spravedlivého zadostiučinění	AF
Nikolova v. Bulharsko	Čl. 5 § 3 a § 4 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 25. března 1999	Konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce 14 000 000 leva za náklady řízení	AF
Papachelas v. Řecko	Čl. 6 § 1 Úmluvy Čl. 1 Protokolu č. 1	Neporuš. 6 § 1 Poruš. 1 P1	Rozsudek 25. března 1999	V rámci jednání o spravedlivém zadostiučinění byl spor smírně urovnán	AF
Aquilina v. Malta	Čl. 5 § 3 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 29. dubna 1999	Konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce 3 000 MTL za náklady řízení	AF
T.W. v. Malta	Čl. 5 § 3 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 29. dubna 1999	Konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce 2 600 MTL za náklady řízení	AF
Chassagnou a další v. Francie	Čl. 1 Protokolu č. 1 Čl. 14 Úmluvy Čl. 11 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 29. dubna 1999	30 000 FF za morální újmu každého stěžovatele	AF
Saccomanno v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trest. řízení)	Porušení	Rozsudek 12. května 1999	10 000 000 ITL za morální újmu 1 500 000 ITL za náklady řízení	F
Ledonne v. Itálie (č. 1)	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trest. řízení)	Porušení	Rozsudek 15. května 1999	15 000 000 ITL za morální újmu	A
Ledonne v. Itálie (č. 2)	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trest. řízení)	Porušení	Rozsudek 15. května 1999	12 000 000 ITL za morální újmu	A
Ogur v. Turecko	Čl. 2 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 20. května 1999	100 000 FF za morální újmu 30 000 FF za náklady řízení	AF

Rekvényei v. Maďarsko	Čl. 11 + 14 Úmluvy	Neporušení	Rozsudek 20. května 1999	–	AF
Bladet tromso a Stensaas v. Norsko	Čl. 10 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 20. května 1999	323 342 NK za morální újmu 370 191 za náklady řízení	AF
Caillot v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 4. června 1999	15 000 FF za morální újmu 10 000 FF za náklady řízení	F
Nunes Violante v. Portugalsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. června 1999	800 000 escudos za morální újmu 200 000 escudos za náklady řízení	F
Zubani v. Itálie	Čl. 1 Protokolu č. 1	Porušení	Rozsudek 16. června 1999	1 000 000 000 ITL za celkovou újmu	AF
Matter v. Slovakia	Čl. 6 § 1 Úmluvy Cl. 8 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 5. července 1999	Stěžovatel nepředložil své nároky	A
Ceylan v. Turecko	Čl. 10 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 8. července 1999	40 000 FF za morální újmu 15 000 za náklady řízení	AF
Arslan v. Turecko	Čl. 10 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 8. července 1999	30 000 FF za morální újmu 15 000 FF za náklady řízení	AF
Gerger v. Turecko	Čl. 10 Úmluvy Cl. 6 § 1 Úmluvy (nezávislost a nestrannost)	Porušení	Rozsudek 8. července 1999	40 000 FF za morální újmu 20 000 FF za náklady řízení	AF
Polat v. Turecko	Čl. 10 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 8. července 1999	1 415 USD za materiální újmu 40 000 FF za morální újmu 20 000 FF za náklady řízení	AF
Karatas v. Turecko	Čl. 10 Úmluvy Čl. 6 § 1 Úmluvy (nezávislost a nestrannost)	Porušení	Rozsudek 8. července 1999	40 000 FF za morální újmu 20 000 FF za materiální újmu	AF

Erdogdu a Ince v. Turecko	Čl. 10 Úmluvy Čl. 7 Úmluvy	Poruš. 10 Neporuš. 7	Rozsudek 8. července 1999	30 000 FF za morální újmu každého st. 10 000 FF za náklady řízení prvního st. 3 000 FF za náklady řízení druhého st.	AF
Baskaya a Okçuoglu v. Turecko	Čl. 7 Úmluvy Čl. 6 § 1 Úmluvy (nezávislost a nestrannost) Čl. 10 Úmluvy	Poruš. kromě neporuš. 7 vůči 1. stěž.	Rozsudek 8. července 1999	67 400 a 17 400 FF za mater. újmu 40 000 a 45 000 FF za morální újmu 22 000 a 15 000 FF za náklady řízení	AF
Okçuoglu v. Turecko	Čl. 10 Úmluvy Čl. 6 § 1 Úmluvy (nezávislost a nestrannost)	Porušení	Rozsudek 8. července 1999	40 000 FF za morální újmu 20 000 FF za náklady řízení	AF
Sürek a Özdemir v. Turecko	Čl. 10 Úmluvy Čl. 6 § 1 (nezávislost a nestrannost)	Porušení	Rozsudek 8. července 1999	8 000 FF za mater. újmu každého st. 30 000 FF za morál. újmu každého st. 15 000 FF za náklady řízení každého stěžovatele	AF
Sürek v. Turecko (č. 1)	Čl. 10 Úmluvy Čl. 6 § 1 Úmluvy (nezávislost a nestrannost)	Poruš. 6 § 1 Neporuš. 10	Rozsudek 8. července 1999	10 000 FF náklady řízení	AF
Sürek v. Turecko (č. 2)	Čl. 10 Úmluvy Čl. 6 § 1 Úmluvy (nezávislost a nestrannost)	Porušení	Rozsudek 8. července 1999	13 000 FF za materiální újmu 30 000 FF za morální újmu 15 000 FF za náklady řízení	AF
Sürek v. Turecko (č. 3)	Čl. 6 § 1 Úmluvy (nezávislost a nestrannost)	Poruš. 6 § 1 Neporuš. 10	Rozsudek 8. července 1999	15 000 FF za náklady řízení	AF
Cakici v. Turecko	Čl. 2, 3, 5, 13, 14 a 18 Úmluvy	Poruš. kromě 14 a 18	Rozsudek 8. července 1999	11 534 GBP za materiální újmu 27 500 GBP za morální újmu 20 000 GBP za náklady řízení	AF

Tanrikulu v. Turecko	Čl. 2 a 13 Úmluvy Čl. 2+14 Úmluvy	Poruš. kromě 2+14	Rozsudek 8. července 1999	15 000 GBP za morální újmu 15 000 GBP za náklady řízení	AF
Sürek v. Turecko (č. 4)	Čl. 10 Úmluvy Čl. 6 § 1 Úmluvy (nezávisl. a nestr.)	Porušení	Rozsudek 8. července 1999	3 000 FF za materiální újmu 30 000 FF za morální újmu 15 000 FF za náklady řízení	AF
Scarth v. Spojené království	Čl. 6 § 1 Úmluvy (veřejnost řízení)	Porušení	Rozsudek 22. července 1999	705 GBP za náklady řízení	A
Santos v. Portugalsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trest. řízení)	Porušení	Rozsudek 22. července 1999	800 000 escudos za morální újmu	F
Selmouni v. Francie	Čl. 3 Úmluvy Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trest. řízení)	Porušení	Rozsudek 28. července 1999	500 000 FF za celkovou újmu 113 364 FF za náklady řízení	AF
Immobiliare SAFFI v. Itálie	Čl. 1 Protokolu č. 1 Čl. 6 § 1 Úmluvy (přístup k soudu)	Porušení	Rozsudek 28. července 1999	28 440 150 ITL za materiální újmu 5 000 000 ITL za náklady řízení	AF
Bottazzi v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 28. července 1999	15 000 000 ITL za morální újmu 7 000 000 ITL za náklady řízení	AF
Di Mauro v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 28. července 1999	5 000 000 ITL za morální újmu 10 000 000 ITL za náklady řízení	AF
Ferrari v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 28. července 1999	15 000 000 ITL za morální újmu 11 275 488 ITL za náklady řízení	AF
A.P. v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 28. července 1999	30 000 000 ITL za celkovou újmu 8 000 000 ITL za náklady řízení	AF
Douiyeb v. Nizozemí	Čl. 5 § 4 Úmluvy	Neporušení	Rozsudek 4. srpna 1999	–	AF

Bosio a Moretti v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 6. září 1999	25 000 000 ITL za morální a materiální újmu každ. stěžovatele; 8 000 000 ITL za náklady řízení obou stěžovatelů	F
Buscemi v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (nestrannost a nezávislost); Čl. 8 Úmluvy	Poruš. 6 § 1 Neporuš. 8	Rozsudek 16. září 1999	Konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce 1 000 000 ITL za náklady řízení	F
Lustig-Prean a Beckett v. Spojené království	Čl. 8 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 27. září 1999	Odložení rozhodnutí o spravedlivém zadostiučnění	AF
Smith a Grady v. Spojené království	Čl. 8 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 27. září 1999	Odložení rozhodnutí o spravedlivém zadostiučnění	AF
Öztürk v. Turecko	Čl. 10 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 28. září 1999	10 000 USD za materiální újmu 20 000 FF za náklady řízení	AF
Dalban v. Rumunsko	Čl. 10 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 28. září 1999	20 000 FF za morální újmu	AF
Djaid v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trest. řízení)	Porušení	Rozsudek 29. září 1999	20 000 FF za morální újmu	F
Serre v. France	Čl. 6 § 1 Úmluvy (nestrannost a nezávislost)	Porušení	Rozsudek 29. září 1999	10 000 FF za morální újmu 65 830 FF za náklady řízení	F
Moore a Gordon v. Spojené království	Čl. 6 § 1 Úmluvy (nezávislost a nestrannost)	Porušení	Rozsudek 29. září 1999	–	A
Smith a Ford v. Spojené království	Čl. 6 § 1 Úmluvy (nezávislost a nestrannost)	Porušení	Rozsudek 29. září 1999	–	A
Conceicao Gavina v. Portugalsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trest. řízení)	Porušení	Rozsudek 5. října 1999	3 000 escudos za celkovou újmu 725 escudos za náklady řízení	F
Donsimoni v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trest. řízení)	Porušení	Rozsudek 5. října 1999	35 000 FF za morální újmu 15 000 FF za náklady řízení	F

Perks a další v. Spojené království	Čl. 5 § 1 Úmluvy, 6 § 1 a § 3 Úmluvy	Porušení 6 § 1, § 3, neporušení 5 § 1	Rozsudek 12. října 1999	5 500 GBP za morální újmu 28 000 GBP za náklady řízení	A
Riera Blume a další v. Španělsko	Čl. 5 § 1 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 14. října 1999	250 000 pesetas za morální újmu 500 000 pesetas za náklady řízení	AF
Humen v. Polsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Neporušení	Rozsudek 15. října 1999	–	AF
Gelli v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trest. řízení)	Porušení	Rozsudek 19. října 1999	20 000 000 ITL za morální újmu 2 000 000 ITL za náklady řízení	A
Maini v. France	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 26. října 1999	30 000 FF za morální újmu 413 FF za náklady řízení	F
De Blasii v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trest. řízení)	Porušení	Rozsudek 14. prosince 1999	15 000 000 ITL za morální újmu 5 000 000 ITL za náklady řízení	F
Ferreira de Sousa a Costa Araujo v. Portugalsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 14. prosince 1999	700 000 escudos za morální újmu každého stěžovatele; 250 000 escudos za náklady řízení dohromady	F
Antonakopoulos a další v. Řecko	Čl. 6 § 1 Úmluvy Čl. 1 Protokolu č. 1	Porušení	Rozsudek 14. prosince 1999	4 593 735 drachem za materiální újmu	F
Khalifaoui v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (přístup k soudu)	Porušení	Rozsudek 14. prosince 1999	9 20 000 FF za morální újmu 43 898 FF za náklady řízení	F
V. v. Spojené království	Čl. 3, 5 § 1 a § 4 Úmluvy Čl. 6 § 1 Úmluvy	Poruš. 6 § 1 a 5 § 4, neporuš. 3 a 5 § 1	Rozsudek 16. prosince 1999	32 000 GBP za náklady řízení	AF
T. v. Spojené království	Čl. 3, 5 § 1 a § 4 Úmluvy Čl. 6 § 1 Úmluvy	Poruš. 6 § 1 a 5 § 4, neporuš. 3 a 5 § 1	Rozsudek 16. prosince 1999	18 000 GBP za náklady řízení	AF

W.R. v. Rakousko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka disciplinárního řízení)	Porušení	Rozsudek 21. prosince 1999	30 000 ATS za morální újmu 42 860 ATS za náklady řízení	A
G.S. v. Rakousko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka disciplinárního řízení)	Porušení	Rozsudek 21. prosince 1999	15 000 ATS za morální újmu 35 247,20 ATS za náklady řízení	A
Freitas Lopes v. Portugalsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 21. prosince 1999	3 000 000 escudos za morální újmu 250 000 escudos za náklady řízení	F
Salgueiro da Silva Mouta v. Portugalsko	Čl. 8 + 14 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 21. prosince 1999	350 000 escudos za náklady řízení 1 800 000 escudos za honorář advok.	F
Demirtepe v. Francie	Čl. 8 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 21. prosince 1999	5 000 FF za morální újmu 12 060 FF za náklady řízení	F
Beyeler v. Itálie	Čl. 1 Protokolu č. 1	Porušení	Rozsudek 5. ledna 2000	Odložení projednání spravedlivého zadostiučinění	AF
Almeida Garret a další v. Portugalsko	Čl. 1 Protokolu č. 1	Porušení	Rozsudek 11. ledna 2000	4 500 000 escudos za náklady řízení odložení projednání zbytku spravedlivého zadostiučinění	F
Rodrigues Carolino v. Portugalsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 11. ledna 2000	600 000 escudos za morální újmu 250 000 escudos za náklady řízení	F
Seidel v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 11. ledna 2000	5 000 FF za morální újmu 4 400 FF za náklady řízení	F
Quadrelli v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy spravedlnost a kontradiktornost řízení)	Porušení	Rozsudek 11. ledna 2000	Konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce 10 000 000 ITL za náklady řízení	F
Palmigiano v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trest. řízení)	Porušení	Rozsudek 11. ledna 2000	32 000 000 ITL za morální újmu 5 000 000 ITL za náklady řízení	F

News Verlags GmbH & CoKG v. Rakousko	Čl. 10 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 11. ledna 2000	Konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce 276 105 ATS za náklady řízení	A
Agga v. Řecko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trest. řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	2 000 000 drachem za morální újmu 300 000 drachem za náklady řízení	A
Miragall Escolano a další v. Španělsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (přístup k soudu)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	Odložení projednání spravedlivého zadostiučinění	F
Blaisot v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správ. řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	40 000 FF za morální újmu 10 000 FF za náklady řízení	F
Slimane-Kaid v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (rovnost zbrání, kontradiktornost)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	Konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce 20 000 FF za náklady řízení	F
Ignaccolo-Zenide v. Rumunsko	Čl. 8 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	100 000 FF za morální újmu 86 000 FF za náklady řízení	F
Cappellaro v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	20 000 000 ITL za morální újmu	F
Liddo a Batteta v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	28 000 000 ITL za morální újmu 1 500 000 ITL za náklady řízení	F
Nardone v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	28 000 000 ITL za morální újmu 1 500 000 ITL za náklady řízení	F
Ronzulli v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	28 000 000 ITL za morální újmu 3 000 000 ITL za náklady řízení	F
Abbate v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	28 000 000 ITL za morální újmu 4 000 000 ITL za náklady řízení	F

Tripodi v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	28 000 000 ITL za morální újmu 5 000 000 ITL za náklady řízení	F
Siega a sedm dalších v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	20 000 000 ITL za morální újmu 500 000 ITL za náklady řízení	F
Adamo v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	24 000 000 ITL za morální újmu 3 803 352 ITL za náklady řízení	F
Salvatori a Gardin v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	32 000 000 ITL za morální újmu 1 500 000 ITL za náklady řízení	F
Gianetti a de Lisi v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	–	F
Glebe Visconti v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	37 000 000 ITL za morální újmu	F
M. v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	40 000 000 ITL za morální újmu 266 000 ITL za náklady řízení	F
Manca v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	11 000 000 ITL za morální újmu	F
Binelis a Nanni v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	32 000 000 ITL za morální újmu 2 500 000 ITL za náklady řízení	F
Cecere v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	24 000 000 ITL za morální újmu 3 803 352 ITL za náklady řízení	F

Vinci v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	36 000 000 ITL za morální újmu 4 500 000 ITL za náklady řízení	F
S. v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	9 000 000 ITL za morální újmu	F
Tarsia a další v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	40 000 000 ITL za morální újmu	F
Morese v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	44 000 000 ITL za morální újmu 2 000 000 ITL za náklady řízení	F
M. v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	40 000 000 ITL za morální újmu 266 000 ITL za náklady řízení	F
Giorgio v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	48 000 000 ITL za morální újmu 2 000 000 ITL za náklady řízení	F
Scarano v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	48 000 000 ITL za morální újmu 567 200 ITL za náklady řízení	F
Battistelli v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	44 000 000 ITL za morální újmu 3 000 000 ITL za náklady řízení	F
R. v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	50 000 000 ITL za morální újmu 3 500 000 ITL za náklady řízení	F
F. v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	35 000 000 ITL za morální újmu 4 000 000 ITL za náklady řízení	F

D'Onofrio v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	30 000 000 ITL za morální újmu 3 000 000 ITL za náklady řízení	F
L.S.r.l. v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	2 000 000 ITL za náklady řízení	F
Petix v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. ledna 2000	69 000 000 ITL za morální újmu 2 000 000 ITL za náklady řízení	F
Mazurek v. Francie	Čl. 14 + čl. 1 Protokolu	Porušení	Rozsudek 1. února 2000	376 034,61 FF za materiální újmu 20 000 FF za morální újmu 100 000 FF za náklady řízení	F
Thery v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správ. řízení)	Porušení	Rozsudek 1. února 2000	30 000 FF za morální újmu 10 000 FF za náklady řízení	F
Majaric v. Slovénia	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trest. řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	300 000 slovinských tolarů za morální újmu	A
Trotta v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	57 000 000 ITL za morální újmu	F
Chierici v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	73 000 000 ITL za morální újmu	F
Quinci v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	81 000 000 ITL za morální újmu	F
Caliri v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správ. řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	10 000 000 ITL za morální újmu 5 000 000 ITL za náklady řízení	F
Paradiso v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správ. řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	32 000 000 ITL za morální újmu 5 000 000 ITL za náklady řízení	F

Pio v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	85 000 000 ITL za morální újmu	F
Raglione v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	52 500 000 ITL za morální újmu 4 000 000 ITL za náklady řízení	F
Campomizzi v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	50 000 000 ITL za morální újmu 4 000 000 ITL za náklady řízení	F
Berrettari v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	35 000 000 ITL za morální újmu 1 250 000 ITL za náklady řízení	F
Ghezzi v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	100 000 000 ITL za morální újmu 1 000 000 ITL za náklady řízení	F
Parisse v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	17 000 000 ITL za morální újmu 1 500 000 ITL za náklady řízení	F
Scuderi v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	20 000 000 ITL za morální újmu 102 950 ITL za náklady řízení	F
Delicata v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	50 000 000 ITL za morální újmu	F
Stefanelli v. San Marino	Čl. 6 § 1 Úmluvy (veřejnost, ústnost)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	10 000 000 ITL za morální a materiální újmu, 9 000 000 ITL za náklady řízení	F
Mosca v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	10 000 000 ITL za morální újmu 5 000 000 ITL za náklady řízení	F

A.B. v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správ. řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	10 000 000 ITL za morální újmu 1 000 000 ITL za náklady řízení	F
Monti v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správ. řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	48 000 000 ITL za morální újmu 1 000 000 ITL za náklady řízení	F
Zeoli a 34 dalších v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správ. řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	12 000 000 ITL za morální újmu 3 000 000 ITL za náklady řízení	F
Pupillo v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	13 000 000 ITL za morální újmu	F
Capoccia v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	32 000 000 ITL za morální újmu 1 000 000 ITL za náklady řízení	F
Voisine v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (rovnost zbraní, kontradiktornost)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	10 000 000 ITL za morální újmu	F
McGonnell v. Spojené království	Čl. 6 § 1 Úmluvy (nezávisl.; nestr.)	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	20 913,90 GBP za náklady řízení	A
Michael Eward Cooke v. Rakousko	Čl. 6 § 1 a § 3 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	1 000 ATS za morální újmu 12 000 ATS za náklady řízení	A
Josef Prinz v. Rakousko	Čl. 6 § 1 a § 3 Úmluvy	Neporušení	Rozsudek 8. února 2000	–	A
Caballero v. Spojené království	Čl. 5 § 3 a § 5 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 8. února 2000	1 000 GBP za morální újmu 15 250 GBP za náklady řízení	AF
Kurt Nielsen v. Dánsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 15. února 2000	70 000 DK za morální újmu	A
Garcia Manibardo v. Španělsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občanskopráv. říz., přístup k soudu)	Porušení	Rozsudek 15. února 2000	520 572 pesetas za náklady řízení	F

I. R. v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 15. února 2000	40 000 000 ITL za morální újmu 6 448 000 ITL za náklady řízení	F
Roselli v. Itálie (č. 1)	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 15. února 2000	45 000 000 ITL za morální újmu 5 000 000 ITL za náklady řízení	F
Savona v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 15. února 2000	28 000 000 ITL za morální újmu 3 000 000 ITL za náklady řízení	F
Deschamps v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 15. února 2000	28 000 000 ITL za morální újmu 10 000 000 ITL za náklady řízení	F
Vicari v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 15. února 2000	25 000 000 ITL za morální újmu 5 000 000 ITL za náklady řízení	F
Padalino v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 15. února 2000	45 000 000 ITL za morální újmu 1 500 000 ITL za náklady řízení	F
Italiano v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 15. února 2000	5 000 000 ITL za morální újmu 3 500 000 ITL za náklady řízení	F
Guagenti v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 15. února 2000	15 000 000 ITL za morální újmu 5 000 000 ITL za náklady řízení	F
Rando v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 15. února 2000	12 000 000 ITL za morální újmu 2 619 500 ITL za náklady řízení	F
Amann v. Švýcarsko	Čl. 8 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 16. února 2000	Konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce 7 082,15 SF za náklady řízení	AF

Fitt v. Spojené království	Čl. 6 § 1 Úmluvy	Neporušení	Rozsudek 16. února 2000	–	AF
Rowe a Davis v. Spojené království	Čl. 6 § 1 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 16. února 2000	25 000 GBP za náklady řízení	AF
Jasper v. Spojené království	Čl. 6 1 Úmluvy	Neporušení	Rozsudek 16. února 2000	–	AF
Gast a Popp v. Německo	Čl. 6 § 1 Úmluvy	Neporušení	Rozsudek 25. února 2000	–	A
Fernandes Magro v. Portugalsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správ. řízení)	Porušení	Rozsudek 25. února 2000	900 000 escudos za morální újmu 250 000 escudos za náklady řízení	F
Fuentes Bobo v. Portugalsko	Čl. 10 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 25. února 2000	1 000 000 escudos za celkovou újmu 750 000 escudos za náklady řízení	F
Krčmář v. Česká republika	Čl. 6 § 1 Úmluvy (kontradiktornost říz.)	Porušení	Rozsudek 3. března 2000	1 350 000 Kč za újmu každého st. 80 000 Kč za náklady říz. každého st.	A
Caliendo v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správního řízení)	Porušení	Rozsudek 14. března 2000	Konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce 1 224 000 ITL za náklady řízení	F
Stephen Jordan v. Spojené království	Čl. 5 § 3 a § 5 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 14. března 2000	3 500 GBP za náklady řízení	A
Ozгур Gundem v. Turecko	Čl. 10 Úmluvy Čl. 14 Úmluvy	Poruš. 10 Neporuš. 14	Rozsudek 16. března 2000	9 000 000 tur. lir za morální újmu 16 000 tur. lir za náklady řízení	AF
Asan Rushiti v. Rakousko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (veřejnost řízení) Čl. 6 § 2 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 21. března 2000	61 318 ATS za náklady řízení	A
Andreas Wabl v. Rakousko	Čl. 10 Úmluvy	Neporušení	Rozsudek 21. března 2000	–	A
Papadopoulos v. Kypr	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občanskopr. ř.)	Porušení	Rozsudek 21. března 2000	2 500 kypr. liber za morální újmu 2 630 kypr. liber za náklady řízení	A

Boudier v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občanskoprávních a trestního řízení)	Porušení	Rozsudek 21. března 2000	30 000 FF za morální újmu 10 000 FF za náklady řízení	F
Guichon v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občanskoprávního řízení)	Neporušení	Rozsudek 21. března 2000	–	F
Gergouil v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy	Neporušení	Rozsudek 21. března 2000	–	F
Castell v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občanskoprávního řízení)	Porušení	Rozsudek 21. března 2000	30 000 FF za morální újmu 20 000 FF za náklady řízení	F
Dulaurans v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občanskoprávního řízení)	Porušení	Rozsudek 21. března 2000	100 000 FF za materiální a morální újmu 50 000 FF za náklady řízení	F
Conde v. Portugalsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občanskoprávního řízení)	Porušení	Rozsudek 23. března 2000	750 000 escudos za celkovou újmu 250 000 escudos za náklady řízení	F
Aldo a Jean-Baptise Zanata v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správ. řízení)	Porušení	Rozsudek 28. března 2000	15 000 FF za morální újmu 5 000 FF za náklady řízení	F
Gerber v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občanskoprávního řízení)	Porušení	Rozsudek 28. března 2000	100 000 FF za morální újmu 35 000 FF za náklady řízení	F
Jacque a Ledun v. Francie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správ. řízení)	Porušení	Rozsudek 28. března 2000	30 000 FF za morální újmu 10 000 FF za náklady řízení	F
Georgiadis v. Řecko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (přístup k soudu); Čl. 1 Protokolu č. 1	Porušení	Rozsudek 28. března 2000	11 043 786 drachem za mater. újmu 1 000 000 drachem za morální újmu 1 000 000 drachem za náklady řízení	F
Kiefer v. Švýcarsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správ. řízení)	Porušení	Rozsudek 28. března 2000	5 000 SF za morální újmu 6 000 SF za náklady řízení	A

Curley v. Spojené království	Článek 5 § 3 a § 5 Úmluvy	Poruš. 5 § 5 Neporuš. 5 § 3	Rozsudek 28. března 2000	1 500 GBP za morální újmu 3 664,40 GBP za náklady řízení	A
Protopapa a Marangou v. Řecko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správ. řízení)	Porušení	Rozsudek 28. března 2000	2 000 000 drachem za morální újmu 500 000 drachem za náklady řízení	A
Baranowski v. Polsko	Čl. 5 § 4 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 28. března 2000	30 000 zlotých za morální újmu 10 000 zlotých za náklady řízení	A
Kiliç v. Turecko	Čl. 2 a 13 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 28. března 2000	17 500 GBP za morální újmu 20 000 GBP za náklady řízení	A
Mahmut Kaya v. Turecko	Čl. 3 a 13 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 28. března 2000	17 500 GBP za morální újmu 22 000 GBP za náklady řízení	A
Procaccini v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka správ. řízení)	Porušení	Rozsudek 30. března 2000	16 000 000 ITL za morální újmu 6 000 000 ITL za náklady řízení	F
Dewicka v. Polsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 4. dubna 2000	15 000 zlotých za morální újmu	A
I. S. v. Slovakia	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 4. dubna 2000	–	A
Witold Litwa v. Polsko	Čl. 5 § 1 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 4. dubna 2000	8 000 zlotých za morální újmu 15 000 zlotých za náklady řízení	A
Academy Trading Ltd. a další v. Řecko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (nestrannost a délka občanskopráv. řízení)	Porušení délka; neporušení nestrannost	Rozsudek 4. dubna 2000	Konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce 3 000 000 drachem za náklady řízení	A
Muso v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 5. dubna 2000	28 000 000 ITL za morální újmu 1 975 000 ITL za náklady řízení	F
L.G.S.p.a.c. v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko- právního řízení)	Porušení	Rozsudek 5. dubna 2000	10 000 000 ITL za morální újmu 2 500 000 ITL za náklady řízení	F

A.V. a A.B. v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 5. dubna 2000	20 000 000 ITL za morální újmu 2 500 000 ITL za náklady řízení	F
Sciarrotta a Guarino v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 5. dubna 2000	45 000 000 ITL za morální újmu 1 600 000 ITL za náklady řízení	F
Capodanno v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 5. dubna 2000	50 000 000 ITL za morální újmu	F
Labita v. Itálie	Čl. 5 § 1 a § 3 Úmluvy čl. 8 Úmluvy Čl. 2 Protokolu č. 4 Čl. 3 Protokolu č. 1	Porušení	Rozsudek 6. dubna 2000	75 000 000 ITL za morální újmu 6 000 000 ITL za náklady řízení	AF
Comingersoll S.A. v. Portugalsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka exekučního řízení)	Porušení	Rozsudek 6. dubna 2000	1 500 000 escudos za celkovou újmu	AF
Thlimmenos v. Řecko	Čl. 9 + 14 Úmluvy Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 6. dubna 2000	6 000 000 drachem za morální újmu 3 000 000 drachem za náklady řízení	AF
Athanassoglou a další v. Švýcarsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy Čl. 13 Úmluvy	Neporušení	Rozsudek 6. dubna 2000	–	AF
Sevtap Veznedaroglu v. Turecko	Čl. 3 Úmluvy	Porušení	Rozsudek 11. dubna 2000	2 000 USD za morální újmu 1 000 USD za náklady řízení	A
Sanna v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 11. dubna 2000	30 000 000 ITL za celkovou újmu 12 000 000 ITL za náklady řízení	F
Coscia v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 11. dubna 2000	12 000 000 ITL za morální újmu 1 000 000 ITL za náklady řízení	F

Punzelt v. Česká republika	Čl. 5 § 3 Úmluvy Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trestního řízení)	Porušení	Rozsudek 25. dubna 2000	10 000 DM za morální újmu 10 000 DM za náklady řízení	A
Kuopila v. Finsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (kontradiktornost, rovnost zbraní)	Porušení	Rozsudek 27. dubna 2000	15 000 FM za morální újmu 30 000 FM za náklady řízení	A
K. a T. v. Finsko	Čl. 8 Úmluvy Čl. 13 Úmluvy	Porušení 8 Neporušení 13	Rozsudek 27. dubna 2000	40 000 FM za morální újmu každého st., 5 190 FM za náklady řízení společně	A
L. v. Finsko	Čl. 6 § 1 Úmluvy (ústnost řízení) Čl. 13 Úmluvy	Porušení 6 § 1 Neporušení 13	Rozsudek 27. dubna 2000	Konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce 35 000 FM za náklady řízení	A
Starace v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trest. řízení)	Porušení	Rozsudek 27. dubna 2000	14 000 000 ITL za morální újmu 5 000 000 ITL za náklady řízení	A
S.A.GE.MA S.N.C v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 27. dubna 2000	6 000 000 ITL za morální újmu	F
Rotondi v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 27. dubna 2000	5 000 000 ITL za morální újmu	F
Bertozzi v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 27. dubna 2000	40 000 000 ITL za morální újmu 5 000 000 ITL za náklady řízení	F
Pepe v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka trestního řízení)	Porušení	Rozsudek 27. dubna 2000	12 000 000 ITL za celkovou újmu	F
Cardillo v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 27. dubna 2000	70 000 000 ITL za morální újmu	F

Vay v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 27. dubna 2000	17 000 000 ITL za morální újmu 3 000 000 ITL za náklady řízení	F
Di Antonio v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 27. dubna 2000	13 000 000 ITL za morální újmu 3 000 000 ITL za náklady řízení	F
Sinagoga v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 27. dubna 2000	30 000 000 ITL za morální újmu	F
Vero v. Itálie	Čl. 6 § 1 Úmluvy (délka občansko-právního řízení)	Porušení	Rozsudek 28. dubna 2000	80 000 000 ITL za morální újmu	F
Český v. Česká republika	Čl. 5 § 3 Úmluvy (předvedení před soudce a délka vazby)	Porušení	Rozsudek 6. června 2000	100 000 Kč za materiální újmu, konstatování porušení jako dostatečná morální satisfakce, 66 000 Kč za náklady řízení	A

